

Hållbar socialtjänst

En ny socialtjänstlag

Del 2

Slutbetänkande av Utredningen Framtidens socialtjänst

Stockholm 2020

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2020:47

SOU och Ds kan köpas från Norstedts Juridiks kundservice.
Beställningsadress: Norstedts Juridik, Kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@nj.se
Webbadress: www.nj.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Norstedts Juridik AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag: Elanders Sverige AB

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2020

ISBN 978-91-38-25084-6

ISSN 0375-250X

Innehåll

DEL 1

Sammanfattning	35
1 Författningsförslag	71
1.1 Förslag till socialtjänstlag	71
1.2 Förslag till lag om socialtjänstdataregister	131
1.3 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	135
1.4 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken	138
1.5 Förslag till lag om ändring i brottsbalken	141
1.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare	143
1.7 Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160).....	145
1.8 Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387).....	146
1.9 Förslag till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)	147
1.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.....	148
1.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.....	150
1.12 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:1402) om övertagande av vissa sjukhem och andra vårdinrättningar.....	152

1.13	Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	153
1.14	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.....	155
1.15	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning.....	156
1.16	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	157
1.17	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.....	158
1.18	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:191) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner	160
1.19	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling	161
1.20	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.....	162
1.21	Förslag till lag om ändring i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall	163
1.22	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	164
1.23	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet	165
1.24	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten	166
1.25	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten	167
1.26	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet	169

1.27	Förslag till lag om ändring i smittskyddslagen (2004:168).....	170
1.28	Förslag till lag om ändring i lagen (2005:466) om beräkning av inkomstprövade socialförsäkringsförmåner m.m. för neurosedynskadade...	171
1.29	Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716) ...	172
1.30	Förslag till lag om ändring i lagen (2005:807) om ersättning för viss mervärdesskatt för kommuner, regioner, kommunalförbund och samordningsförbund.....	173
1.31	Förslag till lag om ändring i lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.....	174
1.32	Förslag till lag om ändring i lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap...	175
1.33	Förslag till lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn.....	176
1.34	Förslag till lag om ändring i lagen (2008:450) med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen	178
1.35	Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.....	179
1.36	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	181
1.37	Förslag till lag om ändring i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.....	183
1.38	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	185
1.39	Förslag till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)	187
1.40	Förslag till lag om ändring i patientsäkerhetslagen (2010:659).....	188
1.41	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).....	189

1.42	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)	196
1.43	Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)	197
1.44	Förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622)	198
1.45	Förslag till lag om ändring i lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention	199
1.46	Förslag till lag om ändring i lagen (2012:663) om ersättning på grund av övergrepp eller försummelser i samhällsvården av barn och unga i vissa fall.....	200
1.47	Förslag till lag om ändring i skuldsaneringslagen (2016:675)	201
1.48	Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)	202
1.49	Förslag till lag om ändring i lagen (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter	206
1.50	Förslag till lag om ändring i lagen (2017:372) om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården.....	207
1.51	Förslag till lag om ändring i lagen (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård	208
1.52	Förslag till lag om ändring i kommunallagen (2017:725) ..	210
1.53	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:9) om bistånd till enskilda efter evakueringar till Sverige	211
1.54	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:162) om statlig ersättning till personer som har fått ändrad könstillhörighet fastställd i vissa fall	212
1.55	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag.....	213
1.56	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende	214

1.57	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service.....	215
1.58	Förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning	217
1.59	Förslag till förordning om upphävande av förordningen (1981:1370) om skyldighet för socialnämnderna att lämna statistiska uppgifter.....	218
1.60	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken	219
1.61	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:637) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten	224
1.62	Förslag till förordning om upphävande av förordningen (2004:16) om utlämnande av uppgifter som avser stöd och service till vissa funktionshindrade	227
2	Utredningens uppdrag och arbete	229
2.1	Direktiven.....	230
2.2	Arbete och genomförande.....	232
2.2.1	Expertgrupp, referensgrupper, kontakter och övriga samtal	232
2.3	Utgångspunkter och avgränsningar	237
3	Övergripande utveckling och förändringsbehov	241
3.1	Socialtjänstlagens framväxt.....	241
3.1.1	1980 års socialtjänstlag	241
3.1.2	Översyner och ändringar under 1990-talet	246
3.1.3	2001 års socialtjänstlag	249
3.1.4	Fortsatta förändringar under 2000-talet	250
3.2	Huvuddrag i samhällsutvecklingen	250
3.2.1	Välfärdspolitiken och samhällsekonomin	251
3.2.2	Demografiska förändringar.....	253
3.2.3	Skillnader i samhället.....	256
3.2.4	Individ och samhälle.....	262

3.3	Förändringar som gäller socialtjänstens verksamhet.....	267
3.3.1	Förutsättningar på nationell nivå	268
3.3.2	Lokala förutsättningar	272
3.4	Vägar till en hållbar socialtjänst	278
3.4.1	Hållbar utveckling.....	278
3.4.2	Hållbar socialtjänst	280
3.4.3	Förändringsbehov	281

EN NY SOCIALTJÄNSTLAG 285

4 En ny socialtjänstlag 287

4.1	Lagteknisk översyn.....	287
4.1.1	Behov av förändring.....	287
4.1.2	Den nya lagens struktur.....	288

5 Lagens tillämpningsområde 293

5.1	Vad avses med socialtjänst?	293
5.1.1	Definitioner av begreppet socialtjänst i annan lagstiftning	294
5.1.2	Innebörden av begreppet socialtjänst anges i lagen	306
5.1.3	Personligt ombud.....	314
5.1.4	Definitionerna av begreppet socialtjänst i annan lagstiftning bör ses över.....	315

6 En mer enhetlig begrepps användning..... 317

6.1	Ansvarigt organ	317
6.1.1	Vilket organ ska fullgöra kommunens uppgifter?.....	317
6.1.2	Socialnämnden pekas ut som ansvarigt organ	320
6.2	Insatser – ett centralt begrepp	323
6.2.1	Stöd, hjälp och sociala tjänster	324
6.2.2	Insatser.....	326
6.2.3	Service	330
6.2.4	Öppna insatser	336
6.3	Vissa andra begrepp.....	340

7	Socialtjänstens mål	347
7.1	En målinriktad ramlag.....	347
7.1.1	Mål och principer på olika nivåer.....	347
7.1.2	Mål och principer i den nya socialtjänstlagen	352
7.2	Jämställdhet som mål.....	353
7.2.1	Den svenska jämställdhetspolitiken	357
7.2.2	Jämställdhet i socialtjänsten.....	360
7.2.3	Socialtjänsten ska främja jämställda levnadsvillkor	366
7.2.4	Uppdrag om fördjupad beskrivning av genusbias inom socialtjänsten	368
7.3	Ett förebyggande perspektiv	369
7.3.1	Socialtjänsten och förebyggande arbete	369
7.3.2	Nuvarande reglering av förebyggande arbete	374
7.3.3	Förebyggande arbete inom socialtjänsten i dag... ..	376
7.3.4	Socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv	385
7.4	En lätt tillgänglig socialtjänst	388
7.4.1	Att ta och ha kontakt med socialtjänsten	389
7.4.2	Bestämmelser om tillgänglighet som rör socialtjänsten.....	394
7.4.3	Socialtjänsten ska inriktas på att vara lätt tillgänglig.....	396
7.5	Stöd för utvecklingen av en hållbar socialtjänst	400
7.5.1	Överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner	400

8	Lagens inriktning på vissa grupper	401
8.1	Socialtjänstens kärnverksamhet.....	401
8.1.1	Tidigare översyner av lagen	402
8.2	Särskilda målgrupper i lagen i dag.....	403
8.2.1	Barn och unga.....	403
8.2.2	Äldre människor.....	407
8.2.3	Personer med funktionsnedsättning.....	410
8.2.4	Missbrukare	411
8.2.5	Personer som vårdar och stödjer närstående.....	412
8.2.6	Brottsoffer	413
8.2.7	Skuldsatta personer.....	415
8.3	Bör gruppindelningen tas bort?	415
8.3.1	Fördelar med dagens målgruppsindelning.....	416
8.3.2	Problem och risker med dagens målgruppsindelning.....	417
8.3.3	Målgruppsindelningen bör tonas ned	419
8.3.4	Bestämmelser som omformuleras för att inriktas på insatser.....	424
	ÖVERGRIPANDE PLANERING.....	437
9	Samhällsplanering	439
9.1	Planering för en hållbar socialtjänst	439
9.2	Samhällsplanering	439
9.3	Socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen	440
9.4	Social hållbarhet i kommunal planering	441
9.4.1	Sociala aspekter i plan- och bygglagen.....	441
9.4.2	Socialtjänstlagens intentioner har inte infriats	446
9.4.3	Former för socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen	446
9.4.4	Samhällsplanering som instrument för att påverka sociala villkor.....	449
9.4.5	Sociala aspekter och social miljö i kommunens planeringsarbete	450

10	Planering av insatser.....	455
10.1	Tidigare utredningar	455
10.2	Krav på planering för vissa insatser.....	456
10.2.1	Krav på planering av hälso- och sjukvården.....	457
10.2.2	Väntetider inom socialtjänsten	457
10.2.3	Kommunen ska planera sina insatser och särskilt beakta behovet av tidiga och förebyggande insatser.....	459
10.3	Ej verkställda beslut och domar	463
10.3.1	Tillkomsten av lagstiftning om särskild avgift och rapporteringsskyldighet	463
10.3.2	Tillkomsten av tillsynens befogenheter – vite och förbud.....	465
10.3.3	Uppföljningar och utvärderingar särskild avgift.....	467
10.3.4	Väntetider inom hälso- och sjukvården	471
10.3.5	Bestämmelserna om särskilda avgifter upphävs...	472
10.3.6	Tiden för rapportering av ej verkställda beslut förlängs.....	475
10.4	Stöd för utvecklingen av en hållbar socialtjänst.....	477
10.4.1	Överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner	477
	KVALITET	479
11	Kvalitet inom socialtjänsten.....	481
11.1	Krav på god kvalitet	481
11.1.1	Vad är god kvalitet?	481
11.1.2	Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.....	483
11.1.3	Kravet på god kvalitet omformuleras	483
11.2	Rutiner mot missförhållanden	484
11.2.1	Rutinerna ska gälla hela verksamheten.....	485

11.3	Personalens kompetens.....	487
11.3.1	God kvalitet förutsätter hög kompetens	487
11.3.2	Personalen ska medverka till god kvalitet.....	489
12	Uppföljning	491
12.1	God kvalitet förutsätter uppföljning.....	491
12.1.1	Kvaliteten ska utvecklas och säkras	491
12.1.2	Systematisk uppföljning	493
12.2	Vad kommunerna följer upp i dag.....	497
12.2.1	Strukturer, processer och resultat	497
12.2.2	Brister i uppföljningen.....	498
12.3	Hur kan uppföljningen stärkas?	499
12.3.1	Nationellt stöd	499
12.3.2	Behov av utökad officiell statistik.....	501
12.3.3	Krav på uppföljning införs.....	502
12.3.4	Nationellt stöd till uppföljning.....	504
13	Bemötande	507
13.1	Mötet mellan socialtjänsten och den enskilde	507
13.2	Betydelsen av ett gott bemötande	508
13.2.1	Möten och bemötande i socialtjänsten	508
13.2.2	Studier om bemötande inom hälso- och sjukvården.....	510
13.2.3	Hur är bemötandet inom socialtjänsten?	511
13.2.4	Bestämmelser om bemötande som rör socialtjänsten	515
13.2.5	Det införs krav på ett respektfullt bemötande....	517
14	En kunskapsbaserad socialtjänst	521
14.1	En kunskapsbaserad socialtjänst.....	521
14.1.1	Utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst	521
14.1.2	En evidensbaserad praktik	522
14.1.3	Överenskommelse om stöd till evidensbaserad praktik.....	524

14.2	Inget krav på att socialtjänsten ska bedrivas enligt vetenskap och beprövad erfarenhet	525
14.2.1	Krav på kunskap inom hälso- och sjukvården samt skolväsendet	525
14.2.2	Kunskapsbehov.....	527
14.3	Utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst behöver stärkas.....	531
14.3.1	Krav på vetenskap och beprövad erfarenhet	531
14.3.2	Kommunernas behov av stöd	536
14.3.3	Den regionala nivån behöver stärkas.....	537
14.4	Professionens roll i en kunskapsbaserad socialtjänst.....	539
14.4.1	Bakgrund till dagens beslutsordning	540
14.4.2	Nuvarande beslutsordning	541
14.4.3	Personalens kompetens och lämplighet	542
14.4.4	Legitimation och behörighet	543
14.4.5	Kunskapsläget	544
14.4.6	Behov av översyn	546
14.5	Stöd för utvecklingen av en hållbar socialtjänst	548
14.5.1	Överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner.....	548
15	Nationell statistik	551
15.1	Verksamhetsuppföljning och kvalitetssäkring	551
15.2	Statistik.....	554
15.3	Officiell statistik	555
15.4	Nationell officiell statistik för socialtjänsten	559
15.5	Innehållet i socialtjänstregistren	561
15.6	Utlämnande av uppgifter till socialtjänstregistren.....	562
15.7	Socialstyrelsens tidigare utredningar och förslag.....	563
15.7.1	Socialstyrelsen om brister i statistiken.....	565
15.7.2	Socialstyrelsen om brister i mängdstatistik.....	567
15.7.3	Socialstyrelsen om nyttan med personnummerbaserad statistik.....	568

15.7.4	Socialstyrelsen om risker med personnummerbaserad statistik	572
15.7.5	Socialstyrelsen vill ha en utökad personuppgiftsbaserad statistik	576
15.7.6	Socialstyrelsen om behovet av författningsändringar	576
15.8	Socialtjänstdatautredningen	579
15.8.1	Datainspektionens remissyttrande	582
15.8.2	Socialstyrelsens remissyttrande	584
15.9	Utredningen om rätt information i vård och omsorg	588
15.10	Behov av lag om socialtjänstdataregister	589
15.10.1	Nuvarande reglering	589
15.10.2	Normgivning och skydd enligt grundlag	597
15.10.3	Behovet av bättre nationell statistik	597
15.10.4	En ny lag om socialtjänstdataregister	608
15.10.5	Tillämpningsområde	621
15.10.6	Ändamålet med behandlingen av personuppgifter	623
15.10.7	Personuppgifter som får behandlas	625
15.10.8	Uppgiftsskyldighet	629
15.10.9	Utlämnande av personuppgifter och sekretess ...	632
15.10.10	Bemyndiganden	633
15.10.11	Ändringar i bilagan till förordningen om den officiella statistiken	635
15.10.12	Förordningar som upphävs	636

INSATSER TILL ENSKILDA 637

16 Insatser efter behovsprövning – bistånd 639

16.1	Rätten till bistånd	639
16.1.1	Olika former av bistånd	640
16.1.2	Rättspraxis	642
16.1.3	Modeller och arbetssätt för att bedöma den enskildes behov	642
16.2	Diskussionen om nuvarande bestämmelse	645
16.2.1	Begreppet skälig levnadsnivå är inte preciserat ...	645

16.2.2	Förhållandet mellan skälig levnadsnivå och goda levnadsvillkor	647
16.3	Biståndsbestämmelsens bakgrund och utveckling	650
16.3.1	Införandet av rätten till bistånd	650
16.3.2	Översyner och förändringar under 1990-talet.....	652
16.3.3	Utformningen i 2001 års socialtjänstlag.....	654
16.4	Biståndsbestämmelsen ändras	656
16.4.1	En delad biståndsbestämmelse.....	657
16.4.2	Ett mer ändamålsenligt begrepp än skälig levnadsnivå	659
16.4.3	Krav på utformningen av biståndet	668
17	Insatser utan behovsprövning.....	669
17.1	Stöd och hjälp till enskilda	669
17.1.1	Allmänna förutsättningar att lämna stöd och hjälp	669
17.1.2	Stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen	670
17.2	Insatser utan behovsprövning – erfarenheter och kritik	674
17.2.1	Linköpingsmodellen.....	675
17.2.2	Exempel från andra kommuner	677
17.2.3	Avbrutna försök	681
17.2.4	Kritik från IVO och avgöranden i kammarrätten.....	683
17.3	Utveckling och behov av förändring	686
17.3.1	Regelverket behöver bli mer flexibelt.....	687
17.3.2	Ny bestämmelse om insatser utan behovsprövning	691
17.3.3	Vilka insatser ska kunna tillhandahållas?	694
17.3.4	Insatser utan behovsprövning till barn som har fyllt 15 år	706
17.3.5	Informationsskyldighet.....	710
17.4	Myndighetsutövning och privata utförare.....	711
17.4.1	Begreppet myndighetsutövning.....	712
17.4.2	Överlämnande av uppgifter till privaträttsliga subjekt	713

17.4.3	Uppkommer myndighetsutövning vid tillämpning av utredningens förslag?	715
17.4.4	Alternativt förslag – myndighetsutövning, ärendehandläggning och överklagande	719
17.5	Dokumentation och uppföljning.....	728
17.5.1	Krav på dokumentation	728
17.5.2	Behandling av personuppgifter.....	733
17.5.3	Kvalitet och uppföljning.....	737
17.6	Utredningens förslag i förhållande till andra regelverk.....	738
17.6.1	Rätten till bistånd påverkas inte	738
17.6.2	Möjligheten att bevilja hemtjänst till äldre utan föregående behovsprövning behövs inte längre	739
17.6.3	Möjligheten att tillhandahålla servicetjänster enligt befogenhetslagen bör finnas kvar	740
17.6.4	Vetenskap och beprövad erfarenhet.....	742
17.6.5	Rätten till fri rörlighet och likabehandling inom EU	742
17.6.6	Ingen konflikt med Sveriges internationella åtaganden	743
17.6.7	Avgifter och mervärdesskatt	746
17.6.8	Konkurrensfrågor	747
17.7	Risker och farhågor	750
17.7.1	Överkonsumtion och ökade kostnader	750
17.7.2	Undanträngning.....	753
17.7.3	Barn som far illa eller riskerar att fara illa.....	754
17.7.4	Jämlikhet och icke-diskriminering.....	755
17.7.5	Likvärdighet över landet.....	756
17.7.6	Oseriösa utförare	757
17.8	Nationell uppföljning och utvärdering	759
17.9	Stöd för utvecklingen av en hållbar socialtjänst	760
17.9.1	Överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner.....	760

18	Utformning av insatser till enskilda	763
18.1	Samlade krav på utformning av insatser till enskilda	763
18.2	Insatser till enskilda ska ge möjligheter till ett självständigt liv	764
18.2.1	Stöd till förmåga till självbestämmande, aktivitet och delaktighet.....	766
18.2.2	Betydelse vid bistånd och insatser utan behovsprövning	768
18.3	Insatser som avser personliga behov ska inriktas på ett värdigt liv och välbefinnande	769
18.3.1	Verksamhetens ansvar och den enskildes subjektiva upplevelse	771
18.3.2	Innebörden av värdigt liv och välbefinnande	773
18.3.3	Fortsatt arbete med värdefrågor och etiska principer i socialtjänsten.....	774
18.4	Möjlighet för den enskilda att bestämma när och hur insatser i boendet ges	775
	SÄRSKILT OM BARN OCH ÄLDRE	779
19	Förtydligt barnrättsperspektiv	781
19.1	Barnets rättigheter enligt barnkonventionen	781
19.1.1	Tidigare anpassning av socialtjänstlagen till barnkonventionen	782
19.2	Barnets bästa.....	783
19.2.1	Bestämmelser om barnets bästa i socialtjänstlagen.....	784
19.2.2	Ny översättning av barnkonventionen.....	786
19.2.3	Bestämmelsen om barnets bästa anpassas till barnkonventionens lydelse	787
19.3	Rätt till information.....	790
19.3.1	Barnets rätt till information i socialtjänsten	791
19.3.2	Rätten till information förtydligas i socialtjänstlagen.....	792

19.4	Rätt att framföra sina åsikter	794
19.4.1	Om barnet inte vill framföra sina åsikter ska detta respekteras	795
19.5	Samtal med barn	797
19.5.1	Samtal med barn utan vårdnadshavarens samtycke	798
19.5.2	Utökad möjlighet för socialtjänsten att samtala med barn utan vårdnadshavarens samtycke	800
19.5.3	Stöd för samtal med barn under en förhandsbedömning	805
19.6	Öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke till barn som är yngre än 15 år	806
19.7	Kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående vid placering	806
19.7.1	Barnets behov av kontakt med syskon och föräldrar har uppmärksamats av tidigare utredningar	807
19.7.2	Betydelsen av kontakt med föräldrar	808
19.7.3	Betydelsen av kontakt med syskon under en placering	809
19.7.4	Placerade barn ska ges möjlighet till kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående	811
19.8	Uppföljning av ett barns situation	814
19.8.1	Uppföljning efter avslutad utredning eller placering	814
19.8.2	Tiden för uppföljning förlängs	816
19.9	Barnombud	821
19.9.1	Förutsättningar för att ha med stödperson	822
19.9.2	Frågan om barnombud bör utredas vidare	823
19.10	Gallring av barns personakter	826
19.10.1	Gallring inom socialtjänsten sker efter fem år	826
19.10.2	Varför gallras handlingarna?	827
19.10.3	Negativa konsekvenser av dagens gallring	828
19.10.4	Gallringen av barnakter och tiden för sekretess bör ses över	830

20	Regleringen av äldreomsorgen	833
20.1	Äldreomsorgen som en del av socialtjänsten	833
20.1.1	Äldreomsorg och övriga insatser inom socialtjänsten.....	835
20.1.2	Äldreomsorg och hälso- och sjukvård för äldre personer	835
20.2	Huvudlinjer inom äldreomsorgen.....	837
20.2.1	Insatser och resurser.....	837
20.2.2	Äldreomsorgens kvalitet	840
20.2.3	Aktuellt arbete på nationell nivå.....	845
20.3	Tidigare bedömningar och förslag om särlagstiftning för äldre personer	847
20.3.1	En gemensam vård- och omsorgslag	847
20.3.2	Förslag från 2010-talet om sammanhållen vård och omsorg	849
20.3.3	De senaste årens diskussion om en särlagstiftning inom äldreområdet.....	850
20.3.4	Erfarenheter av särlagstiftning i Finland.....	852
20.4	Äldreomsorgens reglering	854
20.4.1	Behövs en särlagstiftning för äldreomsorgen?.....	855
20.4.2	Fortsatt arbete med utgångspunkt i socialtjänstlagen och lagstiftningen för hälso- och sjukvården.....	859
20.4.3	Demokratisk förankring av äldreomsorgens förutsättningar och innehåll.....	866

DEL 2**SAMVERKAN, ANSVARSFÖRDELNING
OCH VISSA ANDRA FRÅGOR..... 867****21 Samverkan mellan kommuner 869**

21.1 Behovet av att samverka inom socialtjänsten..... 869

21.2 Kommunalrättsliga förutsättningar för samverkan 870

21.2.1 Klargörande av vissa centrala begrepp 870

21.2.2 Den kommunala befogenheten 874

21.2.3 Former för kommunal samverkan 875

21.2.4 Avtalssamverkan och upphandlingsreglerna 879

21.3 Behovet av möjligheter till samverkan 883

21.3.1 Upplyningsbestämmelse om avtalssamverkan... 883

22 Ansvarsfördelning 887

22.1 Ansvarsfördelning mellan kommuner..... 887

22.1.1 Vistelsekommunens ansvar 887

22.1.2 Huvudregeln ändras men vistelsekommunens
ansvar kvarstår 88922.2 Ansvarsfördelning mellan kommunfullmäktige
och socialnämnden 894

22.2.1 Ansvarsfördelningen förtydligas 895

22.2.2 Hänvisningen till lagen om gemensam nämnd
inom vård- och omsorgsområdet upphävs 89622.3 Ansvarsfördelningen för personer med missbruk
och beroende..... 897

22.3.1 Gemensamt ansvar 897

22.3.2 Behov av översyn..... 899

**23 Förhållandet mellan socialtjänstlagen
och annan lagstiftning 903**

23.1 Socialtjänstlagen och förvaltningslagen 903

23.1.1 Förfaranderegler vid handläggning av ärenden ... 903

23.1.2	Förhållandet mellan socialtjänstlagen och förvaltningslagen tydliggörs	907
23.1.3	Inget behov av partsinsyn och kommunikation i s.k. köärenden	911
23.1.4	Företrädare inför socialnämnden.....	913
23.1.5	Ändring av gynnande beslut	915
23.2	Socialtjänstlagen och kommunallagen	920
23.2.1	Delegation inom socialtjänsten	920
23.2.2	Begränsning av delegationsrätten	920
23.2.3	Beslut om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort får bara delegeras i brådskande fall.....	922
23.2.4	Utvidgad rätt för socialnämnden att delegera beslutanderätt	924
23.2.5	Beslut om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort ska kunna delegeras	928
23.2.6	Möjligheten att delegera beslut om ansökan om fortsatt omhändertagande för tillfällig vård förtydligas	929
23.2.7	Inget behov av att delegera ärenden om upphörande av medgivande till internationella adoptioner	931
24	Handläggning och dokumentation	933
24.1	Tillkomst av bestämmelser och utvecklingen fram till i dag.....	933
24.2	Socialtjänstlagens reglering av handläggning och dokumentation.....	934
24.2.1	Handläggning av ärenden.....	934
24.2.2	Dokumentation	936
24.3	Socialstyrelsens föreskrifter	937
24.4	Kommunala riktlinjer	938
24.5	Systematiska arbetssätt och standardiserade bedömningsmetoder	939

24.6	Genomförandeplaner	939
24.7	Administrationen har ökat.....	940
24.7.1	Tillsynens påverkan.....	941
24.7.2	Professionens handlingsutrymme	942
24.7.3	Uppdrag till Socialstyrelsen.....	942
25	Andra ändringar.....	945
25.1	Bestämmelser som tillkommer eller upphävs	945
25.1.1	Definition av begreppet barn.....	945
25.1.2	Hur socialtjänsten bör tillhandahålla sociala tjänster	947
25.1.3	Uppsökande verksamhet	948
25.1.4	Ny upplysningsbestämmelse om offentlighets- och sekretesslagen	949
ÖVRIGT	953
26	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	955
26.1	Ikraftträdande	955
26.2	Övergångsbestämmelser	955
27	Konsekvenser av förslagen	957
27.1	Utgångspunkter för analysen	957
27.2	Samhällsekonomiska konsekvenser.....	958
27.2.1	Bakomliggande faktorer som påverkar	959
27.2.2	Förebyggande perspektiv.....	960
27.2.3	Samhällsplanering.....	966
27.2.4	Insatser utan behovsprövning	967
27.3	Ekonomiska konsekvenser.....	967
27.3.1	Förebyggande perspektiv.....	968
27.3.2	Lätt tillgänglig socialtjänst.....	969
27.3.3	Samhällsplanering.....	969
27.3.4	Planering av insatser.....	970
27.3.5	Särskilda avgifter	971

27.3.6	Stöd för utvecklingen av en mer hållbar socialtjänst.....	972
27.3.7	Insatser utan behovsprövning.....	972
27.3.8	En kunskapsbaserad socialtjänst.....	976
27.3.9	Krav på ett respektfullt bemötande.....	978
27.3.10	God kvalitet.....	979
27.3.11	Krav på uppföljning införs.....	980
27.3.12	Nationellt stöd för uppföljning.....	981
27.3.13	En ny lag om socialtjänstdataregister.....	982
27.3.14	Rätten till bistånd.....	984
27.3.15	Rutiner mot missförhållanden.....	985
27.3.16	Socialtjänstens inriktning på vissa grupper.....	986
27.3.17	Förtydligat barnrättsperspektiv.....	987
27.3.18	Övriga förslag.....	991
27.4	Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.....	993
27.4.1	Övergripande planering.....	993
27.4.2	Insatser utan behovsprövning.....	995
27.4.3	En kunskapsbaserad socialtjänst.....	996
27.4.4	Krav på uppföljning införs.....	997
27.4.5	En ny lag om socialtjänstdataregister.....	997
27.4.6	Rutiner mot missförhållanden.....	998
27.4.7	Förtydligat barnrättsperspektiv.....	999
27.4.8	Övriga förslag.....	1000
27.5	Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.....	1004
27.6	Konsekvenser för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet.....	1008
27.7	Konsekvenser för små företag.....	1009
27.8	Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.....	1010
27.9	Konsekvenser för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.....	1014
27.10	Konsekvenser för barn.....	1017
27.10.1	Förtydligat barnrättsperspektiv.....	1017
27.10.2	Insatser utan behovsprövning.....	1018

27.10.3	Övriga förslag.....	1021
27.11	Konsekvenser för personlig integritet.....	1023
27.11.1	En ny lag om socialtjänstdataregister	1023
27.11.2	Behandling av personuppgifter för handläggning av ärenden och genomförande av insatser.....	1032
28	Författningskommentar	1035
28.1	Förslaget till socialtjänstlag.....	1035
28.2	Förslaget till lag om socialtjänstdataregister.....	1151
28.3	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken.....	1161
28.4	Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken.....	1163
28.5	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken.....	1166
28.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare	1167
28.7	Förslaget till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)	1169
28.8	Förslaget till lag om ändring i polislagen (1984:387)	1169
28.9	Förslaget till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)	1170
28.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.....	1171
28.11	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga	1173
28.12	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:1402) om övertagande av vissa sjukhem och andra vårdinrättningar	1175
28.13	Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	1175
28.14	Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.....	1176

28.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning	1176
28.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	1177
28.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.	1178
28.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:191) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner	1180
28.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling.....	1180
28.20 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	1181
28.21 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall.....	1182
28.22 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	1182
28.23 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet	1183
28.24 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.....	1183
28.25 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.....	1184
28.26 Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet	1185
28.27 Förslaget till lag om ändring i smittskyddslagen (2004:168).....	1186

28.28 Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:466) om beräkning av inkomstprövade socialförsäkrings- förmåner m.m. för neurosedynskadade.....	1186
28.29 Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)	1187
28.30 Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:807) om ersättning för viss mervärdesskatt för kommuner, regioner, kommunalförbund och samordningsförbund ...	1188
28.31 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	1188
28.32 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap	1189
28.33 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn	1189
28.34 Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:450) med kompletterande bestämmelser till Bryssel II- förordningen	1190
28.35 Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter	1191
28.36 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	1192
28.37 Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.....	1194
28.38 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	1195
28.39 Förslaget till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)...	1197
28.40 Förslaget till lag om ändring i patientsäkerhetslagen (2010:659)	1198
28.41 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)	1199

28.42 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).....	1205
28.43 Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900).....	1205
28.44 Förslaget till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622) .	1208
28.45 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention	1208
28.46 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:663) om ersättning på grund av övergrepp eller försummelser i samhällsvården av barn och unga i vissa fall	1209
28.47 Förslaget till lag om ändring i skuldsaneringslagen (2016:675).....	1209
28.48 Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)	1210
28.49 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter.....	1214
28.50 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:372) om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården	1215
28.51 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård.....	1215
28.52 Förslaget till lag om ändring i kommunallagen (2017:725)	1216
28.53 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:9) om bistånd till enskilda efter evakueringar till Sverige	1217
28.54 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:162) om statlig ersättning till personer som har fått ändrad konstillhörighet fastställd i vissa fall.....	1218
28.55 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag	1218

28.56 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende	1219
28.57 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service	1219
28.58 Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning	1220
Särskilda yttranden	1223
Källförteckning	1233
Bilagor	
Bilaga 1 Kommittédirektiv 2017:39	1275
Bilaga 2 Kommittédirektiv 2018:69	1291
Bilaga 3 Kommittédirektiv 2020:46	1297
Bilaga 4 Jämförelsetabeller	1299
Bilaga 5 Kostnadskonsekvenser	1313

SAMVERKAN,
ANSVARSFÖRDELNING OCH
VISSA ANDRA FRÅGOR

21 Samverkan mellan kommuner

21.1 Behovet av att samverka inom socialtjänsten

Kommuner och regioner samverkar i dag i stor utsträckning inom både de frivilliga och obligatoriska områdena. Samverkan är som regel frivillig. Samverkan sker antingen i formella eller informella former. Den enklaste formen av samverkan är när två eller flera kommuner fattar likalydande beslut. Den formen av samverkan är informell och kan användas både inom frivilliga och obligatoriska verksamheter.¹ Formell samverkan kan bl.a. ske genom någon av samverkansformerna kommunalförbund, gemensam nämnd eller avtalsamverkan.²

Inom socialtjänsten kan samverkansfrågor aktualiseras bl.a. när det gäller den sociala barn- och ungdomsvården, vilken blivit allt mer specialiserad och komplex. Det kan exempelvis vara ärenden som rör barn som bevittnar eller utsätts för våld, hedersrelaterad problematik, sexuella övergrepp, nätövergrepp, självskadebeteende, missbruk eller omsorgsbrist från föräldrarna.

Ett annat samverkansområde kan vara uppföljning av insatser enligt 4 kap. 1 § SoL inom missbruksvården och sociala barn- och ungdomsvården. Den enskilde kan av olika genomtänkta anledningar vara placerad långt från sin egen kommun. Det kan bero på att behovet inte kan tillgodoses där. I dessa ärenden upptas en stor del av arbetstiden av resande. Vissa kommuner där det är långt till närmaste kommun önskar socialsekreterare digital samverkan med andra socialsekreterare. Härigenom kan t.ex. en socialsekreterare på hembesök få kontakt med en kollega via en säker uppkoppling. Att möjliggöra en dialog med en annan kvalificerad handläggare bör också generellt bidra till att öka kvaliteten och därmed ökad rättssäkerhet för den enskilde.

¹ Dalman m.fl. (2012) s. 194 f.

² Bildande av gemensamma bolag är också en form av formell samverkansform, men berörs inte särskilt i detta avsnitt.

I dag krävs socionomexamen för myndighetsbeslut inom sociala barn- och ungdomsvården. I de fall en kommun inte har tillgång till behörig socionom kan samverkan också säkerställa förutsättningar för att kunna fatta beslut.

Inom familjerätten genomförs kvalificerade utredningar enligt föräldrabalken och äktenskapsbalken, såsom vårdnadsutredningar, adoptionsärenden och faderskapsutredningar. Familjerätten genomför även samarbetssamtal. Enligt uppgifter från Sveriges kommuner och Regioner (SKR) så är det flera kommuner som inte kommer upp i den mängd ärenden som krävs för att kunna ha en till två familjerättssekreterare anställda. Det kan även vara svårt att få tag i kvalificerad personal inom området. Familjerätten bör därmed kunna vara ett område där samverkan kan övervägas i syfte att underlätta, effektivisera och öka kvaliteten. Ett annat tänkbart samverkansområde rör biståndsbedömningar, där samverkan i vissa fall kan stödja handläggning och beslutsprocess och bidra till att personalens kompetenser nyttjas mera effektivt. Det kan också gälla biståndsbeståndsbedömningar t.ex. i samband med utskrivning från vården.

Även socialnämndens uppgifter enligt ärvdabalken när det gäller handläggning av ärenden om dödsboanmälan eller om provisorisk dödsboförvaltning kan lämpa sig för samverkan. Ett antal kommuner har relativt få ärenden här och kan ha svårt att upprätthålla kompetensen. Samverkan kan vara ett sätt att lösa detta och att minska sårbarheten.³

21.2 Kommunalrättsliga förutsättningar för samverkan

21.2.1 Klargörande av vissa centrala begrepp

I utredningens direktiv används både begreppet *samverkan* och *samarbete*. I Socialstyrelsens termbank anges att begreppet samverkan avser ”övergripande gemensamt handlande på organisatoriskt plan för ett visst syfte” och att samarbete avser ”gemensamt bedrivet arbete som gäller en avgränsad uppgift”. Detta antyder att det skulle finnas en viss skillnad mellan begreppen. I Svenska akademins ordlista anges emellertid att samverka avser just att samarbete. Samarbete beskrivs

³ Angående beskrivningen av samverkansområden se Sveriges Kommuner och Landsting (2019). *Kommunal avtalsamverkan II – Socialtjänst*, s. 9 f.

som att arbeta tillsammans för ett gemensamt syfte. I Bonniers synonymordbok uppges begreppen dessutom vara synonymer till varandra.⁴

Det finns inte någon enhetlig användning av begreppen samverkan och samarbete i lagstiftning eller förarbeten.⁵ I fråga om begreppens användning i socialtjänstlagen synes begreppen enligt förarbetena syfta på samma sak och båda begreppen används i merparten av förarbetena oavsett om den aktuella bestämmelsen använder begreppet samverkan eller samarbete.⁶ Då begreppet samverkan – inte samarbete – används i kommunallagen (2017:725) och förvaltningslagen (2017:900) är samverkan det begrepp som utredningen bedömer är mest relevant här och som därför huvudsakligen används i texten.⁷

När det gäller formerna för samverkan mellan kommuner används återkommande tre centrala begrepp, nämligen *huvudmannaskap*, *delegering av ärenden* och *myndighetsutövning*. Det finns därför anledning att beskriva dem närmare.

Huvudmannaskap

Kommuner är ansvariga för ett stort antal tjänster till medborgarna, däribland socialtjänsten. Kommunernas möjlighet att engagera sig i en verksamhet grundas dels på allmänna bestämmelser om de kommunala befogenheterna i kommunallagen, dels på bestämmelser i speciallagstiftning.

Begreppet huvudman används inom olika rättsområden för att beteckna vilken aktör, oftast stat, kommun eller region, som är ansvarig för en viss uppgift.⁸ I kommunallagen används emellertid inte begreppet. När en nämnd får en uppgift av fullmäktige bygger kommunallagen på att nämnden har ett ansvar för uppgiften oavsett om det avser en fakultativ eller obligatorisk verksamhet. Nämnden ska då enligt 6 kap. 6 § KL se till att den interna kontrollen är tillräcklig

⁴ Walter (2008).

⁵ Jfr t.ex. Socialstyrelsens termbank, prop. 2017/18:151 s. 25 ff., SOU 2017:77 s. 48, Sveriges Kommuner och Landsting (2019). *Kommunal avtalssamverkan II – Socialtjänst*, s. 32 f., 3 kap. 17 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling,

⁶ Jfr prop. 1979/80:1 Del A s. 162 och 528 f., prop. 1987/88:176 s. 109 f., prop. 1992/93:159 s. 199, prop. 1997/98:1 Utgiftsområde 10 s. 10 ff. och 18 f., prop. 2002/03:53 s. 57 ff., prop. 2008/09:193 s. 13 f. samt prop. 2012/13:77 s. 9 ff. och 17 f.

⁷ Utredningen förslår i avsnitt 6.3 vissa ändringar i hur begreppen samverkan och samarbete används i socialtjänstlagen.

⁸ Örnberg (2014), s. 56.

och att verksamheten i övrigt bedrivs på ett tillfredställande sätt.⁹ Även om begreppet huvudman inte används så är ändå den sakliga innebörden densamma, även när en verksamhet överlämnas till exempelvis en privat utförare så har kommunen kvar det grundläggande ansvaret för uppgiften.¹⁰ Det innebär att om kommunen anlitar en privat utförare att t.ex. utföra hemtjänst så ska kommunen följa upp att verksamheten som bedrivs av den privata utföraren följer de krav på verksamheten som följer av socialtjänstlagen t.ex. att verksamheten är av god kvalitet samt övriga krav som följer av det avtal som slutits med den privata utföraren.

Begreppet huvudman används i 2 kap. 1 § SoL där det anges att kommunen har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver, men att detta inte innebär någon inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

Huvudmannaskapet vid samverkan

Vad gäller de olika kommunala samverkansformerna i kommunallagen skiljer det sig åt mellan olika samverkansformer om huvudmannaskapet överlämnas eller inte. När en kommun överlämnar verksamheten till ett *kommunalförbund* så överlämnas även huvudmannaskapet till förbundet. I förhållande till medlemmarna är det alltså kommunalförbundet som svarar för verksamheten. När verksamheten i stället bedrivs i en *gemensam nämnd* ligger huvudmannaskapet kvar hos de ingående kommunerna.

Avtalssamverkan innebär inte heller någon förändring av huvudmannaskapet för uppgiften. Den kommun som åtar sig att utföra uppgiften för någon annan övertar alltså inte huvudmannaskapet för uppgiften.

Delegering av ärenden

Delegering innebär att man överlämnar beslutsrätt, det vill säga att t.ex. socialnämnden låter någon annan fatta beslut för nämndens räkning. Detta kallas att beslutet delegeras.

⁹ Prop. 2013/14:118 s. 38.

¹⁰ SOU 2017:77 s. 68, SOU 2016:78 s. 160 och SOU 2015:7 s. 119.

Allmänna bestämmelser om delegering av ärenden inom en kommunal nämnd finns i 6 kap. kommunallagen (2017:725), förkortad KL. Dessa bestämmelser är tillämpliga även för socialnämnden, vilket framgår av 10 kap. 1 § SoL.

Delegationsbestämmelserna anger dels i vilka slags ärenden som beslutanderätten får delegeras, dels till vem eller till vilka delegation får ske. Enligt 6 kap. 37 § och 7 kap. 5 § KL får en nämnd uppdra åt presidiet, ett utskott, åt en ledamot eller ersättare eller åt en anställd hos kommunen att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller grupp av ärenden. Vidare får kommuner enligt 9 kap. 37 § andra stycket KL inom ramen för avtalssamverkan komma överens om att uppdra åt en anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden.

Bestämmelserna medger delegation i alla ärenden med undantag för dem som anges i 6 kap. 38 § KL. Där anges att beslutanderätten inte får delegeras bl.a. när det gäller ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Sådana beslut ska alltså fattas av nämnden. I 10 kap. 4–5 §§ SoL finns även ytterligare begränsningar av när delegation kan ske.

Myndighetsutövning

Begreppet myndighetsutövning används i ett stort antal lagar, däribland socialtjänstlagen, men finns inte definierat i lag. Begreppet används emellertid inte i den nya förvaltningslagen (2017:900) som trädde i kraft 1 juli 2018. Utredningen har i avsnitt 17.4.1 utförligt redogjort för begreppets innebörd. Kortfattat kan det beskrivas att utmärkande för all myndighetsutövning är att det rör sig om beslut eller andra åtgärder som ytterst är uttryck för samhällets maktbefogenheter i förhållande till medborgarna. Det behöver dock inte vara fråga om åtgärder som medför förpliktelser för enskilda. Myndighetsutövning kan föreligga i form av gynnande beslut, t.ex. tillstånd att driva viss verksamhet, befrielse från viss i författning stadgad förpliktelse och beviljande av social förmån. Karakteristiskt är att den enskilde befinner sig i ett slags beroendeförhållande till myndigheten.¹¹

¹¹ Prop. 1971:30 s. 330 och JO 2001/02 s. 250.

Inom socialtjänstens verksamhet är det huvudsakligen utredningar och beslutsfattande som utgör myndighetsutövning.

21.2.2 Den kommunala befogenheten

Den kommunala verksamheten bygger på den grundläggande principen i 2 kap. 1 § KL att kommuner har rätt att ta hand om *angelägenheter av allmänt intresse*. För att en åtgärd ska vara kompetenslig krävs att det föreligger en rimlig proportion mellan kommunens insats och den nytta som verksamheten kan förväntas få för kommunen eller kommunmedlemmarna.¹² Allmänintresset får bedömas med utgångspunkt i om det är lämpligt, ändamålsenligt, skäligt osv. att kommunen befattar sig med angelägenheten.¹³

Ytterligare en central princip som kommer till uttryck i 2 kap. 1 § KL är *lokaliseringsprincipen* vilken innebär att alla uppgifter som en kommun utför ska ha anknytning till kommunens geografiska område och dess kommunmedlemmarna. I 2 kap. KL kommer även andra grundläggande kommunalrättsliga principer till uttryck. Såsom att kommunen inte får ta hand om sådana uppgifter som det åligger någon annan att ta hand om, att kommunens medlemmar ska behandlas lika samt självkostnadsprincipen.

Vid sidan av kommunallagen finns också speciallagstiftning som ger kommuner befogenheter och skyldigheter utöver de som anges i kommunallagen. Här kan särskilt nämnas lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

Lokaliseringsprincipen och kommunal samverkan

Utgångspunkten är alltså att kommuner ska utföra uppgifter inom den egna kommunen och för sina medlemmar. Det är dock inte uteslutet att utföra uppgifter utanför den egna kommunens gränser så länge de kan sägas ligga i kommunmedlemmarnas intresse.¹⁴

Inom samverkansformerna kommunalförbund och gemensam nämnd är samverkan inom de samverkande kommunernas gemen-

¹² RÅ 2006 ref. 81.

¹³ Dalman m.fl. (2012) s. 57.

¹⁴ SOU 2017:77.

samma geografiska område förenligt med lokaliseringsprincipen så länge samverkan avser kommunala uppgifter.¹⁵ Avseende avtalssamverkan så har lagstiftaren i 9 kap. 37 § KL särskilt angett att avtalssamverkan inte hindras av lokaliseringsprincipen. Det innebär exempelvis att två eller flera kommuner kan samverka kring en gemensam socialjour vars verksamhet sträcker sig över samtliga samverkande kommuners geografiska område.

21.2.3 Former för kommunal samverkan

De formella formerna för samverkan kan delas in i offentligrättsliga och privaträttsliga former. De offentligrättsliga formerna är kommunalförbund och gemensam nämnd. Vid sådan samverkan kan endast kommuner och regioner medverka. Exempel på privaträttsliga former är avtalssamverkan och delägda juridiska personer. Vid dessa samverkansformer kan även andra samhällsaktörer medverka. I detta avsnitt redogörs för samverkansformerna kommunalförbund, gemensam nämnd och avtalssamverkan, vilka alla regleras i 9 kap KL. En viktig skillnad mellan dessa samverkansformer är att vid kommunalförbund och gemensam nämnd inrättas ett gemensamt beslutsorgan med representation från de samverkande kommunerna. Så är inte fallet vid avtalssamverkan.

Kommunalförbund

Kommunalförbund regleras i 9 kap. 1–18 §§ KL. När ett kommunalförbund bildas skapas en offentligrättslig juridisk person som är självständig i förhållande till sina medlemskommuner, en ”specialkommun”. Kommunalförbundet bildas genom att fullmäktige i samtliga medlemskommuner beslutar att anta förbundsordningen. Av förbundsordningen framgår vilka uppgifter som kommunalförbundet har att sköta. Ett kommunalförbund kan inte ta på sig några uppgifter utöver vad som följer av förbundsordningen.

I ett kommunalförbund ska det som beslutande församling finnas ett förbundsfullmäktige eller en förbundsdirektion. Ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen väljs av förbundsmedlemmarnas fullmäktige enligt vad som anges i förbundsordningen. Varje

¹⁵ Prop. 2008/09:21 s. 20.

förbundsmedlem ska vara representerad i den beslutande församlingen med minst en ledamot och en ersättare. Den beslutande församlingen väljs för fyra år, om inte en kortare mandattid anges i förbundsordningen. I kommunalförbundet kan det inrättas olika nämnder.

Kommunalförbundet blir huvudman för de uppgifter som överlämnas till kommunalförbundet och medlemskommunerna befogenhet begränsas i motsvarande omfattning. En uppgift som lämnas över till kommunalförbundet behöver inte vara gemensam för medlemmarna. Det enda som krävs är att det är en kommunal angelägenhet. Kommunerna får lämna över till kommunalförbundet att sköta hela verksamheter eller verksamhetsgrenar samt verksamheten vid en eller flera anläggningar som betjänar samtliga medlemmar eller vissa medlemmar.¹⁶ Även uppgifter som innefattar myndighetsutövning får således lämnas över till ett kommunalförbundet.

Då kommunalförbundet är ett självständigt organ så fattar det beslut, ingår avtal och anställer i eget namn. Delegation sker på samma förutsättningar som för en kommun, dvs. inom kommunalförbundet alternativt efter avtal enligt 9 kap. 37 § KL. I fråga om sekretess så hanteras den såsom kommunalförbundet vore en egen kommun.

Gemensam nämnd

Gemensam nämnd regleras i 9 kap. 19–36 §§ KL. Tillskillnad från kommunalförbundet blir den gemensamma nämnden ingen egen juridisk person. Den gemensamma nämnden tillsätts i en av de samverkande kommunerna eller regionerna (vårdkommunen) och blir en del i den kommunens organisation. De samverkande kommunerna behåller huvudmannskapet för de uppgifter som lämnas över till den gemensamma nämnden.

Den gemensamma nämndens uppgifter ska preciseras i en överenskommelse mellan de samverkande kommunerna. Ledamöter och ersättare väljs av fullmäktige i de samverkande kommunerna. Var och en av de samverkande kommunerna ska vara representerade i den gemensamma nämnden med minst en ledamot och en ersättare. Kommunallagens regler om nämnder gäller även för gemensamma nämnder och nämndens ska därför ha ett reglemente.

¹⁶ Prop. 1996/97:105 s. 68.

En gemensam nämnd kan samverka kring i princip alla kommunala angelägenheter. Det innebär att även uppgifter som omfattar myndighetsutövning kan flyttas över till en gemensam nämnd. De uppgifter som de samverkande kommunerna eller lämnar över till den gemensamma nämnden måste dock vara gemensamma för de samverkande kommunerna. Det innebär att uppgiften som lämnas till den gemensamma nämnden ska vara en kommunal angelägenhet för var och en av de samverkande.¹⁷ Samverkan behöver inte gälla gemensamma uppgifter med däremot krävs att varje samverkanspart lämnar över någon uppgift inom det uppräknade området till den gemensamma nämnden.¹⁸

Eftersom den gemensamma nämnden är en företrädare för de samverkande huvudmännen kan den gemensamma nämnden inte fatta beslut, ingå avtal eller anställa personal i eget namn. Beslut fattas formellt av värdkommunen. Avtal träffas på samtliga huvudmäns vägnar och personalen måste formellt vara anställd av någon av huvudmännen.¹⁹ Exempel på gemensam nämnd som finns i dag är familjerättsnämnden som är en gemensam nämnd för familjerettsfrågor som Sigtuna, Sollentuna och Upplands Väsby kommun har tillsammans. Familjerättsnämnden ansvarar för de tre kommunernas ärenden om adoptioner, boende, umgänge, vårdnad och faderskap.

En gemensam nämnd får enligt 9 kap. 30 § KL delegera beslutanderätten till anställd i någon av de samverkande kommunerna att fatta beslut på nämndens vägnar. De begränsningar av möjligheten till delegation som regleras i 6 kap. 38 § KL gäller även för en gemensam nämnd.

För verksamhet inom socialtjänsten gäller som huvudregel sekretess. När två kommuner samverkar i en gemensam nämnd på socialtjänstens område gäller samma sekretess inom den gemensamma nämnden, dvs. ingen sekretessgräns uppstår mellan de olika parternas delar av verksamheten.²⁰ Däremot finns en sekretessgräns mellan den gemensamma nämnden och andra nämnder i de samverkande kommunerna. Om verksamheter från olika sekretessområden inordnas under samma nämnd t.ex. socialtjänst och hälso- och sjukvård, så är de olika sekretesskyddade verksamhetsområdena regelmässigt

¹⁷ Prop. 1996/97:105 s. 41.

¹⁸ Dalman m.fl. (2012).

¹⁹ Prop. 1996/97:105 s. 38.

²⁰ Sveriges Kommuner och Landsting (2009). *Kommunala samverkansformer*, s. 78.

att anse som självständiga i förhållande till varandra ur sekretesssynpunkt.²¹ Det innebär att sekretessbelagda uppgifter som inhämtats i ett verksamhetsområde inte utan vidare kan lämnas till ett annat verksamhetsområde i en gemensam nämnd. Ett undantag från huvudregeln har gjorts genom Ädelreformen. Den kommunala hälso- och sjukvården och socialtjänsten bedöms i sekretesshänseende tillhöra samma verksamhetsområde. Det är då inte fråga om verksamheter av olika slag och de är inte heller att betrakta som självständiga i förhållande till varandra.²²

En gemensam nämnd kan delegera beslutanderätt till anställda i alla de samverkande kommunerna. Då tjänstemän i de samverkande kommunerna handlägger ärenden på delegation från den gemensamma nämnden torde de enligt utredningen omfattas av den gemensamma nämndens sekretess oavsett vilken av de samverkande kommunerna som de är anställda i. Detta då de enligt 2 kap. 1 § OSL deltar i nämndens verksamhet antingen som anställd i värdkommunen alternativt som uppdragstagare med stöd av delegationen och därmed omfattas av nämndens sekretess.

Avtalssamverkan

Den 1 juli 2018 infördes en bestämmelse om en generell rätt till avtalssamverkan mellan kommuner och regioner i 9 kap. 37 § KL. I och med detta ändrades även bestämmelsen i 2 kap. 5 § SoL till att endast reglera avtal mellan en kommun och en enskild person (fysisk eller juridisk).

Av 9 kap. 37 § KL följer att en kommun eller en region får ingå avtal om att dess uppgifter helt eller delvis ska utföras av en annan kommun eller region. En sådan avtalssamverkan hindras inte av att lokaliseringsprincipens krav på anknytning till kommunen eller regionens område eller dess medlemmar.

Kommuner och regioner kan endast samverka kring sina uppgifter, dvs. uppgifter som ankommer på dem. Den innebär att samverkan endast kan avse sådant som faller inom den kommunala befogenheten. Bestämmelsen innebär inte att de kommunala befogenheterna

²¹ Sveriges Kommuner och Landsting (2009). *Kommunala samverkansformer*, s. 118 och prop. 2008/09:150 s. 356 ff.

²² Jfr prop. 1990/91:14 s. 85.

utökas.²³ En kommun får således inte med stöd av bestämmelsen om avtalssamverkan utföra uppgifter som ankommer på en region eller vice versa. Vidare förutsätter avtalssamverkan att de uppgifter som samverkan avser ryms inom de kommunala befogenheterna för samtliga avtalsparter. Detta begränsar i praktiken möjligheten att ingå samverkansavtal mellan kommuner och regioner.²⁴

Den kommun som genom avtal överlåter utförandet av en uppgift har fortfarande kvar det övergripande ansvaret och huvudmannskapet för uppgiften. Den överlåtande nämnden ska fortsatt se till att verksamheten bedrivs i enlighet med vad som följer av 6 kap. 6 § KL och har kvar revisionsansvaret. Avsikten med regleringen är inte att en kommun eller region genom avtalssamverkan ska avhända sig samtliga uppgifter.²⁵

Vid avtalssamverkan enligt 9 kap. 37 § KL får kommuner komma överens om att uppdra till anställd i den andra kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett ärende eller en viss grupp av ärenden. Vid sådan s.k. extern delegering gäller kommunallagens regler om delegering, jäv, delegationsbegränsningar, vidaredelegering, brukarmedverkan och anmälan av beslut.

När en anställd i en annan kommun får delegation beslutar tjänstemannen på den delegerande kommunens vägnar och beslutet är formellt sätt fattat av den kommunen. Till skillnad från vad som gäller för gemensam nämnd innebär extern delegering alltså inte att den anställde kan fatta beslut som gäller i alla samverkande kommuner.

Frågan om sekretess vid avtalssamverkan berörs inte i förarbetena till 9 kap. 37 § KL i större utsträckning än att det nämns att frågor om sekretess och personuppgiftsbehandling måste övervägas innan samverkan som innefattar extern delegation inleds. Utredningen återkommer till detta i avsnitt 21.3.1.

21.2.4 Avtalssamverkan och upphandlingsreglerna

Avtal med ekonomiska villkor faller som huvudregel inom, tillämpningsområdet för upphandlingslagstiftningen. Detta gäller även när avtalet ingås mellan upphandlande myndigheter t.ex. två kommuner. Innan avtalssamverkan inleds måste därför även upphandlingsreglerna

²³ Prop. 2017/18:151 s. 29 och 31.

²⁴ Prop. 2017/18:151 s. 33.

²⁵ Prop. 2017/18:151 s. 29.

beaktas. I flera utredningar i vilka möjligheterna till kommunala samverkansavtal har analyserats har därför även de upphandlingsrättsliga förutsättningarna diskuterats.²⁶

Den svenska upphandlingslagstiftningen har i huvudsak tillkommit för att genomföra olika upphandlingsdirektiv från EU. Syftet med EU:s upphandlingsdirektiv är att undanröja hinder på den gemensamma marknaden för den fria rörligheten för tjänster och varor. Mer precist syftar den till att skydda rätten för leverantörer från en medlemsstat som önskar erbjuda sina produkter åt upphandlande myndigheter i en annan medlemsstat. När en upphandlande myndighet i en medlemsstat har för avsikt att ingå ett avtal som kan vara av intresse för en leverantör från en annan medlemsstat är den skyldig att iaktta de grundläggande principerna som följer av fördragen.²⁷ I den svenska lagstiftningen tillämpas dessa regler som huvudregel även på sådana upphandlingar som inte omfattas av EU:s upphandlingsdirektiv. Det innebär att om ett samverkansavtal mellan två eller flera kommuner innebär att de byter eller köper tjänster av varandra så måste avtalet som huvudregel upphandlas i enlighet med upphandlingslagstiftningen.²⁸ Upphandlingsreglerna kan alltså i vissa fall innebära begränsningar i möjligheten att samverka. Från dessa regler finns emellertid vissa undantag. Är det fråga om samverkan i mindre skala, kan möjligheten till direktupphandling användas.²⁹ Vid direktupphandling gäller inte några särskilda regler om hur upphandling ska genomföras. Nedan behandlas ytterligare undantag som är av vikt för samverkan mellan kommuner på socialtjänstens område.

Utövande av offentlig makt

Enligt artikel 51 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) ska bestämmelserna om etablering och frihet att tillhandahålla tjänster inte omfatta verksamhet som hos medlemsstaten, om än endast tillfälligt, är förenad med utövande av offentlig makt. Detta

²⁶ Se bl.a. SOU 2017:77 s. 97 f, SOU 2015:24 s. 443 f., SOU 2012:30 s. 234, SOU 2007:72 s. 294 f. och SOU 2007:10 s. 272.

²⁷ SOU 2007:77 s. 97 f.

²⁸ SOU 2017:77 s. 192.

²⁹ När det gäller s.k. välfärdstjänster enligt bilaga 2 a till lagen (2016:1145) om offentlig upphandling är direktupphandlingsgränsen 2 156 469 kronor. I övrigt är direktupphandlingsgränsen 615 312 kronor.

gäller verksamheter som är direkt och specifikt förenade med utövande av offentlig makt. Undantaget omfattar däremot inte verksamhet som har rent stödande och förberedande karaktär i förhållande till utövande av offentlig makt.³⁰ Om själva maktutövandet kan särskiljas från annan verksamhet så omfattar undantaget inte heller denna övriga verksamhet.³¹

En stor del av socialtjänstens verksamhet är myndighetsutövning. Innebörden av begreppet myndighetsutövning har beskrivits närmare ovan samt mer utförligt i avsnitt 17.4.1. Utmärkande för all myndighetsutövning är att det rör sig om beslut eller andra åtgärder som ytterst är ett uttryck för samhällets maktbefogenheter i förhållande till medborgarna. Inom socialtjänstens myndighetsutövning är det inte möjligt att anlita några privata aktörer. JO har i ett beslut uttalat att både handläggning och beslut i ärende hos socialtjänsten är myndighetsutövning.³² Det EU-rättsliga begreppet ”offentlig makt” anses, enligt regeringen, i stort sett sammanfalla med den svenska termen myndighetsutövning.³³

Kommittén för förstärkning av den kommunala demokratins funktionssätt kunde inte heller se några större svårigheter med att inrätta ett samarbete som innebär gemensam myndighetsutövning så länge några privata aktörer inte involveras.³⁴ Även regeringen har slagit fast att när kommunal avtalssamverkan avser uppgifter som innefattar myndighetsutövning är upphandlingsreglerna som utgångspunkt inte tillämpliga.³⁵

Hamburgsarbeten

Ytterligare ett undantag från kravet på upphandling som är av särskilt intresse är det som kallas Hamburgundantaget som är ett resultat av en dom från EU-domstolen.³⁶

I domen konstaterar EU-domstolen att ett samverkansavtal mellan två eller flera upphandlande myndigheter (t.ex. två kommuner) med syftet att tillsammans lösa gemensamma uppgifter under vissa förut-

³⁰ C-160/08 kommissionen mot Tyskland (”Hamburgdomen”), EU:C:2010:230, punkterna 78 och 82.

³¹ Mål 2/74 Reyners, EU:C:1974:68, punkt 47.

³² JO 2001/02 s. 250.

³³ Prop. 2008/09:187 s. 44 f.

³⁴ SOU 2012:30 s. 294.

³⁵ Prop. 2017/18:151 s. 37.

³⁶ C-480/06 kommissionen mot Tyskland, (”Hamburgdomen”), EU:C:2009:357.

sättningar är undantagna upphandlingsreglerna. Domen tar alltså sikte på andra gemensamma uppgifter än myndighetsutövningen som berörts ovan.

För att det ska vara fråga om ett s.k. Hamburgsamarbete som är undantaget upphandlingsreglerna krävs att:

- avtalet ska ingås endast mellan *upphandlande myndigheter*,
- avtalet ska avse ett *samarbete*,³⁷
- avtalet ska *upprätta eller reglera* formerna för detta samarbete,
- samarbetet ska avse *offentliga tjänster*,
- samarbetet ska avse myndigheternas *gemensamma mål*,
- samarbetet ska endast styras av överväganden som hänger samman med *allmänintresset*, och
- myndigheterna ska uppfylla ett *verksamhetskriterium* som innebär att mindre än 20 procent av den verksamhet som berörs av samarbetet får utövas på den öppna marknaden.

Ett Hamburgsamarbete förutsätter alltså att upphandlande myndigheter samarbetar och kan inte tillämpas när kommuner köper varor och tjänster av varandra. Vidare ska samarbetet ha till syfte att uppnå myndigheternas gemensamma mål vilket innebär att avtalet inte får ha sitt ursprung endast i den ena partens behov.³⁸ Det finns däremot inget krav på att samtliga parter ska ha ett lika stort ansvar för utförandet.³⁹

Samarbeten ska även avse offentliga tjänster. Begreppet offentliga tjänster är inte närmare definierat i lag eller upphandlingsdirektiv, men har ansetts kunna motsvara begreppet *allmännyttiga tjänster* och *allmännyttiga uppdrag* som används i EU-domstolens praxis. Av skälen till direktivet framgår att samarbetet kan avse så väl obligatoriska som frivilliga uppgifter och alla typer av verksamheter som sammanhänger med fullgörandet av tjänsterna.⁴⁰ Exakt var gränsen går för vad som ska anses vara en offentlig tjänst är inte klarlagt och kommer på

³⁷ I den svenska översättningen av domen används begreppet *samarbete*. Begreppet är här synonymt med begreppet *samverkan*.

³⁸ Upphandlingsmyndigheten (2017), s. 24.

³⁹ SOU 2017:77 s. 137.

⁴⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG, skäl 33, Upphandlingsmyndigheten, s. 27 och SOU 2017:77 s. 138.

sikt att få utvecklas i rättspraxis. Det är framför allt samverkan kring enbart s.k. stödtjänster där rättsläget får anses osäkert.⁴¹ Exempel på stödtjänster är lokalvård, gemensam administration, it och ekonomitjänster.

21.3 Behovet av möjligheter till samverkan

21.3.1 Upplysningsbestämmelse om avtalssamverkan

Utredningens förslag: Det inför en ny bestämmelse i socialtjänstlagen som anger att bestämmelser om att en kommun får ingå avtal om att någon av dess uppgifter helt eller delvis ska utföras av en annan kommun eller en annan region (avtalssamverkan) finns i 9 kap. 37 § kommunallagen.

Utredningens bedömning: Möjligheten och förutsättningarna för kommuner att samarbeta och samverka har stärkts genom regleringen i 9 kap. 37 § kommunallagen.

I utredningens uppdrag ingår att lämna förslag som underlättar samverkan mellan kommuner. När utredningen fick sitt uppdrag år 2017 fanns en bestämmelse i 2 kap. 5 § SoL som reglerade avtalssamverkan inom socialtjänsten. I bestämmelsen angavs att kommunen fick sluta avtal med någon annan om att utföra kommunens uppgifter inom socialtjänsten. Genom ett sådant avtal fick en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning fick dock inte med stöd av denna bestämmelse överlämnas till andra juridiska personer eller enskild individ.

Bestämmelsen gav upphov till viss osäkerhet. Framför allt ansågs det otydligt hur den skulle tillämpas vid avtalssamverkan mellan kommuner, särskilt i fråga om ärenden som omfattade myndighetsutövning. Den 1 juli 2018 infördes en generell rätt till avtalssamverkan mellan kommuner i 9 kap. 37 § KL. Enligt bestämmelsen får kommuner och regioner ingå avtal om att någon av dess uppgifter helt eller delvis ska utföras av en annan kommun eller en annan region (avtalssamverkan). I samma bestämmelse infördes en möjlighet för kommunerna att vid sådan avtalssamverkan också delegera beslutsfattande

⁴¹ Upphandlingsmyndigheten (2017), s. 29 och SOU 2017:77 s. 140.

till en anställd i den andra kommunen. I och med detta ändrades även lydelsen av 2 kap. 5 § SoL till att ange att utöver avtalssamverkan enligt 9 kap. 37 § KL får en kommun sluta avtal med en enskild person om att utföra kommunens uppgifter inom socialtjänsten. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte överlämnas.⁴²

För att göra lagen mer lättläst har utredningen valt att göra vissa språkliga ändringar i nuvarande 2 kap 5 § SoL. I den nya formuleringen anges att *utöver* avtalssamverkan får en kommun sluta avtal med en enskild person om att utföra kommunens uppgifter inom socialtjänsten. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte överlämnas. För att sätta denna nya lydelse i sitt sammanhang föreslår utredningen att det införs en ny bestämmelse som anger att bestämmelser om att en kommun får ingå avtal om att någon av dess uppgifter helt eller delvis ska utföras av en annan kommun eller en annan region (avtalssamverkan) finns i 9 kap. 37 § KL. Bestämmelsen placeras i ett första stycke i samma bestämmelse som den omformulerade 2 kap. 5 § SoL.

Krävs ytterligare lagändring för att underlätta samverkan?

Samverkansformernas omfattning

Samverkansformerna kommunalförbund och gemensam nämnd har funnit sedan lång tid tillbaka. Att samverka på detta sätt upplevs dock av många kommuner som en tidskrävande och administrativt tung process. Det har även anförts att den politiska överbyggnaden gör att de förtroendevalda kommer för långt ifrån styrningen för att det ska vara till kommuninvånarnas bästa. Det har därför efterfrågats möjligheter att kunna samverka på ett enklare sätt. Det har framför allt rört möjligheten att samverka med stöd av avtal.

Under den tid som utredningen arbete pågått har nya bestämmelser om avtalssamverkan hunnit träda i kraft. Det har även blivit möjligt att delegera beslutanderätt till anställd i annan kommun. Detta innebär enligt utredningen att en del av utredningens uppdrag får anses vara löst. Avtalssamverkan enligt kommunallagen får även avse myndighetsutövning.

Myndighetsutövning anses vara sådant utövande av offentlig makt som är undantaget upphandlingsreglerna. Det är alltså möjligt för

⁴² Med enskild person avses både fysisk och juridisk person.

kommuner att genom samverkansavtal byta eller köpa tjänster som avser myndighetsutövning. Den kommun som utför en tjänst åt en annan kommun måste dock beakta den kommunala befogenheten.

I fråga om sådan avtalssamverkan som inte avser myndighetsutövning måste kommunerna emellertid beakta upphandlingsreglerna. I vissa fall kan reglerna om direktupphandling vara tillämpliga. Det kan dock även finnas förutsättningar för samverkan utan formella upphandlingsförfaranden. Rör avtalet s.k. offentliga tjänster, vilket torde vara en stor del av socialtjänstens verksamhet, är det möjligt att samverka utifrån kriterierna i den s.k. Hamburgundantaget. Sådan samverkan förutsätter att samtliga parter bidrar till samarbetet. Det är alltså inte möjligt att enbart betala för att en annan kommun ska utföra en uppgift. Är inte kriterierna uppfyllda måste avtalet upphandlas. Detta kan verka begränsande för kommuners möjlighet att samverka på socialtjänstens område. Dessa begränsningar styrs emellertid av europarätten och inte nationell rätt, varför det är ett område där utredningen inte har möjlighet att föreslå förändringar. De eventuella begränsningar som reglerna om upphandling innebär för kommunerna kan därmed inte avhjälpas inom ramen för denna utredning.

Närliggande lagstiftning vid avtalssamverkan

Frågan om sekretess vid avtalssamverkan berörs inte i förarbetena till 9 kap. 37 § KL i större utsträckning än att det nämns att frågor om sekretess och personuppgiftsbehandling måste övervägas innan samverkan som innefattar extern delegation inleds.

Vid avtalssamverkan är det nödvändigt att uppgifter lämnas mellan parterna i avtalet både för att den som är uppdragstagare ska kunna utföra de uppgifter som avtalet omfattar och för att den som är uppdragsgivare ska kunna följas upp avtalet. Det bör enligt utredningens bedömning vara möjligt att med stöd av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, lämna uppgifter till uppdragstagaren.

I den mån en myndighet får en sekretessreglerad uppgift från en annan myndighet, gäller sekretess för uppgiften hos den mottagande myndigheten endast om sekretess följer av en primär sekretessbestämmelse som är tillämplig hos den mottagande myndigheten eller av en bestämmelse om överföring av sekretess. Motsvarande gäller

om en myndighet har elektronisk tillgång till en sekretessreglerad uppgift hos en annan myndighet. Med primär sekretessbestämmelse avses en bestämmelse om sekretess som en myndighet ska tillämpa på grund av att bestämmelsen riktar sig direkt till myndigheten eller omfattar en viss verksamhetstyp eller en viss ärendetyp som hanteras hos myndigheten eller omfattar vissa uppgifter som finns hos myndigheten (3 kap. 1 § OSL).

Om avtalet innebär att en uppdragstagare ska sköta handläggningen av ett visst ärende eller en grupp av ärenden så innebär det att uppdragstagaren utför motsvarande uppgift som uppdragsgivaren själv, dvs. socialtjänst. Uppgifter som lämnas till uppdragstagaren torde då omfattas av sekretessbestämmelserna i 26 kap. OSL. Uppgifterna omfattas då av en primär sekretessbestämmelse hos uppdragstagaren. Motsvarande torde gälla när uppgifterna återrapporteras från uppdragstagaren till uppdragsgivaren. Frågan om sekretess synes alltså kunna lösas inom ramen för vad som redan i dag regleras i offentlighets- och sekretesslagen.

Bestämmelser om hantering av personuppgifter finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), dataskyddslagen (2018:218) och lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.

Dataskyddsreglerna gäller i princip alla, såväl uppdragstagare som uppdragsgivare. I samband med avtalssamverkan kan emellertid särskilda frågor uppkomma, t.ex. om särskilda krav måste ställas om personuppgifter lämnas från uppdragstagare eller uppdragsgivare och vice versa. En centralfråga kan bli vem som bär det juridiska ansvaret för behandlingen av uppgifterna. För bedömningen av denna och andra frågeställningar finns ett omfattande regelverk som har sin grund i europarätten.

Utredningen har inte kunnat finna att det finns några kvarvarande hinder mot samverkan inom socialtjänsten som utredningen skulle kunna lösa inom ramen för sitt uppdrag. Utredningens bedömning är att möjligheten och förutsättningarna för kommuner att samarbeta och samverka har stärkts genom regleringen i 9 kap. 37 § KL och att utredningens uppdrag i och med det redan är löst. Några ytterligare lagändringar föreslås därför inte.

22 Ansvarsfördelning

22.1 Ansvarsfördelning mellan kommuner

22.1.1 Vistelsekommunens ansvar

Bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453), förkorta SoL, om vistelsekommunens ansvar är resultatet av en lång historisk utveckling med sin början under industrialiseringen och urbaniseringen under 1800-talet. En utveckling som under 1900-talet innebar att hemsocknens ansvar för de personer som flyttade till en annan kommun successivt minskades. Enligt 1918 års fattigvårdslag hade hemortskommunen fortfarande kvar ett visst ansvar för obligatorisk fattigvård medan vistelsekommunen i regel hade ansvar för den fattigvård som var frivillig.¹

I socialhjälpslagen (1956:2) utökades vistelsekommunens ansvar till alla som vistades i kommunen. I förarbetena uttalades bl.a. att socialvården måste inrymma en hjälpform som garanterar att hjälp kan fås omedelbart, oavsett i vilken kommun den hjälpsökande befinner sig i.²

Enligt socialhjälpslagen kunde vistelsekommunen få viss ersättning av den kommun där personen var mantalsskriven.³ Motsvarande gällde för kostnader för samhällsvård enligt barnavårdslagen. Denna interkommunala ersättning var ursprungligen menad att skydda kommuner från att bära kostnader för vård- och socialhjälp för andra än kommunens egna invånare och har en lång tradition i svensk socialvård. Lättnader hade dock successivt införts i systemet med den interkommunala ersättningen i och med den ökade rörligheten bland befolkningen under 1800-talet och första hälften av 1900-talet.⁴

¹ SOU 1986:19 s. 40 ff.

² SOU 1950:11 s. 214 och SOU 2005:34 s. 91.

³ SOU 1977:40 s. 801 och SOU 1986:19 s. 40.

⁴ Grönwall m.fl. (1991), s. 260.

Genom socialtjänstlagen (1980:620) ersattes tidigare vårdlagar – lagen (1956:2) om socialhjälp, barnvårdslagen (1960:97), lagen (1954:579) om nykterhetsvård och lagen (1976:381) om barnomsorg – av en gemensam lag. Vistelsekommunen fick fortsatt ansvar för att den enskilde fick hjälp. Kommunens ansvar utsträcktes även till ett yttersta ansvar för alla dem som vistades i kommunen. Som skäl anförde Socialutredningen att det var viktigt att det fanns ett organ i samhället som förmedlar hjälpinsatser från andra samhällsorgan och tillgodoser övriga behov.⁵ Det ansågs som en viktig förutsättning för att garantera enskilda personers ekonomiska och personliga trygghet.⁶ I och med 1980 års socialtjänstlag togs det tidigare systemet med interkommunala ersättningar bort.⁷

I 2 kap. SoL finns i dag övergripande bestämmelser om kommunens ansvar för socialtjänsten. Där framgår att varje kommun ansvarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver (2 kap. 1 § SoL). Vidare finns särskilda bestämmelser om ansvarsfördelningen mellan kommuner i 2 a kap. SoL. I dessa anges vilken kommun som i olika situationer ansvarar för stöd och hjälp enligt 2 kap. 1 § SoL.

Huvudregeln är att den kommun där den enskilde vistas ansvarar för stöd och hjälp (2 a kap. 1 § SoL). Vistelsekommun är den kommun där den enskilde befinner sig när han eller hon ansöker om stöd och hjälp eller det på annat sätt framkommer att den enskilde behöver stöd och hjälp från kommunen.

Från denna huvudregel finns vissa undantag. Ett sådant undantag är när den enskilde är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen. Då ansvarar bosättningskommunen för stöd och hjälp till den enskilde (2 a kap. 3 § SoL). Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt. Om den enskilde är stadigvarande bosatt i en kommun, men har sin starkaste anknytning till en annan kommun, räknas den sistnämnda kommunen som bosättningskommun. Om den enskilde saknar stadigvarande bostad räknas den kommun till vilken han eller hon har sin starkaste anknytning som bosättningskommun.

Vidare behåller en kommun i vissa fall ansvaret för stöd och hjälp åt en enskild. Det gäller då den enskilde, till följd av ett beslut av

⁵ SOU 1977:40 s. 77.

⁶ Prop. 1979/80:1 Del A s. 144.

⁷ Grönwall m.fl. (1991), s. 260.

kommunen, vistas i en annan kommun i bl.a. familjehem, hem för vård eller boende eller stödboende (2 a kap. 4 § SoL). Kommunen har i dessa fall ansvar för de stöd- och hjälpinsatser som den enskilde kan behöva, inte endast de insatser som har samband med det ursprungliga hjälpbehovet. Därutöver har den kommun där den enskilde är folkbokförd ansvar för stöd och hjälp under kriminalvård i anstalt eller vård på sjukhus. Samma sak gäller inför avslutning av sådan vård (2 a kap. 5 § SoL).

Om det står klart att en annan kommun än vistelsekommunen ansvarar för stöd och hjälp, är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer (2 a kap. 2 § SoL).

22.1.2 Huvudregeln ändras men vistelsekommunens ansvar kvarstår

Utredningens bedömning: Bestämmelserna i nuvarande 2 a kap. socialtjänstlagen om ansvarsfördelning mellan kommuner utgår från vistelsekommunens ansvar, trots att vistelsekommunens ansvar i praktiken utgör ett undantag. Bestämmelsernas utformning och inbördes ordningsföljd bör ändras för att göra ansvarsfördelningen lättare att förstå.

Utredningens förslag: Den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt eller annars har sin starkaste anknytning (bosättningskommunen) ska som huvudregel vara ansvarig för insatser enligt socialtjänstlagen.

Om behov av insatser uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun, ansvarar den kommunen (vistelsekommunen) för insatser som behövs i akuta situationer. Vistelsekommunen ansvarar även för andra insatser till den enskilde, om det inte står klart att en annan kommun är ansvarig.

Bestämmelsen i nuvarande 11 kap. 4 § socialtjänstlagen omformuleras till att ange att en kommun som inlett utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd är skyldig att slutföra denna och fatta beslut i ärendet även om barnet byter kommun. Detsamma gäller om en utredning inletts och ärendet avser vård på grund av missbruk eller beroende. Den nya kommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning

som kan behövas för att fatta beslut i ärendet. Ansvaret att slutföra en utredning gäller dock inte om den nya kommunen samtycker till att ta över utredningen av ärendet eller om ärendet annars flyttas över.

Begreppet ”vård och andra åtgärder” ersätts av ”fortlöpande eller långvarigt bistånd” i nuvarande 2 a kap. 10 § socialtjänstlagen.

Bestämmelsen i 3 § lagen om mottagande av asylsökande m.fl. omformuleras till att ange att när Migrationsverket anvisat en kommun ska det anses att barnet har sin starkaste anknytning till den kommunen.

I de allra flesta fall finns det en kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt eller annars har sin starkaste anknytning (bosättningskommun). Det innebär att bosättningskommunen ofta kommer att ansvara för insatser till den enskilde. I andra fall kan ansvaret vila på den kommun som har beslutat om placering i en annan kommun m.m. eller på den kommun där den enskilde är folkbokförd. Frågan om vistelsekommunens ansvar blir därför aktuell främst i akuta situationer eller när det inte är klarlagt vilken kommun som är ansvarig för insatser till den enskilde. I praktiken är vistelsekommunens ansvar därmed snarare att betrakta som ett undantag än en huvudregel.

Bestämmelserna i 2 a kap. SoL om ansvarsfördelning mellan kommuner kan mot denna bakgrund uppfattas som svåra att förstå. I syfte att underlätta förståelsen anser utredningen att bestämmelsernas inbördes ordningsföljd bör ändras. Bosättningskommunens ansvar bör anges som inledande huvudregel medan vistelsekommunens ansvar bör utgöra ett undantag från huvudregeln. Denna ändring syftar enbart till att underlätta förståelsen av den ansvarsfördelning som redan gäller i dag. Någon inskränkning i vistelsekommunens ansvar avses inte. Den enskilde ska alltså, liksom i dag, alltid vara garanterad omedelbar hjälp oavsett i vilken kommun han eller hon befinner sig när hjälpen behövs.

I samma syfte anser utredningen att definitionen av begreppet bosättningskommun i 2 a kap. 3 § SoL bör omformuleras. Begreppet utgår i dag från att den enskilde är stadigvarande bosatt eller har sin starkaste anknytning i en viss kommun, men detta utvecklas sedan i en förhållandevis detaljerad definition som enligt utredningens mening inte är nödvändig att ange i lag. Utredningen anser därför att definitionen i 2 a kap. 3 § SoL bör omformuleras till att avse den kommun

där den enskilde är stadigvarande bosatt eller annars har sin starkaste anknytning (bosättningskommunen). Innebörden av bestämmelsen är densamma som i dag men skrivningen kortas. De beskrivningar av bestämmelsens innebörd som ges i tidigare förarbeten gäller fortsatt.⁸ I bestämmelsen har begreppen stöd och hjälp ersatts med insatser (se avsnitt 6.2.1).

Bestämmelsen om vistelsekommunens ansvar omformuleras

Med anledning av att bosättningskommunens ansvar föreslås bli den inledande huvudregel anser utredningen att det bör göras vissa justeringar i bestämmelserna om vistelsekommunens ansvar för att lagen ska vara lätt att förstå. I dag anges att kommunen där den enskilde vistas ansvarar för stöd och hjälp enligt 2 kap. 1 § SoL om inte annat följer av 2 kap. 3–5 §§ SoL. Om det står klart att en annan kommun än vistelsekommunen ansvarar för stöd och hjälp åt en enskild, är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer. Att bosättningskommunen i lagen anges som huvudregel innebär ingen inskränkning i det ansvar som åligger vistelsekommunen. Det är av grundläggande betydelse att den enskilde alltid ska garanteras omedelbar hjälp oavsett i vilken kommun han eller hon befinner sig när hjälpen behövs. För att detta ska vara tydligt i lagen föreslår utredningen att bestämmelsen ska ange att om behov av insatser uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun, ansvarar den kommunen (vistelsekommunen) för insatser som behövs i akuta situationer. Vistelsekommunen ansvarar även för andra insatser till den enskilde, om det inte står klart att en annan kommun är ansvarig. Ansvaret innebär att en enskild aldrig kan nekas bistånd i en kommun med beskedet att behovet kan tillgodoses i en annan kommun om det inte står klart vilken kommun som ska ha ansvaret. Detta innebär att den kommun som tar emot en ansökan om biståndsinsatser, eller som får vetskap om att en enskild eller en familj kan ha behov av biståndsinsatser, aldrig kan avvisa eller avsluta ett ärende utan att vara överens med en annan kommun om vem som bär det huvudsakliga ansvaret.⁹ Även om bosättningskommunen anges som huvudregel i den nya socialtjänstlagen kommer vistelsekommunen fortsatt att

⁸ Prop. 2010/11:49.

⁹ Prop. 2010/11:49 s. 35.

vara garanten för att det alltid finns en kommun som har ett ansvar när inte någon annan har det, som ansvarar för att enskilda får stöd och hjälp i akuta situationer och som därmed har det yttersta ansvaret.

I dag finns en hänvisning i bestämmelsen om vistelsekommunens ansvar till 2 kap. 1 § SoL där kommunens övergripande och yttersta ansvar kommer till uttryck. När hänvisningen infördes var kapitlet om ansvarsfördelningen mellan kommuner nytt och vissa bestämmelser hade tidigare funnits i 2 kap. och 16 kap. SoL. Hänvisningen är enligt utredningens bedömning inte längre nödvändig för förståelsen av bestämmelsen. Tvärtom så bedömer utredningen att en hänvisning till 2 kap. 1 § SoL med den nya lydelse som föreslås i fråga om vistelsekommunens ansvar riskerar att göra bestämmelsen mer svårläst och skulle inte underlätta förståelsen av den nya bestämmelsen. Utredningen föreslår därför att hänvisningen till nuvarande 2 kap. 1 § SoL bör tas bort.

Ansvaret att slutföra en utredning i vissa fall m.m.

Av 11 kap. 4 § SoL följer att socialnämnden är skyldig att slutföra en utredning om ett barns behov av stöd och skydd och fatta beslut i ärendet även om barnet byter vistelsekommun. Detsamma gäller om en utredning inletts och ärendet avser vård av en missbrukare. Den nya vistelsekommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som socialnämnden kan behöva för att fatta beslut i ärendet. Detta gäller inte om den nya vistelsekommunen samtycker till att ta över utredningen av ärendet eller om ärendet annars flyttas över.

Av förarbetena framgår att bestämmelsen syftar till att förhindra att oklarheter uppstår om den fortsatta handläggningen av ett ärende om skydd eller stöd för barn eller ungdom eller vård av en person med ett missbruk eller beroende, när den som utredningen angår lämnar kommunen. Bestämmelsen innebär att den kommun som inlett utredningen ska slutföra den och fatta slutligt beslut i ärendet. Syftet med regeln är primärt att skapa säkerhet för att utredningen inte avstannar och läggs ned på grund av flyttningen. Syftet är naturligtvis också att den fortsatta utredningen ska bedrivas på bästa möjliga sätt trots de praktiska svårigheter som flyttningen kan ha fört med sig i detta hänseende.¹⁰

¹⁰ Prop. 1996/97:124 s. 181.

Som en följd av utredningens förslag om att bosättningskommunen som huvudregel ska vara ansvarig för insatser till enskilda, bör bestämmelsen om att slutföra en utredning inte längre avse vistelsekommunen. Bestämmelsen bör i stället ange *kommunen* för att säkerställa att den kommun som påbörjat en utredning i dessa fall också avslutar den.

Utredningen har i avsnitt 6.2.1 föreslagit vissa ändringar i nuvarande begreppsanvändning. I nu aktuell bestämmelse ersätts därför vård av missbrukare med vård på grund av missbruk eller beroende.

Vård och andra åtgärder

I 2 a kap. 10 § första stycket SoL anges att ett ärende som avser *vård eller någon annan åtgärd* i fråga om en enskild person kan flyttas över till en annan kommun.

Det krävs viss varaktighet av den enskildes hjälpbehov för att en överflyttning ska ske. Det finns ingen tidsgräns, men den enskilde ska under en längre tid ha behov av insatser inom socialtjänsten. Det får alltså inte vara fråga om behov av akut hjälp som kan förutses upphöra relativt snart. Typiskt sett bör det vara fråga om mångåriga insatser.¹¹

Såsom framgår av förarbetena så är det ärenden som avser insatser som ges efter individuell behovsprövning (bistånd) som kan flyttas över. Utredningen har i avsnitt 17 föreslagit att det i den nya socialtjänstlagen ska anges att insatser kan ges efter individuell behovsprövning eller utan föregående individuell behovsprövning. Begreppet bistånd används i dag i fråga om insatser som tillhandahålls efter behovsprövning. För att socialtjänstlagens begreppsanvändning ska bli mer enhetlig och för att det ska vara tydligt vad som här avses föreslår utredningen att begreppet bistånd ska användas även här. För att samtidigt markera att det krävs viss varaktighet för att ett ärende ska flyttas över föreslår utredningen att bestämmelsen i stället för att ange att ett ärende som avser vård eller någon annan åtgärd i fråga om en enskild person kan flyttas över ska bestämmelsen ange att ett ärende som avser *fortlöpande eller långvarigt bistånd* kan flyttas över. Att biståndet är fortlöpande eller långvarigt tar sikte på att biståndet ska ha viss varaktighet men förutsätter inte att beslutet är fattat som

¹¹ Prop. 1979/80:1 Del A s. 523 f. och HFD 2013 ref. 46.

ett beslut som gäller tillsvidare. Även ett beslut som är tidsbegränsat kan avse bistånd som kommer pågå under en längre tid.

Följdändring i lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

I och med utredningens förslag att bosättningskommunen ska utgöra huvudregel bör även 3 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) ändras. I bestämmelsen anges att för ensamkommande barn ska Migrationsverket anvisa en kommun som ska ordna med boendet. När Migrationsverket anvisat en kommun anges i bestämmelsen att det ska anses att barnet *vistas* i den kommunen i den mening som avses i 2 a kap. 1 § SoL. Bestämmelsen syftar således till att ange vilken kommun som ska anses som ansvarig kommun enligt socialtjänstlagen. Bestämmelsen bör därför i stället ange att det ska anses att barnet har sin *starkaste ankenytrning* till den kommunen.

22.2 Ansvarsfördelning mellan kommunfullmäktige och socialnämnden

I och med 1991 års kommunallag (1991:900) infördes den s.k. fria kommunala nämndorganisationen enligt vilken kommuner och regioner gavs möjlighet att organisera sin verksamhet på ett friare sätt. Kommunerna skulle själva få bestämma hur de ville fördela sina uppgifter på olika kommunala nämnder.¹² Socialnämnden hade innan dess varit en s.k. obligatorisk nämnd. I 4 § i 1980 års socialtjänstlag (1980:620) angavs då att det i varje kommun skulle finnas en socialnämnd.

I förarbetena till förändringen i socialtjänstlagen angavs att kommunerna skulle få större frihet ifråga om den kommunala organisationen på det sociala området. Socialnämnden skulle därmed inte längre vara en obligatorisk kommunal nämnd utan i stället en fakultatativ specialreglerad nämnd.¹³ I dag finns motsvarande reglering i 2 kap. 4 § SoL. Där anges att kommunens uppgifter inom socialtjänsten fullgörs av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer. Vad som i socialtjänstlagen eller annan författning sägs om socialnämnd gäller i förekommande fall den eller de nämnder som kom-

¹² Prop. 1990/91:117 s. 19 f.

¹³ 1990/91:SoU9.

munfullmäktige utsett. I regleringen görs även en hänvisning till lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård och omsorgsområdet.

Det har snart gått 30 år sedan bestämmelsen fick sin nuvarande lydelse och den fria kommunala nämndorganisationen är i dag en självklarhet inom kommunerna. Det är kommunfullmäktige som enligt 3 kap. 4 § kommunallagen (2017:725), förkortad KL, tillsätter de nämnder som utöver kommunstyrelsen behövs för att fullgöra kommunens uppgifter enligt lag eller annan författning och för övrig verksamhet. Kommunfullmäktige beslutar även enligt 6 kap. 2 § KL om nämndernas verksamhetsområden och inbördes förhållanden.

22.2.1 Ansvarsfördelningen förtydligas

Utredningens förslag: Bestämmelsen i nuvarande 2 kap. 4 § första stycket första meningen socialtjänstlagen omformuleras till att ange att kommunfullmäktige bestämmer vilken eller vilka nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter inom socialtjänsten.

Kommunens uppgifter inom socialtjänsten fullgörs alltså, enligt 2 kap. 4 § första stycket SoL, av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer. Kommunfullmäktige beslutar även enligt 6 kap. 2 § KL om nämndernas verksamhetsområden och inbördes förhållanden.

Även om en nämnd tilldelats ett visst verksamhetsområde enligt 6 kap. 2 § KL innebär det inte att nämnden därvid kan besluta i alla frågor som rör nämndens verksamhet. Vissa typer av beslut är nämligen förbehållna kommunfullmäktige. Det gäller beslut vilka enligt 5 kap. 1 § KL är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt för kommunen. Bestämmelsen i 2 kap. 4 § SoL kan emellertid ge intryck av att alla uppgifter inom socialtjänsten alltid ska fullgöras av socialnämnden. Detta trots de begränsningar som uppställs i kommunallagen. För att markera ansvarsfördelningen mellan kommunfullmäktige och socialnämnden anser utredningen att bestämmelsen bör omformuleras så att den i stället anger att kommunfullmäktige bestämmer vilken eller vilka nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter inom socialtjänsten. Denna formulering utesluter inte att även kommunfullmäktige kan fullgöra vissa uppgifter inom socialtjänsten. Omformuleringen innebär ingen ändring i sak utan är ett förtydligande av nuvarande bestämmelsen.

Den nämnd som fullgör kommunens uppgifter inom socialtjänsten benämns socialnämnd. Detta framgår indirekt av nuvarande 2 kap. 4 § andra stycket SoL, där det föreskrivs att vad som i socialtjänstlagen eller annan författning sägs om socialnämnd i förekommande fall gäller den eller de nämnder som utses enligt 2 kap. 4 § första stycket SoL, dvs. av kommunfullmäktige. Bestämmelsen förs oförändrad över till den nya lagen som ett andra stycke till förslaget ovan.

22.2.2 Hänvisningen till lagen om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet upphävs

Utredningens förslag: Bestämmelsen i nuvarande 2 kap. 4 § första stycket andra meningen socialtjänstlagen – som hänvisar till lagen om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet – upphävs.

Det finns i dag i 2 kap. 4 § första stycket SoL en hänvisning till lagen om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet. I förarbetena till regleringen anförs som enda skäl till att hänvisningen förts in i socialtjänstlagen att tilläggets placering i socialtjänstlagen ska tydliggöra att vad som sägs i socialtjänstlagen eller annan författning om socialnämnd även i förekommande fall gäller för en sådan gemensam nämnd som fullgör uppgifter inom socialtjänsten.¹⁴

Att så är fallet följer emellertid redan av kommunallagen. Enligt 3 kap. 9 § KL kan kommunen besluta att en nämnd ska vara gemensam med en annan kommun eller region. Enligt 9 kap. 21 § KL får kommunen genom en gemensam nämnd fullgöra uppgifter enligt 3 kap. 4 § KL. Samverkan får således avse alla kommunala verksamheter med undantag för sådana som kommunstyrelsen har vid höjd beredskap.¹⁵ Skulle kommunfullmäktige besluta att en gemensam nämnd ska fullgöra uppgifter inom socialtjänsten är denna nämnd således enligt 2 kap. 4 § SoL en socialnämnd.¹⁶

Då det redan av kommunallagen jämte 2 kap. 4 § SoL följer att en gemensam nämnd kan vara socialnämnd anser utredningen att hän-

¹⁴ Prop. 2002/03:20 s. 46.

¹⁵ Se 9 kap. 21 § andra stycket KL. Vidare finns en begränsning i att de uppgifter som överlämnas måste vara gemensamma för de samverkande kommunerna och landstingen. Det innebär att uppgiften ska vara en angelägenhet för vart och en av de samverkande (prop. 1996/97:105 s. 41).

¹⁶ En hänvisning till lagen om gemensam nämnd för vård och omsorgsinsatser finns i 9 kap. 36 § KL.

visningen till lagen om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet är överflödigt och bör tas bort.

22.3 Ansvarsfördelningen för personer med missbruk och beroende

22.3.1 Gemensamt ansvar

Kommuner och regioner har i dag, utifrån sina respektive ansvarsområden, ett gemensamt ansvar för att tillhandahålla insatser till personer med missbruk eller beroende. Problematiken vid missbruk och beroende är ofta sammansatt och insatserna behöver samordnas för att möta individens hela situation. Missbruks- och beroendevården omfattar ett brett spektrum av insatser vilka faller inom både det sociala och det medicinska området.¹⁷ Enligt 2 kap. 2 § KL får kommuner och regioner emellertid inte ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun, en annan region eller någon annan ska ha hand om. Bestämmelsen innebär att en tydlig ansvarsfördelning är central för att kommuner och regioner ska kunna hålla sig inom sin lagstadgade befogenhet.

I socialtjänstlagen regleras kommunens skyldighet och ansvar för att genom sociala insatser förebygga och motverka missbruk. Enligt 3 kap. 7 § första stycket SoL ska socialnämnden arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Av andra stycket samma paragraf framgår att socialnämnden, genom information till myndigheter, grupper och enskilda samt genom uppsökande verksamhet, ska sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns. Vidare följer av 5 kap. 9 § SoL att socialnämnden aktivt ska sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han eller honom behöver för att komma ifrån missbruket. Nämnden ska i samförstånd med den enskilde planera hjälpen och vården och noga bevaka att planen fullföljs.¹⁸ Sedan den 1 januari 2018 omfattar kommunens ansvar inte enbart substansmissbruk utan även spel om pengar.¹⁹

Regionens ansvar regleras i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), förkortad HSL. Med hälso- och sjukvård avses enligt 2 kap. 1 § HSL

¹⁷ Prop. 2012/13:77 s. 15.

¹⁸ Utredningen föreslår i avsnitt 8.3.4 att regleringen omformuleras. Någon ändring i sak avses inte.

¹⁹ Prop. 2016/17:85.

åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Under förutsättning att missbruket eller beroendet efter en medicinsk bedömning uppfyller kriterierna för en medicinsk diagnos är det att betrakta som ett sjukdomstillstånd. Utifrån det har hälso- och sjukvården ett ansvar för att förebygga och behandla sådana tillstånd precis som vid andra psykiatriska och somatiska sjukdomstillstånd. Inte heller regionens ansvar är avgränsat till enbart substansmissbruk utan kan även gälla spelmissbruk eftersom det också per definition kan vara en medicinsk diagnos.²⁰

Kommunernas möjligheter att bedriva hälso- och sjukvård är avgränsad till den hälso- och sjukvård som kommunen ska bedriva vid de särskilda boendeformerna, bostad med särskild service och dagverksamheten samt den hemsjukvård som kommunerna får bedriva.²¹ I öppna verksamheter och på HVB, där personer med missbruk vanligtvis erbjuds stöd och behandling, saknar således kommunen lagstöd för att ge hälso- och sjukvårdsinsatser.

Överenskommelse om samverkan

Enligt likalydande bestämmelser i 5 kap. 9 a § SoL och 16 kap. 3 § 2 HSL ska kommunen och regionen ingå en överenskommelse om samarbete i fråga om personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar.

Ur den enskildes perspektiv är det viktigt att det finns överenskommelser som tydliggör ansvarsfördelningen mellan huvudmännen. Skyldigheten att ingå överenskommelser syftar till att identifiera de områden där det är nödvändigt med ett gemensamt ansvar för vård- och stödinsatser för personer som missbrukar beroendeframkallande medel. Överenskommelser behövs även för yrkesverksamma inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården, särskilt i frågor där det kan uppstå konflikter.²²

Av förarbetena framgår att regeringen övervägde att i lagstiftning tydliggöra respektive huvudmans ansvar, men bedömde att det inte var en lämplig väg. Skälen för det var dels att både socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen är ramlagar som inte i detalj reglerar

²⁰ Prop. 2016/17:85.

²¹ Se 12 kap. och 14 kap. HSL.

²² Prop. 2012/13:77 s. 17 f.

specifika insatser, utan ger möjlighet för huvudmännen att anpassa sin verksamhet utifrån lokala behov. Dessutom fanns enligt regeringen risk för nya gränsdragningsproblem mellan t.ex. psykosociala behandlingsinsatser och sociala stödinsatser. De båda huvudmännen ansågs därför själva vara bäst lämpade att utifrån sina lokala behov gemensamt avgöra hur verksamheten ska dimensioneras, uppgifter fördelas och samverkan säkerställas.²³

22.3.2 Behov av översyn

Utredningens förslag: Regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att göra en samlad översyn av ansvarsfördelningen mellan kommuner och regioner i fråga om missbruks- och beroendevården och behovet av eventuella förändringar i lagstiftningen på detta område.

Många personer med missbruk eller beroende behöver insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvården. I den praktiska tillämpningen av lagstiftningen upplevs emellertid gränsen för vad som är respektive huvudmans ansvar som oklar. De övergripande reglerna gör att kommuner och regioner tolkar uppdraget mycket olika och den faktiska ansvarsfördelningen styrs ofta av hur regionerna har valt att tolka eller prioritera sitt ansvar.²⁴

De olika formella möjligheter kommunen och regionen har att erbjuda behandling, i kombination med olikheterna i hur kommunerna och regioner definierar sitt faktiska ansvar, har lett till att vårdbehov bedöms enligt olika principer och insatser erbjuds enligt olika lagstiftningar beroende på var i landet en person är bosatt. Så länge varje individ får tillgång till ett attraktivt utbud av insatser av god kvalitet utifrån sina behov utgör detta nödvändigtvis inte ett problem. Men om det gemensamma ansvaret i praktiken innebär att ingen tar ansvar för vissa insatser och dessa inte kommer till stånd på grund av oenighet om finansieringen är det inte acceptabelt.²⁵

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har till utredningen framfört att huvudmännen uppfattar det som otydligt var gränsen

²³ Prop. 2012/13:77 s. 14 f.

²⁴ SOU 2011:35 s. 129.

²⁵ Prop. 2012/13:77 s. 14.

går mellan vad som är insatser enligt socialtjänstlagen och vad som är insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen. SKR menar att det inte sällan leder till svårigheter för kommuner och regioner att komma överens om hur de ska fördela ansvaret mellan kommun och region. SKR menar också att otydligheten innebär att personers vårdbehov bedöms utifrån olika principer och att insatser ges enligt olika lagstiftningar beroende på var i landet en person med missbruks- och beroendeproblem bor, och att insatser ges enligt olika lagstiftningar på olika orter.²⁶

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) delar SKR:s bedömning att det finns ett samordningsproblem i fråga om insatser inom missbruks- och beroendevården. IVO anger i sin tillsynsrapport för år 2019 att man sett att samordningen brister och att det får konsekvenser och ger upphov till vissa risker. Att möten för att samverka mellan olika aktörer uteblir får t.ex. konsekvensen att det dröjer längre innan personer med missbruksproblem får insatser. Personer med missbruksproblem är ofta som mest motiverade att ta emot vård och omsorg i ett tidigt skede. När insatserna fördröjs ser IVO en risk för att personernas motivation inte fångas upp. Insatser kan även helt utebli när personerna hamnar i ett organisatoriskt mellanrum som beror på att huvudmännen inte har fördelat ansvaret mellan sig på ett tydligt sätt och inte i tillräcklig utsträckning tar det ansvar de har. Risken ökar också för att personernas hälsa försämras när de blir utskrivna från beroendevården på ett sätt där samverkan med socialtjänsten brister eller är obefintlig.²⁷

Ett område där det råder oklarhet och oenighet är vid s.k. psykosocial behandling. SKR framhåller att kommuner endast kan ansvara för sådan psykosocial behandling som är att betrakta som socialtjänst och regionerna endast för psykosocial behandling i form av hälso- och sjukvård och är kritiska till att Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende inte tydligare klargjort ansvarsfördelningen mellan kommuner och regioner.

Socialstyrelsens riktlinjer riktar sig till båda huvudmännen. Kommuner och regioner har olika formella möjligheter att erbjuda behandling. Båda huvudmännen kan dock enligt Socialstyrelsen erbjuda psyko-

²⁶ Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2018). *Handlingsplan mot missbruk och beroende*, s. 54.

²⁷ Inspektionen för vård och omsorg, IVO (2020). *Vad har IVO sett 2019? Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2019*, s. 70.

social behandling.²⁸ Däremot utvecklas inte vilka insatser som ges enligt hälso- och sjukvårdslagen eller socialtjänstlagen. Skälet är att Socialstyrelsen bedömer att en uppdelning av insatser, i frånvaro av lag, förarbeten, rättspraxis eller andra rättskällor, inte är möjlig. Socialstyrelsen menar samtidigt att lagstiftaren valt att lämna detta område oreglerat och i stället öppnat för lokala överenskommelser. En förändring kan därför enligt Socialstyrelsen inte göras i annan ordning än ett nytt lagstiftningsärende.²⁹

När kravet på överenskommelser mellan kommuner och regioner infördes ansågs det att ett oreglerat område i fråga om vilka insatser som skulle tillhandahållas av vilken huvudman gav bra förutsättningar för lokala överenskommelser om ansvarsfördelningen. Syftet var gott men svårigheter har visat sig uppstå när samverkan ska ske utan tydliga gränser för vad de samverkande parterna kan samverka kring. Den oreglerade ansvarsfördelningen leder således i stället för överenskommelser utifrån lokala förutsättningar till svårigheter om hur man ska fördela ansvaret. Det utgör i sin tur en risk för att överenskommelser dröjer eller att ingen huvudman tar ansvar för delar av missbruks- och beroendevården. Det leder också till att vårdbehoven kan komma att bedömas utifrån olika principer och insatser ges enligt olika lagstiftningar beroende på var i landet en person med missbruks- och beroendeproblematik är bosatt.

Missbruks- och beroendevården är och har länge varit ett snårigt område ifråga om ansvarsfördelningen mellan kommuner och regioner. Trots kravet på överenskommelser inom missbruks- och beroendevården visar erfarenheter från både SKR och IVO att det inte är tillräckligt för att få samverkan att fungera. Samtidigt bedömer Socialstyrelsen att myndigheten inte har möjlighet att närmare precisera ansvarsfördelning mellan kommunerna och regionerna utan att detta måste göras i ett lagstiftningsärende. Svårigheterna att i dag precisera ansvarsfördelningen och därmed den kommunala kompetensen medför att det finns risk för att enskilda i behov av insatser faller mellan stolarna.

Utredningens bedömning är att det bör göras en samlad översyn av huvudmannaskapet för missbruks- och beroendevården för att kunna ta ställning till behovet av eventuella förändringar i lagstift-

²⁸ Socialstyrelsen (2019), *Huvudmännens ansvar för psykosocial behandling i de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende*, s. 17.

²⁹ Socialstyrelsen (2019), *Huvudmännens ansvar för psykosocial behandling i de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende*, s. 8 f.

ningen. En tydligare ansvarsfördelning skulle också ge bättre förutsättningar för en effektiv, kunskapsbaserad, jämlik och likvärdig missbruks- och beroendevård. Möjligen skulle vissa svårigheter kunna lösas genom ett författningsförslag där kommuner och regioner inom missbruks- och beroendevården ges möjlighet att avtalssamverka utan hinder av 2 kap. 2 § KL. Det skulle lösa kompetensfrågan men svårigheter kan ändå uppkomma i fråga om hur samverkan ska ske och hur kostnaderna ska fördelas. Utredningens bedömning är att det inte inom ramen för detta uppdrag går att ta ställning till ett sådant förslag utan att det samtidigt görs en samlad översyn av ansvarsfördelningen inom missbruks- och beroendevården. En sådana översyn omfattas emellertid inte av utredningens uppdrag.

Regeringen utsåg den 17 juni 2020 en särskild utredare med uppdrag ska föreslå hur samordnade insatser när det gäller vård, behandling och stöd kan säkerställas för barn, unga och vuxna personer med samsjuklighet i form av missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd.³⁰ Utredaren ska bl.a. se över ansvarsfördelningen mellan huvudmännen och belysa frågor som rör samverkan mellan hälso- och sjukvården, socialtjänsten och andra aktörer som berörs. Uppdraget tar emellertid bara sikte på personer med *samsjuklighet* i form av missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd och är således inte den samlade översyn av huvudmannaskapet för missbruks- och beroendevården som utredningen ser behov av.

Regeringens bör därför tillsätta en utredning med uppdraget att göra en samlad översyn av huvudmannaskapet inom hela missbruks- och beroendevården.

³⁰ Kommittédirektiv 2020:68.

23 Förhållandet mellan socialtjänstlagen och annan lagstiftning

23.1 Socialtjänstlagen och förvaltningslagen

23.1.1 Förfaranderegler vid handläggning av ärenden

I förvaltningslagen (2017:900), förkortad FL, finns bestämmelser om handläggning av ärenden hos förvaltningsmyndigheterna. Bland annat regleras hur ett ärende inleds, när material ska kommuniceras och när en myndighet får ändra ett beslut.

Av 4 § FL framgår att om en annan lag eller förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från förvaltningslagen så tillämpas den bestämmelsen. Det innebär att förvaltningslagen är subsidiär i förhållande till bestämmelser i annan lag eller förordning. I socialtjänstlagen finns två sådana bestämmelser, nuvarande 11 kap. 7 och 8 §§.

Av 11 kap. 7 § SoL följer att socialnämnden i alla ärenden ska tillämpa 26 § FL om remiss. Av 11 kap. 8 § första stycket SoL följer vidare att socialnämnden, i ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild, ska tillämpa följande bestämmelser i förvaltningslagen:

- 10 § om partsinsyn,
- 11 och 12 §§ om åtgärder om handläggningen försenas,
- 23 § om utredningsansvaret,
- 24 § om när man får lämna uppgifter muntligt,
- 25 § om kommunikation,
- 31 § om dokumentation av beslut,

- 32 § om motivering av beslut,
- 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till, och
- 36 § om rättelse av skrivfel och liknande.

Den nuvarande förvaltningslagen trädde i kraft den 1 juli 2018. Den nya lagen bygger i allt väsentligt på den tidigare lagens struktur men innehåller en mer utförlig och heltäckande reglering av förvaltningsförfarandet. Flera av bestämmelserna i den tidigare lagen har vidareutvecklats och preciserats i den nya lagen med utgångspunkt bl.a. i den rättspraxis som har utvecklats på området. Den nya lagen innehåller också nya bestämmelser som främst syftar till att kodifiera de allmänna rättsgrundsatser och den praxis som har utvecklats över tid.

Bakgrunden till 11 kap. 7 och 8 §§ socialtjänstlagen

Med undantag för att hänvisningar numera görs till vissa bestämmelser som tillkommit i nya förvaltningslagen så har 11 kap. 8 § första stycket SoL haft motsvarande lydelse sedan den fördes in i 54 § i 1980 års socialtjänstlag (1980:620). Detsamma gäller 11 kap. 7 § SoL som reglerar tillämpningen av förvaltningslagens bestämmelse om remiss som tidigare fanns i 53 § i 1980 års socialtjänstlag. Dessförinnan fanns båda dessa regleringar i 14 § fjärde stycket barnavårdslagen (1960:97), förkortad BvL.

Barnavårdslagen

Bestämmelsen i 11 kap. 8 § första stycket SoL har sitt ursprung i att man vid tillkomsten av 1971 års förvaltningslag (1971:290) ville åstadkomma en samordning mellan den lagen och specialförfattningar som innehöll förfaranderegler på förvaltningsområdet. 1971 års förvaltningslag tillämpades emellertid enligt 2 § andra punkten inte på sådana ärenden hos kommunal myndighet som kunde överklagas genom laglighetsprövning (tidigare kommunalbesvär). För barnavårdslagen innebar det särskilda problem. Detta då bestämmelserna i barnavårdslagen om förfarandet hos barnavårdsnämnden i stor utsträckning

skulle tillämpas vare sig barnavårdsnämndens beslut kunde överklagas genom förvaltningsbesvär eller laglighetsprövning.

För att inte rättsskyddet på barnavårdsområdet skulle inskränkas samt för att i möjligaste mån skapa en samordning mellan de två lagarna, reglerades i 14 § fjärde stycket BvL att bestämmelserna om ombud och biträde, vägledning av part, tolk, remiss, partsinsyn, kommunikation, beslutsmotivering rättelse av förbiseendefel och ansvar, utan hinder av 2 § andra punkten i 1971 års förvaltningslag, skulle tillämpas i samtliga ärenden hos barnavårdsnämnden.¹

Bestämmelserna i förvaltningslagen skulle tillämpas bara i sådana ärenden som avsågs i 14 § första stycket BvL, t.ex. situationer då barnavårdsnämnden var skyldig att med anledning av ansökan eller av annan orsak pröva viss fråga. Däremot var regleringen i 14 § fjärde stycket BvL inte avsedd att tillämpas i personalärenden eller andra direkta självstyrelseärenden som ankom på barnavårdsnämnden.

Avsikten var att bestämmelserna om partsinsyn, kommunikation, beslutsmotivering, rättelse av förbiseendefel samt ansvar skulle gälla bara i sådana ärenden hos barnavårdsnämnden som innefattade myndighetsutövning. Undantaget från principen att förvaltningslagen inte var tillämplig i sådana ärenden hos kommunal myndighet där besluten kunde överklagas genom laglighetsprövning förklarades därför uttryckligen omfatta bara sådana ärenden hos barnavårdsnämnden som avsågs i 14 § första stycket BvL. Vidare angavs uttryckligen att bestämmelserna om partsinsyn, kommunikation, beslutsmotivering, rättelse av förbiseende samt ansvar var tillämpliga bara i den mån annat inte följde av 3 § 1971 års förvaltningslag, dvs. vid myndighetsutövning.²

1980 års socialtjänstlag

När bestämmelsen i 14 § fjärde stycket BvL sedan fördes över till 54 § i 1980 års socialtjänstlag ändrades lydelsen så att de ovan nämnda förfarandereglerna skulle tillämpas i alla ärenden hos socialnämnden som avsåg myndighetsutövning mot någon enskild. Interna ärenden såsom ärenden om tjänstetillsättning skulle på så sätt falla utanför

¹ Prop. 1970:30, Del 2, s. 622 f.

² Prop. 1975/76:69 s. 4 ff.

förvaltningslagens tillämpningsområde.³ Hänvisningen till förvaltningslagens reglering av beslutsmotivering togs emellertid bort.

Vidare utelämnades hänvisningen till 18 § i 1971 års förvaltningslag. Enligt den bestämmelsen skulle part underrättas om innehållet i beslut varigenom myndighet avgjorde ärende, om det inte var uppenbart obehövt. Att 18 § inte togs upp fick enligt förarbetena inte uppfattas som att den inte var tillämplig i ärenden hos socialnämnd. Tvärtom följde det redan av 1971 års förvaltningslag att 18 § var tillämplig i ärenden hos myndighet, som innebar myndighetsutövning, och i vilket beslutet överklagades genom förvaltningsbesvär. Att 18 § inte angavs berodde alltså endast på att regeln om underrättelse om beslut inte borde bli tillämplig också i ärenden som överklagades genom laglighetsprövning. För sådana ärenden skulle kommunalagens regler om tillkännagivande och justering av protokoll gälla.⁴

Av förarbetena framgår att de uppräknade bestämmelserna i förvaltningslagen skulle tillämpas i ärenden hos socialnämnd som rörde myndighetsutövning mot enskild. Detta gällde oavsett om beslut i ärendet kunde överklagas genom förvaltningsbesvär eller laglighetsprövning.

Regleringarna i förvaltningslagen om ombud och biträde, vägledning av part, tolk och remiss fördes in i 53 § 1980 års socialtjänstlag och skulle enligt bestämmelsen tillämpas i alla ärenden enligt socialtjänstlagen.

I 1986 års förvaltningslag (1986:223) fanns, till skillnad från tidigare, bestämmelser som var direkt tillämpliga även på sådana ärenden hos en kommunal myndighet som överklagades med laglighetsprövning. Merparten av de bestämmelser som räknades upp i 53 § 1980 års socialtjänstlag var sådana som i 1986 års förvaltningslag gjorts direkt tillämpliga i ärenden som kunde överklagas genom laglighetsprövning. Hänvisningarna i 53 § i 1980 års socialtjänstlag ansågs därför onödiga och bestämmelsen upphävdes i de delarna.⁵ Därefter omfattade bestämmelsen enbart regleringen om att socialnämnden i alla ärenden skulle tillämpa förvaltningslagens bestämmelse om remiss.

³ SOU 1977:40 s. 605 f.

⁴ Prop. 1979/80:1 Del A s. 565 f.

⁵ Prop. 1986/87:39 s. 67 f.

Förvaltningslagen

I den nu gällande förvaltningslagen har det inte ansetts nödvändigt att som i äldre lagstiftning begränsa tillämpningen av förfaranderegler till vissa situationer som innefattar myndighetsutövning.⁶ I förarbetena anförs att det generellt saknas anledning att ställa lägre krav på myndigheterna ifråga om t.ex. dokumentations- och motivationsskyldighet samt muntliga uppgifter för att ett ärende inte avser myndighetsutövning.⁷

Utgångspunkten är alltså att samtliga förfaranderegler ska vara tillämpliga oavsett om ärendet avser myndighetsutövning eller inte. En invändning som framkom under remissbehandlingen var att kommunikationsplikten, till skillnad från vad Förvaltningsrättutredningen föreslagit, inte borde omfatta anställningsärenden. Denna invändning kan jämföras med de skäl som anfördes då man i 1980 års socialtjänstlag begränsade tillämpningen av dåvarande förvaltningslagens bestämmelser till ärenden som rörde myndighetsutövning.⁸ I den nya förvaltningslagen har detta emellertid lösts genom att vissa anställningsärenden undantas från kommunikationsplikten i 25 § FL.⁹

De bestämmelser som nu räknas upp i 11 kap. 7 och 8 §§ SoL är i förvaltningslagen undantagna från tillämpning vid handläggning av sådana kommunala ärenden där besluten kan överklagas genom laglighetsprövning. Genom 11 kap. 7 och 8 §§ SoL blir de dock tillämpliga hos socialnämnden oavsett hur beslutet kan överklagas.

23.1.2 Förhållandet mellan socialtjänstlagen och förvaltningslagen tydliggörs

Utredningens förslag: Det införs en ny bestämmelse i socialtjänstlagen som anger att bestämmelser om handläggning av ärenden finns i förvaltningslagen.

Det förtydligas att socialnämnden, vid handläggning av sådana ärenden där besluten kan laglighetsprövas genom att överklaga enligt 13 kap. kommunallagen, ska tillämpa bestämmelserna om remiss i förvaltningslagen.

⁶ Prop. 2016/17:180 s. 52.

⁷ Prop. 2016/17:180 s. 52 f.

⁸ Prop. 1975/76:69 s. 4 ff.

⁹ Prop. 2016/17:180 s. 162 ff. och SOU 2010:29.

Vid handläggning av sådana ärenden som rör enskilda och där besluten kan laglighetsprövas genom att överklaga enligt 13 kap. kommunallagen ska socialnämnden tillämpa följande bestämmelser i förvaltningslagen:

- 10 § om partsinsyn,
- 11 och 12 §§ om åtgärder om handläggningen försenas,
- 23 § om utredningsansvaret,
- 24 § om när man får lämna uppgifter muntligt,
- 25 § om kommunikation,
- 31 § om dokumentation av beslut,
- 32 § om motivering av beslut,
- 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till, och
- 36 § om rättelse av skrivfel och liknande.

Upplysningsbestämmelse om förvaltningslagen

Som huvudregel gäller förvaltningslagens förfaranderegler vid handläggning av ärenden inom socialtjänsten. Bestämmelserna i nuvarande 11 kap. 7 och 8 §§ SoL reglerar dock vad som gäller vid socialnämndens handläggning av ärenden i vissa fall. För att sätta 11 kap. 7 och 8 §§ SoL i sitt sammanhang och för att tydliggöra förhållandet mellan socialtjänstlagen och förvaltningslagen, föreslår utredningen att det i socialtjänstlagen ska införas en upplysningsbestämmelse som anger att bestämmelser om handläggning av ärenden finns i förvaltningslagen.

Remiss

Av nuvarande 11 kap. 7 § SoL framgår att socialnämnden i alla ärenden ska tillämpa 26 § FL om remiss.

Enligt 2 § FL ska vissa bestämmelser – däribland 26 § FL – inte tillämpas vid handläggningen av ärenden där besluten kan laglighetsprövas. Till följd av 11 kap. 7 § SoL ska bestämmelsen dock ändå till-

lämpas av socialnämnden i dessa fall.¹⁰ För att tydliggöra detta och göra 11 kap. 7 § SoL lättare att förstå, föreslår utredningen att det av bestämmelsen ska framgå att den gäller vid handläggning av ärenden där besluten kan laglighetsprövas. Vid handläggning av övriga ärenden är 26 § FL tillämplig utan någon särskild föreskrift i socialtjänstlagen. Det behöver därför inte anges i 11 kap. 7 § SoL.

Tillämpliga förfaranderegler vid handläggning av ärenden som rör enskilda

Av nuvarande 11 kap. 8 § första stycket SoL följer att ett antal uppräknade bestämmelser i förvaltningslagen ska tillämpas i ärenden hos socialnämnden som avser myndighetsutövning mot någon enskild. Det gäller t.ex. bestämmelserna om partsinsyn, utredningsansvar och kommunikation.

Till skillnad från 1986 års förvaltningslag gäller den nya förvaltningslagen oavsett om ett ärende avser myndighetsutövning mot enskild eller inte. I samband med införandet av den nya förvaltningslagen gjordes dock ingen följdändring i 11 kap. 8 § första stycket SoL i detta avseende. Fråga har därmed uppkommit hur bestämmelsen ska förstås.

Då förvaltningslagen är subsidiär i förhållande till avvikande bestämmelser i annan lag skulle 11 kap. 8 § SoL kunna förstås så att de bestämmelser som räknas upp endast är tillämpliga i *ärenden som rör myndighetsutövning mot enskild*, dvs. inte i övriga ärenden hos socialnämnden. En sådan tolkning får den konsekvensen att t.ex. bestämmelsen om rättelse och skrivfel i 36 § FL inte är tillämplig i ärenden hos socialnämnden som avser annat än myndighetsutövning mot någon enskild. En annan tolkning är att det endast är *de uppräknade bestämmelserna* i 11 kap. 8 § SoL som ska tillämpas vid ärenden som rör myndighetsutövning mot enskild, dvs. att inga andra bestämmelser i förvaltningslagen ska tillämpas i dessa fall. En sådan tolkning får den konsekvensen att t.ex. bestämmelserna om tolk i 13 § FL

¹⁰ Om en annan lag eller en förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från förvaltningslagen tillämpas den bestämmelsen. Det framgår av 4 § FL.

samt ombud och biträde i 14–15 §§ FL inte är tillämpliga i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskild.¹¹

Hur förhållandet mellan 11 kap. 8 § SoL och förvaltningslagen ska förstås är svårt att utläsa direkt av bestämmelsens ordalydelse. Någon vägledning ges inte heller i förarbetena till de följdändringar som gjordes med anledning av den nya förvaltningslagen.¹² Syftet med bestämmelsen framgår dock av äldre förarbeten (se avsnitt 23.1.1). Av dessa går att utläsa att regleringen är avsedd att göra vissa bestämmelser i förvaltningslagen tillämpliga även för beslut som överklagas med laglighetsprövning. I övrigt ska vad som regleras i förvaltningslagen gälla.

För att tydliggöra syftet med 11 kap. 8 § första stycket SoL och göra bestämmelsen lättare att förstå, föreslår utredningen att det av bestämmelsen ska framgå att den gäller vid handläggning av ärenden där besluten kan laglighetsprövas. Vid handläggning av övriga ärenden är förvaltningslagen tillämplig utan någon särskild föreskrift i socialtjänstlagen. Det behöver därför inte anges i 11 kap. 8 § SoL.

Uttrycket ”myndighetsutövning mot någon enskild” tas bort

Skälet till att 11 kap. 8 § SoL i dag är begränsad till ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild är att man velat undvika att anställningsärenden och s.k. självstyrelsebeslut skulle omfattas av förvaltningslagens bestämmelser. Vad som avses med självstyrelsebeslut anges inte i förarbetena. Utredningen utgår dock från att begreppet syftar på att kommuner utöver sina särskilda åligganden har en fri sektor inom vilken de kan ombesörja egna angelägenheter. Inom detta område finns en kommunal initiativrätt där beslut fattas vilka har sin grund i den kommunala självbestämmanderätten.¹³ Att anställningsärenden skulle komma att omfattas av förvaltningslagens bestämmelser var en av de invändningar som riktades mot förslaget att förvaltningslagens tillämpningsområde skulle utvidgas till att omfatta även ärenden som inte innebär myndighetsutövning. Anledningen var främst att det inte ansågs lämpligt att anställningsärenden

¹¹ Jfr Sveriges Kommuner och Landsting (2018). *Ny förvaltningslag*, Cirkulär 11:26, s. 29 f. + nya sociallagarna s. 274 f.

¹² Prop. 2017/18:235.

¹³ SOU 2007:93 s. 72 f. och 81 samt Bull & Sterzel (2010), s. 322.

skulle omfattas av kommunikationsplikten i 25 § FL. Därför har det förts in ett undantag för just anställningsärenden i 25 § FL.

Mot bakgrund av att förvaltningslagens tillämpningsområde numera har utvidgats samt att det har gjorts vissa undantag för tillämpningen av förvaltningslagen vid anställningsärenden, anser utredningens att det i detta avseende inte längre finns skäl för att begränsa socialtjänstlagens bestämmelser till ärenden som avser myndighetsutövning mot enskild. Utredningen föreslår därför att uttrycket ”myndighetsutövning mot någon enskild” ska ersättas av ”ärenden som rör enskilda”. Med detta avses ärenden som på ett konkret eller direkt sätt påverkar enskilda. Ärenden enligt socialtjänstlagen som på detta sätt rör enskilda mynnar inte ut i s.k. självstyrelsebeslut.

23.1.3 Inget behov av partsinsyn och kommunikation i s.k. köärenden

Utredningens förslag: Bestämmelsen i nuvarande 11 kap. 8 § andra stycket socialtjänstlagen – som föreskriver att bestämmelserna om partsinsyn och kommunikation i 10 och 25 §§ förvaltningslagen inte tillämpas i fråga om uppgifter som rör någon annan sökande i s.k. köärenden – upphävs.

I 11 kap. 8 § andra stycket SoL anges i dag att bestämmelserna i 10 och 25 §§ FL, som reglerar partsinsyn och kommunikation, inte ska tillämpas i fråga om uppgifter som rör någon annan sökande i ett ärende om ett sådant boende som avses i 5 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 7 § tredje stycket eller om någon annan liknande social tjänst.

Bestämmelsen fick sin ursprungliga lydelse i 54 § andra stycket i 1980 års socialtjänstlag och tog då sikte på uppgifter som hade lämnats av någon annan sökande i ett ärende om *plats i förskola, fritidshem* eller i *servicehus* eller någon annan liknande social tjänst.

Bestämmelsen innebär ett undantag från skyldigheten att bereda part tillfälle att yttra sig över vad någon annan än denne själv har tillfört ärendet innan detta avgörs. Bestämmelsen klargör att det inte är nödvändigt att ge alla sökande till en viss plats rätt att yttra sig innan platsen ges åt någon viss av dessa.¹⁴ Undantaget syftar således på s.k.

¹⁴ Prop. 1979/80:1 Del A s. 566.

köärenden avseende fördelning av platser eller dylikt, dvs. ärenden där alla som väntar på en plats i kön anses vara parter.¹⁵

Sedan bestämmelsens tillkomst har ansvaret för förskola och fritidshem flyttats från socialtjänsten till skolan, och servicehusen har ersatts med de särskilda boendeformerna enligt 5 kap. 5 § SoL och bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § SoL.¹⁶ Det senare har inneburit ett skifte från boenden med gemensam service till boendeformer där också en individualiserad omvårdnad ingår.

När det gäller fördelning av platser till dessa boendeformer blir det inte längre fråga om s.k. köärenden. Detta eftersom den enskilde beviljas bistånd till boende enligt 5 kap. 5 eller 7 § SoL – inte till en viss plats i ett specifikt boende – och att biståndsbeslutet sedan verkställs i ett boende som socialnämnden anser motsvarar den enskildes behov. Om den enskilde har specifika önskemål om boendet kan socialnämnden försöka tillgodose dessa, vilket t.ex. kan resultera i att den enskilde tackar nej till ett visst boende i avvaktan på en plats i ett specifikt boende. Det kan även resultera i att den enskilde flyttar in i ett boende i avvaktan på plats i ett annat boende. Något s.k. köärende uppkommer dock inte i dessa fall.

Om flera personer inom kommunen väntar på att få sina biståndsbeslut verkställda prioriteras i regel den som har störst behov. Det blir emellertid inte fråga om något s.k. köärende utan är i stället fråga om verkställighet av vart och ett av de enskildas biståndsbeslut. I dessa ärenden är endast den sökande part och för övriga råder sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL. Detsamma gäller för andra beslut om bistånd.

Ren verkställighet av biståndsbeslut anses i regel inte vara överklagbara.¹⁷ Skriftliga beslut om verkställighet som får betydande faktiska verkningar för den enskilda har emellertid i praxis ansetts överklagbara.¹⁸ I fråga om boende har det framför allt rört sig om ändrad verkställighet där den enskilde blivit tvungen att flytta från ett boende till ett annat. Även i dessa ärenden är det emellertid endast den vars boendesituation beslutet avser som anses som part i ärendet och därför har rätt till insyn.

Utredningens bedömning är att bestämmelsen i 11 kap. 8 § andra stycket SoL tar sikte på en situation som inte längre uppstår inom

¹⁵ Lillie & Sandström och Clevesköld.

¹⁶ Prop. 1990/91:14, prop. 1997/98:6 och prop. 2017/18:273.

¹⁷ Ragnemalm (1970), s. 582.

¹⁸ Jfr HFD 2012 ref. 11 och RÅ 2007 ref. 7 med där angivna rättsfall m.m.

socialtjänstens hantering av ärenden. Bestämmelsen bör därför upphävas.

23.1.4 Företråde inför socialnämnden

Utredningens förslag: Bestämmelsen i nuvarande 11 kap. 9 § socialtjänstlagen omformuleras till att ange att den som enligt 25 § förvaltningslagen ska underrättas och ges tillfälle att yttra sig i ett ärende som rör enskild har rätt att få företråde inför socialnämnden, om inte särskilda skäl föranleder annat. Den som ges tillfälle att yttra sig ska underrättas om sin rätt att få företråde inför nämnden.

I 11 kap. 9 § SoL regleras en rätt till företråde inför nämnden i vissa fall. Där anges att den som enligt 11 kap. 8 § SoL ska underrättas och ges tillfälle att yttra sig enligt 25 § FL har rätt att få företråde inför nämnden, om inte särskilda skäl föranleder annat. Den som ges tillfälle att yttra sig ska underrättas om sin rätt att få företråde inför nämnden.

Bestämmelsen i 11 kap. 9 § SoL har sitt ursprung i 19 § BvL, som tillkom före 1971 år förvaltningslag. Av den bestämmelsen framgick att barnavårdsnämnden, innan den avgjorde ett ärende som rörde en enskild person, skulle ge denne tillfälle att yttra sig om det inte var uppenbart obehövligt eller om ärendet var så brådskande att ett yttrande inte kunde avvaktas. Vidare framgick att den som hade rätt att yttra sig kunde begära att muntligen få höras inför barnavårdsnämnden. Den enskilde skulle erinras om rätten att påkalla ett sådant förhör.

Vid tillkomsten av 1980 års socialtjänstlag anfördes att den rätt till personlig inställelse för den enskilde som tidigare hade funnits i 19 § BvL skulle göras tillämplig i alla ärenden i socialtjänstlagen. Det grundläggande syftet uppgavs vara att rätten för den enskilde att personligen bli hörd skulle främja samförståndet mellan nämnden och den som ärendet rörde och därvid stärka dennes förtroende för utredningen och bedömningen.¹⁹ Motsvarande bestämmelse fördes därmed in i 55 § i 1980 års socialtjänstlag. I den nya bestämmelsen angavs emellertid att den som enligt vad som sades i 54 § i 1980 års

¹⁹ Prop. 1960:10 s. 240 och prop. 1979/80:1 Del A s. 406 f.

socialtjänstlag skulle ges tillfälle att yttra sig enligt 15 § i 1971 års förvaltningslag också hade rätt att få företräde inför nämnden om inte särskilda skäl föranledde annat. Den som gavs tillfälle att yttra sig skulle underrättas om sin rätt att få företräde inför nämnden. Bestämmelsen fördes sedan över till 2001 års socialtjänstlag och regleras nu i 11 kap. 9 §.²⁰

Som framgår av avsnitt 23.1.2 föreslår utredningen att 11 kap. 8 § SoL ska förtydligas och därvid gälla sådana ärenden som rör enskilda och där besluten kan överklagas genom laglighetsprövning. Detta påverkar 11 kap. 9 § SoL, eftersom den hänvisar till 11 kap. 8 § SoL. En följd av detta är att rätten till företräde inför nämnden bara kommer att gälla sådana ärenden som rör enskilda och där besluten kan överklagas genom laglighetsprövning.

Av förarbetena framgår dock att rätten till företräde inför nämnden är avsedd att gälla alla ärenden där en enskild är part, inte bara ärenden som kan överklagas genom laglighetsprövning. Det är också så bestämmelsen tillämpas i dag. Hänvisningen till 11 kap. 8 § SoL framstår därför som något oklar. Utredningen har inte kunnat hitta någon förklaring till varför det i bestämmelsens ursprungliga lydelse infördes en hänvisning till 11 kap. 8 § SoL (dåvarande 54 §).

Utredningen anser därför att bestämmelsen i 11 kap. 9 § SoL bör omformuleras och i stället ange att den som enligt 25 § FL ska underrättas och ges tillfälle att yttra sig i ett ärende som rör enskild har rätt att få företräde inför socialnämnden, om inte särskilda skäl föranleder annat. Den som ges tillfälle att yttra sig ska underrättas om sin rätt att få företräde inför nämnden. Bestämmelsen kommer därmed att omfatta alla ärenden som rör enskilda, såsom var avsett. Rätten till företräde inför *nämnden* syftar på nämnden i sin helhet eller den eller dem som med stöd av delegation har rätt att fatta beslut på nämndens vägnar.²¹

²⁰ Prop. 2001/01:80 s. 22. I samband med införandet av 2017 års förvaltningslag ändrades bestämmelsen så att hänvisningen till bestämmelsen om parter rätt att få del av uppgifter i 1986 års förvaltningslag nu i stället görs till motsvarande bestämmelse i den nya förvaltningslagen. I övrigt gjordes vissa språkliga ändringar, se prop. 2017/18:235 s. 158 f.

²¹ Prop. 1979/80:1 Del A s. 406.

23.1.5 Ändring av gynnande beslut

Utredningens förslag: Det införs en ny bestämmelse i socialtjänstlagen som anger att socialnämnden, utöver vad som följer av 37 § andra stycket förvaltningslagen, får ändra ett beslut om fortlöpande insatser vid väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den enskilde.

En grundläggande förvaltningsrättslig princip är att en enskild som fått ett gynnande förvaltningsbeslut ska kunna inrätta sig efter detta och att beslutsmyndigheten därför som huvudregel inte ska kunna återkalla beslutet eller ändra det till den enskildes nackdel.

Från denna huvudregel har dock flera viktiga avsteg gjorts i rättstillämpningen. En del av dessa har, i samband med införandet av nya förvaltningslagen, kodifierats i 37 § andra stycket FL. Där framgår att ett beslut som till sin karaktär är gynnande för någon enskild part får ändras till den enskildes nackdel bara om

1. det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas,
2. tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart, eller
3. felaktigheten beror på att parten har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

I praxis finns sedan tidigare stöd för att gynnande beslut om fortlöpande förmåner får ändras även i andra fall än de nyss nämnda. RÅ 2000 ref. 16 belyser en nämnds möjligheter att återkalla ett gynnande biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen. I målet hade nämnden av besparingsskäl beslutat att ändra ett tidigare beslut om hemtjänst till den enskildes nackdel genom att dra ner på städfrekvensen från varannan till var tredje vecka. Det ursprungliga beslutet var inte tidsbegränsat och innehöll inget förbehåll om omprövning. Högsta förvaltningsdomstolen (tidigare Regeringsrätten) anförde att hänsynen till den enskildes trygghet starkt talade emot att beslut om sådant bistånd får omprövas till den enskildes nackdel annat än under de generella förutsättningar som anses gälla för omprövning av gynnande beslut. Detta gäller främst beslut om bistånd som avser ett bestämt

tillfälle eller en bestämd period. När ett beslut avser ett fortlöpande bistånd utan någon angiven tidsbegränsning kan däremot skälen för omprövning vara så starka – exempelvis om biståndsbehovet väsentligt förändras – att ett absolut förbud mot omprövning på grund av ändrade förhållanden inte bör uppställas. Det kan dock inte komma i fråga att låta ändringar av andra förhållanden än sådana som kunnat beaktas vid det ursprungliga ställningstagandet få föranleda en omprövning. Av utredningen i målet framgick att ändringen av beslutet enbart hade sin grund i att nämnden på grund av besparingskäl ändrat normen för städning. Med hänsyn till att kommunens ekonomiska förhållanden inte kan tillmätas betydelse vid bedömningen av skälig levnadsnivå har det därför inte funnits förutsättningar för omprövning.

Vid remitteringen av Förvaltningslagsutredningens betänkande framförde ett flertal kommuner, Sveriges Kommuner och Regioner och Lunds universitet att det borde införas en särskild bestämmelse som ger stöd för ändring av gynnande beslut vid ”väsentligt ändrade förhållanden”. Regeringen anförde dock att en generellt tillämplig undantagsbestämmelse av det slaget skulle innebära att de nuvarande enligt praxis generella undantagsmöjligheterna utvidgas i betydande mån på ett sätt som kan ifrågasättas från rättssäkerhetssynpunkt. Frågan om möjligheten att återkalla eller på annat sätt i en för den enskilde negativ riktning ändra ett tidigare beslut bör i dessa fall, enligt regeringen, i stället vid behov lösas genom föreskrifter i specialförfattning.²²

Oklart rättsläge – får gynnande beslut ändras vid väsentligt ändrade förhållanden?

Efter införandet av 37 § andra stycket FL har frågan om ändring av gynnande beslut vid väsentligt ändrade förhållanden prövats i ett antal avgöranden från kammarrätterna. Två av dessa är från Kammarrätten i Sundsvall. Det ena målet gällde bistånd i form av hjälp i hemmet vid lunch, middag och kvällsomvårdnad. Då den enskilde hade bytt till en för honom mer anpassad bostad framkom vid ett hembesök av nämnden att han hade förmågor som han inte tidigare bedömts ha. Kammarrätten pekade på att det i förarbetena till förvaltningslagen betonats att förutsättningarna för att återkalla gyn-

²² Prop. 2016/17:180 s. 233.

nande beslut vid behov borde regleras i speciallagstiftning. Frågan blev då, vad som gällde i avsaknad av särskild lagbestämmelse. Enligt kammarrättens mening kunde inte regleringen i 37 § andra stycket FL innebära att praxis ändrats, med innebörden att avgörandet RÅ 2000 ref. 16 fortfarande är tillämpligt.²³ Samma bedömning gjordes i det andra målet. Målet gällde bistånd i form av boende för ensamkommande ungdomar. Skälet för omprövning av beslutet var att den unges föräldrar kommit till Sverige och att de därvid var försörjningsskyldiga för sonen.²⁴

En annan bedömning har emellertid gjorts i ett mål från Kammar-rätten i Göteborg. I målet hade den enskilde med stöd av 9 § 1 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) beviljats råd och stödinsatser i form av hjälp av kurator. Det primära syftet var att underlätta det dagliga livet för den enskilde och hennes familj. Regionen beslutade sedermera att avsluta insatsen då behovet ansågs kunna tillgodoses på annat sätt genom hälso- och sjukvårdslagen och därvid förelåg inte något aktuellt behov enligt LSS. Kammar-rätten anförde att förarbetsuttalandena till förvaltningslagen framstår som i viss mån motstridiga vad gäller frågan om den princip som Högsta förvaltningsdomstolen angav i RÅ 2000 ref. 16 fortfarande är tillämplig. I denna situation bör enligt kammarrätten ordalydelsen i 37 § andra stycket FL få avgörande betydelse. Av bestämmelsen följer att ett beslut som är gynnande för den enskilde bara får ändras till dennes nackdel i de situationer som räknas upp där. Enligt kammarrättens mening ger bestämmelsen därmed intryck av att vara uttömmande. Vid sådant förhållande menade kammarrätten att det inte finns utrymme för att ändra ett gynnande beslut till den enskildes nackdel vid sidan av de situationer som räknas upp i 37 § andra stycket FL, om det inte finns stöd för det i specialförfattning.²⁵

Vidare har Justitieombudsmannen (JO) uttalat sig i ett ärende som rörde kommunens möjlighet att tidsbegränsa samt förse beslut enligt LSS med omprövningsförbehåll. I beslutet lyfter JO fram att ifråga om assistansersättning så regleras frågan om omprövningsförbehåll uttryckligen i 51 kap. 12 § socialförsäkringsbalken. JO uttalar att socialförsäkringsbalkens reglering ligger i linje med den uppfattning som kommer till uttryck i förarbetena till förvaltningslagen,

²³ Kammar-rätten i Sundsvalls dom den 28 augusti 2018 i mål nr 1423-18.

²⁴ Kammar-rätten i Sundsvalls dom den 26 september 2018 i mål nr 1529-18.

²⁵ Kammar-rätten i Göteborg den 30 september 2019 i mål nr 5973-18.

om att återkallelseförbehåll företrädesvis bör anges i de materiella föreskrifter som beslutet grundar sig på. JO delar den uppfattningen och anser därför att det finns anledning för regeringen att överväga behovet av författningsregleringar av förutsättningarna för omprövning och ändring av gynnande beslut enligt LSS.²⁶

I fråga om barn som vårdas utanför det egna hemmet har det dock i avgörandet HFD 2019 ref. 63 tydliggjorts att bestämmelsen i 37 § andra stycket FL inte innebär att socialnämnden är förhindrad att avbryta en insats i form av vård av ett barn utanför det egna hemmet när det saknas behov av sådan vård. Om ett barn vårdas utanför det egna hemmet ska socialnämnden enligt 6 kap. 8 § SoL minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas. Bestämmelsen bygger på förutsättningen att ett beslut om vård i t.ex. ett familjehem måste kunna ändras och anpassas till ändrade förhållanden och även att vården måste kunna avbrytas om behovet av vård helt skulle ha upphört, jfr 3 kap. 14 § första stycket första meningen socialtjänstförordningen (2001:937). Bestämmelsen i 6 kap. 8 § första stycket SoL gäller därmed framför 37 § andra stycket FL.²⁷ Det aktuella avgörandet gällde en placering i familjehem och Högsta förvaltningsdomstolen fann att bestämmelsen i 37 § andra stycket FL inte innebar att socialnämnden var förhindrad att avbryta placeringen då det saknas behov av sådan vård.

Gynnande beslut ska kunna omprövas vid väsentligt ändrade förhållanden

I 37 § andra stycket FL anges när ett gynnande beslut får ändras till den enskildes nackdel. Högsta förvaltningsdomstolen har emellertid – innan bestämmelsen infördes – slagit fast att ett beslut om fortlöpande bistånd kan omprövas om det finns starka skäl, t.ex. om behovet av insatsen väsentligt förändrats.²⁸ Det är oklart huruvida denna princip fortfarande är tillämplig, vilket inte minst framgår av att kamrätterna har kommit till olika slutsatser i frågan.

²⁶ JO 2018/19 s. 577.

²⁷ Jfr 4 § FL.

²⁸ RÅ 2000 ref. 16.

I förarbetena till 37 § FL har regeringen uttalat att utgångspunkten bör vara att gällande rättsläge inte ska förändras genom den nya regleringen.²⁹ Samtidigt uttalas att frågor om behovet av undantag på grund av hänsynstaganden som kan vara motiverade enbart i snävt avgränsade fall lämpligen bör övervägas i speciallagstiftning och således inte resultera i en särskild reglering i den nya förvaltningslagen. Då det under remitteringen efterfrågades en reglering i förvaltningslagen av möjligheten att ändra ett gynnande beslut vid väsentligt ändrade förhållanden uttalade regeringen att det vore att utvidga de generella undantagsmöjligheterna i sådan betydande mån att det kunde ifrågasättas från rättssäkerhetssynpunkt. Regeringen anförde vidare att möjligheten att återkalla eller på annat sätt i en för den enskilde negativ riktning ändra ett tidigare beslut i dessa fall i stället vid behov fick lösas genom föreskrifter i speciallagstiftning.³⁰

Av HDF 2019 ref. 63 följer att 6 kap. 8 § SoL ger stöd för att ändra gynnande beslut om vård av barn utanför det egna hemmet när det saknas behov av sådan vård. Enligt utredningens mening bör därutöver ett gynnande beslut om fortlöpande insatser kunna ändras om de förhållanden som legat till grund för beslutet väsentligen har förändrats. I annat fall finns det risk för ökad användning av tidsbegränsade beslut och olika typer av återkallelseförbehåll, vilket i förlängningen kan skapa försämrad förutsägbarhet och ökad otrygghet för den enskilde.³¹ Det bör därför införas en bestämmelse i socialtjänstlagen som möjliggör för socialnämnden att, utöver vad som följer av 37 § andra stycket FL, ändra ett beslut om fortlöpande insatser vid väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den enskilde. Syftet är att kodifiera det som tidigare enligt praxis gällt ifråga om möjligheten att ändra ett gynnande beslut när förhållandena väsentligt förändrats.

I fråga om beslut som tidsbegränsats eller avser ett bestämt tillfälle anser utredningen att den enskildes intresse av att kunna förlita sig på socialnämndens beslut talar emot att dessa beslut ska kunna omprövas i andra fall än vad som följer av 37 § FL.

²⁹ Prop. 2016/17:180 s. 228 ff.

³⁰ Prop. 2016/17:180 s. 232.

³¹ Jfr JO 2018/19 s. 577 ifråga om LSS.

23.2 Socialtjänstlagen och kommunallagen

23.2.1 Delegation inom socialtjänsten

Allmänna bestämmelser om delegering av ärenden inom en kommunal nämnd finns i 6 kap. kommunallagen (2017:725), förkortad KL. Dessa bestämmelser är tillämpliga även för socialnämnden, vilket framgår av 10 kap. 1 § SoL.

Delegationsbestämmelserna anger dels i vilka slags ärenden som beslutanderätten får delegeras, dels till vem eller till vilka delegation får ske. Enligt 6 kap. 37 § och 7 kap. 5 § KL får en nämnd uppdra åt presidiet, ett utskott, åt en ledamot eller ersättare eller åt en anställd hos kommunen att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller grupp av ärenden. Bestämmelserna medger delegation i alla ärenden med undantag för dem som anges i 6 kap. 38 § KL. Där anges att beslutanderätten inte får delegeras bl.a. när det gäller ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Sådana beslut ska alltså fattas av nämnden.

Enligt 6 kap. 39 § KL får en nämnd uppdra åt ordföranden, eller en annan ledamot som nämnden har utsett, att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas.

23.2.2 Begränsning av delegationsrätten

För socialnämndens verksamhetsområde finns i bl.a. 10 kap. 4 § SoL särskilda bestämmelser om delegation av vissa ärenden. Därigenom begränsas den delegationsrätt som följer av kommunallagen.

Enligt 10 kap. 4 § SoL får uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar endast ges åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt vissa angivna bestämmelser. Det innebär att beslutanderätt, till skillnad från vad som anges i 6 kap. 37 § KL, inte får delegeras till exempelvis en anställd.

De beslut som omfattas av 10 kap. 4 § SoL är:

- Medgivande eller beslut om vård utanför det egna hemmet samt övervägande av densamma enligt 6 kap. 6 och 8 §§ SoL.

- Placering av barn över nationsgränserna enligt 6 kap. 11 a–b §§.
- Vissa beslut rörande internationella adoptioner enligt 6 kap. 12–14 §§ SoL.
- Ansökan om vård enligt 4 § LVU.
- Omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU.
- Omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer enligt 6 a § LVU.
- Beslut enligt 11 § LVU om hur vården om den unge ska ordnas och var han eller hon ska visas.
- Övervägande och omprövning av vården enligt 13 § LVU.
- Särskilt övervägande enligt 13 § LVU om det, för den som varit placerad i familjehem under tre år, finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken.
- Övervägande av beslut om umgängesbegränsning samt beslut att hemlighålla den unges vistelseort enligt 14 § tredje stycket LVU.
- Beslut enligt 21 § LVU om att vård med stöd av LVU ska upphöra.
- Beslut om s.k. mellantvång enligt 22 § LVU.
- Beslut om flyttningsförbud enligt 24 § LVU.
- Övervägande av beslut om flyttningsförbud samt beslut om upphörande av flyttningsförbud enligt 26 § LVU.
- Beslut om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § LVU.
- Begäran om polishandräckning enligt 43 § LVU.
- Ansökan om vård enligt 11 § LVM.
- Beslut om omedelbart omhändertagande enligt 13 § LVM.
- Beslut enligt 9 kap. 3 § SoL om att föra talan om återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL.

Bestämmelsen i 10 kap. 4 § SoL anger alltså till vem beslutanderätt kan delegeras i angivna ärendetyper. Däremot innebär den inte att delegation får ske i dessa fall. För att delegation ska vara möjlig krävs att kommunallagens delegationsbestämmelser medger detta.

23.2.3 Beslut om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort får bara delegeras i brådskande fall

Av 14 § andra stycket LVU framgår att socialnämnden får besluta om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort i vissa fall. Nämnden ska, enligt 14 § tredje stycket LVU, minst en gång var tredje månad överväga om ett sådant beslut fortfarande behövs. Nämndens övervägande omfattas av delegationsbestämmelsen i 10 kap. 4 § SoL. Däremot omfattas inte det ursprungliga beslutet. Tidigare har det inte ansetts finnas någon begränsning i möjligheten att delegera dessa beslut.

Högsta förvaltningsdomstolen har i ett avgörande den 8 november 2016 prövat om delegation kan ske till socialnämndens ordförande att i brådskande fall fatta beslut om att inte röja den unges vistelseort enligt 14 § andra stycket LVU.³² I avgörandet uttalas att ett beslut om hemlighållande av vistelseort får anses vara ett sådant beslut som träffas av delegationsförbudet i 6 kap. 38 § 3 KL, då det avser myndighetsutövning mot enskild och är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Enligt Högsta förvaltningsdomstolen kan dock ett sådant beslut, med stöd av 6 kap. 39 § KL, ändå delegeras till ordföranden eller annan ledamot om det är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas.

Efter Högsta förvaltningsdomstolens avgörande har även frågan om delegation av beslut om umgängesbegränsning prövats i ett antal kammarrättsavgöranden. Beslut om umgängesbegränsning har då bedömts ha stora likheter med beslut om hemlighållande av vistelseort. Kammarrätterna har bedömt att även beslut om umgängesbegränsning är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt och att beslutanderätten därmed inte får delegeras annat än i brådskande fall,

³² HFD 2016 ref. 74.

och då bara till ordförande eller annan ledamot som nämnden har utsett enligt 6 kap. 39 § KL.³³

JO och SKR påtalar behov av översyn

JO och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har, mot bakgrund av Högsta förvaltningsdomstolens avgörande och de efterföljande kammarättsavgörandena, uppmärksammat behovet av en översyn vad gäller socialnämndernas möjlighet att delegera beslutanderätten i vissa frågor som rör LVU.

I en skrivelse till Socialdepartementet den 9 oktober 2017 anför SKR att målsättningen med en översyn bör vara att beslut om omgäncesbegränsning och hemlighållande av vistelseort ska kunna delegeras till utskott. SKR anför att många kommuner tidigare har valt att delegera både beslut om hemlighållande av vistelseort och beslut om omgäncesbegränsning till utskott. Utskottet hanterar andra frågor enligt LVU och har således, enligt SKR, god kompetens inom detta område. Vidare anför SKR att ett annat tungt vägande argument för att fatta beslut i utskott är att färre personer tar del av sekretessbelagda uppgifter i ärendet. Det är också enklare att sammankalla ett utskott än socialnämnden då det är färre ledamöter i utskottet, vilket i LVU-ärenden kan ha stor betydelse.³⁴

JO överlämnade den 21 december 2017 ett beslut till Socialdepartementet och Finansdepartementet som rör möjligheten att delegera beslut om hemlighållande av vistelseort och omgäncesbegränsning. I beslutet anför JO bl.a. att Sveriges kommuner har stor frihet att själva bestämma över sin organisation. Det finns kommuner där kommunstyrelsen är ansvarig nämnd för sociala ärenden. I dessa fall hanteras individärenden sällan av kommunstyrelsen. I stället behandlas en stor del av individärendena inom ett utskott. Syftet är att uppgifterna i ärendet, som till sin natur är känsliga, ska hållas inom en trängre krets. Att beslut i ett individärende som rör tvång mot en enskilde inte skulle få fattas av ett utskott kan enligt JO knappast

³³ Kammarrätten i Jönköping den 23 mars 2019 i mål nr 341-19, den 18 februari 2019 i mål nr 2960-18 samt den 21 juni 2018 i mål nr 1408-18 och 1466-18. Kammarrätten i Göteborg den 24 mars 2017 i mål nr 560-17 och Kammarrätten i Stockholm den 18 december 2017 i mål nr 7376-17.

³⁴ SKL, Delegering av beslutanderätt i vissa ärenden enligt LVU, den 9 oktober 2017.

överensstämma med hur lagstiftaren har avsett att sådana frågor ska hanteras.³⁵

23.2.4 Utvidgad rätt för socialnämnden att delegera beslutanderätt

Utredningens förslag: Det införs en ny bestämmelse i socialtjänstlagen som förtydligar att den lagens delegationsbestämmelser har företräde framför delegationsbestämmelserna i kommunallagen.

Det införs en uttrycklig rätt för socialnämnden att till utskott delegera beslutanderätt i sådana ärendetyper som räknas upp i nuvarande 10 kap. 4 § socialtjänstlagen.

Bestämmelsen i nuvarande 10 kap. 5 § sjätte strecksatsen socialtjänstlagen ändras på så sätt att delegation får ske endast till utskott.

Som huvudregel gäller, enligt 6 kap. 37 § KL, att en kommunal nämnd får uppdra åt presidiet, ett utskott, en ledamot eller ersättare att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. En nämnd får även uppdra åt en anställd att besluta på nämndens vägnar i vissa fall.

Av 10 kap. 4 § SoL framgår att socialnämnden i vissa uppräknade ärendetyper – bl.a. olika tvångsåtgärder mot enskilda – endast får delegera beslutanderätten till en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden. Det innebär att beslutanderätten inte får delegeras till exempelvis en enskild ledamot eller till en anställd. Bestämmelsen kan ge intryck av att socialnämnden faktiskt får delegera beslutanderätten i de angivna ärendetyperna. Lagstiftaren förefaller också ha utgått från att delegation ska vara möjlig i dessa fall. I förarbetena anförs bl.a. att de ärendeslag som räknas upp i bestämmelsen är sådana som bedöms vara djupt ingripande för den enskilde. Genom delegation till utskott kan en snabbare beslutsordning nås utan att kravet på rättssäkerhet i förfarandet eftersätts.³⁶

Emellertid framgår det av 6 kap. 38 § 3 KL att beslutanderätt inte får delegeras när det gäller ärenden som rör myndighetsutövning mot

³⁵ JO 2018/19 s. 521.

³⁶ Prop. 1979/80:1 Del A s. 390 ff.

enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. En del av de ärendetyper som anges i 10 kap. 4 § SoL träffas sannolikt av detta delegationsförbud. Det framgår inte minst av att beslut om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort, som till sin karaktär påminner om flera ärendetyper i 10 kap. 4 § SoL, enligt praxis omfattas av delegationsförbudet.

Enligt utredningens mening är det, av integritetsskäl och effektivitetsskäl, angeläget att de ärendetyper som räknas upp i 10 kap. 4 § SoL kan delegeras. Det rör sig i regel om mycket ingripande beslut som förutsätter en grundlig prövning av den enskildes personliga förhållanden. Ärendena bör därför kunna hållas inom en trängre krets. Mot denna bakgrund bör socialnämnden få en uttrycklig rätt att delegera beslutanderätt i dessa fall.

Förhållandet mellan socialtjänstlagen och kommunallagen förtydligas

Utredningens förslag innebär att det ska införas en ny bestämmelse om att socialnämnden får delegera beslutanderätten i vissa fall. Fråga uppkommer var en sådan bestämmelse lämpligen bör placeras. Utredningen har övervägt att i kommunallagen föra in ett undantag från delegationsförbudet i fråga om de ärendetyper som anges i 10 kap. 4 § SoL. Kommunallagen är dock generell till sin karaktär och gäller som utgångspunkt all kommunal verksamhet. Även 6 kap. 38 § KL är av övergripande karaktär och tar sikte på ett stort antal beslut som fattas inom kommunen. Det framstår därför som mindre lämpligt att i kommunallagen reglera vissa specifika ärenden inom socialnämndens verksamhetsområde. Sådana särskilda regler bör snarare regleras i socialtjänstlagen.

Fråga uppkommer då hur en bestämmelse om delegationsrätt i socialtjänstlagen förhåller sig till delegationsförbudet i 6 kap. 38 § 3 KL. Om två lagregler står i strid med varandra, antas den mer speciella och preciserade regeln äga företräde (*lex specialis legi generali derogat*).³⁷ Principen om *lex specialis* innebär således att den mer speciella och preciserade regeln har företräde framför den mer generella. Eftersom socialtjänstlagen är den lag som specifikt reglerar socialtjänstens verksamhet, kan det hävdas att avvikande bestämmelser i socialtjänstlagen

³⁷ Lehrberg (2018), s. 108.

har företräde framför allmänna bestämmelser i kommunallagen. Å andra sidan framgår det uttryckligen av nuvarande 10 kap. 1 § SoL att kommunallagens bestämmelser om delegation är tillämpliga även för socialnämnden.

I syfte att klargöra förhållandet mellan kommunallagens och socialtjänstlagens delegationsbestämmelser, bör det införas ett tillägg i 10 kap. 1 § SoL som anger att socialtjänstlagen har företräde framför kommunallagen. För en socialnämnd ska således gälla vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen, om inte annat följer av nuvarande 10 kap. 4 § SoL. Samma sak ska gälla nuvarande 10 kap. 5 § SoL, som begränsar möjligheten att delegera vissa ärenden enligt bl.a. föräldrabalken.

Utredningen känner inte till att det i någon annan lag görs undantag från kommunallagen på motsvarande sätt. Den förslagna konstruktionen är således ovanlig, men ska inte ses som ett nytt förhållningsätt till kommunallagen. Avsikten med utredningens förslag är att i en särskild grupp ärenden, av integritetskänslig karaktär, möjliggöra delegation där lagstiftaren har avsett att delegation ska vara möjlig.

Delegation ska inte få ske till presidiet

Av 10 kap. 4 § SoL följer att delegation endast får ske till en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden. Detta har, sedan ikraftträdandet av 1991 års kommunallag, syftat på utskott.³⁸ En nyhet i 2017 års kommunallag är emellertid att det enligt 6 kap. 37 § är möjligt att delegera beslutanderätten även till presidiet. Ett presidium består, enligt 6 kap. 21 § KL, av nämndens ordförande samt en eller två vice ordföranden. Således omfattar begreppet särskild avdelning i 10 kap. 4 § SoL numera både utskott och presidium.

Frågan uppkommer om det är lämpligt att delegation av de ärenden som regleras i 10 kap. 4 § SoL sker till ett presidium. En faktor som bör beaktas är att presidiet endast består av två eller tre ledamöter och att några ersättare inte finns. Därutöver saknas särskilda regler om beslutsfattande i presidiet. Om någon ledamot i presidiet

³⁸ SFS 1991:900, se även prop. 1990/91:117.

får förhinder innebär detta att ordföranden får utslagsröst i samtliga ärenden.³⁹

JO har i ett liknande fall, som rörde ett socialt utskott, uttalat att det i ett socialt utskott med få ledamöter kan uppkomma särskilda problem. I ärendet bestod utskottet av tre ledamöter. Vid ett sammanträde hade en ledamot och samtliga ersättare förhinder. Man ansåg sig ändå beslutsför, eftersom mer än hälften av ledamöterna var närvarande. JO ansåg dock att om beslutsförhet föreligger, när endast två ledamöter är närvarande, får ordföranden utslagsröst. Besluten fattas då i realiteten av en person, vilket står i strid med begränsningarna i 10 kap. 4 § SoL, där delegation inte får ske till en ledamot.⁴⁰ Mot denna bakgrund bedömer utredningen att delegation enligt 10 kap. 4 § SoL till ett presidium som består av två ledamöter inte är lämpligt. Ifråga om presidium som består av tre ledamöter måste beaktas att det saknas särskilda regler om beslutsfattande i presidiet. I förarbetena betonas dock vikten av att fullmäktige beslutar om särskilda beslutsförehetsregler för presidiet.⁴¹ Sådana beslutsförehetsregler skulle, mot bakgrund av JO:s beslut, behöva reglera att presidiet i sociala ärenden endast får fatta beslut då det är fulltaligt. Om någon ledamot i presidiet har förhinder kommer emellertid inte någon ersättare att kunna kallas in. I ärenden gällande t.ex. tvångsåtgärder mot enskilda kan ledamöterna behöva sammankallas relativt snabbt. En ordning där det inte går att fatta beslut när en ledamot har förhinder är därför, enligt utredningens mening, varken ändamålsenlig eller rättssäker för den enskilde.⁴²

Även i 10 kap. 5 § SoL finns en bestämmelse som tar sikte på delegation till en särskild avdelning som består av ledamöter och ersättare i nämnden. I 10 kap. 5 § SoL räknas de uppgifter i föräldrabalken upp för vilka det är möjligt för socialnämnden att delegera beslutanderätten. I 10 kap. 5 § sjätte strecksatsen SoL anges att i fråga om beslut enligt 6 kap. 13 a § föräldrabalken får dock delegation endast ske åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden.

³⁹ Prop. 2016/17:171 s. 216.

⁴⁰ JO 1986/87 s. 278.

⁴¹ Prop. 2016/17:117 s. 216.

⁴² I förarbetena till 6 kap. 37 § KL anges som ett exempel på ärenden som skulle kunna delegeras till ett nämndpresidium känsliga socialtjänstärenden där man vill hålla kretsen av de inblandade liten. Mot bakgrund av vad som anförts ovan så framstår exemplet som mycket tveksamt. (Prop. 2016/17:117 s. 377).

I 6 kap. 13 a § föräldrabalken anges att om ett barn står under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa. Beslutet får fattas när åtgärden gäller psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § SoL, utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket SoL eller en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. I förarbetena anges att beslut i dessa ärenden är av ingripande karaktär och därför ska motsvarande förutsättning för delegation gälla som i LVU.⁴³ Mot denna bakgrund samt vad som anförts ovan om presidiet anser utredningen att möjligheten till delegation även här bör ta sikte på utskott.

Utredningens bedömning är därför att 10 kap. 4 § och 10 kap. 5 § sjätte strecksatsen SoL bör ändras på så sätt att delegation får ske endast till utskott. Det finns däremot inget som hindrar att de ledamöter som utgör nämndens presidium även ingår i utskottet, det är mycket vanligt.

23.2.5 Beslut om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort ska kunna delegeras

Utredningens förslag: Möjligheten att delegera beslutanderätt till utskott utvidgas till att även omfatta ärenden som rör umgängesbegränsning eller hemlighållande av vistelseort enligt 14 § andra stycket och 31 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande den 8 november 2016 samt efterföljande kammarätsavgöranden klargör att beslut om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort inte får delegeras till utskott. Tidigare ansågs det vara möjligt att delegera beslutanderätten i dessa fall. Till exempel angavs det i Socialstyrelsens numera upphävda allmänna råd om tillämpningen av LVU (SOSFS 1997:15) att det inte finns någon begränsning av möjligheten att delegera beslu-

⁴³ Prop. 2011/12:53 s. 19 f. och 32.

tanderätten i ärenden om umgängesbegränsning eller hemlighållande av vistelseort.⁴⁴ Många socialnämnder har också tidigare delegerat beslutanderätten i dessa fall.⁴⁵

Med utredningens förslag kommer socialnämnden att få delegera de beslut som anges i 10 kap. 4 § SoL till utskott. Det innebär att utskottet kan komma att hantera flera olika ärenden enligt LVU, t.ex. beslut om omedelbart omhändertagande och ansökan om vård enligt LVU. Även omprövning av vård enligt 3 § LVU får delegeras till utskott enligt samma bestämmelse. Dessa beslut får anses vara minst lika ingripande som beslut om umgängesbegränsning eller hemlighållande av vistelseort. Beslut om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort är, i likhet med vad som anförs ovan, mycket ingripande åtgärder som förutsätter en grundlig prövning av den enskildes personliga förhållanden. Ärendena bör därför, av integritets-skäl, kunna hållas inom en trängre krets. Även möjligheten till effektiv handläggning i dessa fall talar för detta. Mot denna bakgrund anser utredningen att beslut om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort bör kunna delegeras till utskott. Samma sak gäller beslut om umgängesbegränsning under ett pågående beslut om flyttningsförbud eller tillfälligt flyttningsförbud.

23.2.6 Möjligheten att delegera beslut om ansökan om fortsatt omhändertagande för tillfällig vård förtydligas

Utredningen bedömning: Det behöver förtydligas att beslutanderätt i fråga om ansökan om fortsatt omhändertagande för tillfällig vård enligt 9 a § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga kan delegeras till utskott.

Utredningens förslag: Det införs en ny bestämmelse i nuvarande 10 kap. 4 § socialtjänstlagen som anger att socialnämnden får uppdra åt ett utskott att besluta på nämndens vägnar i ärenden som gäller ansökan om fortsatt omhändertagande enligt 9 a § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

⁴⁴ Upphävd den 20 nov 2018 genom HSLF-FS 2018:49.

⁴⁵ SKL, Delegering av beslutanderätt i vissa ärenden enligt LVU, den 9 oktober 2017.

Den 1 september 2019 trädde nya bestämmelser om omedelbart omhändertagande av barn i vissa internationella situationer i kraft i LVU. Bestämmelserna förtydligar att socialnämnden får besluta om omedelbart omhändertagande i sådana situationer när svensk domstol inte är behörig att besluta om beredande av vård enligt LVU.⁴⁶ I regel rör det sig om sådana situationer då den unge vistas i Sverige men saknar hemvist här.

Av 6 a § LVU följer att när svensk domstol inte är behörig att besluta om beredande av vård enligt LVU, får socialnämnden besluta att den som är under 18 år omedelbart ska omhändertas. Detta om åtgärder av behörig utländsk myndighet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras, och det är sannolikt att den unge tillfälligt behöver sådan vård som avses i LVU.

Vidare följer av 9 a § LVU att förvaltningsrätten får medge att ett omhändertagande enligt 6 a § LVU ska fortsätta om den unge fortsatt behöver tillfällig vård och socialnämnden inom viss tid har ansökt om fortsatt omhändertagande. Förvaltningsrätten kan alltså medge att ett omhändertagande enligt 6 a § LVU ska fortsätta om den unge fortfarande behöver tillfällig vård. Detta förutsätter att den unge är i behov av vård i avvaktan på åtgärder av behörig utländsk myndighet. Förutsättningarna för omhändertagande enligt 6 a § LVU måste således vara uppfyllda.

I samband med införandet av dessa bestämmelser gjordes vissa följdändringar i LVU och SoL för det inte skulle uppstå omotiverade skillnader beroende på om ett ärende eller mål har internationell anknytning eller inte.⁴⁷ Bland annat gjordes ett tillägg i 10 kap. 4 § SoL om att ärenden om omedelbart omhändertagande enligt 6 a § LVU kan delegeras till utskott.⁴⁸ Motsvarande möjlighet fanns sedan tidigare vid omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU, dvs. i ärenden utan sådan internationell anknytning.

⁴⁶ Med beredande av vård avses ansökan om vård enligt 4 § LVU. För en mer utförlig redogörelse av svensk domsrätt vid tillämpning av LVU se prop. 2018/19:102.

⁴⁷ Se t.ex. prop. 2018/19 :102 s. 30 f. och 40 f.

⁴⁸ I LVU gjordes bl.a. ändringarna i bestämmelserna om kompletterade beslutanderätt (6 §), tiden för ansökan till förvaltningsrätten (8 §) upphörande av omedelbart omhändertagande (9 §), handläggning i förvaltningsdomstol (34–35 §§), offentligt biträde (39 §) och överklagande (41 §). Vidare är tiden för underställan av ett omedelbart omhändertagande till förvaltningsrätten densamma oavsett om det rör en nationell eller internationell situation (7 §).

Däremot gjordes inget tillägg om att beslut om fortsatt tillfällig vård enligt 9 a § LVU skulle kunna delegeras till utskott. Detta trots att ansökan om fortsatt tillfällig vård i övrigt hanteras på i princip samma sätt som ansökan om beredande av vård enligt 4 § LVU och att beslutanderätten i sistnämnda fall kan delegeras till utskott enligt 10 kap. 4 § SoL. Några särskilda överväganden om varför 9 a § LVU inte bör anges 10 kap. 4 § SoL framgår inte av förarbetena, men något avsteg från vad som gäller i övrigt synes inte har varit avsett. Det har framförts till utredningen att det i kommunerna finns en osäkerhet kring möjligheten att delegera beslutanderätten i dessa fall.

Beslut att ansöka om fortsatt tillfällig vård fattas med stöd av 9 a § LVU. Det är även 9 a § LVU som bör anges i nämndens delegationsordning när socialnämnden vill delegera beslut att ansöka om fortsatt tillfällig vård. I syfte att motverka att det uppstår omotiverade skillnader mellan nationella och internationella situationer föreslår utredningen därför att det i 10 kap. 4 § SoL ska införas en hänvisning till 9 a § LVU. På så sätt tydliggörs att möjligheten att delegera beslutanderätt till utskott även omfattar ansökan om fortsatt omhändertagande för tillfällig vård.

23.2.7 Inget behov av att delegera ärenden om upphörande av medgivande till internationella adoptioner

Utredningens förslag: Bestämmelsen i nuvarande 10 kap. 4 § socialtjänstlagen som hänvisar till 6 kap. 12 a § socialtjänstlagen – där det anges att ett medgivande enligt 6 kap. 12 § socialtjänstlagen upphör att gälla om inte barnet tagits emot i sökandens vård inom tre år från det att medgivandet lämnats – upphävs.

Av 6 kap. 12 § SoL följer att ett barn från utlandet inte får tas emot för adoption utan socialnämndens medgivande. Ett sådant medgivande upphör att gälla om inte barnet har tagits emot i sökandens vård inom tre år från det att medgivandet lämnades, vilket framgår av 6 kap. 12 a § SoL.

Ärenden enligt 6 kap. 12 a § SoL omfattas i dag av delegationsbestämmelsen i 10 kap. 4 § SoL. Det innebär att delegation i dessa fall bara får ske till en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden. Eftersom ett upphörande emellertid inte förut-

sätter något beslut av nämnden, finns det inte något behov av att delegera beslutanderätt i dessa fall.

Upphörande av medgivande reglerades tidigare i 6 kap. 12 § fjärde stycket SoL.⁴⁹ I samband med att upphörande av medgivande flyttades till en egen paragraf gjordes inga särskilda överväganden av bestämmelsens förhållande till 10 kap. 4 § SoL.⁵⁰ Med anledning av att 10 kap. 4 § SoL ifråga om beslut om internationella situationer hänvisar till ett intervall av paragrafer kom upphörande av medgivande enligt 6 kap. 12 a § SoL att omfattas av delegationsbestämmelsen. Detta trots att ett upphörande alltså inte förutsätter något beslut. Bestämmelsen i 10 kap. 4 § SoL som hänvisar till 6 kap. 12 a § SoL ska därför upphävas.

⁴⁹ Fram till den 1 september 2018.

⁵⁰ Prop. 2017/18:121.

24 Handläggning och dokumentation

24.1 Tillkomst av bestämmelser och utvecklingen fram till i dag

Tre centrala bestämmelser om dokumentation och journalföring tillkom i samband med 1980 års socialtjänstlag. Bestämmelserna infördes i dåvarande 50–52 §§ socialtjänstlagen (1980:620) och återfinns i nuvarande 11 kap. 1 § samt 11 kap. 5 och 6 §§ socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL. Bestämmelser har sedan införandet genomgått smärre förändringar.

I förarbetena till 1980 års socialtjänstlag framhölls att nämnderna måste föra anteckningar om vidtagna åtgärder och skälen till dessa men att dokumentationen borde begränsas till just det. Exempelvis borde subjektiva värderingar av den enskilde inte förekomma. Principerna för saklig och korrekt information skulle komma till uttryck i bestämmelserna.¹ I författningskommentaren till 50 § i 1980 års socialtjänstlag anges att en utredning ska ges den omfattning att den kan leda till ett sakligt och korrekt beslut.² Kommentaren får anses ge uttryck för proportionalitetsprincipen. Principen innebär att åtgärder inte ska gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Olika intressen ska vägas mot varandra och även stå i rimlig proportion till varandra. Principen kommer bl.a. till uttryck i 23 § förvaltningslagen (2017:900) vari anges att en myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver.

Förutom handläggningsreglerna bedömdes det inte finnas anledning att föreslå ytterligare generella föreskrifter för dokumentationen inom socialtjänsten. En allmän skyldighet att i behövlig utsträckning dokumentera verksamheten följde redan av allmänna förvaltnings-

¹ Prop. 1979/80:1 s. 401 ff.

² Prop. 1979/80:1 s. 562.

rättsliga principer. Räckvidden och omfattningen av den oreglerade dokumentationsskyldigheten ansågs vara beroende av den typ av verksamhet som avsågs. Exempel på sådan verksamhet var behandlingsarbete och annan kurativ verksamhet. Som skäl för att inte reglera detta angavs att det rörde sig om dokumentation för olika ändamål och att förhållandena varierade mellan kommuner. Det bedömdes därför inte praktiskt lämpligt att föreslå sådana föreskrifter.³

År 1997 utvidgades dokumentationsskyldigheten till att även omfatta utförande verksamheter. Vid utvidgandet övervägde dåvarande regering om dokumentationsreglerna även borde införas i en särskild lag. Regeringen fann att övervägande skäl – bl.a. att reglerna var mindre omfattande och detaljerade – talade för att de nya reglerna skulle tas in i socialtjänstlagen.⁴

24.2 Socialtjänstlagens reglering av handläggning och dokumentation

Socialtjänstlagen (2001:453) innehåller tre centrala bestämmelser om handläggning och dokumentation. Bestämmelserna återfinns i 11 kap. SoL och har i princip kvarstått oförändrade sedan tiden för införandet av den första socialtjänstlagen (1980:620).⁵ De tre centrala bestämmelserna kompletteras av bestämmelser i 7 kap. SoL, socialtjänstförordningen, förvaltningslagen och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

24.2.1 Handläggning av ärenden

Socialnämnden ska utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda till någon åtgärd av nämnden (11 kap. 1 § SoL). Utredningen ska alltså inledas skyndsamt. Innan en utredning överhuvudtaget sätts igång bör en bedömning, en s.k. förhandsbedömning, göras om sakförhållandena är sådana att de kan leda till någon åtgärd från nämndens sida. En utredning ska inte startas om det redan från

³ Prop. 1979/80 :1 s. 433 f.

⁴ SOU 1995:86 Dokumentation och socialtjänstregister, Prop. 1996/97:124 s. 149.

⁵ Se 11 kap. 1 §, 11 kap. 5 § samt 11 kap. 6 § SoL.

början står klart att nämnden inte kan eller bör vidta några åtgärder.⁶ Ställningstagandet i en förhandsbedömning ska dokumenteras.

Av 9 § förvaltningslagen (2017:900), förkortad FL, följer att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. I 23 § FL regleras myndigheters utredningsansvar uttryckligen. Kraven på hur omfattande utredningsåtgärder som myndigheten måste vidta varierar beroende på vilken karaktär det aktuella ärendet har. Enligt bestämmelsen är en enskild part som själv har inlett ett ärende skyldig att aktivt medverka i och bidra till utredningen.

Om myndigheten bedömer att det finns brister i det som har getts in i ärendet ska myndigheten genom frågor och påpekanden uppmana parten att rätta till det som är oklart.⁷

Att ge en generell beskrivning av vad en utredning ska innehålla går inte eftersom verkligheten är för mångskiftande. Exempelvis bestäms en utrednings omfattning i princip av den enskilde själv när det är fråga om bistånd på frivillig grund. En utredning ska inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ett ärende eller en viss typ av ärende. Av 11 kap. 5 § SoL följer att dokumentationen endast ska utvisa faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Hur omfattande en utredning behöver vara varierar från fall till fall. I vissa fall kan det vara tillräckligt att göra en mer begränsad utredning för att kunna fastställa om personen ska beviljas det sökta biståndet. I andra fall kan det vara fråga om svårare och mer komplexa bedömningar, som kräver mer omfattande utredningsåtgärder. Detta innebär att nämnden måste samla in uppgifter anpassat efter vad personen har ansökt om och ärendets komplexitet.

Förutom att ge nämnden ett korrekt och fullständigt beslutsunderlag syftar utredningen till att garantera den enskildes rättssäkerhet och insyn i handläggningen samt att utgöra en grund för genomförandet av beslutade insatser.

En utredning ska genomsyras av respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Utredningsarbetet ska så långt möjligt planeras och genomföras tillsammans med den enskilde.⁸

⁶ Prop. 1979/80:1 Del A s. 562.

⁷ Prop. 2016/17:180 s. 308 f.

⁸ 3 kap. 5 § SoL.

24.2.2 Dokumentation

Skyldighet att dokumentera föreligger vid handläggning av ärenden samt vid genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling.⁹ Av 11 kap. 5 § SoL följer att handläggning av ärenden som rör enskilda ska dokumenteras. Med handläggning av ärenden avses alla åtgärder från det att ett ärende anhängiggörs – genom ansökan eller på annat sätt – till dess att det avslutas genom beslut.¹⁰ Utöver handläggning av ärenden ska dokumentation ske av sådant rent faktiskt handlande som utgör utförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling.

Syfte med dokumentation

En grundläggande förutsättning för att socialtjänsten ska kunna förbättra och utveckla sin verksamhet är att verksamheten dokumenteras på ett tillfredsställande sätt.

Ett allmänt och mycket viktigt syfte med kravet på dokumentation är att tillgodose den enskildes rättssäkerhet.¹¹ Dokumentationen och den enskildes rätt till insyn i ärenden som innefattar myndighetsutövning stärker den enskildes skydd och rättssäkerhet. Dokumentationen i ett ärende är väsentlig för att den enskilde ska kunna klaga eller begära rättelse. Dokumentationen ska också säkerställa god kvalitet i såväl beslutsfattande som genomförande av insats och underlätta individuell uppföljning av om den enskilde får den insats som han eller hon är berättigad till enligt beslutet samt om målen med insatser nås och om insatsen ges i enlighet med fastställda kvalitetskriterier och normer.¹²

Att insatser dokumenteras och följs upp är vidare en förutsättning för att systematiskt kunna undersöka om insatserna leder till resultat som innebär förbättringar. Dokumentationen är också nödvändig för verksamhetens interna kontroll och den statliga tillsynen. Dokumentation möjliggör för ansvarig, huvudman att kunna följa upp och utvärdera sin verksamhet.¹³

⁹ Se 11 kap. 1 § SoL.

¹⁰ Prop. 2000/01:80 s. 128; Prop. 1996/97:124 s. 151; Prop. 2004/05 s. 31 och 53.

¹¹ Prop. 1979/80:1 Del A s. 433 f.

¹² Prop. 2004/05:39 s. 19 f.

¹³ Prop. 2004/05:39 s. 19 f.

Dokumentationen är också viktig för socialtjänstens personal. För att kunna fullgöra sina uppgifter måste socialarbetaren ofta anteckna de uppgifter som enskilda lämnar och som socialarbetaren själv skaffar fram. Vård och behandlingsarbete förutsätter vanligen kännedom om brukarens förhållanden och tidigare insatser.¹⁴ Det individuella tjänstemannaansvaret medför också att den enskilde tjänstemannen är ansvarig för innehållet i de anteckningar som görs om varje enskild person. Det är därför även av vikt för personalens rättsliga ställning och ansvar att dokumentera uppgifter som rör det enskilda ärendet och ärendets handläggning.

Personakter och sammanställningar

Alla uppgifter som kan vara av betydelse för handläggningen av ett ärende bör utan oskäligt dröjsmål dokumenteras och föras till en personakt.¹⁵ Förutom personakter som upprättas inom socialtjänsten görs även olika typer av sammanställningar av uppgifter om brukare. Tidigare kallades dessa register för personregister. Numera används begreppet sammanställning av personuppgifter eller sammanställningsregister. Dessa sammanställningar är upprättade bl.a. för att underlätta administration. Registren används i första hand som stöd för handläggningen av ärenden där socialtjänstens har en utrednings-skyldighet och som stöd för de beslut som utredningen utmynnar i. Sammanställningsregister används också under verkställighetsfasen vid handläggning av arbetsplaner, genomförande av insatser, utbetalning, hantering av uppgifter etc.

24.3 Socialstyrelsens föreskrifter

Socialstyrelsen har från tillkomsten av 1980 års socialtjänstlag varit den myndighet som utarbetat föreskrifter och allmänna råd om dokumentation och journalföring inom socialtjänstens område.

Utvecklingen inom området på senare tid kan bl.a. ses mot bakgrund av 2011 års regeringsuppdrag till Socialstyrelsen; att ta ett nationellt samordningsansvar för en ändamålsenlig och strukturerad dokumentation inom svensk hälso- och sjukvård och socialtjänst samt att

¹⁴ Prop. 1979/80:1 Del A. s. 434 f.

¹⁵ SOSFS 2014:5.

underlätta för vårdgivare och utförare inom socialtjänsten att införa och använda en nationell informationsstruktur och ett nationellt fackspråk samt utökade bemyndiganden för Socialstyrelsen att meddela föreskrifter inom socialtjänstens område.¹⁶

Skälen till behovet av föreskrifter är flera. Bl.a. har de få bestämmelserna i socialtjänstlagen skapat ett stort tolkningsutrymme som lämnat en osäkerhet hos tjänstemän och andra yrkesutövare kring vad som ska dokumenteras, hur mycket och när. För att tydliggöra och underlätta tillämpningen har Socialstyrelsen preciserat vad som gäller i föreskrifter.

Socialstyrelsen har till stöd för tillämpningen utarbetat en handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* som syftar till att underlätta tillämpningen av det regelverk som gäller på området. Handboken ska enligt Socialstyrelsen ses som ett komplement till *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5) om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS*. Innehållet i handboken bygger i huvudsak på lagstiftning, förarbeten, JO-uttalanden och rättsfall samt Socialstyrelsen föreskrifter och allmänna råd. Syftet är att stärka den enskildes rättssäkerhet och att underlätta arbetet med tillsyn, uppföljning och utvärdering av verksamheten.¹⁷

24.4 Kommunala riktlinjer

I de flesta kommuner förekommer riktlinjer som stöd för handläggningen inom socialtjänsten. Kommunala riktlinjer är ett viktigt styrmedel för likvärdighet. De kommunala riktlinjerna är tänkta att utgöra ett stöd och vägledning för både beslutsfattande och handläggningen av ärenden. De kommunala riktlinjerna får dock inte inskränka den enskildes rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen.

¹⁶ Se 8 kap. 5 § RF, 16 kap. 10 § SoL och 8 kap. 1–2, 5 §§ SoF.

¹⁷ Socialstyrelsens handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* (2015).

24.5 Systematiska arbetsätt och standardiserade bedömningsmetoder

Under senare år har en ökad användning av systematiska arbetsätt standardiserade bedömningsmetoder tillkommit. De vanligaste instrumenten är strukturerade intervjuer och formulär som den enskilde får besvara. De bygger på forskning och beprövad erfarenhet som visat vilka områden som är viktiga för det som ska bedömas, t.ex. risk- och skyddsfaktorer för barns utveckling. Informationen kan samlas in genom exempelvis självskattning, intervjuer, observationer eller sökningar i akter och register. De instrument som används täcker i allmänhet fler livs- och funktionsområden.

Standardiserade bedömningsmetoder används som ett stöd när enskilda personers situation, funktion eller behov ska bedömas av professionella inom socialtjänst och hälso- och sjukvård. Med hjälp av standardiserade bedömningsmetoder insamlas relevant och tillförlitlig information om enskilda personer som underlag för bedömningar. Information från samtliga individer i en målgrupp kan sammanställas för att ge kunskap som rör hela målgruppen och de insatser som utförts, och kan användas för verksamhetsutveckling. Användningen av standardiserade bedömningsmetoder kan bidra till en evidensbaserad praktik.

Syftet med standardiseringen är att uppnå ett enhetligt tillvägagångssätt som är oberoende av vem som använder bedömningsinstrumentet. Ett användande av standardiserade bedömningsmetoder ger många positiva effekter. Bl.a. kan det underlätta och säkerställa mer likvärdiga bedömningar, skapa förutsättningar för en mer rättssäker handläggning och underlätta systematisk uppföljning. Det ger också uppgifter som kan jämföras för olika grupper eller med andra kommuner.

24.6 Genomförandeplaner

En genomförandeplan är en plan som har sin utgångspunkt i socialnämndens beslut och som mer i detalj beskriver hur en insats ska genomföras.

Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde (3 kap. 5 § SoL). Hur en beslutad insats praktiskt ska genomföras bör dokumenteras i en genomförande-

plan, såvida det inte framgår av någon annan plan eller är uppenbart obehövt.

I socialtjänstlagen, LVU, LVM och LSS finns bestämmelser om författningsreglerade planer som ska upprättas under handläggningen av ett ärende, exempelvis vårdplan (11 kap. 3 § SoL). De planer som upprättas inom socialtjänsten kan vara mer eller mindre detaljerade beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Om det av en sådan plan framgår hur insatser rent praktiskt ska genomföras behöver någon genomförandeplan inte upprättas.

24.7 Administrationen har ökat

Socialtjänstlagen respektive förvaltningslagen är de lagar som huvudsakligen reglerar omfattningen av socialtjänstens handläggning och dokumentation. Regleringarna är allmänt hållna och ger utrymme för anpassning av omfattningen av såväl utredning som dokumentation utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Under senare år har det framförts kritik mot att socialtjänsten fått en ökad administrativ börda. Den sammantagna bilden är att det med stor sannolikhet är så och har gjort så sedan ungefär 1990-talets början. Det går dock inte att ange något kvantitativt mått på förändringen.

Regeringens tidigare samordnare för den sociala barn- och ungdomsvården har i sin slutrapport lyft om det inte med rätta går att ifrågasätta att det på nationell nivå förekommer ett okritiskt adderande av regler och rutiner, som var för sig kan vara väl motiverade och värdeskapande (inte minst ur perspektivet ett ärende) men som på en ackumulerad nivå reducerar snarare än ökar det totala värdeskapandet för den enskilde. Samordnaren lyfter och visar på att man behöver vara uppmärksam på att tillförandet av många, var för sig goda byråkratiska principer kan leda till att helheten blir sämre.¹⁸

Enligt Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) är det flera kommuner som anser att det finns behov av att kunna erbjuda insatser på ett lättillgängligt sätt och att dagens system är mer administrativt och resurskrävande än det behöver vara. Det i sin tur leder till att kommuner lägger mycket resurser på att utreda ärenden. Frågan är om det råder en obalans.

¹⁸ Grefve (2017) s. 74 ff.

Även om dokumentationsregleringen ökat så visar Inspektionen för vård och omsorgs (IVO) granskning att formella brister är förhållandevis vanligt förekommande i kommunernas ärendehantering och i dokumentationen hos utförande verksamheter.¹⁹

24.7.1 Tillsynens påverkan

IVO är den statliga myndighet som har tillsyn över socialtjänsten. Tillsyn enligt socialtjänstlagen innebär granskning av att socialtjänstens verksamheter uppfyller krav och mål enligt lagar och andra föreskrifter samt beslut som meddelats med stöd av sådana föreskrifter.

När regeringen inrättar en tillsynsmyndighet för att sköta en viss verksamhet är en grundläggande tanke att myndigheten genom de uppgifter den fått sig tilldelat ska bidra till att dessa övergripande mål för verksamheten uppnås. Detta alldeles oavsett hur tillsynsmyndighetens uppdrag formuleras. En tillsynsmyndighets uppdrag måste emellertid vara möjligt att realisera inom ramen för de befogenheter som myndigheten har.

Om t.ex. vissa delar av tillsynsmyndighetens granskningsområden är detaljerat reglerade och regelverket tydligt anger vad som krävs av tillsynsobjektet för att uppfylla föreskriftskraven, finns en risk för att detaljregleringen får en starkt styrande inverkan på tillsynen och tillsynens resultat. Det i sin tur kan innebära en risk för att den delen av tillsynen som ska fokusera på granskning mot mer övergripande målformuleringar, att verksamheten är av god kvalitet och att den enskilde får sina behov tillgodosedda, får stå tillbaka.

Tillsynsmyndighetens rapportering av tillsynsresultaten har sedan i sin tur en styrande inverkan på lagstiftaren. De resultat och den problembild som redovisas till regeringen är grunden för eventuella beslut om behov av lagändring eller myndighetsuppdrag.

Som ett led i den så kallade tillitsreformen har regeringen betonat vikten av en lärande tillsyn. IVO har i sin tur uttalat att myndigheten ställer sig bakom Tillitsdelegationens rekommendationer och ser att tillsynen som ett led i detta skiftar från att utgå strikt från regelverket till att utgå från frågan om människor får god vård och omsorg.²⁰

¹⁹ Se bl.a. IVO:s tillsynsrapporter 2013–2016.

²⁰ Vad har IVO sett 2018? Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2018, (Inspektionen för vård och omsorg, 2019).

24.7.2 Professionens handlingsutrymme

En betydande del av professionens arbetstid måste läggas på administration eller annat arbete som inte är direkt relaterat till brukarna. I sin slutrapport redovisar den tidigare Nationella samordnaren för den sociala barn- och ungdomsvården en studie av hur socialsekreterare som arbetar med barn och ungdomar fördelar sin arbetstid. Studien visar att en stor del av arbetstiden används till dokumentation och annan administration.²¹

Att så mycket tid läggs på administration och dokumentation kan ses som en konsekvens av en ökad detaljreglering av socialtjänstens utredande verksamhet.

För mycket administration och en alltför detaljerad styrning minskar handlingsutrymmet för professionen. Det påverkar och riskerar att minska värdet i mötet med brukaren.

24.7.3 Uppdrag till Socialstyrelsen

Utrednings bedömning: Regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att se över myndighetens föreskrifter om handläggning och dokumentation samt den handbok om handläggning och dokumentation som myndigheten ger ut. Socialstyrelsen bör säkerställa att föreskrifter och systematiska bedömningsinstrument samordnas på så sätt att en rättssäker och effektiv handläggning och dokumentation uppnås.

Regler om handläggning och dokumentation syftar till att garantera den enskildes rättssäkerhet och att säkerställa att den enskilde får sin sak utredd, prövad och avgjord på ett sakligt sätt. Det är ur rättssäkerhetssynpunkt viktigt att socialnämnden handlägger sina ärenden så snabbt och enkelt som möjligt samtidigt som kontakterna mellan socialnämnden och enskilda underlättas. Målsättningen är att en socialnämnd inte ska vidta andra utredningsåtgärder än vad ärendet kräver för att beslut ska kunna fattas.

Vid en genomgång av dagens regelverk framkommer att regelverket spänner över flera lagar, bl.a. socialtjänstlagen, förvaltningslagen och offentlighets- och sekretesslagen. Utöver detta finns komplet-

²¹ Grefve, 2017.

terande bestämmelser i socialtjänstförordningen och Socialstyrelsens föreskrifter. Omfattningen och spridningen av bestämmelserna gör det svårt att tillämpa regelverket och ger inte heller någon kronologisk ordning likt den som återfinns i förvaltningslagen och som gör det möjligt att följa ordningen anmälan, ansökan, utredning, beslut, verkställighet och uppföljning. Det är också svårt att avgöra om styrningen får den effekt som den är tänkt att ha. Det vill säga rättssäkra beslut.

En orsak kan vara en ökad detaljregleringen av socialtjänstens arbete, inte minst vad gäller handläggning och dokumentation. Detaljregleringen styr även arbetet och socialarbetarens möjlighet att hantera relationen och mötet mellan brukaren och socialarbetaren. Mycket av socialarbetarens arbete innefattar just möten med brukare där interaktion och kommunikation är grundläggande för arbetet och dess resultat. Det kan finnas en risk för att ärenden utreds mer omfattande än vad som behövs för att bedöma behov och fatta adekvata beslut då reglerna inte gör någon skillnad på vilken typ av ärende eller ärendets svårighetsgrad.

Utredningen har vid en genomgång av regelverket kunnat konstatera att dagens problem inte går att komma till rätta med genom lagändringar eftersom socialtjänstlagen endast innehåller ett fåtal bestämmelser som kompletterats med föreskrifter och handböcker. Det är således inte socialtjänstlagen som ligger till grund för en ev. för tung administrativ börda.

Utredningen anser att Socialstyrelsen, med sin föreskriftsrätt och som utformare av systematiska bedömningsinstrument, kan och bör se över och samordna regelverket, handböcker och bedömningsinstrumenten. Vid en sådan översyn bör fokus vara att säkerställa en såväl rättssäker som effektiv handläggning inom socialtjänsten med en stor möjlighet till anpassning utifrån situation och behov.

25 Andra ändringar

25.1 Bestämmelser som tillkommer eller upphävs

25.1.1 Definition av begreppet barn

Utredningens förslag: Bestämmelsen i nuvarande 1 kap. 2 § tredje stycket socialtjänstlagen – som anger att med barn avses varje människa under 18 år – upphävs.

I 1 kap. 2 § tredje stycket SoL anges att med barn avses varje människa under 18 år. Bestämmelsen trädde i kraft år 2002 efter att Lagrådet påpekat att socialtjänstlagen använde både begreppet barn och underårig trots att de syntes ha samma betydelse. Enligt Lagrådet kunde det leda till tvekan om vilken åldersgräns som avsågs. För att förtydliga och undvika missförstånd infördes begreppet barn konsekvent i socialtjänstlagen för alla människor under 18 år och begreppet underårig togs bort. Samtidigt infördes en definition av begreppet barn som avsåg att återspegla definitionen i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).¹

Barnkonventionen är sedan den 1 januari 2020 svensk lag.² Med barn avses i barnkonventionen varje människa under 18 års ålder, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet (artikel 1). Enligt 6 kap. 2 § jämte 9 kap. 1 § föräldrabalken är en person myndig när han eller hon fyller 18 år. Det innebär att begreppet barn i svensk rätt avser varje människa under 18 år.³

¹ Prop. 2000/01:80 s. 163 f.

² Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

³ Det finns dock exempel på att begreppet barn i vissa särskilda sammanhang används med en delvis annan betydelse. Se t.ex. 16 kap. 10 a § brottsbalken, som gäller barnpornografibrott, där det föreskrivs att med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under arton år.

Bestämmelser som rör barn finns i ett flertal lagar och förordningar. I en del av dessa definieras begreppet barn och i andra definieras det inte, vilket kan framstå som oklart för tillämparen och leda till osäkerhet om huruvida begreppet har olika innebörd i olika sammanhang. Som exempel på lagar där begreppet barn inte definieras kan nämnas hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), patientlagen (2014:821) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. I likhet med socialtjänstlagen innehåller dessa lagar bestämmelser om barnets bästa och barnets rätt till information, men utan att begreppet barn definieras. Även i kommunallagen (2017:725) finns bestämmelser om barn utan att begreppet definieras. Begreppet barn definieras inte heller i lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn, fastän begreppet är centralt för förståelse av lagen.

Barnrättighetsutredningen genomförde under åren 2013–2015 en kartläggning av barnkonventionens tillämpning inom vissa angelägna områden.⁴ Inom ramen för sitt arbete föreslog Barnrättighetsutredningen vissa författningsändringar, bl.a. nya bestämmelser i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen (1971:291). Ingen av dessa lagar innehåller en definition av begreppet barn och Barnrättighetsutredningen föreslog inte heller att någon sådan skulle införas.

Skälet till att begreppet barn ursprungligen definierades i socialtjänstlagen var att det tidigare fanns en otydlighet i lagens begrepps-användning. Det har emellertid gått nästan 20 år sedan dess och begreppet är numera väl etablerat inom socialtjänsten. Någon risk för missförstånd om vilken åldersgräns som gäller torde inte uppkomma. Utredningen anser därför att definitionen i 1 kap. 2 § tredje stycket SoL kan upphävas utan att det påverkar tillämpningen av de bestämmelser som gäller barn inom socialtjänsten.

För ett upphävande talar även att det utöver definitionen av begreppet barn inte finns några angivna åldersgränser för andra grupper i socialtjänstlagen. Detta trots att flera bestämmelser gäller just grupper som kategoriseras utifrån sin ålder, såsom unga och äldre. I syfte att göra lagen mer enhetlig bör definitionen av begreppet barn upphävas även av denna anledning.

⁴ SOU 2016:19.

25.1.2 Hur socialtjänsten bör tillhandahålla sociala tjänster

Utredningens förslag: Bestämmelsen i nuvarande 3 kap. 6 § andra stycket socialtjänstlagen – som anger att nämnden bör tillhandahålla sociala tjänster genom rådgivningsbyråer, socialcentraler och liknande, social jour eller annan därmed jämförlig verksamhet – upphävs.

I 3 kap. 6 § andra stycket SoL anges att socialnämnden bör tillhandahålla sociala tjänster genom rådgivningsbyråer, socialcentraler och liknande, social jour eller annan därmed jämförlig verksamhet. Bestämmelsen innehåller exempel på i vilken form socialtjänstens verksamhet kan bedrivas. Uppräkningen är inte uttömmande.⁵ Bestämmelsen innebär inte någon skyldighet att tillhandahålla insatser på ett visst sätt, utan är snarare en rekommendation om hur socialtjänstens verksamhet kan utformas.

Rådgivningsbyråer är en verksamhetsform där socialtjänsten erbjuder rådgivning.⁶ Såsom framgår av avsnitt 6.2.2 föreslår utredningen att socialnämnden ska erbjuda rådgivning till enskilda som behöver det. Sådan rådgivning kan erbjudas på olika sätt, t.ex. genom rådgivningsbyråer men även på andra sätt.

Socialcentraler beskrivs inte särskilt utförligt i förarbetena. Det anges dock att sociala tjänster måste vara lätta att nå och att det därför kan vara lämpligt att samordna förmedling av sådana tjänster med annan verksamhet. Socialcentraler ger också goda förutsättningar för lättåtkomlig allsidig service.⁷ Det rör sig således om en form av samlokalisering. Detta är ett arbetssätt som används i dag men själva begreppet socialcentral förekommer numera sällan.⁸

Social jour innebär att kontakt kan tas med socialtjänsten på kvällar och helger.⁹ Bestämmelsen i 3 kap. 6 § andra stycket SoL innebär inte något krav på att det ska finnas social jour i någon viss form. Där emot måste socialtjänsten ha någon form av beredskap dygnet runt för att kunna fullgöra sitt uppdrag.¹⁰ Detta gäller, enligt utredningen, oavsett rekommendationen i 3 kap. 6 § andra stycket SoL. Utred-

⁵ Prop. 1979/80 :1 Del A s. 529.

⁶ Utredningen har varit i kontakt med Socialstyrelsen som inte heller känner till att begreppet rådgivningsbyråer används inom socialtjänsten i dag.

⁷ Prop. 1979/80 :1 Del A s. 117.

⁸ Utredningen har varit i kontakt med Socialstyrelsen som inte heller känner till att begreppet socialcentraler används inom socialtjänsten i dag.

⁹ Prop. 1979/80 :1 Del A s. 178 f.

¹⁰ JO 1998/99 s. 243.

ningen har i avsnitt 7.4 föreslagit en bestämmelse som anger att socialtjänsten ska inriktas på att vara lätt tillgänglig. Här avses att socialtjänsten ska vara lätt att komma i kontakt med. En lätt tillgänglig socialtjänst förutsätter att det i akuta situationer går att komma i kontakt med socialtjänsten efter ordinarie kontorstid, genom s.k. socialjour. Det kan ske på olika sätt och utredningens förslag förutsätter inte och anger inte heller att några bestämda åtgärder ska vidtas.

Utredningens bedömning är att den nya socialtjänstlagen som utgångspunkt ska reglera *vad* socialtjänsten ska göra men undvika bestämmelser om *hur* uppdraget ska utföras. Detta gäller inte minst sådana bestämmelser som anger att socialnämnden *bör* göra något på ett visst sätt. Då bestämmelsen i 3 kap. 6 § andra stycket SoL endast innehåller exempel på hur socialtjänsten kan bedriva sin verksamhet bör den upphävas.

25.1.3 Uppsökande verksamhet

Utredningens förslag: Bestämmelsen i nuvarande 5 kap. 6 § första stycket socialtjänstlagen – som anger att socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område – upphävs.

Bestämmelsen i nuvarande 5 kap. 8 § första stycket socialtjänstlagen – som anger att socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor med fysiska och psykiska funktionshinder samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på dessa områden – upphävs.

I 3 kap. 1 § SoL anges att det till socialnämndens uppgifter hör att göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen (p. 1), informera om socialtjänsten i kommunen (p. 3) och genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden (p. 4). Samtidigt anges i 5 kap. 6 § första stycket SoL att socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område. Vidare anges i 5 kap. 8 § första stycket SoL att socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor med fysiska och psykiska funktionshinder samt i sin upp-

sökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på dessa områden. I 5 kap. 6 § första stycket och 5 kap. 8 § första stycket SoL regleras ett ansvar för grupperna äldre och personer med funktionsnedsättning. Det ansvar som där anges för de specifika grupperna följer emellertid redan av den generella bestämmelsen i 3 kap. 1 § SoL. Utredningen har i avsnitt 8.3 föreslagit att socialtjänstlagens inledning i olika målgrupper bör tonas ner. Av detta skäl och då bestämmelserna således överlappar varandra bör 5 kap. 6 § första stycket och 5 kap. 8 § första stycket SoL upphävas.

25.1.4 Ny upplysningsbestämmelse om offentlighets- och sekretesslagen

Utredningens förslag: Det införs en ny bestämmelse i socialtjänstlagen som upplyser om att det i offentlighets- och sekretesslagen finns bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar. Där finns även sekretessbrytande bestämmelser och bestämmelser om undantag från sekretess.

Följande bestämmelser i nuvarande socialtjänstlag upphävs:

- 12 kap. 10 § första och andra stycket som anger att det av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen framgår att socialnämnden utan hinder av sekretess kan polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Av 10 kap. 21–23 §§ samma lag följer att sekretess även i vissa andra fall inte hindrar att uppgifter som angår misstanke om brott lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet. Det samma gäller enligt 10 kap. 19 § samma lag uppgifter som behövs för att förhindra ett förestående eller avbryta ett pågående brott som avses i den paragrafen. Av 10 kap. 18 a § samma lag framgår att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild som inte har fyllt tjuogoett år lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen i brottsförebyggande syfte under vissa angivna förutsättningar.
- 15 kap. 3 § som anger att offentlighets- och sekretesslagen gäller i det allmännas verksamhet.

Vissa sekretessbrytande bestämmelser

I 12 kap. 10 § första och andra stycket SoL hänvisas till vad som följer av vissa bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. I bestämmelsen anges att det av 10 kap. 2 § OSL framgår att socialnämnden utan hinder av sekretess kan polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Av 10 kap. 21–23 §§ OSL följer att sekretess även i vissa andra fall inte hindrar att uppgifter som angår misstanke om brott lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet. Vidare anges att detsamma gäller enligt 10 kap. 19 § OSL uppgifter som behövs för att förhindra ett förestående eller avbryta ett pågående brott som avses i den paragrafen. Av 10 kap. 18 a § OSL framgår att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild som inte har fyllt tjuogoett år lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen i brottsförebyggande syfte under vissa angivna förutsättningar.

Bestämmelsens ursprungliga lydelse innehöll endast en erinran om att sekretess inte hindrar socialnämnden att polisanmäla brott som är riktade mot socialnämnden eller berör den verksamhet som nämnden har ansvar för. I förarbetena anförs att sekretess inte hindrar en myndighet att lämna ut uppgifter, om det är nödvändigt för att den ska kunna fullgöra sina egna åligganden.¹¹ I sådana fall då brottet riktas mot socialnämnden och dess befattningshavare eller dess verksamhet i övrigt, som fallet t.ex. är vid socialhjälsbedrägeri eller våld mot tjänsteman vid nämnden, finns det inget hinder mot att nämnden gör polisanmälan. Detta bör emellertid enligt förarbetena klart framgå av socialtjänstlagen.¹²

Därefter har bestämmelsen fyllts på med fler hänvisningar till nya bestämmelser som rör uppgifter om brott i då gällande sekretesslagen (1980:100) och senare offentlighets- och sekretesslagen allteftersom dessa har trätt i kraft.¹³ Några särskilda överväganden till att införa dessa framgår inte av förarbetena.¹⁴ Det framgår inte heller varför andra sekretessbrytande bestämmelser har utelämnats. Det

¹¹ 1 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100).

¹² Prop. 1979/80 :1 Del A s. 420 och 572.

¹³ Sekretesslagen ersattes år 2009 av offentlighets- och sekretesslagen.

¹⁴ Prop. 1981/82:186 s. 67, prop. 2005/06:161 s. 106, prop. 2007/08:53 s. 99 och prop. 2011/12:171 s. 47.

gäller t.ex. bestämmelsen i 10 kap. 20 § OSL om omedelbart polisiärt ingripande mot unga.

Första meningen i 12 kap. 10 § OSL skiljer sig något från de andra hänvisningarna då denna anger att det av regleringen i 10 kap. 2 § OSL – om att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en enskild eller till en annan myndighet om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet – framgår att socialnämnden kan polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Bestämmelsen förklarar således innebörden av en bestämmelse i en annan lag. Bestämmelsen tillkom samtidigt som sekretesslagen vilket möjligen kan förklara varför lagstiftaren såg ett behov av att införa regleringen.

Tystnadsplikt i det allmännas verksamhet

I 15 kap 3 § SoL anges att för det allmännas verksamhet gäller offentlighets- och sekretesslagen. Bestämmelsen är placerad tillsammans med bestämmelserna om tystnadsplikt i socialtjänstlagen vilka tar sikte på den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet. I förarbetena anges endast att bestämmelsen är en erinran om att offentlighets- och sekretesslagen gäller för det allmännas verksamhet men något motiv för att reglera denna erinran anförs inte.¹⁵

Motsvarande erinran fördes samtidigt in i den då nya lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten och motiverades där med att frågan om utlämnande av uppgifter är en fråga som för den enskilde är av mycket stor betydelse och att det därför skulle föras in en uttrycklig erinran om de sekretessregler som ska beaktas vid utlämnande av personuppgifter inom socialtjänsten.¹⁶

Offentlighets- och sekretesslagens tillämpningsområde följer emellertid redan av den lagen och regleringen i socialtjänstlagen är således en ren upplysningsbestämmelse.

¹⁵ Prop. 2000/01:80 s. 158 f.

¹⁶ Prop. 2000/01:80 s. 158.

En ny upplysningsbestämmelse

I 12 kap. 10 § första och andra stycket SoL finns hänvisningar till vissa sekretessbrytande bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen. Utformningen av 12 kap. 10 § första och andra stycket SoL – med flera olika hänvisningar till offentlighets- och sekretesslagen samt därutöver en förklaring av vad 10 kap. 2 § OSL innebär – kan göra att bestämmelsen uppfattas som svår att förstå. Detta även med tanke på att det finns fler sekretessbrytande bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen som kan vara relevanta för socialtjänsten.

I syfte att underlätta tillämpningen och göra den nya socialtjänstlagen lättare att förstå, anser utredningen att bestämmelsen i 12 kap. 10 § första och andra stycket SoL ska ersättas av en mer allmänt formulerad upplysningsbestämmelse. En sådan bestämmelse bör även ersätta 15 kap. 3 § SoL. Bestämmelsen i 15 kap. 3 § SoL är i dag placerad tillsammans med bestämmelserna om tystnadsplikt i enskild verksamhet. I den nya socialtjänstlagen kommer dessa emellertid att vara placerade tillsammans med andra bestämmelser om enskild verksamhet. Bestämmelsen i 15 kap. 3 § SoL har därmed inte någon given placering, varför den också bör ersättas av en mer allmänt formulerad upplysningsbestämmelse.

Utredningen föreslår därför att det i socialtjänstlagen ska införas en ny bestämmelse som upplyser om att det i offentlighets- och sekretesslagen finns bestämmelser om tystnadsplikt i det allmänna verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar. Där finns även sekretessbrytande bestämmelser och bestämmelser om undantag från sekretess.

ÖVRIGT

26 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

26.1 Ikraftträdande

Utredningen bedömer att en proposition med de författningsförslag som lämnas i detta betänkande kan överlämnas till riksdagen tidigast hösten 2021. Därmed bör förslagen kunna träda i kraft sommaren 2022. Vissa förslag påverkar emellertid socialtjänstens sätt att arbeta. Det gäller t.ex. förslagen om att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv och inriktas på att vara lätt tillgänglig, att verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet samt att insatser får tillhandahållas utan föregående individuell behovsprövning. Det är därför angeläget att kommunerna får tid på sig att se över sina rutiner och ställa om verksamheten. Även Socialstyrelsen behöver tid att utarbeta nya allmänna råd och föreskrifter för att stödja kommunerna i denna omställning. Författningarna bör därför, enligt utredningen, träda i kraft den 1 januari 2023.

26.2 Övergångsbestämmelser

För att klargöra om den gamla eller nya socialtjänstlagen ska tillämpas i redan påbörjade processer och vissa andra situationer bedömer utredningen att följande övergångsbestämmelser ska gälla:

- Ett tillstånd eller förbud enligt den gamla lagen ska anses som ett tillstånd eller förbud enligt den nya lagen.
- Ett beslut om fortlöpande bistånd som har fattats före ikraftträdandet får inte ändras vid väsentligt ändrade förhållanden med stöd av 14 kap. 9 § i den nya lagen.

- En ansökan om tillstånd att bedriva sådan verksamhet som avses i 24 kap. 1 § i den nya lagen – som har gjorts före ikraftträdandet men som gäller tid efter ikraftträdandet – ska prövas enligt bestämmelserna i den nya lagen.
- Ett överklagande av socialnämndens eller Inspektionen för vård och omsorgs beslut som har fattats före ikraftträdandet ska prövas enligt bestämmelserna i den gamla lagen.
- En ansökan om utdömande av särskild avgift som har gjorts före ikraftträdandet ska prövas enligt bestämmelserna i den gamla lagen.

Utredningen bedömer inte att det behövs några övergångsbestämmelser till övriga författningsförslag.

27 Konsekvenser av förslagen

27.1 Utgångspunkter för analysen

I avsnittet redovisas konsekvenserna av utredningens förslag. Enligt kommittéförordningen (1998:1474) ska en utredning redovisa konsekvenserna av de förslag som utredningen lämnar. Om förslagen påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, regioner, företag eller andra enskilda ska utredningen redovisa en beräkning av dessa konsekvenser. Om förslagen innebär samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt ska utredningen även redovisa dessa. När det gäller kostnadsökningar och intäktsminskningar för staten, kommuner eller regioner ska utredningen föreslå finansiering. Den kommunala finansieringsprincipen innebär att inga nya obligatoriska uppgifter från staten får införas utan medföljande finansiering till kommuner och regioner.

Om förslagen har betydelse för den kommunala självstyrelsen ska utredningen redovisa detta. Detsamma gäller om förslagen har betydelse för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företag, jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Då utredningen har i uppdrag att se över om barnrättsperspektivet behöver förtydligas i socialtjänstlagen har utredningen valt att här även särskilt redovisa vilka konsekvenser utredningens förslag får för barn.

Av utredningens direktiv framgår också att utredningen ska bedöma om den föreslagna regleringen överensstämmer med Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Vidare ska utredaren bedöma hur förslagen förhåller sig till principen om icke-diskriminering. I fråga om enskilda förslag så har denna bedömning gjorts i respektive avsnitt när det varit påkallat och redovisas således där.

Detta då dessa bedömningar är tätt sammankopplade med skälen för att lägga fram ett förslag eller inte. Detsamma gäller andra konsekvenser vilka inte följer av kommittéförordningen men som är av betydelse för förslagets utformning.

27.2 Samhällsekonomiska konsekvenser

Utredningen har i sitt arbete utgått från såväl individ- som verksamhetsperspektiv och arbetat utifrån en bred referensram för att belysa och påvisa hur utredningens olika delar och förslag är sammanlänkade. Utredningen har haft som mål att åstadkomma förbättringar för den enskilde människan som berörs av socialtjänsten och socialtjänstens insatser. Ambitionen är att få till stånd förändringar över tid på ett sätt som påverkar både människor och kommuner positivt och ger förutsättningar för en hållbar socialtjänst. Konsekvenserna av utredningens större och mer genomgripande förslag måste därför ses på längre sikt och beakta indirekta effekter över tid.

En hållbar socialtjänst förutsätter enligt utredningens bedömning att samhällets resurser används till största möjliga nytta för medborgarna och att socialtjänsten arbetar förebyggande (se avsnitt 7.3).

Utredningen lämnar fyra större förslag som tillsammans utgör grunden för en hållbar socialtjänst:

- Förebyggande perspektiv i vilken ingår lätt tillgänglig.
- Övergripande planering i vilken ingår samhällsplanering och planering av insatser.
- En kunskapsbaserad socialtjänst i vilken ingår vetenskap och beprövad erfarenhet, systematisk uppföljning och nationell statistik.
- Insatser utan föregående individuell behovsprövning.

Genom förslagen ska socialtjänsten ges bättre förutsättningar att åstadkomma de förändringar och resultat som verksamheten ska uppnå. Socialtjänsten behöver både tillgodose befintliga behov hos människor och bidra till att förebygga eller minska behoven i ett senare skede. Det handlar om att socialtjänsten – genom att identifiera risker och erbjuda stöd och hjälp tidigt – ska kunna motverka att befintliga problem och behov blir större. För att kunna göra det behöver socialtjänsten bl.a. sänka trösklarna, öka tillgängligheten och nå människor

i ett tidigare skede. Socialtjänsten behöver också ha tillgång till kunskap om vilka insatser som ger önskat resultat och vilka insatser som inte fungerar.

En risk med utredningens förslag är att det förebyggande arbetet tillsammans med en ökad tillgänglighet och sänkta trösklar, kan göra att sociala behov omsätts i en efterfrågan som eventuellt underskattas av kommunen. Om kommunen tillgängliggör och når personer i den omfattning som är rimligt för att uppnå lagens mål kan en kostnadsökning, i vart fall inledningsvis, uppstå. Risken är att kostnadsökningen överstiger den initiala kostnadsminskningen som kommunen uppnår genom exempelvis minskad administration. Kommunen har då förstås all möjlighet att dämpa kostnadsökningen genom befogenheten att tillhandahålla socialtjänst på det sätt som bäst gagnar kommunen och kan på så sätt stoppa de erbjudanden som anses vara för generösa. Det blir dock lite egendomligt om kommunen samtidigt faktiskt når dem man vill nå i ett tidigt skede och kan arbeta mer proaktivt och förebyggande. Det finns en risk att kommunen inte anser sig ha råd att invänta de långsiktigt positiva effekterna och att kommunerna därmed kapar kostnaderna kortsiktigt och skjuter de högre kostnaderna framför sig. Den mänskliga vinsten värderas lägre än den ekonomiska kostnaden.

27.2.1 Bakomliggande faktorer som påverkar

Varje år står cirka 800 000 personer i kontakt med socialtjänsten och blir föremål för någon form av insats. Det är ungefär 8 procent av Sveriges befolkning. Enligt siffror från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) omsatte socialtjänsten år 2018 250 miljarder. Det utgör drygt 35 procent av kommunernas samlade kostnader på 685 miljarder. Av dessa svarar äldreomsorgen för 126 miljarder (det vill säga drygt hälften av socialtjänstens kostnader), insatser för personer med funktionsnedsättning 76 miljarder (30,4 procent), ekonomiskt bistånd 14,4 miljarder (5,8 procent) samt individ och familjeomsorg 33,6 miljarder (13,4 procent). Som jämförelse kan nämnas att kommunernas kostnader för all skolverksamhet uppgår till knappt 43 procent av kommunernas budgetar eller 293 miljarder.

Sedan 2008 har kostnaderna för socialtjänsten ökat från 182 till 250 miljarder, det vill säga med 37 procent på tio år. Samtidigt har skatte-

underlaget för kommunerna inte ökat i motsvarande takt. Socialtjänsten ökar såväl i reala kostnader som andel av kommunernas kostnader. Knappt 80 procent av kostnaderna är lönekostnader. 245 000 personer är anställda inom socialtjänsten varav 25 000 är socialsekreterare. En över tid ökande andel, nu cirka 40 procent, av socialtjänstens verksamhet är utlagd på privata och, i mindre del, ideella utförare.

27.2.2 Förebyggande perspektiv

Utredningen föreslår i avsnitt 7.3 att det införs en ny bestämmelse som anger att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv. Oavsett om kommunerna avsätter resurser till förebyggande arbete eller inte så belastas både den offentliga budgeten och hela samhället av kostnader för olika sociala problem och mer ingripande insatser. I en tid där både behov och förväntningar ständigt ökar blir vikten av att hushålla med våra gemensamma resurser än större. Det är därför angeläget att så långt möjligt säkerställa att samhällets resurser används effektivt och till största möjliga nytta för medborgarna. En effektiv användning av offentliga resurser ligger inte bara i kommunens utan också i statens intresse. Trots att Sverige satsar stora resurser på den generella välfärden finns utmaningar som samhället har svårt att möta. Den demografiska utvecklingen, ökade inkomstskillnader, långtidsarbetslöshet, psykisk ohälsa, gängkriminalitet, mäns våld mot kvinnor och hemlöshet är exempel på utmaningar som ingen enskild offentlig aktör kan lösa på egen hand. Tillsammans och var och en för sig utgör de faktorer som direkt påverkar kommunens socialtjänst och kostnaderna för den.

Sociala problem och behov av vård- och omsorgsinsatser för med sig stora kostnader för samhället i stort och för kommunerna. Ju längre tid det tar innan effektiva åtgärder sätts in, desto mer fördjupas problemen och ökar behoven på såväl en övergripande nivå som på individnivå. Det i sig ökar socialtjänstens kostnader för stöd och hjälp, behandling, vård och omsorg, rehabilitering m.m. vars syfte är att åtgärda dem. Därtill uppkommer förluster när personer står utanför arbetsmarknaden och samhället har kostnader för att delvis kompensera inkomstbortfallet för individen.

Förebyggande arbete består av åtgärder och insatser som sätts in tidigt innan problem uppstår eller för att motverka och förhindra

mer omfattande behov av stöd och hjälp. Tidiga och lätt tillgängliga insatser är viktiga och ofta en förutsättning för att förebyggande arbete ska ha någon effekt och uppnå resultat. Målet med tidiga och förebyggande insatser är att färre personer ska behöva insatser från socialtjänsten och att behoven av mer ingripande insatser ska minska alternativt skjutas fram i tiden.

Utredningens bedömning är att lagförslaget avseende förebyggande perspektiv och dess implementering är förenat med begränsade kostnader. Den möjliga nyttan och besparingarna för såväl kommuner som stat och övriga delar av samhället kan bli betydligt större och uppväga kostnaderna. Det finns relativt få utvärderingar av effekterna av förebyggande insatser där dessa anges i ekonomiska termer. Bilden är likväl entydig: de initiala kostnaderna överskrider, ofta mångfaldigt, av framtida besparingar på kort såväl som lång sikt. Värdet och nyttan för den enskilda människan går inte att beräkna. Det handlar ytterst om livskvalitet.

Exempel på kostnader som kan påverkas och undvikas genom förebyggande arbete

Ett livslångt utanförskap för en person från 25 års ålder till pension vid 65 års ålder beräknas innebära en ackumulerad kostnad för olika delar av samhället på mellan 11–12 miljoner kronor per individ. Det motsvarar en kostnad på ungefär 300 000 kronor per år och individ. Kostnaden fördelar sig enligt följande: förlorat produktionsvärde drygt 6 miljoner kronor, finansiella kostnader (ekonomiskt bistånd, bostadsbidrag) drygt 2 miljoner kronor och offentliga insatser för sjukvård, socialtjänst, försäkringskassa, arbetsförmedling med mera totalt något mer än 3,5 miljoner kronor. Det är diskonterade värden med en diskonteringsränta på fyra procent. Till exempel uppgår bortfall i produktionsvärde till cirka 12 miljoner kronor, men med en diskonteringsränta på fyra procent blir det ett nuvärde på 6 miljoner kronor.

Besparingarna på längre sikt för varje person som inte hamnar i utanförskap fördelar sig enligt följande: 5,3–6,0 miljoner kronor i produktionsbortfall (det allmänna och ej förlorade skatteintäkter för stat och kommun), regioner 1,5 miljoner kronor, kommun 2,0 miljoner kronor, Försäkringskassa 1,3 miljoner kronor, Arbetsförmed-

lingen 0,8 miljoner kronor. Därtill kommer rättsväsende med mellan 0,1 och 1,0 miljoner kronor.

Som nämnts är den ackumulerade kostnaden på individnivå 12 miljoner kronor för ett liv i utanförskap och på samlad nivå för en årskull 137 miljarder kronor. För en årskull ett givet år är kostnaden cirka 3,3 miljarder. Den totala bruttokostnaden för 40 årskullar med i genomsnitt 11 procents utanförskap ett givet år skulle då bli 132 miljarder kronor fördelat ungefär enligt de proportioner som angetts ovan avseende kostnaderna för en persons utanförskap hela livet.

Exempel som visar på lönsamhet ur ett ekonomiskt perspektiv

Som utredningen tidigare redogjort för i avsnitt 7.3.3 är skolframgång den enskilt starkaste skyddsfaktorn för ett barns framtida utveckling. Barn som är familjehemsplacerade har generellt sett lägre skolresultat än andra barn. Genom den förebyggande satsningen och arbetsmodellen Skolfam har kommuner lyckats generera besparingar som i princip uppvägs kostnaderna samtidigt som de barn som ingick i Skolfam fick bättre skolresultat än familjehemsplacerade barn. Modellen har bland annat utvärderats i Örebro. Där startade Skolfam 2016. Den treåriga satsningen beviljades 5,6 miljoner kronor genom medel från en social investeringsfond Alla familjehemsplacerade barn erbjöds Skolfam och sammantaget ingick 21 barn i åldern 7–14 år. En första utvärdering gjordes 2018. De ekonomiska effekterna – baserade på betyg, försörjningsstöd och omplaceringar – kommer dock att beräknas först 2021. 2018 års utvärdering visar bl.a. att barnen ges bättre förutsättningar att klara sin skolgång. Satsningen har nått målsättningen att 80 procent av de familjehemsplacerade barnen inom Skolfam inte ska omplaceras till HVB och en förväntad ekonomisk effekt är att antalet HVB-placeringar inom socialtjänsten minskar. Under satsningen minskade omplacering från tidigare 14 procent till 5 procent.

Den ekonomiska modellen utgår från att nettokostnaden för satsningen ska vara noll, det vill säga att satsningen i sin helhet finansieras av effekter som genereras i den kommunala ekonomin. På kort sikt (två år) är det svårt att påvisa att satsningen genererar ekonomiska effekter som överstiger kostnaden. Om utfallet fortsätter i den riktningen som förväntas för målgruppen, beräknas kostnads-

nyttoanalysen visa på ett positivt resultat. Kostnaden per barn i Skolfam motsvarar drygt 190 000 kronor. I utvärderingen sätts denna kostnad i relation till om ett barn behöver gå ett extra år i gymnasiet och bli beroende av förörjningsstöd i två år efter avslutad skolgång, vilket är två utfall som satsningen förväntas bidra till att minska. I utvärderingen refereras till Social Rapport (Socialstyrelsen 2010), där det påvisas att målgruppen familjehemsplacerade barn löper 9,7 gånger högre risk att bli beroende av ekonomiskt bistånd vid 25 års ålder och 7,5 gånger högre risk för allvarlig kriminalitet från och med 20 års ålder.

Satsningen ger i realiteten pengarna tillbaka om endast två av barnen (10 procent) stannar i familjehem och inte övergår till placeringsformen HVB. Detta baserat på skillnaden mellan kostnaden för HVB respektive familjehem på 3 600 kronor/dygn. Det ger en kostnadsbesparing på 1,3 miljoner kronor per barn och år vilket för två barn i tre år ger en besparing på 7,8 miljoner. Därtill kommer minskade kostnader för att färre elever går om grundskolan. Om det dessutom innebär att en handfull barn inte hamnar i livslångt utanförskap kan ytterligare minst 60 miljoner kronor sparas i kostnad sett över ett vuxenliv fram till pensionen. Utfallet är inte orimligt givet att uteblivet skolmisslyckande är en mycket stark och effektiv skyddsfaktor för ett barns utveckling och att målgruppen för Skolfam löper tio gånger högre risk att hamna i biståndsberoende vid 25 års ålder och 7,5 gånger högre risk till allvarlig kriminalitet från 20 års ålder.

Ett antagande att förebyggande insatser skulle kunna ge en tio procentig reduktion av utanförskap är nog inte orimligt. Det skulle i dagsläget innebära en samhällelig besparing eller nytta årligen på ungefär 13 miljarder kronor (varav minskat produktionsbortfall 6,2 miljarder, besparingar för kommunerna 2,3 miljarder, för regionerna 1,8 miljarder, för Försäkringskassan 1,6 miljarder, Arbetsförmedlingen 1,0 miljard och för rättsväsendet 0,13 miljard). Besparingarna förutsätter såväl samverkan inom kommunen som mellan kommuner och andra huvudmän och aktörer. Det kräver även att socialtjänsten kan omfördela och förskjuta sina resurser till ett förebyggande perspektiv med insatser i en så pass stor omfattning att det möjliggör att man tillsammans med andra aktörer realiserar en del av de antagna tio procenten (13 miljarder kronor). Nettot utgör 13 miljarder kronor minskat med de initiala kostnaderna.

Nollalternativet innebär att socialtjänsten fortsätter som tidigare. Det ger den kostnad som beskrivits ovan plus en sannolik årlig ökning med tre till fyra procent per år.

Möjliga hinder på vägen

Även om det går att påvisa att förebyggande arbete lönar sig är incitamentsstrukturen inte gynnsam. Bl.a. gäller det gränsöverskridande satsningar. De initiala kostnaderna tas oftast av andra än de som tar hem och gynnas av besparingarna på medellång och lång sikt. Skolans tidiga insatser belönas sällan i ett längre perspektiv och uteblir därför ofta. Skolfam-satsningarna är ett bra exempel på insatser som trots allt blir av. De är relativt dyra men lönsamma. De hade sannolikt inte kommit till stånd utan samverkan med andra aktörer och utan att de skedde inom ramen för sociala investeringar. Incitamenten att ensam satsa på en åtgärd, som andra tar hem besparingarna av, blir begränsade. Även det faktum att budgetperspektivet är ett-årigt påverkar och gör det svårt att räkna hem vinster på lång sikt.

Förslaget om att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv ska ses som en del av en helhet där de olika delarna är beroende av och förutsätter varandra. Förutom förebyggande perspektiv består delarna av insatser utan föregående individuell behovsprövning, vetenskap och beprövad erfarenhet samt övergripande planering. Kopplingen är att förslagen syftar till att frigöra resurser för att göra det möjligt för socialtjänsten att arbeta mer förebyggande; vilket inkluderar att erbjuda och sätta in rätt insatser i ett tidigt skede för att förebygga behov av insatser men också att arbeta med långsiktigt förebyggande åtgärder. Därmed kan insatser sättas in där de ger störst effekt både socialt och ekonomiskt.

Utredningens bedömning är att en förskjutning av socialtjänstens verksamhet mot förebyggande arbete har potential att leda till besparingar för kommun och stat samt till samhällsekonomiska vinster till följd av bättre effekter av socialtjänstens insatser. Det betyder att lagens tillämpning kan bidra till att ge en bättre balans mellan resurser och behov.

För att det ska förverkligas bedöms följande förutsättningar vara väsentliga

- att samtliga av de större lagförslagen – utöver förebyggande perspektiv; lätt tillgänglig, vetenskap och beprövad erfarenhet, insatser utan föregående behovsprövning samt övergripande planering – antas i sin nuvarande form och får ett rimligt genomslag,
- att en del av de frigjorda resurserna även fortsättningsvis används till förebyggande insatser,
- att samverkan prioriteras,
- att evidensbaserade metoder och program tas fram,
- att politiker, chefer och profession implementerar den nya lagen och nyttjar dess möjligheter för en mer proaktiv verksamhet,
- att lagen även fortsättningsvis ger utrymme för kommunen att anpassa socialtjänsten utifrån lokala förhållanden och en föränderlig omvärld.

Föreslaget om förebyggande arbete understryker också vikten av långsiktighet och helhetssyn i den kommunala verksamheten.

Det kommer att krävas en omställning för kommunerna för att åstadkomma den tänkta förskjutningen. Det finns en risk att denna omställning inte blir av. För att underlätta och möjliggöra detta föreslår utredningen att regeringen träffar en överenskommelse med SKR (se avsnitt 7.5.1). För att förslagen ska ha avsedd effekt och leda till varaktig förändring krävs att kommunerna utvecklar nya arbetsätt och metoder, som systematiskt följs upp och ger underlag för en kunskapsbaserad och mer hållbar socialtjänst. En förutsättning för det är samordning och erfarenhetsutbyte mellan kommunerna. Utredningen bedömer att kommunerna behöver stöd i denna omställning och föreslår att regeringen ingår en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) i syfte att stödja kommunerna att utveckla nya arbetssätt och metoder med anledning av utredningens förslag om en hållbar socialtjänst.

En annan potentiell risk, med negativa ekonomiska konsekvenser, är att lagen i den fortsatta processen förändras så att man låser eller begränsar några av de delar som ska vara öppna eller fixerar någon annan del av de komponenter som tillhör det man kan kalla den adaptiva delen av lagen, dvs. ramlagskaraktären. Om exempelvis bestämmelsen som reglerar insatser utan behovsprövning i stället för en befogenhet skulle regleras som en skyldighet för kommunen att till-

handahålla vissa specifika insatser, kommer kommunerna inte att kunna anpassa utbud och innehåll efter de särskilda behov som finns i den egna kommunen.

Kommunerna kommer att behöva bygga upp en kompetens för att själva kunna genomföra vissa samhällsekonomiska analyser. Denna typ av analyser fyller flera funktioner. En viktig funktion är den som besluts- och beredningsunderlag så att kommunen utifrån dessa kan planera de insatser som socialtjänsten ska och bör tillhandahålla (se avsnitt 9.4 och 10.2).

27.2.3 Samhällsplanering

Utredningen föreslår i avsnitt 9.4.5 att kommunen vid sin planläggning ska ta hänsyn till sociala aspekter. Samverkan mellan förvaltningarna för socialtjänst och samhällsplanering kan med samhällsplaneringen som instrument åstadkomma fysiska och strukturella förändringar som bidrar till att lösa eller förebygga sociala problem. Dessa förändringar kan ha starka positiva effekter ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Att bedöma framtida ekonomiska effekter av utredningens tilläggsbestämmelser i plan- och bygglagen är dock svårt inte minst med tanke på att effekterna är långsiktiga. Det gör det också svårt att belysa kostnadseffekter på kort sikt. Ett exempel som utredningen lyft tidigare (se avsnitt 9.5.1) och som kan ge ledning är omvandlingen av stadsdelen Gårdsten i Göteborg. I Gårdsten har man sökt förändra den fysiska och den sociala miljön och utifrån det gjort en kostnads- och intäktsanalys i vilken man ställt det företagsekonomiska resultatet av förnyelsesatsningen mot de samhällsekonomiska vinsterna. Investeringarna gav ett underskott på 200 miljoner medan de beräknade samhällsekonomiska vinsterna uppgick till 300 miljoner kronor. I rapporten konstaterades att förnyelsen av Gårdsten lönade sig. Exemplet visar på möjligheter att framställa en samhällelig kostnads- och intäktsanalys och hur man kan prissätta kvalitativa, sociala aspekter.

27.2.4 Insatser utan behovsprövning

Utredningen föreslår i avsnitt 17 att socialnämnden ska ges befogenhet att tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning. Utredningen bedömer att förslaget om insatser utan behovsprövning kan stimulera enskilda att ta del av insatser i ett tidigare skede än i dag och även öka möjligheterna att rikta insatser mot aktuella samhällsproblem. De samhällsekonomiska konsekvenserna bedöms därmed vara positiva. Genom att kommunerna ges möjlighet att nå fler människor i ett tidigare skede kan kommunerna förhindra att mer omfattande behov av stöd och hjälp uppstår. Kommunerna ges med förslaget också större möjligheter att arbeta förebyggande och med tidiga insatser mot sociala problem såsom våld, missbruk och hedersförtryck samt gängkriminalitet bland unga. Förslaget utgör en viktig del av en hållbar socialtjänst och en förutsättning för ett förebyggande perspektiv. De positiva samhällsekonomiska konsekvenserna är beroende av att samtliga delar av utredningens förslag beträffande en hållbar socialtjänst genomförs, se tidigare avsnitt 27.2.2 ovan.

27.3 Ekonomiska konsekvenser

I utredningens direktiv anges att de förslag som utredningen lämnar ska bidra till ökad kvalitet utan att leda till kostnadsökningar. Utredningen har emellertid bedömt att det i vissa fall inte varit möjligt att på ett ändamålsenligt sätt fullgöra vissa centrala delar av direktivet utan att lägga förslag som leder till kostnadsökningar. Det gäller framför allt ett par av uppdragen som berör en hållbar socialtjänst, dvs. övergripande planering och en kompetens- och kunskapsbaserad socialtjänst. Kostnadsökningarna bedöms dock vara initiala och förslagen på lång sikt självfinansierande.

Det har inte varit möjligt att fullt ut finansiera dessa initiala kostnader inom ramen för utredningens förslag varför utredningen överlämnar till regeringen att besluta om resurserna.

27.3.1 Förebyggande perspektiv

Utredningen föreslår i avsnitt 7.3 att det införs en ny bestämmelse, i kapitlet om socialtjänstens mål, som anger att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv. I syfte att skapa förutsättningar för ett långsiktigt förebyggande arbete inom socialtjänsten har utredning övervägt att införa en bestämmelse som anger att socialtjänsten ska arbeta förebyggande. Utredningen har dock funnit att det är svårt att tydliggöra socialtjänstens uppdrag när det gäller förebyggande arbete. Ett tydliggörande av uppdraget riskerar också att styra och låsa fast kommunernas arbete i för stor utsträckning. Utredningen har därför valt att reglera uppdraget på en övergripande nivå och som ett perspektiv. Den föreslagna bestämmelsen kompletterar de befintliga målbestämmelserna i socialtjänstlagen genom att tydliggöra att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv. Målet som anges i den föreslagna bestämmelsen ska närmast ses som en konkretisering av de övergripande målen samt befintlig reglering av det förebyggande arbetet.

Perspektivet ska tillämpas och genomsyra socialtjänstens arbete; på samhälls-, grupp- och individnivå. Det ska beaktas vid övergripande arbete, i samverkan med andra, i kommunens planering, i insatser till grupper eller insatser till enskilda. Förslaget innebär enligt utredningens bedömning inte något nytt åtagande för kommunerna eller någon ambitionshöjning utan ett nytt arbetssätt och synsätt som ska appliceras på socialtjänstens arbete på alla nivåer.

Utredningen vill understryka att ett förebyggande perspektiv syftar till en mer effektiv användning av socialtjänstens resurser och bedöms inte skapa nya utgifter som kommunen ändå inte haft. Initialt kan det vara bli svårt för kommunen att komma igång och att få arbetet på plats. Utredningen har därför föreslagit regeringen att ingå en överenskommelse med SKR om att stödja kommunerna i att utveckla nya arbetssätt och metoder, som systematiskt följs upp och ger underlag för en kunskapsbaserad socialtjänst (se avsnitt 7.5.1). Förslaget bedöms i övrigt inte generera merarbete eller ökade kostnader.

Utredningens bedömning är att en förskjutning av socialtjänstens verksamhet mot förebyggande arbete har potential att leda till besparingar för kommunerna, regionerna och staten och till samhällsekonomiska vinster som följd av bättre effekter av socialtjänstens insatser (se ovan, avsnitt 27.2.2). Det betyder att en tillämpning av ett

förebyggande perspektiv kan bidra till att ge en bättre balans mellan kommunens resurser och behov.

27.3.2 Lätt tillgänglig socialtjänst

I avsnitt 7.3 och 7.4 har utredningen föreslagit en komplettering av målbestämmelserna i socialtjänstlagen genom att tydliggöra att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv och inriktas på att vara lätt tillgänglig. De ekonomiska konsekvenserna av förslaget om ett förebyggande perspektiv behandlas i avsnitt 27.3.1. Bestämmelsen om att socialtjänsten ska inriktas på att vara lätt tillgänglig syftar till att markera betydelsen av att en tillgänglig socialtjänst är en del av arbetet med de skyldigheter som kommunerna redan har för verksamheten, inte minst vid ledning och styrning av socialtjänsten. Av bestämmelsen följer inga krav på särskilda åtgärder eller nya skyldigheter i förhållande till enskilda. De åtgärder som redan regleras i bl.a. förvaltningslagen, diskrimineringslagen och minoritetslagen påverkas inte av den föreslagna bestämmelsen. Utredningen bedömer därför att bestämmelsen inte påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, regioner, företag eller andra enskilda.

27.3.3 Samhällsplanering

Utredningen föreslår i avsnitt 9.4.5 att kommunen vid sin planläggning ska ta hänsyn till sociala aspekter. Vidare föreslår utredningen att översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den sociala miljön. Författningsförslagen tydliggör det som redan gäller, dvs. lyfter vikten av ett helhetstänkande med fokus på individens bästa; möjlighet till bostad, goda livsmiljöer, trygghet och jämlika förutsättningar. Ändringarna i de nu gällande bestämmelserna syftar till att slå fast att kommunen vid sin planläggning och samhällsplanering ska säkerställa socialnämndens medverkan. Med stöd av bestämmelserna blir det samhällsplanerarnas ansvar att involvera socialnämnden i planeringsprocessen. Utredningen bedömer inte att förslaget har några ekonomiska konsekvenser. Socialnämndens skyldighet att medverka i samhällsplaneringen är sedan tidigare reglerad i socialtjänstlagen. Det innebär att det redan i dag ligger på socialnämnden att ta fram underlag för kommunens planering och

att samverka med samhällsplaneringen. Det är upp till kommunen att bestämma vilken typ av underlag som ska sammanställas.

27.3.4 Planering av insatser

Utredningen föreslår i avsnitt 10.2.3 att kommunen ska planera sina insatser för enskilda. Kommunen ska särskilt beakta behovet av tidiga och förebyggande insatser. Förslaget innebär att planeringsansvaret vidgas från att omfatta insatser för äldre och personer med funktionsnedsättning till att omfatta alla kommunens insatser, såväl de insatser som riktar sig till grupper som de som riktar sig till enskilda.

Kravet på en övergripande planering av samtliga individuella insatser utgör ett nytt krav på kommunerna, ett krav som kommer att kräva resurser. Det är flera typer av svårigheter förknippade med denna beräkning. Den kanske största svårigheten är att teoretiskt etablera en nivå på planeringsambitionerna som ska kunna betraktas som rimliga. En annan svårighet är att beskriva mer exakt i vad planeringen ska bestå. Mycket talar för att planeringen ska ske på samhälls- och grupp-nivå men naturligtvis också ha individuell koppling. Balansen mellan dessa nivåer kan knappast teoretiskt bestämmas. Utredningen har valt att implicit uttrycka ambitionsnivån i termer av personalresurser.

Det är rimligt att bygga de förväntade kostnaderna i termer av arbetad tid och kostnader per tidsenhet för en tänkt kommunal tjänsteman. Man kan också anta att det finns en absolut lägsta kostnad för att bedriva en sådan planerande verksamhet, en kostnad som är helt oberoende av kommunens storlek eller verksamhetens omfattning. Den fasta kostnaden kan bestå av flera saker. Det kan handla om allt från licensiering av programvaror till gemensam utrustning. För övrigt är det rimligt att anta att kommunens storlek har betydelse för kostnaderna.

Med dessa antaganden som grund har utredningen valt att formulera en enkel modell med en fast kostnad och en kostnad som är kopplad till kommunens befolkningsstorlek. Utredningen har relaterat kostnaderna till en tänkt kommunal tjänsteman som årligen kostar 700 000 kronor vad gäller lön, lönebikostnader och overhead. I bilaga 5 redovisas beräkningen per kommun.

Beräkningen ger vid handen en samlad kostnad på knappt 84 miljoner kronor. Flertalet av kommunerna får kostnader motsvarande mindre än en heltidstjänst (givet dessa antaganden). Göteborg skulle få en kostnad motsvarande drygt fyra heltidstjänster. Arvidsjaur skulle få en kostnad motsvarande en deltid på 20 procent. Det ska dock poängteras att beräkningen inte är avsedd att vara underlag för en fördelning av medel mellan kommunerna utan är enbart tänkt för bestämning av totalkostnad för samtliga kommuner.

Det bör noteras att planering av insatser står i nära relation till den systematiska uppföljningen (se nedan avsnitt 27.3.8). De data som uppstår och registreras inom respektive område är till mycket stor del gemensamma. Den samling uppgifter om olika förhållanden som stödjer de två verksamhetsgrenarna är näraliggande. Det råder ett ömsesidigt påverkansförhållande mellan de två (feedback).

27.3.5 Särskilda avgifter

Utredning föreslår i avsnitt 10.3.5 att bestämmelserna om särskild avgift i nuvarande 16 kap. 6 a–e §§ socialtjänstlagen upphävs. Vidare föreslår utredningen i avsnitt 10.3.6 att tiden för rapportering av ej verkställda beslut förlängs från en gång i kvartalet till en gång var sjätte månad.

De belopp kommunerna betalar i dag i särskilda avgifter är transfereringar som i samhällsekonomisk mening summerar till noll. Då staten får intäkterna innebär ett avskaffande av dem inte att ett direkt finansieringsutrymme skapas. De kostnadsbesparingar som kan uppstå handlar i stället om den resursförbrukning som de särskilda avgifterna är förenade med, såväl i kommuner som i staten, och som utgör den möjliga kostnadsbesparingen och den möjliga finansieringskällan.

För kommunerna innebär ett avskaffande av avgifterna att vissa administrativa moment försvinner. Utmaningen ligger i att avgöra hur stor del av den samlade administrationen av beviljade insatser som bortfaller och som kan tas bort vid ett avskaffande.

Det är rimligt att anta att kommunerna för den egna planeringen och styrningen av verksamheten också vid ett avskaffande av avgifterna behöver upprätthålla en betydande del av den administrationen även i en situation då de särskilda avgifterna avskaffas.

Således får man anta att de avskaffade sanktionsavgifterna leder till endast begränsade kostnadsbesparingar för kommunerna. Utredningen bedömer, tentativt, att kostnadsbesparingen för kommunerna blir 20 miljoner kronor. Därtill ska läggas kostnadsbesparingen för statens administration.

27.3.6 Stöd för utvecklingen av en mer hållbar socialtjänst

Utredningen föreslår i avsnitt 7.5.1 att regeringen träffar en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Av direktiven framgår att de förslag som utredningen lägger fram ska åstadkomma en hållbar socialtjänst. Utredningens ambition är att få till stånd förändringar över tid på ett sätt som påverkar både enskilda människor och kommuner positivt. Med detta för ögonen har utredningen lämnat förslag som tillsammans skapar förutsättningar för en hållbar socialtjänst. Förslagen innebär att kommunerna behöver utveckla nya arbetssätt och metoder, som systematiskt följs upp och ger underlag för en kunskapsbaserad socialtjänst. En förutsättning för det är samordning och erfarenhetsutbyte mellan kommunerna. Utredningen bedömer att kommunerna behöver stöd i denna omställning och föreslår att därför en överenskommelse mellan regeringen och SKR.

27.3.7 Insatser utan behovsprövning

Utredningen föreslår i avsnitt 17 att socialnämnden ska ges befogenhet att tillhandahålla insatser utan behovsprövning. Enligt utredningens direktiv är ett av syftena med utredningens uppdrag att lämna förslag som främjar långsiktigt strukturellt förebyggande arbete, bidrar till hållbarhet och minskar behovet av individuella insatser. Utredningen ska också lämna förslag som möjliggör för kommuner att tillgängliggöra insatser. För att kunna göra detta är det viktigt att socialtjänsten tidigt kan nå enskilda på ett enklare sätt än i dag. Genom att sänka trösklarna till socialtjänsten kan kommunerna nå fler vilket i sin tur underlättar tidiga insatser och ger enskilda möjlighet att ta del av insatser när de är motiverade och vill ha hjälp. En minskad administration kan också ge möjligheter till resursomfördelning till mer förebyggande arbete och utredning av mer kvalificerade ärenden. Därför föreslår utredningen en befogenhetsbestämmelse som

ger socialnämnden möjlighet att, när de bedömer det lämpligt, tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning. Förslaget bedöms bidra till en effektivare resursanvändning inom socialtjänsten.

Ekonomiska konsekvenser för staten

Utredningen bedömer att förslaget inte påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten utöver det som framgår av avsnittet.

Det kommer inte fattas några individuella beslut i den utförande verksamheten. Däremot kommer socialnämnden fatta ett övergripande beslut om att tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning vilket kommer kunna överklagas genom laglighetsprövning enligt 13 kap. KL. Sådana beslut får bara överklagas av kommunmedlemmar och utredningen bedömer inte att besluten kommer att överklagas i någon större utsträckning. Utredningens förslag bedöms därför endast i mycket liten omfattning påverka måltillströmningen till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Eventuella merkostnader bedöms därför rymmas inom befintliga ramar.

Utredningen bedömer inte att förslaget kommer innebära några ökade kostnader för Inspektionen för vård och omsorg (IVO) eller Socialstyrelsen vilka kräver finansiering. I övrigt bedömer inte utredningen att förslaget kommer få några ekonomiska konsekvenser av betydelse för staten.

Ekonomiska konsekvenser för kommunerna

Rätten till bistånd regleras i nuvarande 4 kap. 1 § SoL och påverkas inte av utredningens förslag om insatser utan behovsprövning. Förslaget bedöms därför inte innebära några ökade kostnader för bistånd.

Enligt utredningens förslag får socialnämnden en befogenhet att tillhandahålla insatser utan behovsprövning. Socialnämnden får således välja om de vill använda sig av befogenheten eller inte. Bestämelsen förpliktar inte kommunerna att tillhandahålla insatser och innebär därför inte heller något nytt åtagande. Kommunernas skyldighet att tillhandahålla insatser har därmed inte gjorts mer omfattande än vad som redan gäller i dag. Det är upp till socialnämnden att bestämma vilka insatser som ska tillhandahållas och vilka målgrupper

insatserna ska riktas till. Den enskilde har ingen rätt att kräva en viss insats.

För de kommuner som väljer att tillhandahålla insatser utan behovsprövning kan de administrativa kostnaderna förväntas minska. Detta till följd av minskade handläggningskostnader. Socialnämnden bör i och med det kunna frigöra tid till att kvalitetssäkra och följa upp insatser i större utsträckning än i dag. Förslaget ger socialnämnden fler verktyg att arbeta med. Som en följd av tillgängliggörandet förväntas socialnämnden kunna nå fler, t.ex. grupper som normalt sett inte vänder sig till socialtjänsten. Det kan initialt öppna för att kostnaden för vissa insatser i enskilda kommuner kommer att öka. Detta får dock anses ligga i linje med ett av huvudsyftena med förslaget, att nå fler i ett tidigare skede. På så sätt antas kommunerna på sikt kunna styra om sina kostnader och minska behoven av mer ingripande åtgärder och insatser.

Det finns i dagsläget ingen forskning som pekar på att enskilda, då insatser ges utan behovsprövning, skulle ta del av insatser som de inte har behov av. Det bedöms enligt utredningen inte heller vara fallet vid olika former av förenklat beslutsfattande. De befintliga verksamheterna som utredningen varit i kontakt med har inte heller haft några sådana erfarenheter. Samtidigt får det antas att risken för överkonsumtion kan vara större vid insatser som inte är kopplade till något specifikt socialt problem, såsom exempelvis matdistribution och städning.¹ Socialnämnden ges dock stora möjligheter att styra utbudet av insatser mot de sociala problem som finns i kommunen. På så sätt kan socialnämnden säkerställa att den erbjuder insatser som motsvarar uppmärksammade problem och behov. Kommunen kan även styra insatsernas omfattning och avgifter på ett sådant sätt att kommunen når önskad effekt.

Fråga har uppkommit, här liksom i fråga om det kommunala självstyret, om förslaget skulle kunna leda till normering, dvs. att enskilda ser insatser utan behovsprövning som något de har rätt till och att socialnämnden i praktiken blir tvungna att tillhandahålla desamma. I detta avseende bör beaktas att regeringen vid införandet av 4 kap. 2 a § SoL om förenklat beslutsfattande om hemtjänst bedömde att bestämmelsen inte kunde leda till normering eftersom den inte innebar någon skyldighet för kommunen att tillämpa bestämmelsen.²

¹ Jfr avsnitt 17.7.1.

² Prop. 2017/18:106 s. 31.

Samma bedömning kan göras i fråga om utredningens förslag, eftersom inte heller det innebär någon skyldighet för kommunerna. Risken för normering torde dessutom minska då det vid tillämpningen av utredningens förslag finns stort utrymme för socialnämnden att anpassa utbudet av insatser efter lokala förutsättningar och behov.

Socialnämnden måste, utifrån behoven och förutsättningarna i den egna kommunen, på ett ansvarsfullt sätt bedöma om befogenheten ska tillämpas eller inte.

Mot denna bakgrund bedömer utredningen att förslaget inte kan förväntas leda till normering. Av samma skäl bedöms inte heller finansieringsprincipen bli tillämplig.

Utförarens skyldighet att informera

För de kommuner som väljer att tillhandahålla insatser utan behovsprövning inträder en skyldighet för den som utför insatserna att informera den enskilde som vänder sig till verksamheten om rätten att ansöka om bistånd. Denna skyldighet inträder först om kommunen väljer att använda sig av befogenheten och innebär därför inte något nytt åtagande för kommunerna. Av samma anledning bedöms inte heller finansieringsprincipen bli tillämplig.

Ekonomiska konsekvenser för regioner, företag eller andra enskilda

Utredningen bedömer inte att förslaget om insatser utan behovsprövning medför några kostnader för regioner, företag eller andra enskilda.

Förslaget innebär inte att företag påförs skyldigheter eller särbehandlas. Om ett företag väljer att arbeta på uppdrag av kommunen kommer den dock att omfattas av informationsskyldighet. Förslaget påverkar inte heller kommunernas möjlighet att ingå avtal med privata utförare på området, utan det kommer vara möjligt att anlita privata utförare även för insatser utan behovsprövning.

27.3.8 En kunskapsbaserad socialtjänst

Utredningen föreslår i avsnitt 14 att det införs en ny bestämmelse om att socialtjänstens verksamhet ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Med vetenskap avses vetenskaplig kunskap som tagits fram med olika forskningsmetoder. Med beprövad erfarenhet avses kunskap som bygger på goda exempel där kunskaper från profession och brukare har synliggjorts, värderats och systematiserats genom uppföljning, dokumentation, kritisk granskning och spridning. Beprövad erfarenhet förutsätter att verksamheterna arbetar med systematisk uppföljning.

Tillgång till vetenskap och kunskapsstöd

Hur god tillgången är till vetenskap och beprövad erfarenhet kommer att variera över tid. Etablerad kunskap kan komma att omprövas, ny kunskap utvecklas och nya forskningsbehov uppstå. Socialtjänsten kommer således ha ett kontinuerligt behov av ny kunskap. Området är brett och behöver täcka flera verksamhetsgrenar och forskningsområden. Därför är man i behov av nationellt stöd.

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) har regeringens uppdrag att bedriva ett tioårigt nationellt forskningsprogram om tillämpad välfärdsforskning. Syftet är att stärka klient- och praktiktäna forskning inom socialtjänstens verksamhetsområden och finansiera en forskarskola för yrkesverksamma personer i socialtjänsten. Fortes vision för programmet är att genom forskning bidra till en mer evidensbaserad socialtjänst.

Socialstyrelsen arbetar redan i dag med riktlinjer, olika typer av kunskapsunderlag, utbildningar, handböcker, webbportaler etc. som ger stöd till beslutfattare och professioner. Stöd utarbetas även av de andra myndigheterna som ingår i Rådet för styrning med kunskap. Utredningens bedömning är att utbudet av olika typer av kunskapsstöd är relativt välförsett. De behov av att anpassa och vidareutveckla kunskapsstöden som kan följa av en ny bestämmelse bedöms rymmas inom ramen för myndigheternas ordinarie utvecklingsarbete.

Tillgång till beprövad erfarenhet

Med förslaget om vetenskap och beprövad erfarenhet läggs ett utökat ansvar på huvudmännen att utveckla beprövad erfarenhet. Grunden till att utveckla beprövad erfarenhet är individuell systematisk uppföljning som innebär att socialtjänsten löpande beskriver och mäter den enskildas problem och behov, insatser och resultat.

Individuell systematisk uppföljning är rimligen en i sig resurskrävande verksamhet. Det bör dock noteras att den systematiska uppföljningen står i ett intimt förhållande till det krav på planering av individuella insatser som utredningen också föreslår (och som kostnadsberäknats separat). De data som uppstår och registreras inom respektive planering och systematisk uppföljning är till mycket stor del gemensamma. Visserligen är planering framåtblickande och systematisk uppföljning bakåtblickande men den samling uppgifter om olika förhållanden som stödjer de två verksamhetsgrenarna är närliggande. Dessutom kan man tala om att det råder ett ömsesidigt påverkansförhållande mellan de två (feedback).

Icke desto mindre innebär kravet på systematisk uppföljning kostnader för kommunerna. Utredningen föreslår att en myndighet ska få i uppdrag att ta fram ett förslag på hur man kan utveckla stödet till kommuner för systematisk uppföljning (se avsnitt 12.3.4). Utredningen bedömer att resursåtgången för att ta fram ett sådant förslag motsvaras av tre månaders arbete för en tjänsteman på myndigheten.

Till viss del beror kostnaderna för kommunerna på resultatet av Socialstyrelsens arbete enligt ovan. Utredningen bedömer ändå, givet samordningsvinster med planering av individuella insatser, att kostnaderna för kommunerna motsvarar hälften av kostnaderna för planering av de individuella insatserna, alltså knappt 42 miljoner kronor.

I syfte att skapa långsiktiga och stabila förutsättningar för bättre tillgång till både vetenskaplig kunskap och beprövad erfarenhet föreslår utredningen i avsnitt 15 att den nationella officiella statistiken inom socialtjänstens verksamhetsområde stärks och utökas. De ekonomiska konsekvenserna av det förslaget redovisas i avsnitt 27.3.13.

Den regionala nivån central för en effektiv kunskapsstyrning

För att utveckla och upprätthålla en kunskapsbaserad socialtjänst bedömer utredningen att det också krävs en fungerande kunskapsstyrning. Parterna har en god samverkan på området i dag men den regionala samverkans- och stödstrukturen bedöms som instabil. Strukturen har en nyckelroll som viktiga parter mellan den nationella nivån och den lokala operativa verksamheten. Huvudmännen behöver ett regionalt utvecklingsstöd för implementering av nationella riktlinjer, ny kunskap och nya metoder. Det behövs också metodstöd för att analysera faktaunderlag t.ex. öppna jämförelser m.m. och för att ta vara på den kunskap och de erfarenheter som finns lokalt samt för att öka olika yrkesgruppers möjligheter att både söka och bygga kunskap. Utredningen föreslår därför att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att utreda hur man kan säkerställa en fungerande och effektiv kunskapsstyrning som säkerställer samarbete mellan kommunerna och mellan kommunerna och staten.

Effektiva och mer ändamålsenliga insatser

På sikt bedöms den föreslagna bestämmelsen leda till effektivare och mer ändamålsenliga insatser som bättre förebygger eller minskar förekomsten av framtida problem. Minskade sociala problem i befolkningen minskar sannolikt också behovet av bl.a. kriminalvård, hälso- och sjukvård och nya insatser från socialnämnden. Detta bör leda till sänkta kostnader för både staten, kommuner och regioner. Men det har visat sig vara mycket svårt att beräkna i vilken omfattning detta kommer ske. Utöver ovanstående bedömer utredningen att den föreslagna bestämmelsen inte påverkar kostnader eller intäkter för staten, kommuner, regioner, företag eller andra enskilda.

27.3.9 Krav på ett respektfullt bemötande

Utredningen föreslår i avsnitt 13 att det införs en ny bestämmelse, om att enskilda ska bemötas på ett respektfullt sätt utifrån sina förutsättningar och behov. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att tydliggöra att god kvalitet i socialtjänsten förutsätter ett respektfullt bemötande. Bestämmelsen avser utförandet av uppgifter som

regleras i andra delar av socialtjänstlagen och innebär inte ett nytt åtagande för kommunerna. Enligt 1 kap. 1 § tredje stycket SoL ska socialtjänstens verksamhet bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet. Av 3 kap. 3 § SoL framgår att kvaliteten ska vara god, att den systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras samt att det för utförande av uppgifter i socialtjänsten ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Utredningen föreslår även att det ska införas bestämmelser i socialtjänstlagen om att kvaliteten ska följas upp och att verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Mot den bakgrunden bedömer utredningen att den föreslagna bestämmelsen inte påverkar kostnader eller intäkter för staten, kommuner, regioner, företag eller andra enskilda.

Utredningens bedömning motsvarar den som regeringen gjorde vid införandet av bestämmelsen om äldreomsorgens värdegrund (5 kap. 4 § första stycket SoL). Där angavs att ett gott bemötande, enligt regeringen, hör till det som kan ingå i ett värdigt liv. Bestämmelsen om äldreomsorgens värdegrund var en del av flera insatser för ett nytt förhållningssätt i arbetet med äldre personer som byggde på förtydligande av de krav som redan i dag ställs på kommuner och andra utövare av äldreomsorg i dessa delar. Regeringen ansåg därför att bestämmelsen inte påverkade kommunernas kostnader.

Vissa åtgärder som rör bemötandet regleras i bl.a. förvaltningslagen, diskrimineringslagen och minoritetslagen. Dessa åtgärder ingår redan i kommunernas åtagande och påverkas inte av den nya bestämmelsen.

27.3.10 God kvalitet

Av nuvarande 3 kap. 3 § första stycket SoL följer att *insatser* inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Utredningen föreslår i avsnitt 6.2.2 att begreppet insatser ska användas med en delvis annan innebörd. Det gör att kravet på god kvalitet i lagen blir snävare än vad som avses i dag, nämligen att garantera kvaliteten i den verksamhet som bedrivs och de insatser som ges.³

Begreppet verksamhet används redan i bestämmelsens tredje stycke som anger att kvaliteten i *verksamheten* systematiskt och fortlöpande

³ Prop. 1996/97:124 s. 51 och 176.

ska utvecklas och säkras. Av förarbetena följer att bestämmelsen även ställer krav på uppföljning och utvärdering av de insatser som görs.⁴ Således tar bestämmelsens första och tredje stycket sikte på insatser respektive verksamhet samtidigt som lagstiftaren förefaller ha avsett att båda bestämmelserna ska omfatta såväl insatser som verksamhet i övrigt. För att kunna bibehålla det ursprungliga syftet med bestämmelsen föreslår utredningen att begreppet insatser ändras till verksamhet. Med verksamhet avses alla åtgärder och aktiviteter som socialnämnden genomför, däribland insatser.

Förslaget innebär således inte någon förändring av kommunernas ansvar eller uppgifter utan syftar till att bibehålla det ansvar som gäller i dag. Förslaget medför därmed inga ekonomiska konsekvenser.

27.3.11 Krav på uppföljning införs

Utredningen föreslår i avsnitt 12 att bestämmelsen i nuvarande 3 kap. 3 § tredje stycket SoL om att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras kompletteras med ett uttryckligt krav på uppföljning. Det finns inget övergripande krav på uppföljning inskrivet i socialtjänstlagen i dag. Däremot anges det i nuvarande 3 kap. 3 § tredje stycket SoL att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras. Innebörden av bestämmelsen är, enligt förarbetena, att en uppföljning och utvärdering av verksamhetens kvalitet och resultat ska göras av socialnämnden.⁵ Vidare framgår det av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete att den som bedriver socialtjänst, med stöd av ett ledningssystem, bl.a. ska kontrollera, följa upp och utvärdera verksamheten.⁶

Utredningen konstaterar att uppföljning är en nödvändig förutsättning för att säkerställa god kvalitet i socialtjänsten. Det är även en förutsättning för att få underlag till kunskaps- och verksamhetsutveckling.

I syfte att tydliggöra vikten av uppföljning och skapa bättre förutsättningar för god kvalitet inom socialtjänsten, föreslår utredningen att bestämmelsen i nuvarande 3 kap. 3 § tredje stycket SoL uttryck-

⁴ Prop. 1997/98:113 s. 92.

⁵ Prop. 1997/98:113 s. 119.

⁶ SOSFS 2011:9.

ligen ska omfatta uppföljning. Således ska kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande *följas upp*, utvecklas och säkras. Bestämmelsen kommer på detta sätt att tydligare ge uttryck för lagstiftarens intentioner. Utredningens förslag innebär att kravet på att verksamheten ska följas upp preciserats i socialtjänstlagen. Då detta är något som kommunerna redan i dag ska arbeta med innebär uppföljning i sig, enligt utredningens bedömning, ingen ny uppgift för kommunerna. För de uppgifter som beskrivs i föreskrifterna ska finansieringsprincipen ha beaktats. Förslaget påverkar därmed inte kostnader eller intäkter för kommunerna. Förslaget innebär inte heller några ekonomiska konsekvenser för staten, regioner, företag eller andra enskilda.

27.3.12 Nationellt stöd för uppföljning

Utredningen föreslår i avsnitt 12.3.4 att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att ta fram ett förslag på hur myndigheten kan utveckla stödet till kommuner för systematisk uppföljning, som en del i arbetet med att säkerställa och utveckla kvaliteten i verksamheten. Socialstyrelsen ska ta fram förslaget i nära samarbete med de regionala samverkans- och stödstrukturerna (även benämnt RSS) och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Socialstyrelsen arbetar redan i dag på olika sätt för att stödja och stärka kommunerna i systematisk uppföljning och förbättringsarbete. Vårdanalys konstaterar att systematisk uppföljning är i fokus, och det finns en positiv kraft i samverkan mellan aktörer och strukturer på olika nivåer som stödjer och förstärker varandras arbete. Man menar att det är angeläget att detta arbete tas tillvara och förstärks ytterligare för att få ännu mer kraft, så att systematisk uppföljning blir ordentligt etablerat som del i den ordinarie verksamheten. Utredningen delar denna slutsats.

Utredningens förslag är kopplat till att socialtjänstens krav på uppföljning skrivs in i socialtjänstlagen. Det kommer innebära vissa kostnader för Socialstyrelsen att ta fram ett förslag på hur stödet kan utvecklas. Detta ska göras i nära samverkan med de regionala samverkans- och stödstrukturerna och SKR vilket kommer innebära vissa kostnader även för dem. Beroende på inriktning och omfattning av förslaget kommer ytterligare kostnader kunna uppstå i ett senare

skede. Då det är Socialstyrelsen som i det senare skedet kommer stå för huvuddelen av stödet till kommunerna är det också där kostnaderna huvudsakligen kommer uppstå. Att ta fram ett sådant stöd beräknas ta motsvarande tre månader för en person på Socialstyrelsen. Det föreslås att regeringen tillskjuter resurser för detta uppdrag.

27.3.13 En ny lag om socialtjänstdataregister

Utredningen föreslår i avsnitt 15 att det införs en ny lag om socialtjänstdataregister. Förslaget till ny lag om socialtjänstdataregister innebär att Socialstyrelsen ges möjlighet att utföra automatiserad behandling av personuppgifter i socialtjänstdataregister. Socialstyrelsen får alltså nya möjligheter att framställa statistik men lagen ålägger inte Socialstyrelsen att arbeta på visst sätt. Enligt utredningens bedömning står det dock klart att Socialstyrelsen kommer att tillämpa lagen. Eventuellt omställningsarbete med anledning av denna nya möjlighet bedöms utredningen emellertid omfattas av Socialstyrelsens befintliga uppdrag och anslag.

Utredningens förslag kan komma att innebära ett initialt merarbete för kommunerna och deras privata utförare med de anpassningar som måste göras av statistiksystem. Det ska dock betonas att detta för kommunerna inte behöver innebära en ökad arbetsbörda jämfört med dagens lämnande av uppgifter, utan snarare tvärtom. Kommunerna summerar i nuläget frivilligt uppgifterna i form av mängddata innan de sänds till Socialstyrelsen. Det är ett mödosamt arbete. När systemen väl har anpassats bör uppgiftslämnarbördan vara i stort sett opåverkad, eftersom de uppgifter som efterfrågas finns i socialtjänstens lokala system. Det rör sig även om att endast lämna uppgifter på individnivå och inte om mängdstatistik, vilket gör att arbetsbördan för kommunen på sikt bör minska. Arbetsprocessen för att leverera statistik till Socialstyrelsen blir således förenklad genom exkludering av mängdstatistiken.

Det är svårt att beräkna de exakta kostnaderna, då kontrakten mellan olika kommuner och systemleverantörer kan ha utformats olika, särskilt avseende kontraktperiod och huruvida avtalet täcker eventuella förändringar som kan behöva göras med anledning av författningsändringar. Hur stor kostnaden blir beror även på vilka upp-

gifter som ska lämnas till Socialstyrelsen vilket inte specificeras i lagen utan föreslås anges i förordning.

Det är rimligt att vid en beräkning utgå från förväntad kostnad för arbetstid för den person som ska anpassa systemet. Med utgångspunkt i en schablonmässigberäkning som Socialstyrelsen gjort för motsvarande initiala kostnader på området insatser till barn och unga har utredningen gjort en uppskattning av vilka kostnader förslaget skulle kunna medföra.⁷

Omställningen i termer av utvidgad statistik beräknas för kommunernas del att omfatta ungefär två dagars arbete, i genomsnitt. För de privata utförarna görs samma bedömning.

Utifrån den lönestatistik som utredningen fått ta del av i kontakt med SKR bedömer utredningen kostnaden för en sådan tjänst, inklusive sociala avgifter och overhead-kostnader till 480 kronor per timme.⁸ Denna schablonberäkning ger således en total kostnad på cirka 2 200 000 kronor.⁹ Kostnaderna är dock som anförts ovan högst preliminära särskilt då det inte ännu är specificerat vilka uppgifter som ska lämnas.

En förutsättning för att kunna återanvända den information som dokumenteras i kommunerna till statistik på nationell nivå är att dokumentationen är strukturerad och bygger på väldefinierade och enhetliga begrepp och termer. Uppgifter om orsak, insats, aktiviteter och resultat finns i socialtjänstens verksamhetssystem men kan vara strukturerade på olika sätt. Utredningen har förslagit att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att i samråd med SKR presentera ett underlag till förordning om socialtjänstdataregister. Det krävs också stöd från Socialstyrelsen och SKR om hur uppgifterna ska struktureras och anpassas i systemen för att kunna lämna ut dem. Samtidigt som förslag på vilka uppgifter som ska lämnas till Socialstyrelsen tas fram bör även merkostnaderna beräknas med utgångspunkt i vilka uppgifter man bedömer ska lämnas samt hur kommunernas system svarar upp mot den uppgiftsinsamlingen i dag. Det är först då som de förväntade kostnaderna kan bli mer precisa.

⁷ Socialstyrelsen (2019), *Framställan avseende ändring av förordningen (1981:1370) om skyldighet för socialnämnderna att lämna statistiska uppgifter och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken*.

⁸ Beloppet motsvarar en årslön om 864 000 kronor.

⁹ 480 kronor i timmen blir 7 680 kronor för två dagars arbete per kommun. För 290 kommuner blir den totala kostnaden 2 227 200 kronor.

Förslaget förväntas på sikt innebära effektivare och mer ändamålsenliga insatser som tillhandahålls i rätt tid. Detta kommer sannolikt leda till minskade kostnader för kommunerna. Dock har det visat sig svårt att bedöma storleken på denna besparing då den är behäftad med ett antal osäkerheter. Kommer bättre behovsbedömningar leda till att fler eller färre individer bedöms ha hjälpbehov? Kommer effektivare insatser vara dyrare eller billigare än dagens insatser? Hur stor skillnad i behandlingseffekt kommer nya insatser ha jämfört med dagens? Hur lång tid kommer det ta att utveckla ett effektivare arbetssätt utifrån förbättrad statistik?

27.3.14 Rätten till bistånd

Utredningen föreslår i avsnitt 16 att nuvarande biståndsbestämmelse i 4 kap. 1 § SoL ska delas i två bestämmelser, en som reglerar bistånd för livsföringen och en som reglerar ekonomiskt bistånd. Att bestämmelsen delas i två innebär inga ekonomiska konsekvenser.

Utredningen föreslår vidare att begreppet ”skäliga levnadsförhållanden” ska ersätta ”skälig levnadsnivå” i den bestämmelse som reglerar rätten till bistånd för livsföringen. Utredningen bedömer att ett byte av begrepp från skälig levnadsnivå till skäliga levnadsförhållanden inte påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, regioner, företag eller andra enskilda. Förslaget syftar, i enlighet med direktiven, till att kommuner och enskilda ska få en mer ändamålsenlig vägledning till hur bistånd för livsföringen ska tillämpas utifrån lagens intentioner. I det ligger att biståndet ska bedömas utifrån den enskildes individuella behov av stöd snarare än genom insatser som på förhand är utformade för att motsvara generella behov hos personer i vissa grupper. Detta är i linje med de regler som redan gäller och innebär ingen ändring i sak. Lagstiftaren har tidigare valt att inte precisera vad som ska avses med en skälig levnadsnivå vid bistånd som inte avser ekonomiska behov medan en sådan precisering har gjorts för en del av det ekonomiska biståndet genom införandet av riksnormen för försörjningsstöd.

27.3.15 Rutiner mot missförhållanden

Utredningen föreslår i avsnitt 11.2 att bestämmelsen i nuvarande 3 kap. 3 a § socialtjänstlagen omformuleras till att ange att socialnämndens ansvarar för att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet. Bestämmelsens nuvarande begränsning till verksamhet rörande barn och unga tas således bort.

Bestämmelsen om att socialnämnden ska se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden tar i dag sikte på socialtjänstens verksamhet rörande barn och unga. När regleringen infördes anförde regeringen att bestämmelsen innebar en mer precis reglering av socialtjänstens verksamhet. Detta då man ansåg att lagen i detta avseende behövde en högre detaljeringsgrad. Förslaget innebar enligt regeringen i princip inga nya åtaganden och därmed inte heller några ekonomiska konsekvenser.¹⁰

I och med utredningens förslag kommer socialnämndens uppgifter att preciseras ytterligare i lag och bestämmelsen utvidgas till att omfatta hela socialtjänstens verksamhet. Det innebär enligt utredningen ett utökat åtagande som inte tidigare kommit till uttryck i socialtjänstlagen. Frågan är om detta utökade åtagande också medför ökade kostnader för kommunerna?

I 14 kap. 6 § SoL regleras en skyldighet att dokumentera, utreda och avhjälpa eller undanröja ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande. Redan i dag finns således ett krav på den som utför socialtjänst att *åtgärda* missförhållanden och risker för påtagliga missförhållanden. Enligt den nu föreslagna bestämmelsen ska socialnämnden emellertid även ha rutiner för att *förebygga* och *upptäcka* missförhållanden och risker för missförhållanden.

Att socialtjänsten har ett fungerande system för riskhantering är en förutsättning för att kunna säkerställa socialtjänstlagens krav på god kvalitet. En verksamhet med missförhållanden är inte en verksamhet av god kvalitet och för att motverka missförhållanden krävs att socialnämnden identifierar de risker vilka kan leda till missförhållanden.

Av Socialstyrelsens föreskrifter om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, vilka är bindande, följer att den som bedriver

¹⁰ Prop. 2012/13:10 s. 118 f.

socialtjänst ska fastställa de rutiner som behövs för att säkra verksamhetens kvalitet.¹¹ Vidare ska det fortlöpande bedömas om det finns risk för att händelser skulle kunna inträffa som kan medföra brister i verksamhetens kvalitet.¹² De åtgärder som krävs ska vidtas för att säkra verksamhetens kvalitet och om det finns rutiner som inte är ändamålsenliga så ska dessa förändras.¹³ Vid införandet av föreskrifterna ska eventuella kostnader för nya uppgifter ha finansierats.

Det finns således redan i dag krav på att den som bedriver socialtjänst ska ha rutiner för att säkra god kvalitet. Risker ska fortlöpande bedömas och de åtgärder som krävs ska vidtas. Arbetet med att åtgärda och upptäcka missförhållanden och risker för missförhållanden är en del i att uppnå god kvalitet. Föreskrifterna ger uttryck för att den som bedriver socialtjänst ska förebygga och upptäcka missförhållanden eller risker för missförhållanden men även att denna ska åtgärda dem.

Utredningens bedömning är att kommunerna redan i dag, inom ramen för sitt kvalitetsarbete, måste arbeta med rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden. Utredningens förslag innebär emellertid att detta preciseras i socialtjänstlagen. Då det är en uppgift för kommunerna redan i dag att arbeta med och ha rutiner mot missförhållanden, innebär den föreslagna bestämmelsen, enligt utredningen bedömning, inga ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Inte heller innebär det några kostnader eller intäkter för staten, regionerna, företag eller andra enskilda.

27.3.16 Socialtjänstens inriktning på vissa grupper

Utredningen föreslår i avsnitt 8 att vissa bestämmelser i nuvarande 5 kap. SoL omformuleras till att inriktas på insatser i syfte att tonar lagens inriktning på målgrupper och grupptillhörighet. Även om det är ofrånkomligt att en sådan omformulering leder till vissa nyansskillnader i förhållande till vad som föreskrivs i dag så är inte syftet att åstadkomma någon ändring i sak i fråga om socialnämndens ansvar att tillhandahålla insatser till enskilda. Socialnämnden ska redan i dag svara för insatser till enskilda som behöver det (3 kap. 1 § SoL). Att bestämmelserna omformuleras till att i stället för grupper ta sikte på

¹¹ SOSFS 2011:9, 4 kap. 4 §.

¹² SOSFS 2011:9, 5 kap. 1 §.

¹³ SOSFS 2011:9, 5 kap. 7–8 §§.

insatser innebär inte någon utvidgning eller inskränkning av det ansvaret. Utredningen vill härvid återigen understryka att det varken ur de nu aktuella bestämmelserna i 5 kap. SoL eller de föreslagna bestämmelserna går att härleda några rättigheter för enskilda. Frågan om en enskild har rätt till en insats bedöms enligt 4 kap. 1 § SoL utifrån den enskildes behov. Socialnämndens ansvar för att svara för insatser till enskilda är därmed fortsatt detsamma.

I fråga om familjerådgivning anges i dag att kommunen ska sörja för att familjerådgivning kan erbjudas *dem* som begär det. Det är varken i lag eller förarbeten specificerat att bestämmelsen skulle ta sikte på att endast vissa familjekonstellationer ska kunna ta del av familjerådgivning. Tvärtom tar bestämmelsens formulering sikte på en vid grupp personer, dvs. alla de som begär det. Den gängse uppfattningen är även att det inte ska spela någon roll om man kommer som par, ensam eller annan familjekonstellation vilket bestämmelsens nuvarande formulering inte heller utesluter. Utredningen har föreslagit att *dem* ska ersättas med *den* som begär det. Syftet med ändringen är att tydliggöra att familjerådgivning kan ges även till en enskild person som begär det, t.ex. då ena parten i en relation vägrar att delta i samtalen. Att begreppet byts ut innebär således inte att bestämmelsens innebörd förändras. Det innebär därför inte något utökat åtagande för kommunen. Då förslaget inte innebär några nya uppgifter för kommunerna påverkar inte förslaget kostnader eller intäkter för kommunerna. Förslaget påverkar inte heller kostnaderna för staten, regionerna, företaget eller andra enskilda.

27.3.17 Förtydligt barnrättsperspektiv

Barnets bästa och barnets rätt till information

Utredningen föreslår i avsnitt 19.1–19.3 att socialtjänstlagens bestämmelser om barnets bästa och barnets rätt till information ska tydliggöras så att lydelsen bättre överensstämmer med artikel 3 och 12 i barnkonventionen. Innebörden är emellertid densamma. Det som nu tydliggörs har tidigare framgått av bestämmelsernas förarbeten och av barnkonventionen. Förslaget innebär således inte något utökat åtagande för kommunerna eller någon ambitionshöjning. Därmed bedöms det inte heller påverka kostnaderna eller intäkterna för stat, kommun, regioner, företag eller andra enskilda.

Utredningen föreslår i avsnitt 19.4 att bestämmelsen i nuvarande 11 kap. 10 § första stycket tredje meningen SoL – som anger att om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klargöras på annat sätt – ska upphävas. Skälet till förslaget är att utredningen bedömer att om ett barn väljer att inte framföra sina åsikter, ska hans eller hennes vilja i detta avseende respekteras. Att den nuvarande bestämmelsen upphävs ger inga ekonomiska konsekvenser då det främst handlar om ett förhållningssätt till barnet och dess rätt att framföra sina åsikter och kan inses påverka socialtjänstens arbetsbörda.

Tala med barn under en förhandsbedömning

Utredningen föreslår i avsnitt 19.5 att socialtjänsten ska få möjlighet att samtala med barn utan vårdnadshavarens samtycke vid en förhandsbedömning.

Samtal med barn genomförs redan i dag men med utredningens förslag kommer detta att kunna ske med yngre barn även utan vårdnadshavarens samtycke. I förslaget betonas att frivillig medverkan och bästa möjliga samarbete med vårdnadshavarna är att föredra och bör i de flesta fall eftersträvas. Möjligheten att höra barnet utan att inhämta vårdnadshavarens inställning före samtalet eller mot deras vilja, ska enbart användas i de fall socialnämnden bedömer att tillvägagångssättet är nödvändigt för att inhämta information till beslutet. Utredningen bedömer att möjligheten kommer att användas sparsamt. I många fall behöver inte socialtjänsten tala med barnet för att fatta beslut om utredning ska inledas eller inte. Om behovet finns är huvudinriktningen att man ska arbeta för ett samtycke från vårdnadshavarna. Om socialnämnden inte får ett samtycke kvarstår troligen den oro man vill prata med barnet om och då finns sannolikt skäl att inleda utredning. Dessutom kan en ovilja att låta barnet komma till tals ofta, men givetvis inte alltid, vara ett tecken på en intressekonflikt mellan barnet och vårdnadshavaren, vilket kan vara ytterligare ett argument för att inleda utredning. Möjligheten till samtal utan vårdnadshavarens samtycke kommer troligen nyttjas mycket sällan, men utredningen anser att det är viktigt att möjligheten finns för dessa få men svåra situationer.

Utredningen bedömer att förslaget inte kommer medföra något merarbete och ytterligare kostnader för socialtjänsten. Socialtjänsten kan inom ramen för förhandsbedömningen redan i dag samtala med vårdnadshavaren och barnet (med samtycke). Om en osäkerhet kvarstår efter ett sådant samtal har man sannolikt behov av att kontakta anmälaren för ett förtydligande och åter samtala med de berörda. Delar av detta arbete kan man undvika om man får möjlighet att tala med barnet enskilt. Förslaget bedöms inte få några ekonomiska konsekvenser.

Kontakt med syskon under placering

Utredningen föreslår i avsnitt 19.7 att det i socialtjänstlagen ska anges att socialnämnden, i fråga om barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende eller hem för vård eller boende (HVB), ska arbeta för att de ges möjlighet till kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående. I samma bestämmelse framgår i dag att socialtjänsten ska medverka till att placerade barn får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden. Av förarbeten framgår att möjligheten att bevara kontakten med föräldrar och andra närstående är en högprioriterad uppgift för socialtjänsten och att bruten kontakt kan leda till negativa konsekvenser i vuxen ålder.¹⁴ I artikel 16 i barnkonventionen anges barnets rätt till privat- och familjeliv. I rättigheten ingår att bevara barnets band till familjemiljön i vid bemärkelse vilket inbegriper både föräldrar och syskon. Att medverka till goda uppväxtförhållanden innebär således bl.a. att arbeta för att barnet bevarar kontakten med föräldrar och andra närstående. Syskon omfattas av begreppet närstående. Att detta lyfts fram i lagen innebär således ingen ny uppgift för socialtjänsten.

Utredningen föreslår också att regleringen om att socialnämnden särskilt ska uppmärksamma barnets och den unges relationer till anhöriga och andra närstående ska ändras till att avse barnets eller den unges relationer till föräldrar, syskon och andra närstående. Begreppet närstående omfattar såväl personer inom familj- eller släktkretsen som andra personer som barnet eller den unge har en nära relation till. Syskon och föräldrar omfattas således av dagens lydelse och anhöriga kommer att omfattas även med utredningens förslag.

¹⁴ Prop. 1989/90:28 s. 73 och Prop. 2002/03:53 s. 86.

Förslagen bedöms därför inte påverka kostnaderna eller intäkterna för stat, kommun, region, företag eller andra enskilda.

Uppföljning av ett barns situation

Utredningen har i avsnitt 19.8 föreslagit att tiden för uppföljning av ett barns situation – när en utredning som gäller barnets behov av stöd eller skydd avslutas utan beslut om insats samt efter att en placering i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende (HVB) har upphört – förlängs från två till sex månader. Förslaget innebär att socialtjänsten under en längre tid ges möjlighet att följa ett barns situation. Det är dock fortsatt socialnämnden som beslutar om ett barns situation ska följas upp, hur detta ska genomföras och under hur lång tid. Utredningens förslag innebär således att den maximala tiden för uppföljning förlängs från två till sex månader.

När nuvarande reglering infördes konstaterade regeringen att bestämmelsen inte innebär krav på uppföljning. Bestämmelsen, som ska användas restriktivt, ska snarare ses som en möjlighet för nämnden att följa den som är under 18 år i de fall det finns en berättigad oro för barnets situation. Bestämmelsen gör det möjligt att fortsätta motivationsarbetet och att hålla fortsatt uppsikt över barnet under ett par månader. Regeringen ansåg att förslagen inte ökade kommunens kostnader eftersom de inte innebär några nya uppgifter för kommunen. De ger i stället kommunerna möjlighet att på ett bättre sätt arbeta förebyggande med motivationsarbete, ta nödvändiga kontakter eller att kunna gripa in i tid, vilket kan leda till besparingar.¹⁵

Att förlänga den maximala uppföljningstiden från två till sex månader innebär inte heller det att kommunen åläggs en ny uppgift utan att kommunen ges möjlighet att under längre tid följa ett barn som socialnämnden känner fortsatt oro för. Förslaget medför därmed inte några ökade kostnader för kommunerna. Inte heller bedöms det innebära några kostnader för staten, regionerna, företag eller andra enskilda.

¹⁵ Prop. 2012/13:10 s. 118.

27.3.18 Övriga förslag

Utredningen föreslår i avsnitt 7.2 att socialtjänsten ska främja jämlika och jämställda levnadsvillkor. Jämlika levnadsvillkor framgår av lagen redan i dag men genom att komplettera målbestämmelserna med jämställda tydliggörs att socialtjänsten ska främja jämställda levnadsvillkor. Bestämmelsen innebär inte en ny skyldighet att vidta särskilda åtgärder för att främja jämställda levnadsvillkor. Förslaget bedöms därför inte påverka kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, regioner, företag eller andra enskilda.

Utformning av insatser till enskilda

Utredningen föreslår i avsnitt 18.2 att nuvarande 4 kap. 1 § SoL omformuleras till att ange att insatser ska utformas så att de stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv. Omformuleringen innebär att alla insatser – oavsett om de tillhandahålls efter individuell behovsprövning eller utan föregående individuell behovsprövning – ska utformas så att de stärker den enskildes möjlighet till ett självständigt liv.

Bestämmelsen föreslås alltså omfatta även insatser utan behovsprövning, som är en ny befogenhet för kommunerna och inte ett nytt åtagande. Utredningen anser därför att förslaget om att insatser till enskilda ska ge möjligheter till ett självständigt liv inte påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, regioner, företag eller andra enskilda.

Utredningen föreslår vidare i avsnitt 18.3–18.4 en ändring av de bestämmelser som avser äldreomsorgens värdegrund och att den äldre så långt det är möjligt ska kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet ska ges. Genom ändringen tas begränsningen till äldreomsorgen bort och bestämmelserna görs generella för alla med vissa typer av insatser från socialtjänsten.

Vid införandet av de nuvarande bestämmelserna bedömde regeringen att det nya förhållningssätt i arbetet med äldre personer, som var målet med dessa bestämmelser, inte innebar ökade kostnader. När det gäller bestämmelsen om äldreomsorgens värdegrund anförde regeringen att den avser ett nytt förhållningssätt i arbetet som inte innebär ökade kostnader för kommuner och enskilda verksamheter.¹⁶

¹⁶ Prop. 2009/10:116, s. 93 f.

Även den nya bestämmelsen om den äldres inflytande bedömdes av regeringen handla om att äldreomsorgen tillämpar ett förhållnings-sätt som ger den äldre möjlighet att i större utsträckning kunna påverka hur och när insatsen ska ges. En sådan inriktning på äldreomsorgen kan, enligt regeringen, innebära att verksamheten behöver förändra sina arbetssätt för att bättre tillgodose äldres behov av att kunna påverka sin tillvaro. Regeringen gjorde dock bedömningen att den nya bestämmelsen inte ledde till ökade kostnader för kommunerna.

I ett inledande skede ansåg regeringen dock att det kunde behövas utökade resurser till kommunerna för implementeringen av de nya bestämmelserna och avsatte medel för kompetensutveckling av arbetsledare och biståndshandläggare, utveckling av en kunskapsportal, framtagande av ett handlednings- och informationsmaterial m.m.¹⁷

Utredningen anser att regeringens bedömningar av de ekonomiska konsekvenserna är relevanta också vid en förändring av bestämmelserna som innebär att de inte bara omfattar äldre personer. Bestämmelserna avser inte den enskildes rätt till insatser för vissa syften och av en viss omfattning. De syftar till att förtydliga för alla berörda hur biståndsinsatser och insatser utan behovsprövning ska utformas och att ge verksamheterna drivkrafter att arbeta i enlighet med denna inriktning. Förslagen har fokus på etiska frågor som handlar om att påverka attityder, synsätt, värderingar och förhållningssätt i arbetet.¹⁸

Utredningen anser vidare att kommunerna nu har erfarenheter av att arbeta med frågor om värdigt liv, välbefinnande och inflytande över stöd och hjälp i boendet som kan underlätta implementeringen av de nya bestämmelserna, även om nu också andra delar av socialtjänsten berörs. Staten kan dock behöva beakta behovet av kunskapsstöd inom detta område inom ramen för det fortsatta arbetet med kunskapsstyrning inom socialtjänsten.

De förslag som avser värdigt liv, välbefinnande och inflytande för den enskilde bedöms således inte påverka kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, regioner, företag eller andra enskilda.

¹⁷ Prop. 2009/10:116, s. 92 ff.

¹⁸ Jfr prop. 2009/10:116, s. 92 ff.

27.4 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen regleras bl.a. i 14 kap. regeringsformen (RF) och innebär att det ska finnas en självständig och, inom vissa ramar, fri bestämmanderätt för kommunerna. Enligt 14 kap. 3 § RF bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen prövas mot proportionalitetsprincipen vilket innebär att en inskränkning inte bör gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett inskränkningen.

Kommunal självstyrelse innebär att beslutsfattandet sker nära medborgarna. Legitimiteten för det politiska systemet anses bli stärkt av att självstyrelsen ger medborgarna möjlighet till lokalt och regionalt inflytande över verksamheten samt till ansvarsutkrävande med avseende på den genomförda politiken. Detta brukar framhållas som den kommunala självstyrelsens viktigaste funktion i det svenska samhällsskicket. Det måste också finnas ett utrymme för kommuner att självständigt fatta beslut. Om ett sådant handlingsutrymme saknas förlorar den kommunala demokratin sitt innehåll. Kommunal självstyrelse innebär därför med nödvändighet variation. Den avgörande frågan att ställa sig blir därmed vilka lokala och regionala variationer i lösningar och resultat som kan accepteras inom olika verksamhetsområden.¹⁹

Ett effektivitetsvärde som ofta framhålls är att den kommunala självstyrelsen ger förutsättningar för större flexibilitet och bättre anpassningsförmåga när det gäller de behov av offentliga åtgärder som kan finnas. Ytterligare ett effektivitetsvärde sammanhänger med möjligheten till variation. Den kommunala självstyrelsen innebär att verksamheten kan anpassas till skiftande förutsättningar i olika delar av landet, t.ex. vad gäller demografi, geografi, näringsstruktur och arbetsmarknadens utseende.²⁰

27.4.1 Övergripande planering

Utredningen föreslår i avsnitt 9 att kommunerna vid sin planläggning ska ta hänsyn till sociala aspekter samt att översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den sociala miljön. Utredningens förslag bedöms till viss del påverka och begränsa den

¹⁹ Statskontoret (2011), s. 15 f.

²⁰ Statskontoret (2011), s. 16 f.

kommunala självstyrelsen. Socialnämnden är dock redan i dag skyldig att medverka i samhällsplaneringen även om detta inte sker i den omfattning som lagstiftaren tänkt. På så sätt är kravet inte nytt och bedöms därför inte ha särskilt stor påverkan på självstyrelsen. Skyldigheten att involvera socialnämnden i samhällsplaneringen tydliggörs genom bestämmelserna i plan- och bygglagen.

Förslagen bedöms ha positiva effekter för kommunen och enskilda kommunmedborgare. Genom förslagen kommer socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen att öka vilket i sig kan ge positiva effekter på miljö och för människor. Utredningen bedömer därför att inskränkningen är motiverad.

Utredningen har i avsnitt 10.2 föreslagit att kommunen ska planera sina insatser för enskilda. I bestämmelsen lyfts också fram att kommunen särskilt ska beakta behovet av tidiga och förebyggande insatser. I planeringen ska kommunen, när det är lämpligt, samverka med regionen samt andra samhällsorgan och organisationer. Utredningens förslag är en utvidgning av nu gällande bestämmelser och begränsar i viss mån den kommunala självstyrelsen. Kommunen har dock redan i dag ansvar för att tillhandahålla insatserna till de personer som behöver och har rätt till dem. På så sätt innebär regleringen bara ett krav på att insatser som ska tillhandahållas, ska planeras. Med hänvisning till förslagen om ett förebyggande perspektiv och befogenheten att tillhandahålla insatser utan föregående behovsprövning utgör planering av insatser till stor del en förutsättning för dessa förslag. Förslaget ingår som en avgörande del av en hållbar socialtjänst.

Ett av syftena med kravet på planering är att säkerställa att enskilda får sina behov av insatser tillgodosedda och att de inte behöver vänta på verkställighet av gynnande beslut. Med hänsyn till de väntetider som drabbar enskilda i dag på grund av kommunens bristande planering, bedömer utredningen att begränsningen av självstyret är motiverad. I en avvägning mellan det kommunala självstyret och enskildas möjligheter att få insatser i skälig tid har utredningen bedömt att enskildas rättssäkerhet väger tyngre än kommunens självstyre.

Utredningen föreslår samtidigt, med koppling till kravet om planering av insatser, i avsnitt 10.3 att reglerna om särskilda avgifter ska utgå. Förslaget kommer att öka den kommunala självstyrelsen och minska detaljregleringen. Genom borttagandet av särskilda avgifter kommer vissa uppgifter som kommunerna har att utföra i dag att

upphöra. Utredningen bedömer att kommunens planering av insatser kommer att tillgodose enskildas rättssäkerhet bättre än nuvarande system med sanktionsavgifter. Även om sanktionsavgifterna kan ha viss preventiv effekt på kommunerna anser utredningen att dessa till största del är repressiva. Syftet med sanktionsavgifterna kan uppnås genom att kommunernas ansvar för planering utvidgas och att tillsynsmyndigheten med stöd av det vanliga granskningsinstitutet granskar och ingriper mot de kommuner som inte verkställer beslut inom skälig tid. På så sätt kan de nya förslagen åstadkomma större effekt och ökad rättssäkerhet för enskilda.

Utredningen har övervägt att inte avskaffa sanktionsavgifterna men har vid en sammanvägning funnit att den minskade detaljstyrningen motiverar ett avskaffande. Inte minst med tanke på att regleringen kan ses som en dubbelreglering eftersom tillsynsmyndigheten har befogenhet och möjlighet att ingripa med stöd av föreläggandeinstitutet.

27.4.2 Insatser utan behovsprövning

Ökad kommunal självstyrelse

Utredningen föreslår i avsnitt 17 att det införs en ny bestämmelse, om att socialnämnden får tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning. Kommunernas skyldighet att lämna bistånd till enskilda samt den enskildes rätt att erhålla bistånd regleras i 4 kap. 1 § SoL. Ett av socialtjänstlagens grundläggande syften är att garantera att enskilda får sina behov av bistånd tillgodosedda. Med utredningens förslag får kommunerna en befogenhet att tillhandahålla insatser även utan behovsprövning. Förslaget i sig påverkar inte den skyldighet kommunerna har att lämna bistånd eller den enskildes rätt till bistånd. Förslaget innebär en möjlighet att erbjuda insatser direkt till enskilda utan sedvanlig behovsprövning.

Förslaget är formulerat som en befogenhet, inte en skyldighet, och innebär inget nytt åtagande för kommunerna. Det medför emellertid en utvidgning av det kommunala handlingsutrymmet och öppnar för möjligheter att tillhandahålla socialtjänst på fler sätt. Förslaget blir därmed kompetensutvidgande i förhållande till vad som gäller i dag. På så sätt stärks den kommunala självstyrelsen.

En fråga som uppkommit är om förslaget kan antas leda till att enskilda ser insatser utan behovsprövning som något de har rätt till och att kommunerna i praktiken kommer att uppleva sig tvungna att tillhandahålla insatser på detta sätt. I likhet med vad som anförs i avsnitt 27.3.7 anser utredningen att förslaget inte kan förväntas leda till normering.

Utförarens skyldighet att informera

När socialnämnden väljer att tillhandahålla insatser utan behovsprövning inträder en skyldighet för den som utför insatsen att informera enskilda som vänder sig till verksamheten om möjligheten att ansöka om bistånd. Informationsskyldigheten följer direkt av lag och behöver inte regleras särskilt i förhållande till utföraren. Skyldigheten inträder dock endast om och när kommunen väljer att använda sig av befogenheten. Bestämmelsen innebär därför inte någon inskränkning av den kommunala självstyrelsen eller något nytt åtagande för kommunerna.

27.4.3 En kunskapsbaserad socialtjänst

Utredningen föreslår i avsnitt 14 att det ska införas en bestämmelse om att verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Bestämmelsen innebär en inskränkning i den kommunala självstyrelsen då kommunen påförs en ny uppgift.

Utredningens bedömning är att det är nödvändigt med en reglering i lag för att uppnå syftet med bestämmelsen; en kunskapsbaserad socialtjänst med likvärdiga, effektiva och säkra insatser. Det utvecklingsarbete som fordras för att socialtjänstens verksamhet ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet måste bedrivas uthålligt och långsiktigt. Överenskommelser mellan regeringen och SKR samt specialdestinerade statsbidrag har redan prövats och kartläggningar tyder på att intresset bland ansvariga kommunpolitiker för att införa en kunskapsbaserad socialtjänst är lågt. SKR har till utredningen anfört att de delar utredningens bedömning att lagen behöver kompletteras med en skrivning om att socialtjänstens verksamhet ska vila på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Genom bestämmelsen kan kommuninvånare komma att få en högre och mer likvärdig kvalitet i socialtjänstens insatser oavsett problematik, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller bostadsort. Likvärdiga, effektiva och säkra insatser stärker också legitimiteten och människors förtroende för socialtjänsten och dess verksamhet. Sammantaget får bestämmelsen därför anses utgöra ett proportionerligt ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

27.4.4 Krav på uppföljning införs

Utredningen föreslår i avsnitt 12 att nuvarande 3 kap. 3 § tredje stycket SoL ska kompletteras med att krav på att kvaliteten i verksamheten ska följas upp. Då förslaget innebär en ökad detaljeringsgrad i lag kan det anses innebära en inskränkning i den kommunala självstyrelsen, men då kommunerna redan måste arbeta på detta sätt i dag måste inskränkningen emellertid ses som marginell (se avsnitt 27.3.11). Uppföljning är nödvändigt för att kommunerna ska kunna säkra god kvalitet i verksamheten, men flera myndigheter såsom Inspektionen för vård och omsorg och Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har pekat på att det finns stora brister i arbetet med uppföljning. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att synliggöra vikten av uppföljning och skapa bättre förutsättningar för god kvalitet inom socialtjänsten. Utredningen anser därför att inskränkningen i den kommunala självstyrelsen är proportionerlig.

27.4.5 En ny lag om socialtjänstdataregister

Utredningen föreslår i avsnitt 15 att det införs en ny lag om socialtjänstdataregister. I de föreslagna lagen regleras en uppgiftsskyldighet för den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

En utökad uppgiftsskyldighet för socialnämnden till Socialstyrelsen innebär en inskränkning i den kommunala självstyrelsen då avsikten är att styra socialtjänstens sätt att arbeta.

Utredningens bedömning är att det är nödvändigt med en reglering i lag för att uppnå syftet med uppgiftsskyldigheten; en kunskapsbaserad socialtjänst med likvärdiga, effektiva och säkra insatser.

Genom uppgiftsskyldigheten och framställning av statistik kan kommuninvånare i förlängningen garanteras en högre och mer likvärdig kvalitet i socialtjänstens insatser oavsett problematik, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller bostadsort. Likvärdiga, effektiva och säkra insatser stärker också legitimiteten och människors förtroende för socialtjänsten och dess verksamhet. Sammantaget får bestämmelsen därför anses utgöra ett proportionerligt ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Därtill kan nämnas att det i nuvarande 12 kap. 5 § SoL redan finns en bestämmelse om uppgiftsskyldighet. Bestämmelsen förutsätter visserligen mer specifik reglering av regering eller riksdag men innebär att den kommunala självstyrelsen redan till viss del är inskränkt på detta område.

27.4.6 Rutiner mot missförhållanden

Utredningen föreslår i avsnitt 11.2 att nuvarande 3 kap. 3 a § SoL som reglerar att det ska finnas rutiner för missförhållanden utvidgas från att bara avse verksamhet som rör barn och unga till att omfatta alla. Utredningen har i avsnitt 27.3.10 redogjort för att förslaget innebär att det åtagande som anges i lagen utökas, men att det omfattar sådant arbete som socialtjänsten redan i dag är skyldiga att utföra. Då förslaget innebär en ökad detaljeringsgrad i lag kan det emellertid anses innebära en inskränkning i det kommunala självstyret. Då kommunerna redan i dag måste arbeta på detta sätt är inskränkningen emellertid marginell. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att det ska bli tydligare för kommunerna att de är skyldiga att arbeta med rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden. Missförhållanden kan i socialtjänstens verksamhet få mycket allvarliga konsekvenser. Utredningen anser därför att inskränkningen i den kommunala självstyrelsen är proportionerlig.

27.4.7 Förtydligt barnrättsperspektiv

Utredningen föreslår i avsnitt 19 flera lagstiftningsåtgärder för att förtydliga barnrättsperspektivet i socialtjänstlagen.

Utredningen föreslår i avsnitt 19.5 att socialnämnden ska ges möjlighet att samtala med barnet även utan vårdnadshavarens samtycke under förhandsbedömningen. Förslaget innebär ett visst ökat handlingsutrymme för kommunerna. Utredningen föreslår i avsnitt 19.8 att tiden för uppföljning av ett barns situation förlängs vilket även det ger ett ökat handlingsutrymme för kommunerna. Detta ökade handlingsutrymme gäller i förhållande till det enskilda barnet och vårdnadshavaren och kan inte anses vara av sådan karaktär att det påverkar den kommunala självstyrelsen.

Utredningen föreslår i avsnitt 19.7 att socialnämnden ska arbeta för att placerade barn ges möjlighet till kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående. Detta har inte tidigare reglerats i socialtjänstlagen. Däremot anges i samma bestämmelse att socialtjänsten ska medverka till att placerade barn får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden. Att medverka till goda uppväxtförhållanden innebär bl.a. att arbeta för att barnet bevarar kontakten med föräldrar och andra närstående. Syskon omfattas av begreppet närstående.

Socialnämnden har dock redan i dag ett ansvar för att särskilt uppmärksamma placerade barns relation till närstående, däribland föräldrar och syskon. Förslaget att socialnämnden ska arbeta för att placerade barn håller kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående kan därför bara anses ha marginell påverkan på självstyrelsen. Denna inskränkning måste vägas mot att vård utanför det egna hemmet är en ingripande åtgärd för det enskilda barnet och att en bibehållen relation till barnets syskon har visat sig vara av stor betydelse för att barnet ska känna kontinuitet i en annars instabil situation och att kontakten kan vara ett stöd när placeringen upphör och barnet ska klara sig på egen hand. (se avsnitt 19.7). Den inskränkning som följer av utredningens förslag får därför anses vara proportionerlig i förhållande till betydelsen och nyttan av att placerade barn upprätthåller en relation till sina syskon.

Utredningen föreslår i avsnitt 19.2–19.4 att socialtjänstlagens bestämmelser om barnets bästa och barnets rätt till information ska tydliggöras så att lydelsen bättre överensstämmer med artikel 3 och 12

i barnkonventionen. Innebörden av bestämmelserna är detsamma som tidigare. Förslagen bedöms inte påverka den kommunala självstyrelsen.

Vidare föreslår utredningen att 11 kap. 10 § första stycket tredje meningen SoL – som anger att om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt – ska upphävas. Socialtjänsten får med detta en skyldighet mindre, dvs att klarlägga barnets inställning på annat sätt. Samtidigt får man med detta förslag minskade möjligheter att klarläggas barnets inställning. Detta minskade handlingsutrymme gäller i förhållande till det enskilda barnet och kan inte anses vara av sådan karaktär att det påverkar den kommunala självstyrelsen.

27.4.8 Övriga förslag

Utredningen föreslår i avsnitt 7.2 att det bland socialtjänstens mål ska införas en bestämmelse om att socialtjänsten ska främja jämställda levnadsvillkor. Bestämmelsen innebär inte en ny skyldighet att vidta särskilda åtgärder för att främja jämställda levnadsvillkor. Kommunerna kommer att ha stora möjligheter att efter lokala förutsättningar besluta om hur de ska arbeta för att uppnå målet, som överensstämmer med en grundläggande strävan efter jämställdhet i det svenska samhället som inte är ny för kommunerna. Utredningen har övervägt alternativa lösningar till en lagreglering, såsom kunskapsstöd, utbildningsinsatser och lokala utvecklingsarbeten, men bedömer att dessa inte ger en tillräckligt tydlig och likvärdig förutsättning inom alla områden som omfattas av socialtjänstlagen och i hela landet.

Som ett mål ska även regleras att socialtjänstens verksamhet ska ha ett förebyggande perspektiv (se avsnitt 7.3) och inriktas på att vara lätt tillgänglig (se avsnitt 7.4). Förslaget om ett förebyggande perspektiv slår fast och tydliggör det uppdrag och ansvar för förebyggande arbete som socialtjänsten har. Behovet av reglering handlar till stor del om att socialtjänsten inte arbetar på det sätt som är tänkt trots att främjande och förebyggande arbete är och var ett huvudsyfte sedan tiden för socialtjänstlagens införande. Utredningen har som alternativ till reglering övervägt att rekommendera kommunen att ha ett förebyggande perspektiv i kombination med satsningar på kompetensutveckling och lokala utvecklingsarbeten. Utredningen bedö-

mer dock att ett sådant upplägg inte skulle vara tillräckligt för att åstadkomma den förskjutning av socialtjänstens arbete som utredningen vill uppnå. Förslaget utgör också en bärande del av och en förutsättning för en hållbar socialtjänst. Förslaget ger dock kommunerna stora möjligheter att själva efter lokala förutsättningar och mål, besluta om hur det förebyggande perspektivet ska implementeras. Förskjutningen ska på sikt minska belastningen på kommunens myndighetsutövning och på så sätt frigöra utrymme. I kombination med förslaget om insatser utan föregående behovsprövning (se avsnitt 17) kommer kommunens förebyggande arbete också att kunna organiseras och utföras på ett betydligt enklare sätt än i dag och med bättre effekt för de enskilda.

Med målet om att verksamheten ska inriktas på att vara lätt tillgänglig kommer kommunerna, även här, att ha stora möjligheter att efter lokala förutsättningar besluta om hur de ska arbeta med inriktningen på att socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig. Inriktningen följer också delvis av bl.a. förvaltningslagen, diskrimineringslagen och minoritetslagen. Utredningen har övervägt alternativa lösningar till en lagreglering, såsom kunskapsstöd och lokala utvecklingsarbeten, men bedömer att dessa inte ger en tillräckligt tydlig och likvärdig förutsättning inom alla områden som omfattas av socialtjänstlagen och i hela landet. Sammantaget anser utredningen att förslagets påverkan på den kommunala självstyrelsen är proportionerlig i förhållande till värdet av att ange jämställdhet och att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv och verksamheten inriktas på att vara lätt tillgänglig i bestämmelserna om socialtjänstens mål.

Utredningen har i avsnitt 27.3.16 redogjort för utredningens förslag om att vissa bestämmelser i socialtjänstlagen som i dag tar sikte på grupper omformuleras till att inriktas på insatser och att förslaget inte innebär något utökat åtagande för kommunerna. Förslaget innebär inte någon förändring av kommunernas ansvar eller uppgifter utan syftar till att bibehålla det ansvar som gäller i dag. Förslaget påverkar därför inte heller den kommunala självstyrelsen.

Utredningen föreslår även i avsnitt 13 att det införs ett krav på ett respektfullt bemötande. Inte heller det innebär något inget nytt eller utökat åtagande, se avsnitt 27.3.9. Förslaget påverkar inte heller den kommunala självstyrelsen.

Som konstaterades i avsnittet (avsnitt 12) om krav på uppföljning är uppföljning en nödvändig förutsättning för att säkerställa god

kvalitet i socialtjänsten. Därmed är det inte en ny uppgift för kommunerna. Utredningen förslag i avsnitt Förslaget om nationellt stöd för uppföljning tar sikte på hur kommunerna på bästa sätt kan få stöd att fullgöra uppföljningsuppdraget. Förslaget innebär ingen begränsning av den kommunala självstyrelsen.

En mer enhetlig begreppsanvändning – ansvarigt organ

Utredningen föreslår i avsnitt 6.1 att ansvarigt organ för att fullgöra vissa uppgifter inom socialtjänsten ska ändras från kommunen till socialnämnden. Detta gäller verkställighet av påföljden ungdomstjänst, medling med anledning av brott, samarbetsamtal, avtal om vårdnad, boende och umgänge samt familjerådgivning, budget- och skuldrådgivning och föräldrautbildning inför adoption. Att socialnämnden pekas ut som ansvarigt organ i dessa fall skulle kunna uppfattas som en begränsning av kommunfullmäktiges frihet att organisera kommunens verksamhet. Enligt nuvarande 2 kap. 4 § SoL ska emellertid kommunens uppgifter inom socialtjänsten fullgöras av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer. Dessa nämnder kallas i lagstiftningen för socialnämnder. Av detta följer att ifrågavarande uppgifter redan i dag ska fullgöras av den eller de nämnder som fullmäktige bestämmer, dvs. socialnämnden. Utredningen anser därmed att förslaget inte kan anses begränsa kommunens organisationsfrihet (jfr avsnitt 22.2) eller på annat sätt påverka den kommunala självstyrelsen.

Krav på ett respektfullt bemötande

Utredningen föreslår i avsnitt 13 att det införs en ny bestämmelse, om att enskilda ska bemötas på ett respektfullt sätt utifrån sina förutsättningar och behov. Genom bestämmelsen införs ett uttryckligt krav på att enskilda ska bemötas på ett respektfullt sätt. Utredningen har övervägt alternativa lösningar till ett uttryckligt krav på att enskilda ska bemötas på ett respektfullt sätt såsom kunskapsstöd och utbildningsinsatser till verksamheter och personal men bedömer att dessa inte ger en tillräckligt tydlig och likvärdig förutsättning inom alla områden som omfattas av socialtjänstlagen och i hela landet.

Förslaget medför inte någon utkrävbar rättighet för enskilda. Kommunerna kommer dessutom att ha stora möjligheter att efter lokala förutsättningar besluta om hur ett respektfullt bemötande ska uppnås. Att enskilda ska bemötas på ett respektfullt sätt följer redan indirekt av socialtjänstlagen samt även delvis av bl.a. förvaltningslagen, diskrimineringslagen och minoritetslagen.

Sammantaget anser utredningen att förslagets påverkan på den kommunala självstyrelsen är begränsad och proportionerlig i förhållande till syftet med förslaget.

Förhållandet mellan kommunallagen och socialtjänstlagen

Utredningen föreslår i avsnitt 23.2 att socialnämnden får utvidgad möjlighet att delegera beslutanderätt. Syftet är att vissa ärenden, av integritets- och effektivitetsskäl, bör kunna hållas inom en trängre krets. Detta torde vara positivt för enskilda, såväl barn som vuxna, vilka är part i ärendet.

Då socialnämnden ges möjlighet att delegera beslutanderätten i fler ärendetyper än tidigare innebär det en utvidgning av det kommunala självstyret.

Resterande förslag

Utredningens förslag om att insatser till enskilda ska främja deras möjligheter till ett självständigt liv bedöms inte påverka den kommunala självstyrelsen (18.3). Bestämmelsen gäller redan i fråga om bistånd. För insatser utan behovsprövning innebär förslaget en viss begränsning av kommunernas möjlighet att använda de befogenheter att erbjuda sådana insatser som utredningen föreslår att kommunerna ska få. Eftersom kommunerna i dag inte har dessa befogenheter innebär förslaget om främjandet av ett självständigt liv ingen inskränkning av den kommunala självstyrelsen.

De övriga förslagen om utformning av insatser till enskilda innebär inskränkningar i den kommunala självstyrelsen när dessa insatser ges som bistånd (18.4). Motsvarande inskränkningar har tidigare gjorts i de situationer som insatserna ges som bistånd till äldre personer. Utredningen anser att det är proportionerligt att göra motsvarande inskränkning när insatserna ges som bistånd till personer i

andra åldrar. Detta med hänsyn till vikten av jämlikhet och likvärdighet mellan enskilda.

Om insatserna ges utan behovsprövning gäller samma omständighet vid de övriga förslagen som vid bestämmelsen om att insatser till enskilda ska främja deras möjligheter till ett självständigt liv. Utredningens förslag innebär ingen inskränkning av den kommunala självstyrelsen i dag utan en viss begränsning av de nya befogenheterna att erbjuda insatser utan behovsprövning.

27.5 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

För en stor del av brottsligheten svarar en liten grupp återfallsbrottslingar. Det mest effektiva sättet att förbygga dessa brott är att förhindra nyrekrytering till en kriminell bana som ofta startar under den tidigare ungdomen. Tidiga insatser bör inriktas på de uppväxtmiljöer som är ogynnsamma för en bra start i livet. Så långt det är möjligt måste de processer motverkas som leder till marginalisering av vissa grupper eller sociala problem med återföljande brottslighet.

Socialtjänsten spelar här en stor roll då den möter och har stor kunskap om enskilda i utsatta situationer med sociala problem. Det gäller såväl i förhållande till individer och grupper av individer som på ett övergripande plan i samhällsplaneringen.

Utredningen har som ambition är att få till stånd förändringar över tid på ett sätt som påverkar både människor och kommuner positivt och ger förutsättningar för en hållbar socialtjänst. Konsekvenserna av utredningens större och mer genomgripande förslag måste därför ses på längre sikt och beakta indirekta effekter över tid. I en hållbar socialtjänst ingår fyra större förslag som alla bedöms kunna påverka brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet positivt. Det handlar om förslagen om ett förebyggande perspektiv, övergripande planering, kunskapsbaserad socialtjänst samt insatser utan föregående behovsprövning. Socialtjänstens centrala roll i arbetet med att förebygga brott lyfts fram genom förslagen. Genom att bl.a. kunna erbjuda tidiga insatser för barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet minskar risken för allvarlig problematik och en kriminell karriär senare i livet.

Utredningen bedömer att förslaget i avsnitt 9 om samhällsplanering kommer att ha positiva konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet. Den fysiska miljön påverkar den sociala miljön som i sin tur påverkar de människor som bor där. Egenskaper i miljöerna kan vara brottsförebyggande och motverka ungdoms- och gängkriminalitet. Att utföra insatser som syftar till att förändra den sociala miljön är en viktig del i det brottsförebyggande arbetet. Genom att samhällsplaneringen ska beakta sociala aspekter och sociala hänsyn kan det i förlängningen ge ett mer socialt stabilt samhälle och främja miljöer som uppmuntrar och stärker respekt för regler och regelföljande beteende. Resultatet av en samhällsplanering som tar hänsyn till sociala aspekter kan också vara inkluderande miljöer som motverkar brottslighet och social utslagning.

Utredningen bedömer även att förslaget i avsnitt 10 om planering av insatser, särskilt tidiga och förebyggande insatser har möjlighet att ge positiva konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet. Genom att bestämmelsen omfattar alla insatser och anger att kommunen när det är lämpligt, ska samverka med regionen samt andra samhällsorgan och organisationer kan bestämmelsen få direkt betydelse för det brottsförebyggande arbetet och samverka kring detta. Här finns möjlighet för kommunerna att tillsammans med andra aktörer, som Polismyndigheten och skolan, planera insatser som direkt påverkar det brottsförebyggande arbetet.

Det finns en tydlig koppling mellan förebyggande arbete och sänkta trösklar för kontakter med socialtjänsten, exempelvis vid uppsökande arbete. Utredningen har föreslagit att det i socialtjänstlagen ska införas en kompletterande bestämmelse till den om att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv som anger att socialtjänsten ska inriktas på att vara lätt tillgänglig. (avsnitt 7.2–7.3) Förslagen är av övergripande karaktär och införs för att markera dess betydelse för att socialtjänsten ska nå sina mål. En socialtjänst som är lätt tillgänglig innebär sänkta trösklar för enskilda som inte har sökt sig till socialtjänsten trots behov av exempelvis tidiga och förebyggande insatser. Det kan gälla personer som inte har kunskap om socialtjänsten eller uppfattar att det i dag är för svårt att ha kontakt med den. För vissa kan en kontakt med socialtjänsten minska risken för att den enskilde ger sig in på en kriminell bana eller hindra denne från att begå nya brott. En lätt tillgänglig socialtjänst bidrar därför positivt till arbetet med att förebygga brott. På motsvarande sätt kan ett målinriktat

arbete för jämställdhet mellan kvinnor och män öka socialtjänstens förutsättningar att bidra till minskad brottslighet och till medverkan i det brottsförebyggande arbetet, inte minst när det gäller våld i nära relationer.

Utredningens förslag om att verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet bedöms därtill på sikt kunna bidra till att minska brottsligheten främst genom att antalet gärningsmän minskar (avsnitt 14). Socialtjänsten arbetar i dag inte fullt ut enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. Skulle man göra det kommer sannolikt resultaten bli bättre. Personer som har ett missbruk eller beroende löper större risk att lagföras för brott. En effektivare missbruks- och beroendevård skulle sannolikt minska antalet personer med missbruk eller beroende i samhället och därvid bidra till färre gärningsmän. Att socialtjänsten genom forskning och beprövad erfarenhet får ökade kunskaper om vilka insatser som ger resultat kommer att vara positivt för brottsbekämpningen.

Forskning har även visat att barn som är långvarigt placerade utanför hemmet eller som haft insatsen kontaktperson eller kontaktfamilj, är kraftigt överrepresenterade i brottsstatistiken som unga vuxna. Skulle socialtjänsten fullt ut arbeta utifrån den kunskap som finns om hur man förebygger detta skulle antal barn som senare begår brott med hög sannolikhet minska.

En viktig uppgift för socialtjänsten är att medverka till att placerade barn får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden. Kontakten med syskon kan ha stor betydelse för placerade barn genom att skapa kontinuitet i en instabil situation. Kontakten kan också vara ett stöd när placeringen upphör och barnet ska klara sig på egen hand. Kontakten mellan syskon kan även fungera som en skyddsfaktor för psykisk hälsa. Utredningens förslag att synliggöra vikten av kontakt med både föräldrar och syskon under en placering kan således medverka till att det placerade barnet får mer gynnsamma uppväxtförhållanden och när placeringen upphör därvid en mer stabil situation i livet (avsnitt 19.7). Det kan i förlängningen minska risken för att dessa barn senare i livet begår brott. Vidare föreslår utredningen att tiden för uppföljning av ett barns situation ska förlängas från två till sex månader (avsnitt 19.8). Förlängd tid för uppföljning av ett barns situation innebär att socialnämnden under längre tid kan arbeta med att motivera vårdnadshavare och barnet, när detta är över 15 år, att ta emot en föreslagen

insats. Det ger också möjlighet att följa barnets utveckling och då kunna uppmärksamma om hemförhållandena inte är stabila eller om barnet själv har utvecklat ett skadligt beteende. Möjligheten att följa upp barnets situation under en längre tid ökar därvid förutsättningarna för att upptäcka och förhindra att ett barn utsätts för brott från närstående eller att barnet själv begår kriminella handlingar.

För många som befinner sig i riskzonen för kriminalitet eller begår kriminella handlingar är det i dag inte självklart att vända sig till socialtjänsten för stöd och hjälp. Med utredningens förslag att socialnämnden ska kunna tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning ges socialtjänsten nya verktyg att komma i kontakt med t.ex. barn och unga i riskzonen för kriminalitet eller den som vill lämna en kriminell livsstil (avsnitt 17). Det ger även socialtjänsten möjlighet att i det uppsökande arbetet erbjuda och hänvisa ungdomar till ett direkt stöd utan behovsprövning. Med utredningens förslag blir det enklare att direkt påbörja en insats när den unge är motiverad.

Föräldrastöd som riktar sig till föräldrar som begått brott eller vars barn har begått brott kan också bli mer tillgängliga. Utredningens förslag skulle därvid i förlängningen kunna minska enskildas motivation att begå brott. Detsamma gäller insatser som riktar sig till män som utövar våld mot närstående kvinnor. Insatser för våldsutövande män är ett eftersatt område och endast en liten andel våldsbrottsdömda klienter hos Kriminalvården deltar i särskilda behandlingsprogram mot våld.²¹ Mörkertalet är stort när det gäller antalet kvinnor och barn som utsätts för mäns våld i hemmet. Med utredningens förslag ges större möjligheter att nå kvinnor som inte tidigare vågat ta kontakt med socialtjänsten, t.ex. genom kvinnojourer. Med möjligheten att erbjuda insatser utan behovsprövning direkt till män som utövar våld mot närstående kvinnor får socialtjänsten ytterligare ett sätt att försöka nå dessa män. I förlängningen kan det motverka fortsatt våldsanvändning.

Förslaget att möjliggöra insatser utan behovsprövning öppnar också för större möjligheter till och nya former för samverkan mellan socialtjänsten och andra samhällsaktörer, bl.a. den idéburna sektorn. Det kan i sin tur öppna för nya arbetsmetoder och former av insatser som kan användas för att förebygga och motverka gängkriminalitet bland barn och unga.

²¹ Regeringens skrivelse Skr 2016/17:10, *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*, 5 kap.

Utredningens förslag att kommunen om det finns särskilda skäl ska kunna tillhandahålla även insatser där enskilda är anonyma innebär emellertid en högre risk för s.k. välfärdsbrottlighet i de verksamheterna eftersom det vid uppföljning och kontroll av privata utförare inte kommer gå att med personnummer kontrollera vilka personer som faktiskt tagit del av insatsen (avsnitt 17.3.5). Den risken bör därför särskilt beaktas när socialnämnden bedömt att det finns sådana särskilda skäl och överväger att tillhandahålla en insats där deltagarna är anonyma. Samtidigt bör det enligt utredningen framhållas att de insatser där den enskilde är anonym förutsätter just särskilda skäl som motiverar att dokumentation av enskilds personliga förhållande inte ska ske. Omfattningen ska alltså vara begränsad till vissa specifika insatser där syftet med anonymiteten väger tyngre än uppföljning utifrån personnummer.

Vad gäller övriga förslag så bedömer utredningen att de inte har någon avgörande betydelse för brottsligheten eller det brottsförebyggande arbetet.

27.6 Konsekvenser för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet

Genom förslaget om att verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet (avsnitt 14) samt förslaget till ny lag om socialtjänstdataregister (avsnitt 15), kan kommuninvånare komma få en högre och mer likvärdig kvalitet i socialtjänstens utredningar, bedömningar och insatser oavsett bostadsort. Bestämelsen om att verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet innebär att kunskap om insatsernas resultat, möjligheter och risker blir synliggjord och kan ligga till grund bl.a. för socialnämndernas övergripande beslut om utbud av insatser. Det leder dels till att mer effektiva insatser kan erbjudas på sikt, vilket höjer kvaliteten i insatserna generellt. Dels till att tveksamma eller skadliga insatser kan utmönstras, vilket leder till minskade skillnader i kvalitet bland de insatser som socialtjänsten tillhandahåller. Även övriga delar av verksamheten så som utredning och bedömning kommer att synliggöras. Sannolikt kommer t.ex. kunskap och användning av systematiska bedömningsmetoder öka och ett mer kunskaps-

baserat arbetssätt kan utvecklas. Det innebär att den offentliga servicen i olika delar av landet kan bli mer likvärdig.

Då utredningens förslag att tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning öppnar för möjligheten att ta del av insatser på ett enklare sätt kan graden av service anses öka. Tillgången till offentlig service kan därför förbättras något.

Utredningens förslag bedöms inte ha några konsekvenser för sysselsättningen i olika delar av landet.

27.7 Konsekvenser för små företag

Utredningens förslag till lag om socialtjänstdataregister (avsnitt 15) innebär att det införs en uppgiftsskyldighet även för de företag som utför socialtjänst. Utförare ska således oavsett företagets storlek kunna samla in och överföra uppgifter till Socialstyrelsen. Detta kan initialt kan vara förenat med en kostnad för att få system och rutiner på plats (se avsnitt 27.3.13). Hur detta påverkar ett företag beror helt på vilket utgångsläge företaget har, med vilken omfattning uppgifter ska lämnas och hur det sker. Det är därför svårt att säkert säga hur detta kommer att påverka små respektive stora företag. Sannolikt är dock att en eventuell kostnad, även om den bara är initial, kan komma att bli mer kännbar för små än för stora företag. Detta skulle initialt kunna påverka små företags konkurrensförmåga i förhållande till stora företag. Utredningen anser emellertid att det är en självklarhet att även privata utförare ska bidra till statistiken inom socialtjänsten för en mer kunskapsbaserad socialtjänst. Åtskillnad kan då inte göras utifrån företagets storlek. Konsekvensen måste därför anses acceptabel för att uppnå syftet med förslaget.

Utredningen bedömer att övriga förslag inte innebär några konsekvenser för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företag.

27.8 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Utifrån det övergripande målet arbetar regeringen efter sex delmål. Av störst intresse här är delmålen *Jämställd hälsa* och *Mäns våld mot kvinnor ska upphöra*.

Det första delmålet tar sikte på att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor. En god folkhälsa handlar inte endast om att hälsan bör vara så god som möjligt, den bör också vara så jämlikt och jämställt fördelad som möjligt. Delmålet jämställd hälsa avser fysisk, psykisk och sexuell/reproduktiv hälsa, och omfattar såväl förebyggande folkhälsoarbete som åtgärder och insatser till enskilda personer gällande socialtjänst, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt hälso- och sjukvård. När det gäller omsorg tar målet sikte på offentligt finansierad omsorg.

Delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra innebär att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Delmålet omfattar alla yttringar av fysiskt och psykiskt våld, inklusive sexuellt våld, och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor. Delmålet omfattar vidare bl.a. hedersrelaterat våld och förtryck. Delmålet är således mer omfattande än vad som räknas till begreppet våld i nära relationer, dvs. mellan närstående. Delmålet om mäns våld mot kvinnor har även en stark koppling till närliggande former av våld såsom våld i samkönade relationer och våld mot barn.

Utredningen föreslår att det i socialtjänstlagens kapitel om socialtjänstens mål ska anges att socialtjänsten ska främja människors jämställda levnadsvillkor (avsnitt 7.1). Förslaget innebär ingen skyldighet att vidta några särskilda åtgärder men ger uttryck för en grundläggande strävan efter jämställdhet i det svenska samhället som inte är ny för kommunerna. Utredningens förslag bedöms ha positiva konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män genom att synliggöra socialtjänstens ansvar för ett målinriktat arbete inom området. I avsnitt 7 om socialtjänstens mål föreslår utredningen även att det ska anges att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv och inriktas på att vara lätt tillgänglig. En lätt tillgänglig socialtjänst

innebär sänkta trösklar för enskilda som inte har kontakt med socialtjänsten trots behov av exempelvis tidiga och förebyggande insatser. Det kan gälla personer som inte har kunskap om socialtjänsten eller uppfattar att det i dag är för svårt att ha kontakt med den. Att socialtjänsten ska inrikta på att vara lätt tillgänglig ökar förutsättningarna för att både kvinnor och män som behöver det får kontakt med socialtjänsten. Det är ett första steg till att kvinnor och män ska kunna erbjudas insatser på lika villkor som delmålet en jämställd hälsa tar sikte på. Den föreslagna bestämmelsen bidrar därför positivt till arbetet med jämställdheten mellan kvinnor och män.

Även utredningens förslag om ett förebyggande perspektiv och att kommunen ska planera sina insatser, särskilt tidiga och förebyggande kan förväntas bidra positivt till att uppnå målen i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck²². Genom det uttalade jämställdhetsmålet i kombination med målet om ett förebyggande perspektiv och skyldigheten att planera insatser kan ett större fokus och en större tillgång till förebyggande insatser som vänder sig till grupper och individer med förhöjd risk att utöva våld, såsom pojkar och unga män i en hederskontext uppnås. Detsamma gäller insatser som vänder sig till exempelvis flickor och kvinnor som befinner sig i riskmiljöer och där skyddet och stödet behöver stärkas.

Utredningens förslag om att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet och en lag som socialtjänstdataregister bedöms på sikt får positiva konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män (Avsnitt 14 och 15). Med hjälp av fler studier och bättre uppföljning kommer man få resultat som visar om en insats eller åtgärd är lämplig för män respektive kvinnor. Man kommer dessutom få bättre uppgifter om män respektive kvinnor, missgynnas på något sätt. Det finns viss sådan kunskap redan i dag men för stora delar av socialtjänsten saknas kunskap helt. När det gäller förslaget om en lag om socialtjänstdataregister så bedöms det kunna bidra till att kvinnor och män får lika effektiva och säkra insatser av socialtjänsten. Vilket överensstämmer med delmålet jämställd hälsa.

Utredningen har föreslagit att den bestämmelse som i dag tar sikte på brottsoffer i stället ska omformuleras till att socialnämnden ska erbjuda brottsofferstöd (avsnitt 8.3.4). Bestämmelsen, som omfattar

²² Skr. 2016/17:10.

all form av våld från närstående, har tidigare enbart omnämnt kvinnor som är eller varit utsatta för våld eller andra övergrepp från närstående. Utredningen har föreslagit att bestämmelsen inledningsvis ska få en könsneutral formulering för att synliggöra allt våld eller andra övergrepp från närstående oavsett kön. Vidare lyfts kvinnor som utsätts för mäns våld därefter särskilt fram i bestämmelsen.

Även om formuleringen *mäns våld* i förevarande bestämmelse har en snävare innebörd än det jämställdhetspolitiska delmålet – eftersom bestämmelsen enbart avser våld eller andra övergrepp av närstående – så synliggörs problemet med mäns våld mot kvinnor i större utsträckning än i dag. I den föreslagna bestämmelsen lyfts även hedersrelaterat våld och förtryck fram särskilt, även det en del av delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Förslaget bedöms sammantaget ha positiva konsekvenser för jämställdheten mellan män och kvinnor.

Utredningen föreslår att socialnämnden ska få tillhandhålla insatser utan föregående individuell behovsprövning (avsnitt 17). Ett av syftena med förslaget är att möjliggöra för kommuner att erbjuda insatser till enskilda på ett enklare sätt och öka den enskildes självbestämmande. Detta bl.a. för att öka möjligheterna för socialtjänsten att nå grupper som man i dag har svårt att nå. Kvinnor och flickor som utsätts för våld eller hedersrelaterat förtryck är en sådan grupp.

En förutsättning för att kvinnor och flickor som utsätts för våld i nära relationer ska få adekvat stöd och hjälp är att våldet upptäcks. Personer som utsätts för våld av närstående kan ha komplexa och omfattande behov av insatser som behöver utredas. Det finns dock enskilda som inte vill bli föremål för utredning eller som av annan anledning inte vill vända sig till socialnämndens myndighetsutövande verksamhet. Genom insatser utan behovsprövning kan dessa personer ändå få tillgång till – ibland livsviktiga – insatser. Utredningen anser det ytterst angeläget att dessa personer även kan erbjudas insatser i socialnämndens försorg, t.ex. skyddat boende.

Ett skyddat boende som drivs av eller efter avtal med socialnämnden omfattas av socialtjänstlagens krav på god kvalitet och kravet på att kvaliteten fortlöpande ska utvecklas och säkras. Den som inte vill vända sig till socialnämndens myndighetsutövande verksamhet och bli utredd kan i dag inte erbjudas t.ex. skyddat boende av socialnämnden. För att kunna få plats i ett skyddat boende måste denne i stället vända sig till en ideell verksamhet (utan avtal med socialnämnden).

En sådan verksamhet omfattas inte av socialtjänstlagens krav på kvalitet och kvinnan kan riskera att hamna i en rättsosäker situation.²³

Med utredningens förslag ges möjlighet för socialtjänsten att vara mer tillgänglig även för denna grupp och därvid fler vägar att nå utsatta kvinnor och flickor samt sätt att ge dem stöd och hjälp. Rätt utformade kan insatserna leda till att kvinnor och flickor får bättre förutsättningar att undvika upprepad utsatthet för våld i nära relationer. Varje utförare ska dessutom informera om möjligheten att ansöka om bistånd, vilket kan bidra till att dessa kvinnor och flickor får kännedom om och i vissa fall kan motiveras till att ta kontakt med socialnämndens utredande verksamhet. Den enskildes rättssäkerhet äventyras därvid inte. Utredningens förslag bedöms därför kunna ha positiva effekter för socialtjänstens arbete med att minska mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.

Vid insatser utan behovsprövning är huvudregeln att dokumentation ska ske. Utredningen har dock föreslagit att socialnämnden ska få besluta om undantag från dokumentation av enskilds personliga förhållanden för en insats. För att undantag ska kunna göras förutsätts att det föreligger särskilda skäl. Ett sådant skäl är att det finns ett behov av anonymitet för att insatsen ska nå dem som den är avsedd för. Vid genomförande av en sådan insats kommer det således inte finnas några uppgifter om personliga förhållanden som går att koppla till enskilda individer. Det innebär att det inte kommer finnas personbundna uppgifter som kan ligga till grund för Socialstyrelsens utredningsverksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall eller vid framställning av statistik enligt den föreslagna lagen om socialtjänstdataregister. Här måste dock beaktas att i fråga om t.ex. våldsutsatta så kan socialnämnden besluta om undantag från dokumentation för att genom anonymiteten alls kunna nå dessa. Vikten av att socialnämnden får kontakt med dessa individer väger enligt utredningen tyngst och är viktigt för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

På samma sätt som vid utförande av biståndsbedömda insatser är det viktigt att de utförare som, inom ramen för utredningens förslag, möter kvinnor och flickor är lyhörda för att de kan vara utsatta för våld, även om det inte är av det skälet de deltar i en viss insats. Forskning visar att upptäckten av våld ökar markant när personal i olika

²³ Jfr Socialstyrelsens meddelandeblad 2/2012, *Socialnämnders respektive ideella föreningars ansvar för god kvalitet m.m. vid utförandet av insatser enligt socialtjänstlagen.*

verksamheter ställer frågor om våld. Att personal i olika verksamheter frågar om erfarenhet av våld kan underlätta för kvinnor och flickor att berätta om sin situation och att söka stöd och hjälp. Även våldsutövare kan upptäckas genom rutinmässiga frågor om utsatthet för våld respektive våldsanvändning i samband med kontakt med utförande verksamheter, t.ex. vid missbruksbehandling.²⁴ I fråga om insatser till äldre bedöms utredningens förslag om insatser utan behovsprövning kunna leda till minskat tryck på anhöriga vilket har störst betydelse för kvinnor eftersom de oftare än män stödjer anhöriga. Förslaget om insatser utan behovsprövning bedöms sammantaget ha positiva effekter för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Utöver vad som nu anförts bedöms inte övriga förslag få några avgörande konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

27.9 Konsekvenser för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen

Målen för integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.²⁵

Utredningen föreslår i avsnitt 7 att målbestämmelserna i socialtjänstlagen ska kompletteras genom att tydliggöra att socialtjänsten ska främja jämställda levnadsvillkor. Åtgärder för jämställda levnadsvillkor har betydelse för arbetet med de integrationspolitiska målen, bl.a. när det gäller nyanländas etablering där ett jämställdhetsperspektiv är centralt t.ex. vad gäller utrikes födda kvinnors etablering. Förslaget bedöms öka socialtjänstens förutsättningar att bidra till det arbetet. Utredningen föreslår även att det i kapitlet om socialtjänsten mål ska införas en bestämmelse om att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv och inriktas på att vara lätt tillgänglig. Det förebyggande perspektivet understryker och förstärker det som redan gäller i dag, dvs. att socialtjänsten ska bedriva en aktiv uppsökande verksamhet med information och erbjudande av tjänster. På så sätt ökar möjligheten att nå människor som normalt sett inte vänder sig till socialtjänsten, exempelvis nyanlända invandrare. Förebyggande arbete kräver långsiktiga och samordnade åtgärder på olika nivåer samt en långsiktig planering av kommunens insatser till grupper och

²⁴ Socialstyrelsen (2014), s. 14 och 17.

²⁵ Prop. 2019/20:1 utgiftsområde 13, s. 13.

enskilda. Genom att kartlägga vilka problem och behov som finns inom en kommun kan socialtjänsten skapa bättre förutsättningar för att även nå de integrationspolitiska målen i de fall då målen tangerar socialtjänstens. En lätt tillgänglig socialtjänst innebär sänkta trösklar för enskilda som inte har kontakt med socialtjänsten trots behov av exempelvis tidiga och förebyggande insatser. Det kan gälla personer som inte har kunskap om socialtjänsten eller uppfattar att det i dag är för svårt att ha kontakt med den. Den föreslagna bestämmelsen bidrar därför positivt till arbetet med de integrationspolitiska målen, särskilt i fråga om att ge alla möjligheter till kontakt med socialtjänsten. Utredningens förslag om att verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet samt förslaget om lag om socialtjänstdataregister bedömer utredningen kan få positiva konsekvenser för möjligheten att nå de integrationspolitiska målen. Med hjälp av fler studier och bättre uppföljning kommer man få resultat som visar om en insats eller åtgärd är lämplig för en viss grupp, t.ex. pojkar med utländsk bakgrund. Det kommer även kunna ge bättre förutsättningar för att få reda på om vissa grupper missgynnas på något sätt. Viss kunskap finns redan i dag men för stora delar av socialtjänsten saknas den kunskapen helt.

Utredningen föreslår i avsnitt 9.4.5 att kommunen vid sin planläggning ska ta hänsyn till sociala aspekter. Genom förslaget ska bl.a. socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen förstärkas. Det är utredningens bedömning att förslaget kan få positiva effekter för trångboddhet och strukturell hemlöshet (se vidare avsnitt 9.4.1). Med tanke på att trångboddhet är vanligare bland utrikes födda än bland inrikes födda kan förslaget därmed få positiva konsekvenser för de integrationspolitiska målen. Andelen trångbodda bland utrikes födda har ökat under senare år.²⁶

Den personbundna statistiken som kommer kunna tas fram med stöd av lagen om socialtjänstdataregister kan emellertid bara grunda sig på enskilda som har ett personnummer eller samordningsnummer (avsnitt 15). Det innebär att de enskilda som tar del av socialtjänstens insatser utan att ha ett personnummer eller samordningsnummer inte kommer omfattas av denna statistik. Det gäller framför allt asylsökande och nyanlända, både vuxna och barn, som inte tilldelats ett samordningsnummer respektive personnummer, men även EU- och EES-medborgare som utnyttjar den fria rörligheten. Utred-

²⁶ Prop. 2019/20:1.

ningen är medveten om att detta är en brist och att det innebär att statistiken i vissa delar inte kommer kunna ge en heltäckande bild. Personbunden statistik kräver emellertid att den enskilde går att identifiera på något sätt. Att detta inte är möjligt i fråga om vissa individer är inte något som utredningen kan lösa inom ramen för sitt uppdrag. Frågan om samordningsnummer är komplicerad och har behandlats vid ett flertal tillfällen av såväl statliga utredningar som myndigheter. Skatteverket har t.ex. på uppdrag av regeringen utrett förutsättningarna för att låta samtliga asylsökande i Sverige erhålla samordningsnummer. Skatteverket föreslår att samtliga asylsökande ska tilldelas samordningsnummer och att Migrationsverket ska rekquirera numren från Skatteverket. Migrationsverket har ställt sig positiva till införande av samordningsnummer för asylsökande.²⁷ Mottagandeutredningen har även lyfte frågan och föreslagit att regeringen skyndsamt ska ta ställning till om Migrationsverket ska rekquirera samordningsnummer för samtliga asylsökande.²⁸ Regeringen tillsatte i september 2019 en särskild utredare med uppdrag att bl.a. lämna förslag på ett säkrare system för samordningsnummer.²⁹ Om detta leder till ett mer omfattande system med samordningsnummer skulle det kunna läka en del av bristerna i den personbundna statistiken som kan tas fram inom ramen för utredningens förslag.

Utredningen bedömer att förslaget till lag om socialtjänstdataregister är av stor vikt för att nå en kunskapsbaserad socialtjänst. Det underlag som kommer kunna tas fram kommer att vara till nytta även för de individer som tar del av socialtjänstens insatser utan att ha ett personnummer eller samordningsnummer. Det bedömer utredningen är positivt för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. Syftet med förslaget uppväger enligt utredningens bedömning därför bristen att statistiken inte kommer kunna omfatta alla individer som tar del av socialtjänstens insatser.

Utredningen föreslår i avsnitt 17 att insatser så kunna tillhandahållas utan föregående individuell behovsprövning. Ett av syftena med förslaget är att nå grupper vilka i dag är svåra att nå. En sådan grupp är nyanlända. Utredningens bedömning är att förslaget genom att öppna för nya sätt att nå t.ex. nyanlända kan öka möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

²⁷ Fi2015/04871/S3 och Skatteverket (2016), *Samordningsnummer till asylsökande*.

²⁸ SOU 2018:22 s. 352 ff.

²⁹ Kommittédirektiv 2019:54, *Åtgärder för att minska fel i folkbokföringen*.

27.10 Konsekvenser för barn

27.10.1 Förtydligt barnrättsperspektiv

Utredningen har haft i uppdrag att se över om barnrättsperspektivet behöver förtydligas i socialtjänstlagen. Inom ramen för det uppdraget har utredningen lagt ett antal förslag med syftet att förtydliga och i vissa fall stärka barnrättsperspektivet i socialtjänstlagen.

Bestämmelserna om barnets bästa, barnets rätt till information och barnets rätt till att framföra sina åsikter har i den nya lagen omformulerats för att få en tydligare koppling till artikel 3 och 12 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) (avsnitt 19.2–19.4). Även om innebörden av bestämmelserna är densamma så kan tillämpningen underlättas av att vissa grundläggande förutsättningar som anges i barnkonventionen framgår direkt av socialtjänstlagen. Att det placerade barnets behov av kontakt med föräldrar och syskon lyfts fram i lagen ligger i linje med artikel 16 i barnkonventionen i vilken barnets rätt till privat- och familjeliv kommer till uttryck. Där ingår att bevara barnets band till familjemiljön i vidare bemärkelse vilket bl.a. inbegriper såväl föräldrar som syskon. Det kan antas att då barnets rättigheter enligt barnkonventionen tydliggörs i socialtjänstlagen så ökar förutsättningarna för att bestämmelserna ska tillämpas korrekt. Detta är positivt för barnet.

Utredningen föreslår att socialnämnden i vissa avseenden ska få ökat handlingsutrymme med syftet att stärka förutsättningarna för nämnden att bl.a. verka för att barn växer upp under trygga och goda levnadsförhållanden. Förlängd tid för uppföljning av ett barns situation innebär att socialnämnden under längre tid kan arbeta med att motivera vårdnadshavare och barnet, när detta är över 15 år, att ta emot en föreslagen insats (avsnitt 19.8). Det ger också möjlighet att följa barnets utveckling och då kunna uppmärksamma om hemförhållandena inte är stabila eller om barnet själv utvecklar ett skadligt beteende. Vidare får socialnämnden ytterligare handlingsutrymme genom förslaget att tala med barn utan vårdnadshavarens samtycke under en förhandsbedömning (avsnitt 19.5). Syftet med förslaget är att göra barnet mer delaktig i processen. Genom att nämnden ges möjlighet att samtala med ett barn utan vårdnadshavarens samtycke finns anledning att anta att något fler barn i behov av skydd och stöd kommer att kunna uppmärksammas. Samtidigt kan det vara svårt för socialtjänsten att under förhandsbedömningen avgöra om barnet ris-

kerar att utsättas för skada eller påtryckningar i samband med ett enskilt samtal. Ett sådant samtal skulle bl.a. kunna leda till en lojalitetskonflikt mellan barnet och vårdnadshavarna som barnet kan få svårt att hantera själv. Utredningen bedömer emellertid att det sammantaget är positivt för ett barn att, under en förhandsbedömning, få möjligheten att göra sin röst hörd även i de fall vårdnadshavaren inte samtycker till ett samtal. Möjligheten måste dock användas på ett ansvarsfullt sätt och med viss försiktighet av socialnämnden.

27.10.2 Insatser utan behovsprövning

Utredningen föreslår i avsnitt 17 att socialnämnden ska få tillhandahålla insatser utan behovsprövning. Med förslaget följer ökat självbestämmande för den enskilde och förslaget bedöms göra det lättare för den enskilde att i vissa fall ta del av stöd och hjälp. På så sätt kan socialtjänsten bli mer tillgänglig för både barn och föräldrar.

I fråga om barn gäller enligt 6 kap. 11 § FB att vårdnadshavaren både har rätt och skyldighet att bestämma över barnets personliga angelägenheter. I takt med barnets stigande ålder och mognad, ska vårdnadshavaren ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål. Detta gäller även i fråga om insatser som tillhandahålls utan behovsprövning varför dessa som utgångspunkt förutsätter vårdnadshavarens samtycke. Det innebär även att det i många fall, särskilt i fråga om yngre barn, kommer att vara vårdnadshavaren som tar initiativ till insatsen och bedömer vilken insats som är lämplig för barnet. Utgångspunkten bör, enligt utredningens mening, vara att vårdnadshavaren vill barnets bästa.

Samtidigt förekommer det att vårdnadshavaren ansöker om insatser som barnet inte är i behov av. Det kan ibland bero på att vårdnadshavaren själv är i behov av insats. Denna situation kommer att kunna uppkomma även i fråga om insatser som tillhandahålls utan behovsprövning. Att ett barn tar del av en insats utan behovsprövning, trots att han eller hon egentligen inte har behov av det, torde dock inte vara skadligt för barnet. Kontakten med utföraren kan emellertid öka förutsättningarna för att barn som far illa eller riskerar att fara illa uppmärksammas. Utföraren är i dessa fall skyldig att genast göra en orosanmälan till socialnämnden.³⁰ För det fall in-

³⁰ Se även avsnitt 17.7.3.

satser skulle kunna medföra vissa risker för någon som deltar bör kommunen noga överväga om dessa alls bör tillhandahållas utan behovsprövning.

Utredningens förslag kan även bidra till att familjer i behov av stöd och hjälp får del av insatser i ett tidigare skede. Barn och familjer söker sig i dag i mycket liten omfattning själva till socialtjänsten för att ansöka om stöd och hjälp. Orosanmälningar inkommer i mycket större omfattning än ansökningar.³¹ En orosanmälan föranleds av att någon fått kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. I vissa fall hade en orosanmälan troligen kunnat undvikas om socialtjänsten hade fått kontakt med barnet tidigare.

I SKR:s kontakter med företrädare för verksamheter som redan i dag erbjuder insatser utan behovsprövning har framkommit att de känner osäkerhet kring vad som i dag är tillåtet att göra utan biståndsbedömning. Det har lett till att verksamheter ibland avstår från att hjälpa barn och föräldrar på plats och i stället anmäler oro för barnet med förhoppning om att en utredning ska leda till att barnet får nödvändigt stöd. Om familjen vid kontakt med socialförvaltningen inte längre är motiverad riskerar socialtjänsten att tappa kontakten med familjen helt och hållet.³²

I båda dessa fall är det en orosanmälan som leder till kontakt med socialtjänsten och vägen till stöd och hjälp för både barn och föräldrar blir onödigt lång. I stället bör barnet och föräldrarna ges stöd tidigt så att det inte behöver bli fråga om någon orosanmälan. Med utredningens förslag får socialtjänsten möjlighet att tillhandahålla insatser utan behovsprövning vilket kan underlätta socialtjänstens arbete med tidiga och förebyggande insatser. Det kan framför allt ge barn och föräldrar tillgång till insatser snabbare än i dag, när behovet är påtaglig för den enskilde och motivationen finns. Ökad möjlighet att nå såväl barn som föräldrar antas leda till att barn och ungdomar, som är i behov av stöd och skydd får ökad uppmärksamhet och hjälp i ett tidigt skede. Det förbättrar förutsättningarna för barn att växa upp under trygga och goda förhållanden. Det kan även motverka behovet av framtida mer omfattande insatser.

³¹ Regeringskansliet, Socialdepartementet (2017), *Barnet och ungdomens reform – Förslag till en hållbar framtid. Slutrapport från den nationella samordnaren*, s. 135.

³² SKL (2015), *Stärkt skydd för barn och unga. Handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården*, s. 12 f.

Insatser till barn utan vårdnadshavarens samtycke

För barn som har fyllt 15 år får socialnämnden enligt utredningens förslag tillhandahålla insatser utan behovsprövning även utan vårdnadshavarens samtycke. Det innebär att barn som har fyllt 15 år på egen hand kommer att kunna vända sig till en utförare för att ta del av insatser.

Utredningens bedömning är att den som har fyllt 15 år i allmänhet har uppnått en sådan mognad att hans eller hennes önskemål och bestämmanderätt bör tillmätas avgörande betydelse i fråga om insatser som ges utan behovsprövning. Förslaget innebär att barns rätt till självbestämmande stärks. Det är kommunen som beslutar vilka insatser som ska tillhandahållas för barn som har fyllt 15 år men barnet själv bestämmer om han eller hon ska ta del av en sådan insats eller inte.

Utredningens förslag innebär en lägsta åldersgräns på 15 år. Någon bedömning ska inte göras av det enskilda barnets mognad i förhållande till hans eller hennes ålder. Det innebär att även barn som på grund av t.ex. en kognitiv funktionsnedsättning möter vissa svårigheter kommer att kunna ta del av insatser utan behovsprövning. Fråga uppkommer om det kan vara förenat med några risker för dessa barn? Det får dock förutsättas att kommunala utförare eller de utförare som socialnämnden väljer att anlita är professionella och att de kan bemöta och vägleda barnet utifrån hans eller hennes individuella förutsättningar. Informationsskyldigheten innebär också att utförarna ska lämna informationen på lämpligt sätt och i lämplig utsträckning. Att barnet har kontakt med en av socialtjänstens verksamheter vilken har till uppgift att stödja och hjälpa torde som utgångspunkt inte vara till skada för ett barn som inte har uppnått viss mognad även om nyttan för vissa kan antas bli begränsad. För det fall att vissa insatser bedöms medföra risker för barn som deltar bör kommunen noga överväga om dessa alls bör tillhandahållas utan behovsprövning och under vilka förutsättningar och till vilka grupper en sådan insats kan tillhandahållas utan risk.

Såsom utredningen anfört ovan får det antas att en vårdnadshavare vill sitt barns bästa. Det kommer dock att finnas barn som tar del av insatser mot vårdnadshavarens vilja eller utan vårdnadshavarens vetskap. Barn som tar del av insatser mot vårdnadshavarens vilja riskerar att hamna i en lojalitetskonflikt med vårdnadshavaren. I familjer där det t.ex. förekommer våld eller hedersrelaterat våld eller för-

tryck kan barnet i vissa fall riskera att utsättas för ytterligare hot och våld. Samtidigt kan insatser utan vårdnadshavares samtycke förbättra förutsättningarna för barnet och socialtjänsten att få kontakt med varandra. Att socialtjänsten får kontakt med barnet är en förutsättning för att kunna hjälpa. För att minska riskerna för barnen bör kommunen dock noga överväga vilka insatser som är lämpliga att tillhandahålla utan vårdnadshavarens samtycke och hur insatserna bör utformas för att möta barnens behov på bästa sätt.

27.10.3 Övriga förslag

Den föreslagna bestämmelsen om ett förebyggande perspektiv (se avsnitt 7.3.4), tillsammans med bestämmelsen om planering av insatser (se avsnitt 10.2.3) bedöms ha positiva konsekvenser för barn. Ett förebyggande perspektiv kan bl.a. bidra till ett ökat fokus på att förhindra att barn och unga börjar begå brott. Forskning visar att när barn tidigt uppvisar normbrytande beteende ökar risken för att det fortsätter över tid. I arbetet med att förebygga brott måste socialtjänstens centrala roll lyftas fram. Tidiga insatser för barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet lönar sig på många sätt. Med ett så tidigt stöd som möjligt minskar risken för allvarlig problematik eller kriminell karriär senare i livet. Forskningsresultat visar också att de viktigaste skyddsfaktorerna för att skapa goda förutsättningar för barn och ungas uppväxtvillkor är att fullfölja grund- och gymnasieskolan. Såväl skolan som socialtjänsten har en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet. Genom kravet att kommunerna ska planera sina insatser, särskilt tidiga och förebyggande, finns möjlighet för kommunerna att tillsammans med skolan verkligen tänka till, planera och möta barns behov av insatser. Här finns även möjlighet att inkludera barn i planeringsprocessen och på så sätt öka tillgången till insatser och möta behoven på nya sätt.

Den föreslagna bestämmelsen om att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet (avsnitt 14) samt förslaget till lag om socialtjänstdataregister (avsnitt 15) bedöms ha positiva konsekvenser för barn. Mycket talar för att socialtjänstens verksamhet för barn i dag inte fullt ut arbetar enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. Till exempel är inte användningen av bedömningsinstrument allmänt spridd. Många HVB

tar emot barn med olika omfattning av problem och problematik vilket gör att barnen kan lära sig negativa beteenden av varandra.

Barn är en särskilt utsatt grupp där det är angeläget att goda kunskaper om insatsers resultat, risker och möjligheter, ligger till grund både för övergripande beslut om utbud av insatser riktade till barn och i beslut om insatser till enskild. En verksamhet för barn som systematiskt använder sig av den kunskap som redan finns, som kompletterar med beprövad erfarenhet och tar till sig ny kunskap som publiceras, kommer få ett mycket bättre utfall av insatserna för barn som grupp.

Utredningen föreslår i avsnitt 8.3.4 att nuvarande bestämmelser som rör brottsoffer ska omformuleras. Den nya bestämmelsen tydliggör enligt utredningens bedömning socialnämndens ansvar att erbjuda brottsofferstöd. Vidare föreslår utredningen att de bestämmelser som särskilt anger socialnämndens ansvar för *barn* som utsatts för brott (5 kap. 11 § andra och tredje styckena SoL) ska flyttas och i den nya socialtjänstlagen placeras i en avdelning med bestämmelser om stöd och skydd till barn och unga. Bestämmelsen om brottsofferstöd kommer fortsatt att ta sikte på såväl barn som vuxna. Det innebär att det ansvar som regleras i bestämmelsen rörande brottsofferstöd avser barn både som brottsoffer och närstående. I fråga om barn kommer den nya socialtjänstlagen således att innehålla två bestämmelser om ansvaret för barn som brottsoffer till skillnad från som i dag i en bestämmelse. Utredningens bedömning är att barn som brottsoffer med denna struktur synliggörs i större utsträckning än i nuvarande lag och att de nya bestämmelserna innebär positiva konsekvenser för barn. Därtill har utredningen valt att i lagens inledande avdelning placera bestämmelserna om barnets rättigheter. Syftet är att synliggöra att barns rättigheter är relevanta i alla delar av socialtjänstens verksamhet och inte enbart vid handläggning av ärenden som rör barnet. Placeringen i lagen förtydligar enligt utredningens bedömning barnrättsperspektivet i lagen. Det är positivt för barn.

Utöver det bedömer utredningen att utredningens förslag om värdigt liv, välbefinnande och inflytande för den enskilde bidrar till att stärka barnrättsperspektivet i socialtjänstlagen genom att också insatser till barn omfattas av bestämmelserna. Barnet ska, utifrån ålder och mognad, själv vara delaktig i arbetet med att tillämpa bestämmelserna i enlighet med artikel 6 i barnkonventionen och socialtjänst-

lagens bestämmelse om att barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad (11 kap. 10 § SoL).

Utredningen föreslår i avsnitt 25 att vissa bestämmelser inte ska föras över till den nya socialtjänstlagen. Skälet för detta är att bestämmelserna bedömts överflödiga och i vissa fall redan regleras i andra bestämmelser i lagen. Genom att rensa överflödiga bestämmelser blir lagen lättare att förstå och tillämpa. Utgångspunkten för utredningen har varit att inget i nuvarande lag ska gå förlorat i och med att bestämmelserna upphävs. Utredningens bedömning är således att det inte medför några konsekvenser att det föreslagna bestämmelserna tas bort. När det gäller bestämmelsen om vem som är barn så torde det stå klart även utan en reglering i 1 kap. 2 § SoL.

Förutom vad som nu anförts ovan bedöms övriga förslag inte få några avgörande konsekvenser för barn.

27.11 Konsekvenser för personlig integritet

När en utredning lägger fram förslag som förutsätter behandling av personuppgifter bör konsekvenserna från integritetsskyddssynpunkt för den som personuppgifterna avser särskilt uppmärksammas.

27.11.1 En ny lag om socialtjänstdataregister

Utredningen föreslår att det ska införas en lag om socialtjänstdataregister. Förslaget innebär en utökad möjlighet för Socialstyrelsen att samla in personbunden statistik.

Socialtjänsten har en central roll i välfärden och ska främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden, svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det. Till uppgifterna hör även uppsökande och förebyggande verksamhet. Det handlar om stöd och insatser för de mest utsatta i samhället.

En kunskapsbaserad socialtjänst förutsätter emellertid bästa tillgängliga kunskap för att bl.a. fördela resurserna på rätt sätt, fånga upp ojämlikheter i insatserna, utveckla metoder för att möta sociala och ekonomiska samhällsförändringar samt identifiera och på bästa sätt värna barn och unga i utsatthet. Utredningen anser att kunskap

i form av nationell statistik och analyser av sådana sammanställningar är en kritisk framgångsfaktor för utredningens övriga förslag för att stärka kvaliteten inom socialtjänsten. Utredningen anser att den mängdbaserade statistik som rapporteras av kommunerna till Socialstyrelsen i dag inte tillmötesgår socialtjänstens behov av kunskap. En uppfattning som Socialstyrelsen delar (se avsnitt 15.7.1 och 15.7.2).

Mot denna bakgrund anser utredningen att det är angeläget att tillåta Socialstyrelsen att samla in personnummerbaserad statistik nationellt för att kunna öka kunskapen och stärka kvaliteten när det gäller förebyggande stöd och insatser som ges av socialtjänsten till samhällets mest utsatta. För att det ska vara möjligt måste Socialstyrelsen kunna framställa statistik av ett slag som ger myndigheten bättre förutsättningar att kunna analysera och följa socialtjänstens områden i sin helhet.

Utredningen har också framhållit värdet av att personbundna uppgifter om orsak till en insats eller åtgärd samt resultatet får behandlas av Socialstyrelsen för att fånga ojämlikheter mellan olika målgrupper och andra diskrepanser. Information om orsak till insatsen är grundläggande för att kunna utföra kvalificerade analyser av vilka insatser som är framgångsrika för att tillgodose ett visst behov. Även ansökningar behöver registreras för att kunna fånga socialtjänstens arbets sätt och beslut samt för att kunna omsätta statistiken till praktik. Utredningen beskriver närmare behoven av bättre nationell statistik i avsnitt 15.10.3. Utredningen har dock bedömt att personbundna uppgifter om anhöriga till personer med missbruksrelaterade problem inte ska få samlas in av hänsyn till den personliga integriteten.

Utredningens förslag om en utökad möjlighet för Socialstyrelsen att samla in personbunden statistik kommer att ge förbättrade underlag för att inom ramen för statistiken ta fram information som syftar till att utveckla och förbättra kvaliteten samt säkerheten i insatserna. Det är utredningens övertygelse att det i förlängningen kommer att gynna de målgrupper som har mest att vinna på en utökad statistik, såsom barn och unga, personer med funktionsnedsättning och personer som har ett missbruk eller beroende som tar del av dessa insatser. Samkörningar med andra nationella register har visat att t.ex. barn som varit placerade här, i jämförelse med jämnåriga kamrater, mycket hög risk för framtida allvarlig problematik som t.ex. psykisk ohälsa, självmord och annan tidig död, försörjningsproblem, krimi-

nalitet och missbruk.³³ Det finns ett behov av mer kunskap om vad dessa negativa konsekvenser beror på och hur de ska kunna undvikas, vilket kräver statistisk bearbetning och analys av personbundna uppgifter från verksamhetssystem. Utredningen har beskrivit behovet av mer kunskap om andra målgrupper i avsnitt 15.10.3. Förslaget om utvidgad statistik skulle innebära att volymen av personuppgifter i Socialstyrelsens register skulle öka. Socialstyrelsen har inom området barn och unga bedömt att volymen av personuppgifter skulle öka från omkring 30 000 barn och unga till omkring 80 000.³⁴ Även volymen av uppgifter om vårdnadshavare beräknas öka. Även inom missbruksområdet samt äldre beräknas volymen av personuppgifter öka. Ju fler personuppgifter som behandlas, desto större är riskexponeringen. Utredningen är fullt medveten om det. Det ska å andra sidan vägas mot nyttan för enskilda som är föremål för socialtjänstens insatser.

Förslaget till lag om socialtjänstdataregister innehåller flera olika skyddsåtgärder, bl.a. begränsning av ändamål och vilka personuppgifter som får behandlas, regler om samkörning, sökbegrepp samt reglering av elektronisk åtkomst och utlämnande på medium för automatiserad behandling. Uppgifterna omfattas dessutom av absolut sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen. Sekretessen kan visserligen brytas för forskningsändamål, men då krävs i de flesta fall ett godkännande av studien av en etikprövningsnämnd enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. Uppgifterna får enligt 21 kap. 7 § offentlighets- och sekretesslagen inte lämnas ut om det kan antas att ett utlämnande skulle medföra att uppgifterna behandlas i strid med dataskyddslagstiftningen.

Utredningen har beaktat de rättigheter och skyldigheter i samband med personuppgiftsbehandling för statistiska ändamål som finns i dag, inom ramen för EU:s dataskyddsförordnings utrymme för nationell kompletterande reglering. Utredningen har säkerställt att den enskildes integritetsskydd inom socialtjänsten inte ska bli sämre jämfört med patienter som registreras i hälsodataregister. De ändringar som utredningen föreslår i de aktuella författningarna motsvarar där-

³³ Socialstyrelsen (2008), *Hemställan inklusive promemoria om utvidgad statistik för barn- och unga inom socialtjänsten*.

³⁴ Socialstyrelsen (2019). *Framställan avseende ändring av förordningen (1981:1370) om skyldighet för socialnämnderna att lämna statistiska uppgifter och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken*.

för i stort sett bestämmelserna i lagen om hälsodataregister som har ansetts ha ett högt samhälleligt intresse.³⁵

På den kommunala nivån, där insatserna utförs, innebär utredningens förslag inga förändringar med avseende på uppgifterna, i den meningen att uppgifter rörande individer som erhåller insatser redan finns registrerade hos kommunerna i deras verksamhetssystem. Förslaget innebär således inte att kommunerna ska behandla några nya uppgifter, utan det handlar om uppgifter som redan ska dokumenteras om enskilda enligt socialtjänstlagen och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5) om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS. Det som tillkommer avseende personuppgiftsbehandlingen är däremot, som tidigare nämnts, att fler personuppgifter kommer att behandlas av Socialstyrelsen. Den enskilde kommer inte att bli ”mer utredd” eller dokumenterad utan den utökade statistikinsamlingen gäller främst uppgifter som redan finns i verksamhetssystemen.

Utredningens förslag innebär att det kommer att behandlas fler uppgifter av integritetskänslig natur om främst barn, ungdomar och personer med missbruk eller beroende jämfört med i dag, samt uppgifter om vårdnadshavare. Det innebär att känsliga personuppgifter och personuppgifter om lagöverträdelser m.m. i vissa fall kommer behöva behandlas.

Ett barn eller en ung person som får insatser från socialtjänsten har ofta flera olika insatser under sin uppväxt. Möjligheten att följa barn och vuxna genom hela omsorgskedjan och få kunskap om vad som är effektiva insatser utifrån olika behov är grundläggande för att, genom statistikanalyser, kunna följa upp och få mer kunskap om de insatser som ges. Förslaget kan innebära ett ytterligare integritetsintrång för såväl barn, unga, vårdnadshavare som personer med missbruk eller beroende. Att Socialstyrelsen registrerar personuppgifter om öppenvårdsinsatser innebär emellertid ingen principiell skillnad i relation till de uppgifter som samlas in i dag. Det är även den vårdform som har ökat mest.

Jämfört med hälso- och sjukvården är tillgången till personbaserade registerdata om socialtjänstens verksamhet i dag starkt begränsad. Utredningens förslag innebär att fler personbundna uppgifter behöver användas för att främja och stödja en inriktning mot en mer kunskapsbaserad socialtjänst. Detta innebär ett integritetsintrång.

³⁵ Prop. 1997/98:108 s. 48.

Intrånget i den personliga integriteten bedöms dock som nödvändigt för att kunna beskriva orsaker till olika insatser inom socialtjänsten samt om insatserna varit verkningsfulla eller inte.

I förlängningen anser utredningen att en utökad nationell statistik kommer att medföra en större kunskap om vilka åtgärder som ska prioriteras eftersom det kommer finnas större möjligheter att genom statistiken analysera utfallet av de aktuella insatserna. Socialtjänsten behöver veta att deras insatser gör nytta och hur metoder kan vidareutvecklas. Socialtjänsten måste också få förutsättningar att arbeta kunskapsbaserat. Utredningen ger ett flertal exempel på hur statistiken kan omsättas i praktik och ge värdefull kunskap om arbets sätt i avsnitt 15.10.3.

Vid en konsekvensbedömning av en ny dataskyddsreglering ska rimligen de som berörs av regleringen höras, dvs. de registrerade. Utredningen har inte hört berörda eller aktivt samlat in synpunkter på förslaget från personer som är föremål för socialtjänstens insatser. Däremot har Socialstyrelsen i samband med att man uppvaktade regeringen om en utökad statistik för socialtjänsten inhämtat synpunkter från brukare och deras intresseorganisationer.

I rapporten *Äldres behov av vård och omsorg – förslag till nya registeruppgifter från socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård* från 2013 redogör Socialstyrelsen för sina samtal med rådet för etiska frågor och Äldrerådet. I rapporten efterfrågar Socialstyrelsen möjlighet att registrera personuppgifter om orsaken till insatser för äldre, s.k. funktionstillstånd.

Råden ansåg att statistiken skulle kunna leda till en mer likvärdig bedömning av behov och insatser i landets kommuner. Socialtjänstlagen gäller alla äldre men kommunernas bedömningar kan variera när det gäller vilka behov som ska tillgodoses och omfattningen av de beviljade insatserna. Äldrerådet framhöll dock att det är viktigt att se till att nationella uppgifter om insatser i relation till behov inte leder till att schablonisera biståndsbedömningen.

Rådet för etiska frågor ansåg att en stor del av samhällsnyttan med registeruppgifterna är att följa förändringar över tid i hur äldres behov av vård och omsorg tillgodoses. Samtidigt menade rådet att det är viktigt att inse att det finns begränsningar i hur långtgående slutsatser man kommer kunna dra från den här typen av statistik.

Råden poängterade att även om statistikuppgifterna samlas in från kommunernas grundläggande dokumentation är det viktigt att säker-

ställa att det inte blir en administrativ uppgift som i slutändan tar tid från utförandet av själva vården och omsorgen. Sammanfattningsvis ansåg råden att det inte finns några principiella skillnader mellan att samla in uppgifter om funktionstillstånd från socialtjänst och från hälso- och sjukvård. Man ansåg inte heller att det finns specifika omständigheter med just de här uppgifterna (jämfört med andra känsliga personuppgifter om hälsa) som gör att en enskild kan lida men av insamlingen.

I en artikel i Socionomen år 2017 pläderade SKR tillsammans med ett flertal riksförbund och brukarorganisationer för att socialtjänsten ska få samma möjligheter att arbeta kunskapsbaserat som hälso- och sjukvården.³⁶ Förbunden och brukarorganisationerna menade att en förutsättning för det är att Socialstyrelsen får samla in personnummerbaserade uppgifter för nationell statistik. Man framhöll att integritetsfrågan är viktig och ska beaktas, men att den inte fick stå i vägen för en konstruktiv diskussion om hur uppföljning genom personnummerbaserad statistik kan användas för att säkerställa en jämlik vård och omsorg för de mest utsatta i vårt samhälle. Bakom artikeln stod bl.a. brukarorganisationen Maskrosbarn, Riksförbundet Attention, Riksförbundet för Rättigheter, Frigörelse, Hälsa, Likabehandling och Riksförbundet för Social och Mental Hälsa.

I sammanhanget ska också framhållas professionens uppfattning i frågan. I en skrivelse den 21 juni 2017 till Socialdepartementet efterlyste SKR tillsammans med Socialchefs nätverket och Föreningen Sveriges Socialchefer en utökad möjlighet till nationell statistik för socialtjänsten.³⁷ Bl.a. anförde man att en utökad statistik inte skulle medföra att enskilda skulle bli mer utredda eftersom efterfrågade uppgifter redan finns i socialtjänstens verksamhetssystem. I en svarsskrivelse anförde Socialdepartementet att god kvalitet i socialtjänsten är en angelägen fråga för departementet, att noggranna analyser behövs av hur statistiken förhåller sig till enskildas grundläggande rättigheter – bl.a. personlig integritet – och att departementet för en kontinuerlig dialog med Socialstyrelsen för att utveckla den nationella statistiken.³⁸

I rapporten *Förslag till en samlad statistik för missbruks- och beroendevården* (2006) inhämtade Socialstyrelsen synpunkter från bru-

³⁶ Socionomen (2017). *Lagändring krävs för en jämlik och kunskapsbaserad socialtjänst*, nr 6.

³⁷ SKR (2017), *En likvärdig och kunskapsbaserad socialtjänst kräver lagstöd*.

³⁸ Socialdepartementet, 2017-09-01, dnr S2017/03964/FST.

karorganisationer. Riksföreningen för hjälp åt läkemedelsmissbrukare (RFHL) var negativ till tankarna i förslaget. Dels ansågs man att det inte var troligt att Socialstyrelsens uppföljning, med den föreslagna statistiken som bas, skulle kunna resultera i förbättringar av kommunernas missbrukarvård. Dels ansåg man att kriminaliseringen av (ej läkarförskriven) narkotikaanvändning utgjorde ett så stort hinder att personer i ännu högre grad än i dag skulle dra sig för att söka hjälp inom den specialiserade vården om en personnummerregistrering skulle bli obligatorisk. För många är anonymitetsskydd en förutsättning för att våga söka hjälp.

Föräldraföreningen mot narkotika (FMN) var däremot positiv, främst för att förslaget skulle ge en "klarare" och mer tillförlitlig statistik: alla personer med missbruk eller beroende har inte samma behov och får inte samma behandling. Med den föreslagna statistiken ansåg man att det skulle bli möjligt att skilja ut verksamma behandlingsenheter från överksamma. Man insåg visserligen riskerna med en eventuellt ökad tvekan att söka vård, men ansåg att fördelarna ändå övervägde.

Riksförbundet Länkarna ansåg att integritetsfrågorna var viktiga, men att utsikterna att genom uppföljningsstudier få information som kan bidra till att förbättra vården ändå gjorde att förbundets representant såg positivt på Socialstyrelsens förslag. Förbundet framhöll att det var viktigt att noga förklara för personer som får vård vilket syftet med registreringen är, samt hur säkerhetsrutinerna fungerar och hur uppgifterna ska användas.

Ett argument mot att registrera personuppgifter för statistik- och forskningsändamål som förts fram av funktionshinderrörelsen är att en överenskommelse mellan brukaren och vårdgivaren bryts. Uppgiftsinsamlingen innebär att det förs in ett nytt moment i relationen mellan parterna, som inte handlar om anledningen till att den enskilde söker samhällets stöd eller hjälp. Mot denna uppfattning kan man anföra att det i stället handlar om ett trepartsförhållande bestående av brukaren, biståndsbedömaren och samhället. Den sistnämnda parten är finansierad av de insatser som ges, och för denne finns därmed ett legitimt intresse av viss kunskap om de insatser som ges. Kunskapen kan t.ex. avse volymen, kostnaderna och resultatet avseende de gjorda insatserna.

Även om det finns röster som motsätter sig en utökad nationell statistik, bedömer utredningen att en majoritet av de intressegrupper

som företräder enskilda som är föremål för socialtjänstens insatser är för en utökad insamling och behandling av personuppgifter. Insamlingen bedöms vara nödvändig för att kunna framställa en statistik som kan ligga till grund för analyser, uppföljningar, forskning m.m. inom socialtjänsten. Uppfattningen är att nyttan med detta överväger eller står i rimlig proportion till det intrång som kan uppstå i de enskildas integritet.

Av artikel 89.1 i EU:s dataskyddsförordning framgår att behandling för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål ska omfattas av lämpliga skyddsåtgärder i enlighet med förordningen för den registrerades rättigheter och friheter. Skyddsåtgärderna ska säkerställa att tekniska och organisatoriska åtgärder har införts för att se till att särskilt principen om uppgiftsminimering iakttas. Dessa åtgärder får inbegripa pseudonymisering, under förutsättning att dessa ändamål kan uppfyllas på det sättet. När dessa ändamål kan uppfyllas genom vidare behandling av uppgifter som inte medger eller inte längre medger identifiering av de registrerade ska dessa ändamål uppfyllas på det sättet.

Av artikel 89.2 i EU:s dataskyddsförordning framgår att om personuppgifter behandlas för vetenskapliga eller historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål får det i unionsrätten eller i medlemsstaternas nationella rätt föreskrivas undantag från de rättigheter som avses i artiklarna 15, 16, 18 och 21 i EU:s dataskyddsförordning. Detta med förbehåll för de villkor och skyddsåtgärder som avses i artikel 89.2 punkten 1 och i den utsträckning som sådana rättigheter sannolikt kommer att göra det omöjligt eller mycket svårare att uppfylla de särskilda ändamålen, och sådana undantag krävs för att uppnå dessa ändamål.

Som utredningen redogjort för ska Socialstyrelsens utökade möjligheter att behandla personuppgifter för det primära ändamålet statistik regleras i en lag. Lagform är en garanti för att enskildas rättigheter beaktas av riksdagen och utmejslar på ett tydligt sätt vilka ramar Socialstyrelsen ska hålla sig inom. I lagen ska anges kategorier av personuppgifter som får samlas in och för vilka ändamål. Ändamålen ska vara uttömmande, men får specificeras av regeringen enligt bemyndigande i lagen.

EU:s dataskyddsförordnings bestämmelser har i sig inneburit en förstärkning av den registrerades rätt till information och tillgång till

personuppgifter jämfört med motsvarande reglering som fanns i den upphävda personuppgiftslagen.

Vid personuppgiftsbehandling för statistiska ändamål tillåter emellertid EU:s dataskyddsförordning medlemsländerna att i nationell rätt besluta om undantag från vissa av de registrerades rättigheter. Utredningen har bedömt att några sådana undantag utöver vad som framgår av lagen om den officiella statistiken inte ska införas utan att de registrerades rättigheter ska lämnas intakta enligt förordningen. Vad gäller känsliga personuppgifter ska lagen ställa krav på att det finns berättigade skäl för Socialstyrelsen att behandla sådana uppgifter med hänsyn till ändamålet och därmed kompensera för eventuella integritetsrisker. Beträffande behandling av uppgifter om lagöverträdelse ska Socialstyrelsens möjligheter att behandla sådana uppgifter begränsas till behandling som är absolut nödvändigt. Utredningen har bedömt att det endast är absolut nödvändigt inom områdena individ- och familjeomsorg respektive missbruks- och beroendevård. Detta åstadkoms genom tydliga avgränsningar i bilagan till förordningen om den officiella statistiken. Insamling och registrering av uppgifter om lagöverträdelse föreslås ske enligt bilagan endast inom verksamheterna Individ- och familjeomsorg respektive Missbruks- och beroendevård. Något behov av att samla in sådana integritetskänsliga personuppgifter som avser brott inom äldreomsorg eller funktionshinderområdet synes enligt utredningens bedömning inte föreligga.

Det ankommer på Socialstyrelsen i rollen som personuppgiftsansvarig att tillämpa adekvata tekniska och organisatoriska skyddsmekanismer på sin statistikverksamhet.

EU:s dataskyddsförordning ska i övrigt vara tillämplig på personuppgiftsbehandlingen vad gäller exempelvis dataskyddsprinciper (artikel 5), skyddet av personuppgifter (artikel 32), information till registrerade (artikel 12–14) och den registrerades rättigheter (kapitel III).

Uppgifterna skyddas av en absolut sekretess hos Socialstyrelsen enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen. Socialstyrelsen bedöms ha en hög mognad och erfarenhet av skydd av sina hälso-dataregister och socialtjänstregister samt andra register, t.ex. dödsorsaksregistret. Inga incidenter som inneburit obehörigt röjande har förekommit under de många decennier Socialstyrelsen fört register. Utredningen bedömer att allmänhetens och andra myndigheters förtroende för Socialstyrelsens registerhållning är mycket hög.

Sammanfattningsvis bedömer utredningen att en utökad insamling och behandling av uppgifter för ändamålet nationell statistik för socialtjänsten är nödvändig för att kunna framställa en statistik som kan ligga till grund för analyser, uppföljningar, forskning och att nytan med detta överväger det intrång som kan uppstå i de enskildas integritet.

27.11.2 Behandling av personuppgifter för handläggning av ärenden och genomförande av insatser

Utredningen har föreslagit att dokumentationskravet i socialtjänstlagen ska omformuleras till att som huvudregel omfatta handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av insatser. Undantag görs dock för genomförande av rådgivning. Skälet till att bestämmelsen omformuleras är att även genomförande av insatser som tillhandahålls utan föregående individuell behovsprövning som huvudregel ska omfattas av kravet på dokumentation. I nuvarande bestämmelse omfattas endast genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling. Kravet på dokumentation syftar bl.a. till att stärka den enskildes rättssäkerhet och möjliggöra effektiv tillsyn av verksamheten. Dokumentation behövs även för att följa upp effekterna av olika insatser. För att denna dokumentation ska vara ändamålsenlig krävs att socialtjänsten även får behandla personuppgifter. Utredningen har därför föreslagit att bestämmelsen i 12 § 1 förordningen (2001:637) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten omformuleras till att ange att en kommunal myndighet ska få behandla personuppgifter för handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av insatser.

Utredningens förslag om att socialnämnden ska kunna tillhandahålla insatser utan behovsprövning innebär att socialtjänsten kommer kunna tillhandahålla insatser på två sätt, *efter* individuell behovsprövning och *utan* individuell behovsprövning. I dag ges motsvarande insatser efter behovsprövning med möjlighet att behandla personuppgifter. Att socialtjänsten föreslås behandla personuppgifter även vid genomförande av insatser utan individuell behovsprövning innebär därför enligt utredningens mening inte ytterligare intrång i den personliga integriteten än den lagstiftaren ansett är berättigad redan i dag. Behandlingen är nödvändig och intresset för att få behandla personuppgifter vid genomförande av insatser överväger enligt utredningens bedömning det intrång det innebär i den personliga integriteten.

28 Författningskommentar

28.1 Förslaget till socialtjänstlag

Förslaget till ny socialtjänstlag är en omarbetning av nuvarande socialtjänstlag (2001:453), förkortad SoL. Författningskommentarer till motsvarande bestämmelser i nuvarande lag ska även fortsättningsvis gälla, om inte annat följer av denna författningskommentar.

AVDELNING I. INLEDANDE BESTÄMMELSER

1 kap. Innehåll

Lagens innehåll och tillämpningsområde

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om samhällets socialtjänst.

Med socialtjänst avses i denna lag

- 1. verksamhet som bedrivs med stöd av denna lag,*
- 2. verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, och*
- 3. annan verksamhet som enligt lag eller förordning ska bedrivas av socialnämnd eller Statens institutionsstyrelse.*

Som socialtjänst räknas dock inte sådan verksamhet som Statens institutionsstyrelse bedriver med stöd av skollagen (2010:800) eller förordningen (1983:28) om undervisning av barn och ungdomar som vistas vid särskilda ungdomshem. Som socialtjänst räknas inte heller tillsyn eller andra uppgifter som Inspektionen för vård och omsorg utför med stöd av denna lag.

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 5.1.2.

I *första stycket* anges att denna lag innehåller bestämmelser om samhällets socialtjänst. Vad som avses med socialtjänst och därmed omfattas av lagens tillämpningsområde framgår av *andra stycket*.

Med *socialtjänst* avses verksamhet som bedrivs med stöd av denna lag, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall. Med socialtjänst avses även annan verksamhet som enligt lag eller förordning ska bedrivas av socialnämnd, t.ex. medverkan vid fastställande av faderskap enligt föräldrabalken eller provisorisk dödsboförvaltning enligt ärvdabalken. Vidare avses annan verksamhet som enligt lag eller förordning ska bedrivas av Statens institutionsstyrelse (SiS), t.ex. verksamhet enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård.

Begreppet *verksamhet* innefattar alla åtgärder eller aktiviteter som genomförs med stöd av nämnda lagar och förordningar. Det kan t.ex. handla om handläggning av ärenden, genomförande av insatser, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring och administration. Verksamheten kan bedrivas i såväl offentlig som enskild regi. Verksamhet som innefattar myndighetsutövning får dock inte överlämnas till privata utförare (se 12 kap. 4 § andra stycket regeringsformen och 3 kap. 3 § andra stycket i denna lag).

Av *tredje stycket* framgår att viss verksamhet inte ska räknas som socialtjänst. Det gäller verksamhet som SiS bedriver med stöd av skollagen (2010:800) eller förordningen (1983:28) om undervisning av barn och ungdomar som vistas vid särskilda ungdomshem. Det innebär att det inte räknas som socialtjänst när SiS bedriver utbildningsverksamhet vid särskilda ungdomshem. Det räknas inte heller som socialtjänst när SiS bedriver hälso- och sjukvård vid särskilda ungdomshem eller vid LVM-hem. Detta framgår inte uttryckligen av tredje stycket men följer av att SiS inte har någon skyldighet enligt lag eller förordning att bedriva hälso- och sjukvård i dessa fall, se 3 kap. 6 § socialtjänstförordningen (2001:937) där det enbart anges att dessa hem ska respektive bör ha *tillgång till* läkare och psykologisk expertis. Som socialtjänst räknas inte heller tillsyn och andra uppgifter som Inspektionen för vård och omsorg utför med stöd av denna lag.

Innebörden av begreppet socialtjänst gäller endast i *denna lag* och hindrar inte att begreppet används eller definieras på annat sätt i andra sammanhang. Till exempel har begreppet en delvis annan inne-

börd i 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och 2 § lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Det finns inte heller något hinder mot att verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ligger under socialnämndens ansvar och bedrivs inom ramen för samma organisation som socialtjänsten.

2 §

Om det i annan lag eller förordning finns avvikande bestämmelser för sådan verksamhet som avses i 1 § andra stycket 2 och 3, tillämpas de bestämmelserna.

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 5.1.2.

Av paragrafen följer att avvikande bestämmelser i annan lag eller förordning har företräde framför bestämmelserna i denna lag. Detta gäller avvikande bestämmelser för sådan verksamhet som avses i 1 § andra stycket 2 och 3, dvs. verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM), samt annan verksamhet som enligt lag eller förordning ska bedrivas av socialnämnd eller Statens institutionsstyrelse (SiS). Till exempel finns det i LVU och LVM särskilda bestämmelser om vårdens innehåll och utformning. Ett annat exempel är 20 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. där det finns särskilda bestämmelser om rätten för barn att själva föra sin talan. Dessa bestämmelser har alltså företräde framför bestämmelserna i denna lag.

Lagens disposition

3 §

Lagen består av sju avdelningar:

Avdelning I innehåller inledande bestämmelser (1–5 kap.).

Avdelning II innehåller bestämmelser om övergripande uppgifter (6–9 kap.).

Avdelning III innehåller bestämmelser om insatser till enskilda (10–13 kap.).

Avdelning IV innehåller bestämmelser om handläggning, dokumentation och behandling av uppgifter (14–17 kap.).

Avdelning V innehåller bestämmelser om skydd och stöd för barn och unga (18–23 kap.).

Avdelning VI innehåller bestämmelser om tillstånd, tillsyn och missförhållanden (24–26 kap.).

Avdelning VII innehåller övriga bestämmelser (27–32 kap.).

Paragrafen, som är ny, anger hur lagen är disponerad.

2 kap. Socialtjänstens mål

Övergripande mål och principer

1 §

Socialtjänsten ska på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,*
- jämlika och jämställda levnadsvillkor, och*
- aktiva deltagande i samhällslivet.*

Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7.2.3.

Första stycket motsvarar i huvudsak nuvarande 1 kap. 1 § första stycket SoL. Jämfört med nuvarande lydelse har dock ett tillägg gjorts om att socialtjänsten ska främja människornas jämlika och *jämställda* levnadsvillkor. Socialtjänsten ska därmed ha ett jämställdhetsperspektiv som syftar till att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Detta kan t.ex. komma till uttryck genom att socialtjänsten säkerställer att kvinnor och män bemöts utifrån sina individuella förutsättningar – utan könsstereotypa föreställningar – och att verksamhetens praktiska utformning inte bidrar till att upprätthålla omotiverade skillnader mellan könen. Därutöver har vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

Andra stycket motsvarar, med en språklig ändring, nuvarande 1 kap. 1 § tredje stycket SoL.

Verksamhetens inriktning

2 §

Socialtjänsten ska under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Paragrafen motsvarar, med en språklig ändring, nuvarande 1 kap. 1 § andra stycket SoL.

3 §

Socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv och inriktas på att vara lätt tillgänglig.

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 7.3.4 och 7.4.3.

I paragrafen regleras den övergripande inriktningen för socialtjänstens verksamhet. Där framgår att socialtjänsten dels ska ha ett förebyggande perspektiv, dels ska inriktas på att vara lätt tillgänglig. Att ha ett *förebyggande perspektiv* innebär att socialtjänsten i alla avseenden ska uppmärksamma behovet av och förutsättningarna för förebyggande arbete. Syftet är att hela verksamheten ska präglas av ett arbetssätt som utgår från frågeställningen: Hur kan socialtjänsten arbeta för att på bästa sätt minska framtida behov av insatser till enskilda? Med detta avses behov av såväl nya insatser som utökad omfattning av befintliga insatser. Frågor om förebyggande arbete behöver därmed integreras i den ordinarie verksamheten och beaktas vid verksamhetsplanering, resursfördelning, målformulering, uppföljning och i det praktiska arbetet. Detta förutsätter tydliga mål och långsiktighet i det förebyggande arbetet samt även att personalen har förutsättningar att bedriva sådant arbete. Däremot kan det praktiska arbetet bedrivas på olika sätt och paragrafen förutsätter inte att vissa bestämda åtgärder vidtas. I regel är dock ett gott bemötande (se 4 kap. 6 §) och en lätt tillgänglig verksamhet grundläggande förutsättningar för att det förebyggande arbetet ska ha avsedd effekt.

Att vara *lätt tillgänglig* innebär att det ska vara enkelt för enskilda att komma i kontakt med socialtjänsten. En lätt tillgänglig socialtjänst förutsätter att enskilda kan nå socialtjänsten på olika sätt, såväl

genom personliga besök som via olika elektroniska kommunikationstjänster (se 1 kap. 7 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation). En lätt tillgänglig socialtjänst förutsätter även att det i akuta situationer går att komma i kontakt med socialtjänsten efter ordinarie kontorstid, genom s.k. socialjour. I övrigt kan tillgänglighet uppnås på olika sätt och paragrafen förutsätter inte att vissa bestämda åtgärder vidtas. Till exempel kan det handla om att socialtjänsten är synlig i sådana miljöer eller sammanhang där enskilda, som behöver stöd och hjälp, befinner sig, samt vidare att socialtjänsten erbjuder insatser utan föregående individuell behovsprövning. Att socialtjänsten ska *inriktas på* att vara lätt tillgänglig betyder att frågan om tillgänglighet kontinuerligt ska uppmärksammas och övervägas inom ramen för den ordinarie verksamheten. Kravet på en lätt tillgänglig socialtjänst gäller utöver de krav på tillgänglighet som följer av förvaltningslagen (2017:900), diskrimineringslagen (2008:567), lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt plan- och bygglagen (2010:900).

3 kap. Kommunens ansvar

Kommunens yttersta ansvar

1 §

Varje kommun ansvarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får de insatser som de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

Bestämmelser om ansvarsfördelningen mellan kommuner i fråga om insatser enligt denna lag finns i 27 kap.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 2 kap. 1 § första och andra styckena SoL. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen har begreppet *stöd och hjälp* ändrats till *insatser* (se avsnitt 6.2.1). Någon ändring i sak avses inte.

Socialnämnden

2 §

Kommunfullmäktige bestämmer vilken eller vilka nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter inom socialtjänsten.

Vad som i denna lag eller annan författning sägs om socialnämnd gäller i förekommande fall den eller de nämnder som utses enligt första stycket.

Första stycket motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 2 kap. 4 § första stycket första meningen SoL. Av bestämmelsen framgår att kommunfullmäktige bestämmer vilken eller vilka nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter inom socialtjänsten. Fullmäktige har alltså, liksom i dag, frihet att bestämma nämndorganisationen inom socialtjänsten. För att inte ge intryck av att alla uppgifter inom socialtjänsten måste fullgöras av en nämnd har bestämmelsen fått en annan språklig utformning (se avsnitt 22.2.1). Detta eftersom vissa uppgifter, enligt 5 kap. 1 § kommunallagen (2017:725), ska fullgöras av fullmäktige.

Andra stycket motsvarar nuvarande 2 kap. 4 § andra stycket SoL.

Andra utförare

3 §

Bestämmelser om att en kommun får ingå avtal om att någon av dess uppgifter helt eller delvis ska utföras av en annan kommun eller en annan region (avtalssamverkan) finns i 9 kap. 37 § kommunallagen (2017:725).

Utöver avtalssamverkan får en kommun sluta avtal med en enskild person om att utföra kommunens uppgifter inom socialtjänsten. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte överlämnas.

Paragrafen behandlas i avsnitt 21.3.1.

Första stycket, som är nytt, upplyser om att det i 9 kap. 37 § kommunallagen (2017:725) finns bestämmelser om avtalssamverkan. Syftet är att sätta andra stycket i sitt sammanhang, eftersom det där anges att en kommun *utöver* avtalssamverkan får sluta avtal med en enskild person om att utföra kommunens uppgifter inom social-

tjänsten. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte överlämnas. *Andra stycket* motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 2 kap. 5 § SoL.

4 kap. Kvalitet

God kvalitet

1 §

Verksamhet inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande följas upp, utvecklas och säkras.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11.1.3, 12.3.3 och 14.3.1.

Första stycket första meningen motsvarar i huvudsak nuvarande 3 kap. 3 § första stycket SoL. Jämfört med nuvarande lydelse har dock begreppet *insatser* ändrats till *verksamhet*. Med begreppet verksamhet avses alla åtgärder och aktiviteter som socialnämnden genomför, däribland insatser. Ändringen är föranledd av att begreppet insatser i denna lag används på ett delvis annat sätt än i nuvarande socialtjänstlag (jfr 10 kap. 1 §). För att bestämmelsens ursprungliga syfte ska bibehållas – att garantera kvaliteten i den verksamhet som bedrivs (prop. 1996/97:124 s. 51 och 176) – har begreppet insatser ändrats till verksamhet.

Första stycket andra meningen, som är ny, kompletterar kravet på god kvalitet i första meningen. Där anges att verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. *Vetenskap* avser vetenskaplig kunskap som har tagits fram med olika forskningsmetoder. *Beprövad erfarenhet* avser kunskap som bygger på goda exempel där kunskaper från profession och brukare har synliggjorts, värderats och systematiserats genom uppföljning, dokumentation, kritisk granskning och spridning. Att verksamheten ska *bedrivas i överensstämmelse med* innebär att verksamheten ska vara förenlig med tillgänglig vetenskap och beprövad erfarenhet. Detta förutsätter att en sammanvägning görs av olika vetenskapliga studier och beprövad erfarenhet. Om det inom ett visst område inte finns vetenskapliga studier eller beprövad erfarenhet, eller om under-

laget är begränsat, utgör bestämmelsen inget hinder mot att socialtjänsten ändå bedriver verksamhet inom detta område. Bestämmelsen utgör inte heller något hinder mot att tillhandahålla insatser av socialpolitisk karaktär, t.ex. försörjningsstöd, som inte har sin grund i vetenskap och beprövad erfarenhet. Däremot ska hänsyn tas till vetenskap och beprövad erfarenhet vid utformningen av sådana insatser.

Andra stycket, som i huvudsak motsvarar nuvarande 3 kap. 3 § tredje stycket SoL, har kompletterats med ett krav på uppföljning. Kvaliteten i verksamheten ska därmed systematiskt och fortlöpande *följas upp*, utvecklas och säkras. Uppföljning anses redan ingå i formuleringen att kvaliteten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras (prop. 1997/98:113 s. 119) och någon ändring i sak avses inte.

Personal

2 §

För utförande av uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

Personalen ska medverka till att verksamheten är av god kvalitet.

Första stycket motsvarar nuvarande 3 kap. 3 § andra stycket SoL. *Andra stycket* motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 14 kap. 2 § SoL. Bestämmelsen har omformulerats i syfte att bättre överensstämja med första stycket i språkligt hänseende. Med *personal* avses var och en som fullgör uppgifter inom socialtjänsten, och med *verksamhet* avses alla åtgärder och aktiviteter som genomförs inom socialtjänsten, däribland insatser (se avsnitt 11.3.2). Någon ändring i sak avses inte.

Behörighet att utföra vissa uppgifter

3 §

Endast den som har avlagt svensk socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan får utföra sådana uppgifter inom socialtjänsten rörande barn och unga som innefattar

1. bedömning av om utredning ska inledas,
 2. utredning och bedömning av behovet av insatser eller andra åtgärder, eller
 3. uppföljning av beslutade insatser.
- Socialnämnden ansvarar för att den som självständigt utför arbetsuppgifter som avses i första stycket har tillräcklig erfarenhet för uppgiften.*

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 3 kap. 3 a § andra och tredje stycket SoL.

4 §

Bestämmelser om tillfällig yrkesutövning och erkännande av yrkeskvalifikationer som har förvärvats eller erkänts i en annan stat än Sverige inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz finns i lagen (2016:145) om erkännande av yrkeskvalifikationer och i de föreskrifter som meddelas i anslutning till den lagen.

Paragrafen motsvarar nuvarande 3 kap. 3 b § SoL.

5 §

Den som har annan utländsk utbildning än sådan som avses i 4 § får utföra de uppgifter som anges i 3 § första stycket, om utbildningen ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar svensk socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan.

Den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall bedöma om kraven enligt första stycket är uppfyllda.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 3 kap. 3 c § SoL.

Bemötande

6 §

Enskilda ska bemötas på ett respektfullt sätt utifrån sina förutsättningar och behov.

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 13.2.5.

I paragrafen föreskrivs att enskilda ska bemötas på ett respektfullt sätt utifrån sina förutsättningar och behov. Detta gäller i förhållande till alla enskilda som är i kontakt med socialtjänsten, oavsett om det rör sig om en tillfällig eller kontinuerlig kontakt. Det kan t.ex. handla om enskilda som ansöker om insatser eller deras närstående. Det kan även handla om enskilda som socialtjänsten möter inom ramen för sin uppsökande verksamhet eller på annat sätt. Begreppet *bemötas* syftar på det samspel som uppkommer mellan den enskilde och personal inom socialtjänsten. Personalens bemötande kan komma till uttryck genom handlingar, gester ansiktsuttryck, ordval, tonfall etc. Grundläggande för ett *respektfullt* bemötande är att den enskilde upplever att personalen lyssnar och svarar på frågor, tar den enskilde på allvar och tror på honom eller henne. Att den enskilde ska bemötas på ett respektfullt sätt *utifrån sina förutsättningar och behov* markerar att alla inte kan bemötas på ett och samma sätt, utan att bemötandet måste anpassas efter den enskilde.

5 kap. Barns rättigheter

Barnets bästa

1 §

Vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter i enlighet med vad som föreskrivs i 3 §.

Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för ett barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande.

Paragrafen behandlas i avsnitt 19.2.3.

Första stycket första meningen, som delvis motsvarar nuvarande 1 kap. 2 § första stycket SoL, har omformulerats i syfte att bättra

överensstämma med artikel 3.1 i den reviderade svenska översättningen av Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Av bestämmelsen framgår att det vid alla åtgärder som rör barn i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Barnets bästa kan inte fastställas en gång för alla, utan måste bedömas vid alla åtgärder som rör barnet, t.ex. vid handläggning av ett ärende, genomförande av en insats eller uppföljning av barnets situation. Vad som är bäst för barnet ska undersökas och vägas mot andra intressen. Vid denna avvägning ska barnets bästa – vilket följer av uttrycket *i första hand beaktas* – ha hög prioritet och inte bara vara ett bland flera överväganden. Om barnets bästa står i konflikt med någon annans intressen eller rättigheter, t.ex. föräldrarnas, måste en avvägning göras i varje enskilt fall och en lämplig kompromiss nås. I *andra meningen*, som är ny, slås fast att hänsyn ska tas till barnets åsikter vid bedömningen av barnets bästa. En förutsättning för detta är att barnet ges möjlighet att uttrycka sina åsikter. Barnets åsikter ska därefter tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Barnets rätt att framföra sina åsikter följer av 3 §.

Rätt till information

2 §

När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Informationen ska anpassas till barnets ålder, mognad och hans eller hennes individuella förutsättningar. Den som lämnar informationen ska så långt det är möjligt försäkra sig om att barnet har förstått informationen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 19.3.2.

I *första meningen*, som motsvarar nuvarande 11 kap. 10 § första stycket första meningen SoL, anges att när en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. I *andra meningen*, som är ny, anges att informationen ska anpassas till barnets ålder, mognad och hans eller hennes individuella förutsättningar. Det innebär att informationen kan behöva ges på ett enkelt och tydligt språk och vid flera tillfällen. Informationen kan även behöva anpassas med hänsyn till barnets förmåga att hantera starka känslor. Fastän ett barn har förmåga att kognitivt förstå viss information så kan informationen

väcka starka känslor hos barnet. Den som lämnar informationen behöver därför ta hänsyn till barnets förmåga att hantera de känslor som informationen kan väcka. Vidare anges i *tredje meningen*, som är ny, att den som lämnar informationen så långt det är möjligt ska försäkra sig om att barnet har förstått informationen. Det kan t.ex. göras genom att ställa frågor om den information som har lämnats, även om barnet inte får pressas att besvara frågor. Den som lämnar informationen behöver vara lyhörd och reflektera över hur barnet reagerar på informationen för att kunna ta ställning till om han eller hon har förstått den.

Rätt att framföra sina åsikter

3 §

Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

Paragrafen behandlas i avsnitt 19.4.1.

Första meningen motsvarar nuvarande 11 kap. 10 § första stycket andra meningen SoL. Där anges att ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Enligt den därpå följande meningen i nuvarande 11 kap. 10 § första stycket SoL ska barnets inställning, om han eller hon inte framför sina åsikter, så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. I syfte att markera barnets rätt – inte skyldighet – att framföra sina åsikter har denna bestämmelse upphävts. Om barnet inte framför sina åsikter ska detta alltså respekteras och socialnämnden ska inte försöka klargöra barnets inställning på annat sätt. Detta innebär inte någon begränsning av nämndens ansvar att utreda barnets behov av skydd och stöd. Det utgör inte heller något hinder mot att nämnden, inom ramen för en sådan utredning, konsulterar sakkunniga samt i övrigt tar de kontakter som behövs (se 19 kap. 4 §). I det enskilda fallet kan omständigheterna även vara sådana att barnet inte har förmåga att ge uttryck för sina åsikter, inte ens med hjälp av kommunikationsverktyg. Med hänsyn till principen om barnets bästa är det i sådana fall angeläget att barnets åsikter klargörs på ett sätt som iakttar respekten för barnets integritet och självbestämmande. *Andra meningen* motsvarar i huvud-

sak nuvarande 11 kap. 10 § första stycket fjärde meningen SoL. Jämfört med nuvarande lydelse ska dock endast barnets åsikter – inte inställning – tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. Att barnets inställning inte längre nämns beror på att nuvarande 11 kap. 10 § första stycket tredje meningen SoL har upphävts.

Rätt att föra sin egen talan

4 §

Ett barn som har fyllt 15 år har rätt att föra sin egen talan i mål och ärenden enligt denna lag. Ett barn som är yngre får höras i domstol, om barnet inte kan antas ta skada av det.

Paragrafen motsvarar nuvarande 11 kap. 10 § andra stycket SoL.

AVDELNING II. ÖVERGRIPANDE UPPGIFTER

6 kap. Allmänt förebyggande arbete

Levnadsförhållandena i kommunen

1 §

Socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 3 kap. 1 § första strecksatsen SoL.

Medverkan i samhällsplaneringen

2 §

Socialnämnden ska medverka i samhällsplaneringen och i samverkan med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda, främja goda miljöer i kommunen.

Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen ska bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Nämnden ska också arbeta för att offentliga lokaler och allmänna kommunikationer utformas så att de blir lätt tillgängliga för alla.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 3 kap. 1 § andra strecksatsen och 3 kap. 2 § första stycket SoL. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen har begreppet *samarbete* ändrats till *samverkan* och *verka för* har ändrats till *arbeta för* (se avsnitt 6.3). Någon ändring i sak avses inte.

Genom tillägg i 2 kap. 3 § och 3 kap. 2 § plan- och bygglagen (2010:900) föreskrivs att hänsyn ska tas till *sociala aspekter* vid planläggningen samt vidare att översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska och *sociala miljön*. Detta förutsätter kunskap om levnadsförhållandena i kommunen och de sociala problem som finns där. Socialnämnden ska bistå med sådan kunskap inom ramen för sitt ansvar att medverka i samhällsplaneringen.

3 §

Socialnämnden ska ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden ska i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.

Paragrafen motsvarar, med en språklig och redaktionell ändring, nuvarande 3 kap. 2 § andra stycket SoL.

Information och uppsökande verksamhet

4 §

Socialnämnden ska informera om socialtjänsten i kommunen.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 3 kap. 1 § tredje strecksatsen SoL.

5 §

Socialnämnden ska genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden.

Socialnämnden ska i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. När det är lämpligt ska nämnden samverka med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 3 kap. 1 § fjärde strecksatsen och 3 kap. 4 § SoL.

Förebyggande arbete mot missbruk och beroende

6 och 7 §§

Socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka missbruk och beroende av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Detsamma gäller missbruk och beroende av spel om pengar.

Socialnämnden ska genom information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och beroende och om de hjälpmöjligheter som finns.

Paragraferna motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 3 kap. 7 § första respektive andra stycket SoL. Begreppet *missbruk* har ändrats till *missbruk och beroende* (se avsnitt 6.3). Detta för att återspegla den utveckling i begreppsanvändningen som har skett inom missbruks- och beroendevården. Med

missbruk avses ett skadligt bruk där användandet leder till problem, på ett sätt som skadar hälsan och/eller får sociala konsekvenser. Vid beroende kan förutsättningarna vara precis desamma men med det tillägget att det finns ett medicinskt konstaterat beroendetillstånd. Någon ändring i sak avses inte.

7 kap. Planering av insatser och samverkan

1 §

Kommunen ska planera sina insatser för enskilda. Kommunen ska då särskilt beakta behovet av tidiga och förebyggande insatser.

I planeringen ska kommunen, vid behov, samverka med regionen samt andra samhällsorgan och organisationer.

Paragrafen behandlas i avsnitt 10.2.3.

I första stycket första meningen, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 6 § andra stycket och 8 § andra stycket SoL, regleras en skyldighet för kommunen att planera sina insatser för enskilda. Denna skyldighet gäller alla insatser inom socialtjänsten, vilket skiljer sig från nuvarande lydelse som enbart gäller insatser för äldre personer och insatser för personer med fysiska och psykiska funktionshinder. Planeringen ska avse det övergripande behovet av olika insatser, inte planering av insatser i enskilda fall. För sådan individuell planering finns bestämmelser i 13 kap. 4–6 §§. Därutöver finns bestämmelser som rör socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen i 6 kap. 2 §.

Formerna för planeringsarbetet får anpassas efter kommunens lokala förutsättningar. Det kan dock finnas fördelar med att samordna planeringen av insatser med annan planering som ankommer på kommunen, t.ex. enligt lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar samt plan- och bygglagen (2010:900). Det kan även vara relevant att beakta Migrationsverkets årsplanering för mottagande av nyanlända för bosättning.

Enligt första stycket andra meningen, som är ny, ska kommunen särskilt beakta behovet av tidiga och förebyggande insatser. Härigenom markeras det förebyggande perspektiv som ska finnas inom socialtjänsten (se 2 kap. 3 §). Bestämmelsen ska inte uppfattas som en prioriteringsordning i förhållande till andra insatser, utan markerar enbart vikten av att kommunen vid sin planering uppmärksam-

mar behovet av tidiga och förebyggande insatser. *Tidiga* insatser syftar på när och hur insatserna ges. Det kan handla om att insatser erbjuds på ett sådant sätt att enskilda snabbt och enkelt får tillgång till dem, t.ex. att de genomförs inom rimlig tid efter fattat beslut eller att de erbjuds utan föregående individuell behovsprövning. *Förebyggande* insatser syftar till att motverka behov av andra, mer ingripande, insatser. Det kan handla om insatser för att befintliga behov inte ska bli större eller att behov över huvud taget inte ska uppstå. Gränsen mellan tidiga och förebyggande insatser är flytande och hänger ofta även samman: tidiga insatser är ofta förebyggande och förebyggande insatser ges ofta tidigt.

I planeringen ska kommunen, vid behov, samverka med regionen samt andra samhällsorgan och organisationer. Detta följer av *andra stycket* som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 6 § andra stycket andra meningen och 8 § andra stycket andra meningen SoL. Till skillnad från nuvarande lydelse så är kravet på samverkan inte längre undantagslöst, utan gäller *vid behov*. I regel finns sådant behov av samverkan vid planering av insatser för äldre personer och personer med funktionsnedsättning. Det kan även finnas behov av samverkan med t.ex. polis och skola vid planering av insatser mot ungdomskriminalitet samt vidare med tjej- och kvinnojourer vid planering av skyddat boende. Däremot är det inte nödvändigtvis relevant att samverka vid planering av *alla* insatser.

Överenskommelse i fråga om vissa grupper

2 §

Kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen om att samverka i fråga om

- barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet,
- personer med psykisk funktionsnedsättning, och
- personer som missbrukar eller är beroende av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar.

Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa personer eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 5 kap. 1 d §, 8 a § och 9 a § SoL. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen har begreppet *samarbete* ändrats till *samverka*. Vidare har personer som *missbrukar* ändrats till personer som *missbrukar eller är beroende* (se avsnitt 6.3). Detta för att återspegla den utveckling i begreppsanvändningen som har skett inom missbruks- och beroendevården. Med missbruk avses ett skadligt bruk där användandet leder till problem, på ett sätt som skadar hälsan och/eller får sociala konsekvenser. Vid beroende kan förutsättningarna vara precis desamma men med det tillägget att det finns ett medicinskt konstaterat beroendetillstånd. Någon ändring i sak avses inte.

Överenskommelse i fråga om effektivare användning av resurser

3 §

Kommunen får träffa överenskommelse med regionen, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen om att, inom ramen för socialtjänstens uppgifter, samverka i syfte att uppnå en effektivare användning av tillgängliga resurser. Kommunen ska bidra till finansieringen av sådan verksamhet som bedrivs i samverkan. Enligt bestämmelser i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser får kommunen delta i finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet.

Riksrevisionen får granska sådan verksamhet som bedrivits i samverkan med och delvis finansierats av Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen. Vid en sådan granskning har Riksrevisionen rätt att ta del av de uppgifter som behövs för att granska verksamheten.

Paragrafen motsvarar, med en språklig och redaktionell ändring, nuvarande 2 kap. 6 § SoL.

8 kap. Boende och vissa andra insatser

1 §

Socialnämnden bör genom hemtjänst, dagverksamheter eller andra liknande insatser underlätta för enskilda att bo hemma och att ha kontakt med andra.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 3 kap. 6 § första stycket SoL. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen har *social tjänst* ändrats till *insats* (se avsnitt 6.2.1). Vidare har *den enskilde* ändrats till plural – *enskilda* – för att markera bestämmelsens övergripande karaktär. Någon ändring i sak avses inte.

Äldre personer

2 §

Socialnämnden ska arbeta för att äldre personer får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 5 kap. 4 § andra stycket SoL. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen har *verka för* ändrats till *arbeta för* och *människor* har ändrats till *personer* (se avsnitt 6.3). Någon ändring i sak avses inte.

3 §

Socialnämnden ska arbeta för att äldre personer får goda bostäder och tillgång till lättåtkomliga tjänster. Nämnden ska därutöver ge dem som behöver det insatser i hemmet.

Av paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 5 § första stycket SoL, framgår att socialnämnden ska arbeta för att äldre personer får goda bostäder och tillgång till lättåtkomliga tjänster. Nämnden ska därutöver ge dem som behöver det insatser i hemmet. Jämfört med nuvarande lydelse har begreppet *lättåtkomlig service* ändrats till *lättåtkomliga tjänster* (se avsnitt 6.2.3). Med detta avses allmänna tjänster som finns utanför det egna hemmet, t.ex. allmänna kommunikationer, post, apotek och livsmedelsaffär. Socialnämnden ska arbeta för att äldre personer får *tillgång till* sådana tjänster, t.ex. genom fysisk närhet eller tekniska lösningar. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen har även *människor* ändrats till *personer*,

stöd och hjälp har ändrats till *insatser* och *verka för* har ändrats till *arbeta för* (se avsnitt 6.2.1 och 6.3).

Särskilda boendeformer för äldre personer

4 §

Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för äldre personer som behöver omvårdnad och särskilt stöd.

Kommunen får även inrätta särskilda boendeformer för äldre personer som främst behöver insatser i boendet och andra lättåtkomliga tjänster och som därutöver har behov av att bryta önskad isolering.

Paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 5 § andra och tredje styckena SoL, reglerar särskilda boendeformer för äldre personer. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen har begreppet *människor* ändrats till *personer* och *stöd och hjälp* har ändrats till *insatser* (se avsnitt 6.2.1 och 6.3). Någon ändring i sak avses inte.

I första stycket har, jämfört med nuvarande lydelse, begreppet *service* tagits bort i beskrivningen av vad de särskilda boendeformerna ska innefatta. Anledningen är att begreppet *service* har en delvis oklar innebörd och riskerar att sammanblandas med insatser som tillhandahålls utan föregående individuell behovsprövning (se 12 kap. 1 §). I stället anges att kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för äldre personer som behöver omvårdnad och särskilt stöd. Därigenom tydliggörs vad dessa boendeformer syftar till. Någon ändring i fråga om boendenas utformning eller innehåll avses inte. I andra stycket har begreppet *lättåtkomlig service* ändrats till *lättåtkomliga tjänster* (se avsnitt 6.2.3). Med detta avses allmänna tjänster som finns utanför det egna hemmet, t.ex. allmänna kommunikationer, post, apotek och livsmedelsaffär.

5 §

Kommunen ska arbeta för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska där detta behövs i omvårdnaden om äldre personer.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 5 kap. 6 § tredje stycket SoL. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen har *verka för* ändrats till *arbeta för* och *människor* har ändrats till *personer* (se avsnitt 6.3). Någon ändring i sak avses inte.

Personer med funktionsnedsättning

6 §

Socialnämnden ska arbeta för att personer som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra.

Socialnämnden ska medverka till att dessa personer får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter deras individuella behov av särskilt stöd.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 5 kap. 7 § första och andra styckena SoL. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen har *verka för* ändrats till *arbeta för* och *människor* har ändrats till *personer* (se avsnitt 6.3). Vidare har *den enskilde* ändrats till plural – *dessa personer* – för att markera bestämmelsens övergripande karaktär. Detsamma gäller ”hans eller hennes behov” som har ändrats till ”deras individuella behov”. Någon ändring i sak avses inte.

Bostäder med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning

7 §

Kommunen ska inrätta bostäder med särskilt stöd för dem som till följd av sådana svårigheter som avses i 6 § första stycket behöver ett sådant boende.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar nuvarande 5 kap. 7 § tredje stycket SoL. Jämfört med nuvarande lydelse har begreppet *särskild service* ändrats till *särskilt stöd* (se avsnitt 6.2.3). Detta för att begreppet *service* har en delvis oklar innebörd och riskerar att sammanblandas med insatser som till-

handahålls utan föregående individuell behovsprövning (se 12 kap. 1 §). Genom ändringen tydliggörs vad dessa bostäder syftar till. Någon ändring i sak avses inte.

9 kap. Vård utanför det egna hemmet

1 §

Socialnämnden ansvarar för att enskilda som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett

- familjehem,*
- hem för vård eller boende, eller*
- stödboende för barn och unga i åldern 16–20 år (stödboende).*

Barn i åldern 16–17 år får tas emot i ett stödboende endast om det finns särskilda skäl.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 6 kap. 1 § första och andra styckena SoL. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen har *sörja för* ändrats till *ansvarar för* (se avsnitt 6.3). Vidare har *den* som behöver vårdas eller bo i ett annat hem det egna ändrats till plural – *enskilda* – för att markera bestämmelsens övergripande karaktär. Någon ändring i sak avses inte.

Tillgång till hem och boenden

2 §

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende och stödboenden. Enligt 3 § ska dock behovet av vissa hem tillgodoses av staten.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 2 § SoL.

Särskilda ungdomshem och LVM-hem

3 §

Behovet av sådana hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 22 och 23 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall ska tillgodoses av staten.

För vård i ett sådant hem som avses i första stycket får staten ta ut avgift av den kommun som begärt placeringen.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 6 kap. 3 § första stycket första meningen och tredje stycket SoL.

4 §

Statens institutionsstyrelse leder verksamheten vid sådana hem som avses i 3 §. Bestämmelser om tillsyn m.m. över verksamheten vid hemmen finns i 25 kap.

Statens institutionsstyrelse får, om det finns särskilda skäl för det, genom avtal uppdra åt en region eller en kommun att inrätta och driva ett sådant hem som avses i 3 §.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 6 kap. 3 § första stycket andra och tredje meningarna och andra stycket SoL.

Vården

5 §

Socialnämnden ansvarar för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård.

Vården bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med närstående samt kontakt med hemmiljön.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 6 kap. 1 § tredje och fjärde styckena SoL. Jämfört med nuvarande lydelse har *anhöriga och andra närstående* ändrats till

enbart *närstående*. Anledningen är att närstående är ett vidare begrepp som inbegriper anhöriga. Begreppet anhöriga har därför utgått ur lagen (jfr avsnitt 19.7.4). Någon ändring i sak avses inte.

6 §

Vård i familjehem, hem för vård eller boende och stödboende ska bedrivas i samråd med socialnämnden. Detta gäller även sådana hem som avses i 3 §.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 4 § SoL.

AVDELNING III. INSATSER TILL ENSKILDA

10 kap. Socialnämndens ansvar att erbjuda insatser

1 §

Socialnämnden ska erbjuda insatser i form av rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp till enskilda som behöver det.

Insatserna kan ges efter individuell behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 11 kap. eller utan föregående individuell behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 12 kap.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.2.2.

I paragrafen regleras socialnämndens övergripande ansvar att erbjuda insatser till enskilda. En *insats* är en aktivitet som är inriktad på ett visst resultat och som ges till en enskild. Insatsen kan utformas på olika sätt, den kan t.ex. vara allmänt utformad och öppen för alla eller individuellt inriktad och anpassad efter den enskildes behov. Den kan även vara inriktad mot vissa målgrupper, situationer eller problem. I *första stycket*, som delvis motsvarar nuvarande 3 kap. 1 § femte strecksatsen SoL, används begreppet insatser som övergripande benämning för rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp till enskilda som behöver det. Jämfört med nuvarande lydelse nämns inte längre begreppen service, upplysningar, ekonomisk hjälp och annat bistånd. Dessa ryms dock i begreppen rådgivning, stöd eller annan hjälp och omfattas därmed fortfarande av bestämmelsen. Insatser ska erbjudas till *enskilda* som behöver det. Jämfört med nu-

varande lydelse nämns inte längre *familjer*. Familjer ryms dock i begreppet enskilda, varför insatser även fortsättningsvis kan och ska riktas till familjer som en enhet. Någon ändring i sak avses inte.

Av *andra stycket*, som är nytt, framgår att insatserna kan ges på två olika sätt – efter individuell behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 11 kap. eller utan föregående individuell behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 12 kap. Insatser som ges efter individuell behovsprövning kallas bistånd. Socialnämnden är skyldig att tillhandahålla insatser till den som har rätt till bistånd, vilket följer av 11 kap. 1 och 8 §§. Däremot är det frivilligt för nämnden att tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning. Familjerådgivning ska dock alltid ges till den som begär det (se 6 §).

2 §

I fråga om den som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. finns det särskilda bestämmelser om bistånd i den lagen.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 2 kap. 1 § tredje stycket SoL.

Särskilt om vissa insatser

Brottsofferstöd

3 §

Socialnämnden ska erbjuda brottsofferstöd i syfte att stödja och hjälpa den som har utsatts för brott och dennes närstående.

Socialnämnden ska särskilt beakta att personer som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av insatser för att förändra sin situation. Detta gäller i synnerhet kvinnor som är eller har varit utsatta för mäns våld.

Socialnämnden ska även särskilt beakta att personer som är eller har varit utsatta för våld eller förtryck som syftar till att bevåra eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupp:s heder kan vara i behov av insatser för att förändra sin situation.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.3.4.

I *första stycket*, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 11 § första stycket SoL, regleras en skyldighet för socialnämnden att erbjuda brottsofferstöd. Brottsofferstöd ska syfta till att stödja och hjälpa den som har utsatts för brott och dennes närstående. Med formuleringen ”den som har utsatts för brott” avses i förevarande bestämmelse en fysisk person som har lidit fysisk eller psykisk skada eller utsatts för känslomässigt lidande eller ekonomisk förlust i direkt samband med en handling eller underlåtelse som är belagd med straff enligt brottsbalken. Det krävs inte att handlingen har polisanmälts eller att förövaren har dömts för brottet. Med begreppet närstående avses personer inom familj- eller släktkretsen samt andra personer som den enskilde har en nära relation till. Det kan t.ex. handla om en make, sambo, pojk- eller flickvän.

Brottsofferstöd kan utformas på olika sätt och bestämmelsen förutsätter inte att stödet avser vissa specifika insatser. Till exempel kan det handla om stödjande samtal eller skyddat boende. Bestämmelsen förutsätter inte heller att alla som har utsatts för brott ska erbjudas brottsofferstöd. När det gäller lindrigare händelser och även vid viss svårare brottslighet kan det egna nätverket bestående av familj och vänner många gånger lämna det bästa stödet. Även frivilligorganisationer och andra grupper i samhället har en viktig funktion att fylla i detta sammanhang (prop. 2000/01:79 s. 65).

I det enskilda fallet kan brottsofferstöd ges efter behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 11 kap. eller utan föregående individuell behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 12 kap. Bestämmelsen medför dock inte någon rätt för den enskilde att få sådant stöd. Bestämmelsen medför inte heller någon inskränkning i det ansvar som vilar på Polismyndigheten.

Brottsofferstöd kan ges till såväl vuxna som barn. Att barn som har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott framgår uttryckligen av 18 kap. 4 §. Där anges även att socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får de insatser som de behöver.

Av *andra stycket*, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 11 § andra stycket SoL, framgår att socialnämnden särskilt ska beakta att personer som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av insatser för att förändra sin situation. Bestämmelsen omfattar alla som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående. Bestämmelsen gäller alltså

oavsett den enskildes kön, könsidentitet eller könsuttryck. Mäns våld mot kvinnor är emellertid den vanligaste formen av våld i nära relationer. Kvinnor som utsätts för mäns våld är dessutom en mycket sårbar grupp som kan befinna sig i livshotande situationer. Bestämningen har därför kompletterats med ett tillägg som innebär att nämndens ansvar – att särskilt beakta att personer som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av insatser för att förändra sin situation – i synnerhet gäller kvinnor som är eller har varit utsatta för mäns våld. Med detta avses kvinnor som är eller har varit utsatta för *närstående* mäns våld. Formuleringen i *synnerhet* ska inte uppfattas som en prioriteringsordning i förhållande till andra som utsätts för eller har utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående. Formuleringen syftar enbart till att synliggöra och markera vikten av att nämnden uppmärksammar situationen för just dessa kvinnor.

Av *tredje stycket*, som är nytt, framgår att socialnämnden särskilt ska beakta att även personer som är eller har varit utsatta för våld eller förtryck som syftar till att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder – s.k. hedersrelaterat våld och förtryck – kan vara i behov av insatser för att förändra sin situation. Med *heder* avses en sådan kollektivt präglad heder som kännetecknas av starka patriarkala eller heteronormativa föreställningar och att familjens eller släktens anseende, ställning eller liknande är beroende av de individuella medlemmarnas handlande, t.ex. kvinnliga familjemedlemmars kyskhets och oskuld samt deras faktiska och påstådda beteende i förhållande till sådana ideal. Begreppen *familj* eller *släkt* avses i vid bemärkelse och kan alltså avse såväl nära familjemedlemmar som mer avlägsna släktingar. Vidare omfattas *annan liknande grupps* heder. Härmed avses andra med familjen eller släkten jämförbara kollektiv som i formell mening inte utgör familj eller släkt, men som betraktas som familj eller släkt, t.ex. klaner. Det är alltså inte ett krav att det finns ett släktskap i gruppen, men avsikten är inte att träffa grupper eller sammanslutningar som inte kan likställas med familj eller släkt, t.ex. kriminella nätverk (jfr prop. 2019/20:131 s. 104).

Budget- och skuldrådgivning

4 §

Socialnämnden ska erbjuda budget- och skuldrådgivning i syfte att stödja och hjälpa den som är skuldsatt att hantera sin ekonomi och sina skulder.

Socialnämnden ska erbjuda budget- och skuldrådgivning även under ett skuldsaneringsförfarande och till dess att en beviljad skuldsanering eller F-skuldsanering är helt avslutad.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.3.4.

I första stycket, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 12 § första stycket första meningen SoL, regleras en skyldighet för socialnämnden att erbjuda budget- och skuldrådgivning. Budget- och skuldrådgivning ska syfta till att stödja och hjälpa den som är skuldsatt att hantera sin ekonomi och sina skulder. Till exempel kan det handla om att ge information om skuldsanering, hjälp att upprätta en budget och praktiska råd om hur den enskilde ska planera och prioritera sina utgifter. I det enskilda fallet kan sådan rådgivning ges efter behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 11 kap. eller utan föregående individuell behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 12 kap. Bestämelsen medför dock inte någon rätt för den enskilde att få budget- och skuldrådgivning. Jämfört med nuvarande lydelse har *kommunen* ändrats till *socialnämnden* som ansvarigt organ för att erbjuda budget- och skuldrådgivning (se avsnitt 6.1.2).

Andra stycket motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 5 kap. 12 § första stycket andra meningen SoL.

5 §

Konsumentverket ska stödja och ge vägledning för den budget- och skuldrådgivning som socialnämnden ansvarar för.

I paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 12 § andra stycket SoL, har *kommunen* ändrats till *socialnämnden* för att paragrafen ska överensstämma med 4 § (se avsnitt 6.1.2). Därutöver har en språklig ändring gjorts.

Familjerådgivning och samarbetsamtal

6 §

Socialnämnden ska erbjuda familjerådgivning i syfte att, genom samtal, bearbeta samlevnadskonflikter i parförhållanden och familjer. Familjerådgivning ska erbjudas till den som begär det.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.3.4.

I paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 3 § andra och tredje styckena SoL, regleras en skyldighet för socialnämnden att erbjuda familjerådgivning. Familjerådgivning ska syfta till att, genom samtal, bearbeta samlevnadskonflikter i parförhållanden och familjer. Familjerådgivning ska erbjudas till den *som begär det*. Det innebär att familjerådgivning ska ges utan föregående individuell behovsprövning. Jämfört med nuvarande lydelse har *dem* ändrats till *den*. Detta för att tydliggöra att familjerådgivning även ska ges till en enskild person som begär det, t.ex. då ena parten i en relation vägrar att delta i samtal. En annan skillnad är att det inte längre anges att familjerådgivning ska erbjudas ”genom kommunens försorg eller annars genom lämplig yrkesmässig rådgivare”. Det följer redan av 3 kap. 3 § att en kommun får ingå avtal med andra utförare om att utföra kommunens uppgifter inom socialtjänsten, varför detta inte upprepas här. Vidare har *kommunen* ändrats till *socialnämnden* som ansvarigt organ för att erbjuda familjerådgivning (se avsnitt 6.1.2).

7 §

Socialnämnden ska erbjuda samarbetsamtal i syfte att föräldrar, under sakkunnig ledning, når enighet i frågor som gäller vårdnad, boende, umgänge och frågor som gäller barnets försörjning.

Socialnämnden ska även erbjuda föräldrar hjälp att träffa avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § tredje stycket föräldrabalken.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.3.4.

I *första stycket*, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 3 § första stycket 1 SoL, regleras en skyldighet för socialnämnden att erbjuda samarbetsamtal. Samarbetsamtal ska syfta till att föräldrar, under

sakkunnig ledning, när enighet i frågor som gäller vårdnad, boende, umgänge och frågor som gäller barnets försörjning. I det enskilda fallet kan samarbetsamtal ges efter behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 11 kap. eller utan föregående individuell behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 12 kap. Bestämmelsen medför dock inte någon rätt för den enskilde att få sådana samtal. Jämfört med nuvarande lydelse har *kommunen* ändrats till *socialnämnden* som ansvarigt organ för att erbjuda samarbetsamtal (se avsnitt 6.1.2).

Av *andra stycket*, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 3 § första stycket 2 SoL, framgår att socialnämnden ska erbjuda föräldrar hjälp att träffa avtal om vårdnad, boende och umgänge (se 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket och 15 a § tredje stycket föräldrabalken). I likhet med första stycket pekas nu *socialnämnden* ut som ansvarigt organ.

Missbruks- och beroendevård

8 §

Socialnämnden ska erbjuda missbruks- och beroendevård i syfte att stödja och hjälpa den som har ett missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar att komma ifrån missbruket eller beroendet.

Socialnämnden ska i samförstånd med den enskilde planera insatserna och noga bevaka att planen fullföljs.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.3.4.

I *första stycket*, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 9 § första meningen SoL, regleras en skyldighet för socialnämnden att erbjuda missbruks- och beroendevård. Missbruks- och beroendevård ska syfta till att stödja och hjälpa den som har ett missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar att komma ifrån missbruket eller beroendet. Uppräkningen motsvarar den som ges i 7 kap. 2 § första stycket, där det framgår att kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete inom detta område.

Med *missbruk* avses ett skadligt bruk där användandet leder till problem på ett sätt som skadar hälsan och/eller får sociala konsekvenser. Vid *beroende* kan förutsättningarna vara precis desamma men med det tillägg att det finns ett medicinskt konstaterat bero-

endetillstånd (se avsnitt 6.3). Missbruks- och beroendevård omfattar ett brett spektrum av vård- och stödinsatser som faller inom både det sociala och det medicinska området. Socialnämndens ansvar avser sociala insatser, men gränsen i förhållande till medicinska insatser är inte alltid lätt att dra. Ansvarsfördelningen behöver därför samordnas mellan huvudmännen. Missbruks- och beroendevård kan utformas på olika sätt och bestämmelsen förutsätter inte att vården avser vissa specifika insatser. Till exempel kan missbruks- och beroendevård ges genom information, rådgivning, stödjande samtal samt sådan vård eller behandling som utgör sociala insatser.

I det enskilda fallet kan sådan vård ges efter behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 11 kap. eller utan föregående individuell behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 12 kap. Bestämmelsen medför dock inte någon rätt för den enskilde att få missbruks- och beroendevård. Bestämmelsen medför inte heller någon inskränkning i det ansvar som vilar på regionen.

Problematiken vid missbruk och beroende är ofta sammansatt och insatserna behöver samordnas för att möta individens hela situation. Vidare kan den enskilde behöva motiveras att ta emot och fullfölja insatserna. Att stödja och hjälpa den enskilde att komma ifrån missbruket eller beroendet förutsätter därmed ett aktivt arbete från socialnämndens sida.

Andra stycket motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 5 kap. 9 § andra meningen SoL. För att uppnå en mer enhetlig begrepps användning i lagen har begreppet *hjälpen och vården* ändrats till *insatserna*. Någon ändring i sak avses inte.

Närståendestöd

9 §

Socialnämnden ska erbjuda närståendestöd i syfte att stödja och hjälpa den som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående med funktionsnedsättning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.3.4.

I paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 10 § SoL, regleras en skyldighet för socialnämnden att erbjuda närståendestöd. Närståendestöd ska syfta till att stödja och hjälpa den som vårdar en

närstående som är långvarigt sjuk eller äldre. Samma sak gäller den som stödjer en närstående med funktionsnedsättning. Detta kan göras på olika sätt, t.ex. genom information, utbildning, stödjande samtal, avlösning eller hjälp att samordna insatser. Paragrafen förutsätter inte att närståendestöd ges på något visst sätt. I det enskilda fallet kan närståendestöd ges efter behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 11 kap. eller utan föregående individuell behovsprövning enligt vad som föreskrivs i 12 kap. Paragrafen medför dock inte någon rätt för den enskilde att få sådant stöd.

11 kap. Insatser efter individuell behovsprövning – bistånd

Bistånd för livsföringen

1 §

Den som inte själv kan tillgodose sina personliga behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin livsföring.

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras skäligen levnadsförhållanden.

Paragrafen behandlas i avsnitt 16.4.1 och 16.4.2.

I första stycket, som delvis motsvarar nuvarande 4 kap. 1 § första stycket SoL, regleras rätten till bistånd för livsföringen. För att markera skillnaden mellan bistånd för livsföringen och ekonomiskt bistånd har rätten till bistånd för livsföringen kopplats till den enskildes *personliga* behov. Med detta avses alla behov som rör den enskildes dagliga liv eller på annat sätt är kopplade till honom eller henne som person. Det kan t.ex. handla om behov av hjälp med dagliga sysslor i hemmet, såsom att hålla rent, laga mat och tvätta kläder. Det kan även handla om behov av hjälp att klä på sig, äta, dricka eller sköta sin personliga hygien. Vidare kan det handla om behov av att bryta oönskad isolering och stöd för att sköta kontakter med familj och vänner såväl som med organisationer och myndigheter. Ytterligare ett exempel är behov av omfattande omsorg eller vård som kräver närhet till personal dygnet runt. Det är inte möjligt att lämna en uttömmande uppräkningslista av alla behov som ska anses ingå i begreppet, utan en individuell bedömning måste göras i varje enskilt

fall. Sammantaget rör det sig emellertid om samma slags behov som redan i dag omfattas av nuvarande 4 kap. 1 § första stycket SoL, men med undantag för ekonomiska behov.

I *andra stycket*, som delvis motsvarar nuvarande 4 kap. 1 § fjärde stycket första meningen SoL, har begreppet *skälig levnadsnivå* ändrats till *skäliga levnadsförhållanden*. Detta för att tydligare beskriva vad bistånd för livsföringen ska säkerställa. I stället för en mät- och jämförbar nivå syftar ”levnadsförhållanden” på sådana förhållanden som är viktiga för den enskildes sammantagna livssituation. Vid bedömningen av om biståndet tillförsäkrar den enskilde skäliga levnadsförhållanden ska utgångspunkten vara de övergripande mål som gäller för socialtjänstens verksamhet (2 kap. 1–3 §§). Ledning ska även hämtas från andra mål och regler som uppställs i lagen. Till exempel framgår det av 8 kap. 2 § att socialnämnden ska arbeta för att äldre personer får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Av 8 kap. 6 § framgår att socialnämnden ska arbeta för att personer som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Nämnden ska medverka till att dessa personer får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Vidare framgår det av 18 kap. 1 § att socialnämnden ska arbeta för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. Nämnden ska i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga.

2 §

Vid prövningen av behovet av bistånd för livsföringen får hänsyn inte tas till den enskildes ekonomiska förhållanden om rätten att ta ut avgifter för biståndet regleras i 29 kap.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 1 § tredje stycket SoL, men ”livsföringen *i övrigt*” har ändrats till ”livsföringen” för att begrepps användningen ska överensstämma med 1 §.

3 §

För den som har beviljats eller beviljas bistånd i form av boende i en sådan särskild boendeform som avses i 8 kap. 4 §, ska det ingå i skäligen levnadsförhållanden att kunna sammanbo med make eller sambo. Detta gäller under förutsättning att paret varaktigt har sammanbott eller, om den ena parten redan bor i ett sådant boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott.

Första stycket gäller oavsett om maken eller sambon har behov av boende i särskild boendeform.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 1 c § SoL, men begreppet skäligen levnadsnivå har ändrats till skäligen levnadsförhållanden för att begreppsanvändningen ska överensstämma med 1 §.

4 §

Socialnämnden får, även utan vårdnadshavarens samtycke, besluta om bistånd för livsföringen till barn som har fyllt 15 år om

– det är lämpligt och barnet begär eller samtycker till det, och
– biståndet inte avser vård i familjehem, jourhem, hem för vård eller boende eller stödboende.

I 5 och 6 §§ finns särskilda bestämmelser om kontaktperson och kontaktfamilj.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.2.4.

Första stycket motsvarar i sak nuvarande 3 kap. 6 a § andra stycket SoL, men har omformulerats med anledning av att begreppet öppna insatser inte längre används i lagen. Socialnämndens beslutanderätt kopplas nu i stället till begreppet bistånd för livsföringen (jfr 1 §). Det innebär att nämndens beslutanderätt i dessa fall inte omfattar ekonomiskt bistånd. För att nämnden ska få fatta beslut utan vårdnadshavarens samtycke krävs, i likhet med nuvarande lydelse, att det är lämpligt och att barnet begär eller samtycker till det. Vidare krävs att biståndet inte avser vård i familjehem, jourhem, hem för vård eller boende (HVB) eller stödboende. Denna begränsning syftar till att området för nämndens beslutanderätt ska vara detsamma som i nuvarande lydelse, dvs. avse insatser som ges när barnet bor i det egna hemmet. Någon ändring i sak avses inte.

Andra stycket motsvarar nuvarande 3 kap. 6 a § tredje stycket SoL.

Kontaktperson och kontaktfamilj

5 §

Socialnämnden får utse en särskild person (kontaktperson) eller en familj (kontaktfamilj) med uppgift att hjälpa den enskilde och hans eller hennes närmaste i personliga angelägenheter, om den enskilde begär eller samtycker till det. För barn som inte har fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. Har barnet fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnet självt begär eller samtycker till det.

Paragrafen motsvarar nuvarande 3 kap. 6 b § första stycket SoL.

6 §

Om en person som inte har fyllt 21 år har behov av särskilt stöd och särskild vägledning för att motverka en risk för missbruk av beroendeframkallande medel, för brottslig verksamhet eller för något annat socialt nedbrytande beteende, får socialnämnden utse en särskilt kvalificerad kontaktperson för den unge om denne begär eller samtycker till det. För barn som inte har fyllt 15 år får en sådan kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. Har barnet fyllt 15 år får en särskilt kvalificerad kontaktperson utses endast om barnet självt begär eller samtycker till det.

Paragrafen motsvarar, med en språklig ändring, nuvarande 3 kap. 6 b § andra stycket SoL.

7 §

Socialnämnden ska kontinuerligt följa hur insatser som avses i 5 och 6 §§ genomförs när dessa har beviljats barn och unga.

Paragrafen motsvarar nuvarande 3 kap. 6 c § SoL.

Ekonomiskt bistånd

8 §

Den som inte själv kan tillgodose sina ekonomiska behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till ekonomiskt bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sina levnads-kostnader i övrigt.

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Paragrafen behandlas i avsnitt 16.4.1.

I första stycket, som delvis motsvarar nuvarande 4 kap. 1 § första stycket SoL, regleras rätten till ekonomiskt bistånd. För att markera skillnaden mellan ekonomiskt bistånd och bistånd för livsföringen har rätten till bistånd kopplats till den enskildes *ekonomiska* behov. Med detta avses behov av ekonomisk hjälp för att klara sin försörjning eller sina levnadskostnader i övrigt. Jämfört med nuvarande lydelse har begreppet *livsföring i övrigt* ändrats till *levnadskostnader i övrigt*. Ändringen är av språklig karaktär och syftar enbart till att begreppet livsföring, av tydlighetsskäl, inte ska användas i båda biståndsparagraferna. Levnadskostnader i övrigt omfattar således allt som inte är direkt försörjning, men som ändå kan behövas för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå.

Andra stycket motsvarar nuvarande 4 kap. 1 § fjärde stycket första meningen SoL.

9 §

Följande inkomster ska inte beaktas vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd

- hemmavarande barns inkomster av eget arbete,*
- hemmavarande skolungdomars inkomster av eget arbete, om skolungdomarna är under 21 år.*

Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning.

Inkomster som avses i första stycket får dock beaktas vid tillämpning av 8 § till den del de överstiger ett prisbasbelopp per kalenderår enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 1 a § SoL, men *bistånd* har ändrats till *ekonomiskt bistånd* för att begreppsanvändningen ska överensstämma med 8 §.

Försörjningsstöd

10 §

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd enligt 8 § om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 1 § andra stycket SoL.

11 §

För den som har fått försörjningsstöd under sex månader i följd ska 25 procent av inkomsterna av anställning inte beaktas vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd (särskild beräkningsregel).

Den särskilda beräkningsregeln gäller under två år. Därefter måste kravet på att försörjningsstöd ska ha lämnats under sex månader i följd uppfyllas på nytt för att den särskilda beräkningsregeln ska gälla igen.

Den särskilda beräkningsregeln gäller inte inkomster som anges i 9 §.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 1 b § SoL, men *bistånd* har ändrats till *ekonomiskt bistånd* för att begreppsanvändningen ska överensstämma med 8 §.

12 §

Försörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader för

1. livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning och telefon,

2. boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

Skäliga kostnader enligt första stycket 1 ska i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver beräknas enligt en för hela riket gällande norm (riksnorm) på grundval av officiella prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion. Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl, ska socialnämnden dock beräkna dessa kostnader till en högre nivå. Nämnden får också i ett enskilt fall beräkna kostnaderna till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl för detta.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 3 § SoL.

13 §

Socialnämnden får begära att den som får försörjningsstöd under viss tid ska delta i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Den praktik eller kompetenshöjande verksamhet som avses i första stycket ska syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Verksamheten ska stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, där så är lämpligt, på en fortsatt utbildning. Den ska utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar.

Socialnämnden ska samråda med Arbetsförmedlingen innan beslut fattas enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 4 § SoL.

14 §

Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 13 §, får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från praktiken eller den kompetenshöjande verksamheten.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 5 § SoL.

15 §

Den som deltar i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 13 § ska i det sammanhanget inte anses som arbetstagare. I den utsträckning den enskilde utför uppgifter som stämmer överens med eller till sin art liknar sådant som vanligen utförs vid förvävsarbete, ska han eller hon dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1–9 §§, 3 kap. 1–4 och 6–13 §§, 4 kap. 1–4 och 8–10 §§ samt 7–9 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160) och av bestämmelserna om arbetsskade-försäkring i socialförsäkringsbalken.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 6 § SoL.

Annat bistånd

16 §

Socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 1 och 8 §§ om det finns skäl för det.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 2 § SoL.

12 kap. Insatser utan föregående individuell behovsprövning

1 §

Socialnämnden får tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning. Detta gäller dock inte

- 1. kontaktperson, kontaktfamilj eller kvalificerad kontaktperson,*
- 2. vård i familjehem,*
- 3. vård i sådana hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 22 och 23 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,*
- 4. vård av barn i jourhem, stödboende eller andra hem för vård eller boende än sådana som avses i 3,*
- 5. stadigvarande plats i sådant boende som avses i 8 kap. 4 eller 7 §, eller*
- 6. ekonomisk hjälp.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.3.2 och 17.3.3.

Paragrafen, som är ny, reglerar en befogenhet för socialnämnden att tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning. Detta kommer till uttryck genom att socialnämnden *får* tillhandahålla insatser på detta sätt. Insatserna kan t.ex. vara allmänt utformade eller individuellt anpassade. Att tillhandahålla insatser *utan föregående individuell behovsprövning* innebär att nämnden inte får pröva om den enskilde har behov av insatsen. Det ankommer i stället på den enskilde att avgöra om ett sådant behov finns. Däremot finns det inget hinder mot att nämnden uppställer andra villkor för att ta del av insatser på detta sätt, t.ex. att den enskilde ska ha uppnått en viss ålder, vara bosatt inom ett visst område eller ha en viss diagnos. Det finns inte heller något hinder mot att insatserna inriktas mot vissa specifika problem, såsom exempelvis våld i nära relationer eller missbruk och beroende.

Vissa insatser är undantagna från nämndens befogenhet och får därmed inte tillhandahållas utan föregående individuell behovsprövning. I *första punkten* undantas kontaktperson, kontaktfamilj och kvalificerad kontaktperson. I *andra punkten* undantas vård i familjehem och i *tredje punkten* undantas vård i särskilda ungdomshem och LVM-hem. Andra och tredje punkten gäller såväl barn som vuxna. *Fjärde punkten* gäller däremot bara barn. Där undantas vård av barn i jourhem, stödboende eller andra hem för vård eller boende (HVB) än sådana som avses i tredje punkten. Formuleringen ”andra hem för vård eller boende än sådana som avses i 3” syftar på andra HVB än särskilda ungdomshem och LVM-hem. Av tredje och fjärde punkten tillsammans följer alltså att vård av barn i HVB inte får tillhandahållas utan föregående individuell behovsprövning, oavsett vilket slags HVB det rör sig om. I *femte punkten* undantas stadigvarande plats i särskilda boendeformer för äldre personer respektive bostäder med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning. Korttidsboenden och andra tillfälliga boendelösningar omfattas inte av undantaget. Slutligen undantas, enligt *sjätte punkten*, ekonomisk hjälp. Med detta avses att den enskilde får pengar eller motsvarande av socialnämnden.

2 §

Socialnämnden får, även utan vårdnadshavarens samtycke, tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning till barn som har fyllt 15 år.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.3.4.

Paragrafen, som är ny, ger socialnämnden möjlighet att, även utan vårdnadshavarens samtycke, tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning till barn som har fyllt 15 år. Det innebär att nämnden får tillhandahålla insatser utan att först inhämta vårdnadshavarens samtycke. Insatser får även tillhandahållas mot vårdnadshavarens uttryckliga vilja. En grundläggande förutsättning är dock alltid att barnet vill ta del av den aktuella insatsen.

Informationsskyldighet

3 §

Den som genomför insatser utan föregående individuell behovsprövning ska informera om möjligheten att ansöka om bistånd för livsföringen enligt 11 kap. 1 §.

Informationen ska lämnas till enskilda som vänder sig till verksamheten. Den ska lämnas på lämpligt sätt och i lämplig utsträckning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.3.5.

Paragrafen, som är ny, reglerar en informationsskyldighet för den som genomför insatser utan föregående individuell behovsprövning, dvs. utföraren. Enligt *första stycket* ska den som genomför insatser utan föregående individuell behovsprövning informera om möjligheten att ansöka om bistånd för livsföringen (se 11 kap. 1 §). Skyldigheten fullgörs genom att utföraren lämnar övergripande information om rätten till sådant bistånd, t.ex. vad som avses med bistånd och var man kan ansöka om det. Informationen ska, enligt *andra stycket*, lämnas till enskilda som vänder sig till verksamheten. Att *vända sig* till verksamheten syftar på de situationer då en enskild tar kontakt med utföraren för att ställa frågor om eller anmäla sitt intresse för att ta del av en insats. Information ska lämnas på lämpligt sätt och i lämplig utsträckning. Det innebär att informationsskyldig-

heten inte kan fullgöras genom att lämna samma information till alla och envar, utan att informationen måste anpassas efter den enskildes individuella förutsättningar. Det gäller inte minst om den enskilde har en kognitiv funktionsnedsättning.

13 kap. Utformning och genomförande av insatser

1 §

Insatser ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 3 kap. 5 § SoL.

2 §

Insatser ska utformas så att de stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Insatser som syftar till att tillgodose den enskildes personliga behov ska även utformas så att de stärker den enskildes möjligheter att leva ett värdigt liv och känna välbefinnande.

Paragrafen behandlas i avsnitt 18.2 och 18.3.

I *första stycket*, som delvis motsvarar nuvarande 4 kap. 1 § fjärde stycket andra meningen SoL, regleras hur insatser till enskilda ska utformas. Till skillnad från nuvarande lydelse gäller bestämmelsen inte enbart *bistånd* utan alla *insatser*, dvs. både insatser som ges efter individuell behovsprövning (bistånd) och insatser som ges utan föregående individuell behovsprövning. Därutöver har vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

I *andra stycket*, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 4 § första stycket SoL, finns en kompletterande bestämmelse som gäller utformningen av insatser som syftar till att tillgodose den enskildes personliga behov. Med *personliga behov* avses samma slags behov som avses i 11 kap. 1 §, dvs. alla behov som rör den enskildes dagliga liv eller på annat sätt är kopplade till honom eller henne som person.

Det kan t.ex. handla om behov av hjälp med dagliga sysslor i hemmet, såsom att hålla rent, laga mat och tvätta kläder. Det kan även handla om behov av hjälp att klä på sig, äta, dricka eller sköta sin personliga hygien. Vidare kan det handla om behov av att bryta oönskad isolering och stöd för att sköta kontakter med familj och vänner såväl som med organisationer och myndigheter. Ytterligare ett exempel är behov av omfattande omsorg eller vård som kräver närhet till personal dygnet runt.

Sådana insatser ska, utöver vad som följer av första stycket, utformas så att de stärker den enskildes möjligheter att leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Innebörden av begreppen värdigt liv och välbefinnande kan inte förklaras generellt utan måste definieras i förhållande till varje enskild individ. Utgångspunkten för begreppet *värdigt liv* är dock att varje människa har en grundläggande värdighet och ett unikt värde bara genom att vara människa. Med detta som utgångspunkt behöver flera olika områden beaktas vid utformningen av insatser. Det handlar bl.a. om respekt för den enskildes självbestämmande, privatliv och kroppsliga integritet. Det handlar även om att anpassa insatserna efter den enskilde och göra honom eller henne delaktig. Vidare handlar det om att skapa trygghet och säkerhet för den enskilde. Med *välbefinnande* avses den enskildes upplevelse av sin livssituation och vad insatserna betyder för den upplevelsen. Välbefinnandet påverkas av den enskildes känsla av sammanhang och kan beskrivas med begreppen meningsfullhet, begriplighet och hanterbarhet. Det är därför viktigt att insatserna är meningsfulla, begripliga och hanterbara för den enskilde. Genomförande av insatser på ett sätt som främjar kontinuiteten över tid och sammanhang med andra former av stöd bidrar till detta.

Bestämmelsen är, jämfört med nuvarande lydelse, inte längre begränsad till äldre personer utan gäller alla. En annan skillnad är att bestämmelsen föreskriver hur *insatserna ska utformas*, inte hur *omsorgen ska inriktas*. Av detta följer att varje insats ska planeras och genomföras i syfte att stärka den enskildes möjligheter att leva ett värdigt liv och känna välbefinnande.

3 §

Den enskilde ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur insatser i boendet ska ges.

Paragrafen behandlas i avsnitt 18.4.

I paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 5 § fjärde stycket SoL, anges att den enskilde, så långt det är möjligt, ska kunna välja när och hur insatser i boendet ska ges. Jämfört med nuvarande lydelse är paragrafen inte längre begränsad till äldre personer, utan gäller alla som får insatser i boendet. Begreppet *boende* syftar på den bostad eller det hem där den enskilde tillbringar sin huvudsakliga dygnsvila. En annan skillnad är att paragrafen inte längre omfattar *lättåtkomlig service*. Detta begrepp har i 8 kap. 3 och 4 §§ ändrats till *lättåtkomliga tjänster*, vilket syftar på allmänna tjänster som finns utanför det egna hemmet. Det kan t.ex. handla om allmänna kommunikationer, post, apotek och livsmedelsaffär. Då förevarande paragraf emellertid avser utformningen av individuellt inriktade insatser i boendet, är begreppet inte längre relevant här och har därför utgått.

Vård- och genomförandeplan

4 §

När den enskilde behöver vårdas i ett hem för vård eller boende, stöd-boende eller familjehem ska en plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna (vårdplan).

För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende, stöd-boende eller familjehem ska en plan upprättas över hur vården ska genomföras (genomförandeplan).

Vård- och genomförandeplanen ska även uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för.

Paragrafen motsvarar, med en språklig ändring, nuvarande 11 kap. 3 § SoL.

Samordnad individuell plan

5 §

När den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med regionen upprätta en samordnad individuell plan. Planen ska upprättas om kommunen eller regionen bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda, och om den enskilde samtycker till att den upprättas. Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål.

Paragrafen motsvarar, med en språklig ändring, nuvarande 2 kap. 7 § första stycket SoL.

6 §

En samordnad individuell plan ska när det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde. Närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen, om det är lämpligt och den enskilde inte motsätter sig det.

Av planen ska det framgå

- 1. vilka insatser som behövs,*
- 2. vilka insatser respektive huvudman ska svara för,*
- 3. vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller regionen, och*
- 4. vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen.*

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga ändringar, nuvarande 2 kap. 7 § andra och tredje styckena SoL.

AVDELNING IV. HANDLÄGGNING, DOKUMENTATION OCH BEHANDLING AV UPPGIFTER

14 kap. Handläggning och dokumentation

1 §

Bestämmelser om handläggning av ärenden finns i förvaltningslagen (2017:900).

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.1.2.

Paragrafen, som är ny, upplyser om att det finns bestämmelser om handläggning av ärenden i förvaltningslagen (2017:900). Dessa gäller vid handläggning av ärenden inom socialtjänsten om inte annat anges i lag eller förordning (4 § förvaltningslagen). Särskilda bestämmelser om handläggning av ärenden inom socialtjänsten finns i förevarande kapitel.

Utredning

2 §

Socialnämnden ska utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Vad som har kommit fram vid utredning och som har betydelse för ett ärendes avgörande ska tillvaratas på ett betryggande sätt.

Paragrafen motsvarar nuvarande 11 kap. 1 § SoL.

Dokumentation

3 §

Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av insatser ska dokumenteras, om inte annat följer av 6 eller 7 §. Dokumentationen ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.5.1.

Paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 11 kap. 5 § första stycket SoL, reglerar en skyldighet att dokumentera handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av insatser. Begreppet *insatser* har samma innebörd som i 10 kap. 1 § första stycket, dvs. rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp till enskilda som behöver det. Jämfört med nuvarande lydelse är skyldigheten att dokumentera inte längre begränsad till genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling. Skyldigheten gäller i stället vid genomförande av alla insatser, oavsett om dessa ges efter behovsprövning

(bistånd) eller utan föregående individuell behovsprövning. I 6 och 7 §§ regleras undantag i fråga om uppgifter om enskildas personliga förhållanden. Därutöver har vissa språkliga ändringar gjorts.

4 §

Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga ändringar, nuvarande 11 kap. 6 § SoL.

5 §

Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.

Paragrafen motsvarar, med en språklig ändring, nuvarande 11 kap. 5 § andra stycket SoL.

Undantag från skyldigheten att dokumentera

6 §

Skyldigheten att dokumentera gäller inte uppgifter om enskildas personliga förhållanden vid genomförande av rådgivning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.5.1.

Paragrafen, som är ny, reglerar ett undantag från skyldigheten att dokumentera enligt 3 §. Undantaget gäller uppgifter om *enskildas personliga förhållanden* vid genomförande av rådgivning. Vad som menas med personliga förhållanden får bestämmas utifrån vanligt språkbruk (jfr prop. 1979/80:2 del A s. 84). Det kan t.ex. handla om namn, personnummer eller adress. Andra exempel är försörjningsförmåga, missbruk eller psykiskt mående. Undantaget gäller vid genomförande av *rådgivning*, t.ex. familjerådgivning eller alkoholrådgivning, och

gäller oavsett om insatsen ges efter behovsprövning (bistånd) eller utan föregående individuell behovsprövning. Dokumentation av andra uppgifter, t.ex. övergripande uppgifter som behövs för att följa upp eller kontrollera verksamheten, omfattas inte.

7 §

Socialnämnden får, om det finns särskilda skäl, bestämma att uppgifter om enskildas personliga förhållanden inte ska dokumenteras vid genomförande av en insats utan föregående individuell behovsprövning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.5.1.

Paragrafen, som är ny, ger socialnämnden en befogenhet att medge undantag från skyldigheten att dokumentera enligt 3 §. Denna befogenhet gäller uppgifter om enskildas personliga förhållanden vid genomförande av en insats utan föregående individuell behovsprövning. Vad som menas med *personliga förhållanden* får bestämmas utifrån vanligt språkbruk (jfr prop. 1979/80:2 del A s. 84). Det kan t.ex. handla om namn, personnummer eller adress. Andra exempel är försörjningsförmåga, missbruk eller psykiskt mående.

Uppgifter om enskildas personliga förhållanden får bara undantas från kravet på dokumentation om det finns *särskilda skäl*. Vad som utgör särskilda skäl måste bedömas utifrån insatsens syfte och karaktär, samt vägas mot behovet av att kunna följa upp insatsen på individnivå. Undantag kan exempelvis vara motiverat om det bedöms vara svårt att nå utsatta grupper utan möjlighet för enskilda att delta anonymt, såsom vid insatser som rör våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, missbruk eller prostitution. Vidare kan undantag vara motiverat när öppna verksamheter är utformade som mötesplatser eller träffpunkter, och där det inte är lämpligt eller behövligt att dokumentera uppgifter som kan kopplas till enskilda individer. Däremot är det inte lämpligt att undanta hemtjänst eller andra insatser som utförs i den enskildes hem och som behöver kunna följas upp på individnivå.

Andra uppgifter än sådana som avser enskildas personliga förhållanden ska alltid dokumenteras enligt vad som följer av 3 §. Det kan t.ex. handla om uppgifter om antalet deltagare, deras ålder och kön. Det kan även handla om aidentifierade uppgifter om problem eller

svårigheter som uppkommer under genomförandet av en insats och orsaken till att deltagare avbryter insatsen i förtid. Ytterligare exempel är avidentifierade uppgifter om deltagarnas mående och sociala situation när insatsen inleds respektive avslutas.

Det ankommer på socialnämnden att besluta om undantag från kravet på dokumentation. En utförare får alltså inte på eget initiativ avstå från att dokumentera. Nämndens beslut gäller i förhållande till alla som deltar i en viss insats, vilket kommer till uttryck genom pluralformen *enskildas* personliga förhållanden. Det innebär att beslutet inte får avse bara en enskild individ. Nämndens beslut ska vidare gälla i förhållande till en viss specifik insats. Något generellt undantag från kravet på dokumentation får inte förekomma.

Företräde inför socialnämnden

8 §

Den som enligt 25 § förvaltningslagen (2017:900) ska underrättas och ges tillfälle att yttra sig i ett ärende som rör enskild har rätt att få företräde inför socialnämnden, om inte särskilda skäl föranleder annat.

Den som ges tillfälle att yttra sig ska underrättas om sin rätt att få företräde inför nämnden.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.1.4.

I *första stycket*, som delvis motsvarar nuvarande 11 kap. 9 § första stycket SoL, regleras en rätt till företräde inför socialnämnden. Där anges att den som enligt 25 § förvaltningslagen (2017:900) ska underrättas och ges tillfälle att yttra sig i ett ärende som rör enskild – dvs. den som är part – har rätt att få företräde inför socialnämnden, om inte särskilda skäl föranleder annat. Jämfört med nuvarande lydelse är rätten till företräde inför nämnden enbart kopplad till 25 § förvaltningslagen, inte nuvarande 8 § SoL (11 § i denna lag). Det innebär att rätten till företräde inför nämnden gäller i alla ärenden som rör enskilda och där en enskild är part, inte bara ärenden som kan överklagas genom laglighetsprövning.

Andra stycket motsvarar nuvarande 11 kap. 9 § andra stycket SoL.

Ändring av gynnande beslut

9 §

Socialnämnden får, utöver vad som följer av 37 § andra stycket förvaltningslagen (2017:900), ändra ett beslut om fortlöpande bistånd vid väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den enskilde.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.1.5.

Paragrafen, som är ny, kompletterar 37 § andra stycket förvaltningslagen (2017:900), som reglerar när ett gynnande beslut får ändras till den enskildes nackdel. Paragrafen innebär att socialnämnden, utöver de situationer som följer av förvaltningslagen, i vissa fall får ändra ett beslut om *fortlöpande bistånd*, dvs. bistånd som gäller tills vidare. Ett sådant beslut får ändras vid *väsentligt ändrade förhållanden*. Med detta avses varaktigt eller påtagligt ändrade förhållanden. Dessa förhållanden ska dessutom vara *hänförliga till den enskilde*, t.ex. den enskildes fysiska eller kognitiva förmåga i något visst avseende. Det ska röra sig om sådana förhållanden som nämnden hade kunnat beakta vid det ursprungliga ställningstagandet till den enskildes rätt till bistånd. Andra förhållanden, såsom kommunens ekonomiska förhållanden, får inte beaktas.

Ärenden som kan laglighetsprövas

10 §

Vid handläggning av ärenden där besluten kan laglighetsprövas genom att överklagas enligt 13 kap. kommunallagen (2017:725) ska bestämmelserna om remiss i 26 § förvaltningslagen (2017:900) tillämpas.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.1.2.

Paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 11 kap. 7 § SoL, anger att bestämmelserna om remiss i 26 § förvaltningslagen (2017:900) ska tillämpas vid handläggning av ärenden där besluten kan laglighetsprövas genom att överklagas enligt 13 kap. kommunallagen (2017:725). Därmed görs undantag från 2 § förvaltningslagen, som anger att bl.a. 26 § inte ska tillämpas i ärenden där besluten kan laglighetsprövas. När socialnämnden handlägger andra ärenden än sådana där besluten

kan laglighetsprövas, är 26 § förvaltningslagen tillämplig utan någon särskild föreskrift i socialtjänstlagen.

11 §

Vid handläggning av ärenden som rör enskilda och där besluten kan laglighetsprövas genom att överklagas enligt 13 kap. kommunallagen (2017:725) ska följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900) tillämpas:

- 10 § om partsinsyn,
- 11 och 12 §§ om åtgärder om handläggningen försenas,
- 23 § om utredningsansvaret,
- 24 § om när man får lämna uppgifter muntligt,
- 25 § om kommunikation,
- 31 § om dokumentation av beslut,
- 32 § om motivering av beslut,
- 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till, och
- 36 § om rättelse av skrivfel och liknande.

Vad som sägs i första stycket gäller också när det är fråga om en ansökan eller ett yttrande till en annan myndighet i ett mål eller ärende som rör enskild.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.1.2 och 23.1.3.

Första stycket, som delvis motsvarar nuvarande 11 kap. 8 § första stycket SoL, anger att vissa bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900) ska tillämpas vid handläggning av ärenden som rör enskilda och där besluten kan laglighetsprövas genom att överklagas enligt 13 kap. kommunallagen (2017:725). Därmed görs undantag från 2 § förvaltningslagen, som anger att de uppräknade bestämmelserna inte ska tillämpas i ärenden där besluten kan laglighetsprövas. När socialnämnden handlägger andra ärenden än sådana där besluten kan laglighetsprövas, är dessa bestämmelser tillämpliga utan någon särskild föreskrift i socialtjänstlagen.

Jämfört med nuvarande lydelse är bestämmelsen inte längre avgränsad till ärenden som avser *myndighetsutövning mot någon enskild* utan gäller alla ärenden som rör *enskilda*. Med detta avses ärenden som på ett konkret eller direkt sätt påverkar enskilda, t.ex. ärenden

om annat bistånd enligt 11 kap. 16 §. Sådana ärendetyper innefattar dock i regel myndighetsutövning.

Andra stycket, som delvis motsvarar nuvarande 11 kap. 8 § tredje stycket SoL, anger att vad som sägs i första stycket också gäller när det är fråga om en ansökan eller ett yttrande till en annan myndighet i ett mål eller ärende *som rör enskild*. Innebörden av denna formulering är densamma som i första stycket.

Delgivning

12 §

Vid delgivning med enskild i mål eller ärende enligt denna lag som avser myndighetsutövning får 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) inte tillämpas.

Paragrafen motsvarar nuvarande 11 kap. 12 § SoL.

15 kap. Uppgiftsskyldighet

1 §

Bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar finns i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Där finns även sekretessbrytande bestämmelser och bestämmelser om undantag från sekretess.

Paragrafen behandlas i avsnitt 25.1.4.

Paragrafen, som är ny, upplyser om att det i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) finns bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar. Där finns även sekretessbrytande bestämmelser och bestämmelser om undantag från sekretess. Av 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen framgår att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning. I förevarande kapitel finns bestämmelser som föreskriver sådan uppgiftsskyldighet.

Skyldighet att lämna ut uppgifter

Statistiska ändamål

2 §

Socialnämnden ska, enligt vad regeringen närmare föreskriver, lämna ut personuppgifter till Socialstyrelsen för angelägna statistiska ändamål.

Paragrafen motsvarar, med en språklig ändring, nuvarande 12 kap. 5 § SoL.

Forskningsändamål

3 §

Socialnämnden ska lämna ut personuppgifter till statliga myndigheter, när detta begärs för forskningsändamål och det kan ske utan risk för att den enskilde eller någon honom eller henne närstående lider men.

Paragrafen motsvarar, med en språklig ändring, nuvarande 12 kap. 6 § SoL.

Utbetalad ekonomisk hjälp

4 §

Socialnämnden ska på begäran av en annan myndighet lämna uppgifter till denna om utbetalad ekonomisk hjälp, om syftet är att undvika felaktiga utbetalningar från det allmänna eller en felaktig beskattning.

Paragrafen motsvarar nuvarande 12 kap. 7 § första stycket SoL.

Uppgiftslämnande mellan nämnder

5 §

Om kommunens uppgifter inom socialtjänsten fullgörs av flera nämnder ska varje sådan nämnd, i den utsträckning det begärs, till de övriga lämna

1. uppgifter om att en person är aktuell i ett ärende inom socialtjänsten, och

2. de uppgifter som behövs för att administrera fördelningen av platser inom särskilda boendeformer i kommunen.

Uppgiftsskyldigheten enligt första stycket gäller inte uppgifter som omfattas av sekretess enligt 26 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Paragrafen motsvarar nuvarande 12 kap. 7 § andra och tredje styckena SoL.

Underrättelse till åklagarmyndigheten

6 §

Har en domstol dömt någon till ungdomsvård eller till ungdomstjänst, ska socialnämnden underrätta åklagarmyndigheten, om det kan antas att det finns förutsättningar för åtgärd enligt 30 b § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare eller 32 kap. 4 § brottsbalken.

Paragrafen motsvarar, med en språklig ändring, nuvarande 12 kap. 8 § SoL.

Anmälan till Folkhälsomyndigheten

7 §

Om socialnämnden i sin verksamhet iakttagit något som tyder på att nya medel används för missbruksändamål eller att ändringar sker i missbruksmönster av kända medel, ska nämnden utan dröjsmål anmäla detta till Folkhälsomyndigheten.

Paragrafen motsvarar nuvarande 12 kap. 9 § SoL.

Vissa andra uppgifter

8 §

Från socialtjänsten ska utan hinder av sekretess lämnas

- 1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket,*
- 2. uppgifter som behövs i ett ärende hos Skatteverket om skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481), och*
- 3. uppgifter om en studerande som behövs för prövning av ett ärende om att avskilja denne från högskoleutbildning eller polisprogrammet.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 12 kap. 10 § tredje stycket SoL.

Rätt att ta del av uppgifter

Förmån, ersättning eller annat stöd åt enskild

9 §

Socialnämnden har rätt att ta del av uppgifter om förmån, ersättning eller annat stöd åt enskild hos Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och arbetslöshetskassorna. Om det finns skäl för det ska dessa myndigheter och arbetslöshetskassorna på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar nuvarande 11 kap. 11 § SoL.

Uppgifter om enskilda hos Arbetsförmedlingen

10 §

Socialnämnden har rätt att ta del av uppgifter om enskilda hos Arbetsförmedlingen. Om det finns skäl för det ska Arbetsförmedlingen på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar nuvarande 11 kap. 11 a § SoL.

Uppgifter om enskilda hos Skatteverket

11§

Socialnämnden har rätt att hos Skatteverket ta del av uppgifter om enskilda som avser inkomstlaget kapital enligt inkomstskattelagen (1999:1229) eller återbetalning av skatt enligt skatteförfarandelagen (2011:1244). Om det finns skäl för det ska Skatteverket på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar nuvarande 11 kap. 11 b § SoL.

16 kap. Gallring

Skyldighet att gallra

1 §

Anteckningar och andra uppgifter i en personakt hos socialnämnden som tillhör en sådan sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska gallras fem år efter det att sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna ska dock inte gallras så länge uppgifter om samma person inte har gallrats av nämnden enligt andra stycket.

Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska gallras fem år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört.

Gallringen ska vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringskyldigheten inträdde.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga ändringar, nuvarande 12 kap. 1 § SoL.

Handlingar som inte får gallras

2 §

Följande handlingar får inte gallras med stöd av bestämmelserna i 1 § första stycket:

1. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken,

2. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om adoption,

3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, familjehem, stödboende, sådant boende som avses i 8 kap. 7 § eller annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

Avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § tredje stycket föräldrabalken som godkänts av socialnämnden får inte gallras förrän barnet fyllt arton år.

Handlingar ska vidare undantas från gallring enligt bestämmelserna i 1 § av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner beträffande ett representativt urval av personer.

Paragrafen motsvarar nuvarande 12 kap. 2 § SoL.

17 kap. Dokumentation, gallring och tystnadsplikt i enskild verksamhet

Dokumentation

1 §

Bestämmelserna i 14 kap. 3–5 §§ gäller i tillämpliga delar i enskild verksamhet som står under Inspektionen för vård och omsorgs tillsyn enligt denna lag.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 3 § första stycket första meningen SoL.

Bevarande och gallring

2 §

Anteckningar och andra uppgifter i en personakt som tillhör en sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska, i enskild verksamhet som står under Inspektionen för vård och omsorgs tillsyn enligt denna lag, bevaras och därefter gallras två år efter det att den sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna ska dock inte gallras så länge uppgifter om samma person inte har gallrats enligt andra stycket.

Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska gallras två år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört.

Gallringen ska vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringsskyldigheten inträdde.

Den socialnämnd som beslutat om en insats som genomförs i en enskild verksamhet får träffa avtal med den som bedriver verksamheten om att handlingar ska överlämnas till nämnden när gallringsskyldigheten inträder. Detta gäller dock inte handlingar som avses i 3 §.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 3 § första stycket andra och tredje meningarna och andra–fjärde styckena SoL, men första stycket har kompletterats med ett tillägg om att bestämmelsen gäller i enskild verksamhet som står under Inspektionen för vård och omsorgs tillsyn. Detta följer redan av nuvarande lydelse men förtydligas här eftersom nuvarande 7 kap. 3 § SoL har delats upp i två paragrafer. Någon ändring i sak avses inte.

3 §

Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som avser barn som har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, stödboende eller sådan bostad som avses i 8 kap. 7 § ska överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen, när gallringsskyldigheten enligt 2 § första stycket inträder.

När gallringsskyldigheten enligt 2 § första stycket inträder ska handlingar i enskild verksamhet, av hänsyn till forskningens behov, i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner i fråga om

ett representativt urval av personer överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 3 a § SoL.

Utlämnande av handling i personakt

4 §

En handling i en personakt i enskild verksamhet som står under Inspektionen för vård och omsorgs tillsyn enligt denna lag ska, om det begärs av den som akten rör, så snart som möjligt tillhandahållas denne för läsning eller avskrivning på stället eller i avskrift eller kopia, om inte annat följer av 9 §.

En fråga om utlämnande enligt första stycket prövas av den som ansvarar för personakten. Anser denne att personakten eller någon del av den inte bör lämnas ut ska han eller hon genast med eget yttrande överlämna frågan till Inspektionen för vård och omsorg för prövning.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 4 § SoL.

Omhändertagande av personakt

5 §

Inspektionen för vård och omsorg får besluta att en personakt i enskild verksamhet som står under inspektionens tillsyn enligt denna lag ska tas om hand

- 1. om verksamheten upphör,*
- 2. om det på sannolika skäl kan antas att personakten inte kommer att handhas enligt föreskrifterna i denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, eller*
- 3. om den som ansvarar för personakten ansöker om det och det finns ett påtagligt behov av att akten tas om hand.*

En omhändertagen personakt ska återlämnas, om det är möjligt och det inte finns skäl för omhändertagande enligt 5 §. Beslut i fråga om återlämnande meddelas av Inspektionen för vård och omsorg efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 5 § första och andra styckena SoL.

6 §

Personakter som har tagits om hand av Inspektionen för vård och omsorg ska förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakterna ska bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten, dock får handlingar som avses i 3 § inte gallras. En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för ett särskilt fall, samma skyldighet att lämna uppgiften som den haft som ansvarat för akten före omhändertagandet.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 5 § tredje stycket SoL, men har kompletterats med ett tillägg om att den gäller då Inspektionen för vård och omsorg har omhändertagit personakterna. Detta följer redan av nuvarande lydelse men förtydligas här eftersom nuvarande 7 kap. 5 § har delats upp i två paragrafer. Någon ändring i sak avses inte.

Utredning av missförhållande

7 §

Ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som har rapporterats enligt 26 kap. 2 §, ska i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet utredas av den som bedriver verksamheten.

Rapporten samt utredningen och övrig dokumentation enligt 26 kap. 5 § ska bevaras och därefter gallras fem år efter det att den sista anteckningen gjordes.

Den socialnämnd som har beslutat om en insats som genomförs i en yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet, får träffa avtal med den som bedriver verksamheten om att sådana handlingar som avses i andra stycket ska överlämnas till nämnden när gallringskyldigheten inträder.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 6 § SoL.

Tystnadsplikt

8 §

Den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedrivnen enskild verksamhet som avser insatser enligt denna lag får inte obehörigen röja vad han eller hon då har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

Paragrafen motsvarar, med en språklig ändring, nuvarande 15 kap. 1 § SoL.

9 §

Den som är eller har varit verksam inom enskild familjerådgivning får inte obehörigen röja en uppgift som en enskild har lämnat i förtroende eller som har inhämtats i samband med rådgivningen.

Paragrafen motsvarar nuvarande 15 kap. 2 § SoL.

AVDELNING V. SKYDD OCH STÖD FÖR BARN OCH UNGA

18 kap. Socialnämndens ansvar för barn och ungas uppväxtförhållanden

1 §

Socialnämnden ska arbeta för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden.

Nämnden ska i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga.

Paragrafen motsvarar nuvarande 5 kap. 1 § 1 och 2 SoL, men *verka* för har ändrats till *arbeta för* (se avsnitt 6.3). Detta för att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen. Någon ändring i sak avses inte.

Förebygga och motverka att barn och unga far illa

2 §

Socialnämnden ska

1. *bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa,*

2. *aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk och beroende bland barn och unga av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, beroendeframkallande medel, dopningsmedel, samt spel om pengar,*

3. *tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, uppmärksamma och arbeta för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem,*

4. *med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som har visat tecken till en ogynnsam utveckling, och*

5. *i nära samarbete med hemmen ansvara för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om barnets eller den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet.*

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 5 kap. 1 § 3–8 SoL. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen har *missbruk* ändrats till *missbruk och beroende*, *verka för* har ändrats till *arbeta för* och *sörja för* har ändrats till *ansvara för* (se avsnitt 6.3). Någon ändring i sak avses inte.

3 §

Socialnämnden ska i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Ifråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 17 kap. 8 och 9 §§ och av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Nämnden ska aktivt arbeta för att samverkan kommer till stånd.

Paragrafen motsvarar nuvarande 5 kap. 1 a § SoL, men *verka för* har ändrats till *arbeta för* (se avsnitt 6.3). Detta för att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen. Någon ändring i sak avses inte.

Särskilt behov av insatser i vissa fall

4 §

Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får de insatser som de behöver.

Socialnämnden ska särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott.

Första stycket motsvarar nuvarande 5 kap. 11 § tredje stycket SoL, men *stöd och hjälp* har ändrats till *insatser* (se avsnitt 6.2.1). Detta för att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen.

Av *andra stycket*, som delvis motsvarar nuvarande 5 kap. 11 § fjärde stycket SoL, framgår att socialnämnden särskilt ska beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott. Jämfört med nuvarande lydelse anges inte längre att socialnämnden ska ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. Det beror på att nämnden redan har ett sådant uttryckligt ansvar enligt första stycket, varför detta inte behöver upprepas här. Någon ändring i sak avses inte.

5 §

Socialnämnden ska tillgodose det särskilda behov av insatser som kan finnas hos barn och unga sedan

– ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts,

– vård och fostran utanför det egna hemmet har upphört,

– verkställighet av sluten ungdomsvård enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård har upphört.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 5 kap. 1 § 9 och 10 SoL. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen har *stöd och hjälp* ändrats till *insatser* (se avsnitt 6.2.1). Någon ändring i sak avses inte.

Barn och unga som har begått brott

6 §

Socialnämnden ansvarar för att påföljden ungdomstjänst kan verkställas så snart det kan ske. Verkställigheten ska påbörjas senast två månader efter det att domen vunnit laga kraft, om inte särskilda skäl talar mot det.

Socialnämnden ska bestämma det närmare innehållet i en utdömd ungdomstjänst i en arbetsplan och utse en handledare för den unge. Socialnämnden ska kontrollera att arbetsplanen följs.

Paragrafen motsvarar i huvudsak nuvarande 5 kap. 1 b § SoL. Till skillnad från nuvarande lydelse har dock *kommunen* ändrats till *socialnämnden* som ansvarigt organ för att påföljden ungdomstjänst kan verkställas så snart det kan ske (se avsnitt 6.1.2). Vidare har *sörja för* ändrats till *ansvarar för* (se avsnitt 6.3). Det sistnämnda i syfte att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen och någon ändring i sak avses inte i denna del.

7 §

Socialnämnden ansvarar för att medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott kan erbjudas när brottet har begåtts av någon som är under 21 år.

Paragrafen motsvarar i huvudsak nuvarande 5 kap. 1 c § SoL. Till skillnad från nuvarande lydelse har dock *kommunen* ändrats till *socialnämnden* som ansvarigt organ för att medling kan erbjudas när ett brott har begåtts av någon som är under 21 år (se avsnitt 6.1.2). Vidare har *sörja för* ändrats till *ansvarar för* (se avsnitt 6.3). Det sistnämnda i syfte att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen och någon ändring i sak avses inte i denna del.

Förbud mot att ta emot andras barn

8 §

När ett barns bästa kräver det, får socialnämnden förbjuda eller begränsa möjligheterna för en person som har sitt hem inom kommunen att i hemmet ta emot andras barn.

Ett sådant förbud omfattar inte fall då det med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogat att ett barn tas emot i hemmet.

Paragrafen motsvarar nuvarande 5 kap. 2 § SoL.

19 kap. Utredning av barn och ungas behov av skydd och stöd

Omedelbar skyddsbedömning

1 §

När en anmälan enligt 14 kap. 2 § rör barn eller unga ska socialnämnden genast göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. En sådan bedömning ska dokumenteras.

Paragrafen motsvarar nuvarande 11 kap. 1 a § första stycket SoL.

Tidsgräns för förhandsbedömning

2 §

När en anmälan enligt 14 kap. 2 § rör barn eller unga ska socialnämnden, om det inte finns synnerliga skäl, fatta beslut om att inleda eller inte inleda utredning inom fjorton dagar efter det att anmälan har kommit in. Ett sådant beslut behöver dock inte fattas om det redan pågår en utredning om det barn eller den unge som anmälan avser.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 11 kap. 1 a § andra stycket SoL. Jämfört med nuvarande lydelse har ett tillägg gjorts om att paragrafen gäller när en anmälan enligt 14 kap. 2 § rör barn eller unga. Detta följer redan av nuvarande 11 kap. 1 a § SoL men anges här eftersom nuvarande 11 kap. 1 a § SoL har delats upp i två paragrafer. Någon ändring i sak avses inte.

Befogenheter och skyldigheter under utredningstiden

3 §

En utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd ska bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader. Finns det särskilda skäl får socialnämnden besluta att förlänga utredningen för viss tid.

Den som berörs av en sådan utredning ska, om inte särskilda skäl talar mot det, genast underrättas om att en utredning har inletts.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 11 kap. 2 § andra och tredje styckena SoL.

4 §

Vid en sådan utredning som avses i 3 § får socialnämnden, för bedömningen av behovet av insatser, konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs. Utredningen ska bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet. Utredningen ska inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 11 kap. 2 § första stycket SoL.

Samtal med barn utan vårdnadshavarens samtycke

5 §

Ett barn får höras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande

- inför ett beslut om att inleda eller inte inleda utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd,*
- vid en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd,*
- vid en utredning på socialnämndens initiativ om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 7 eller 8 § föräldrabalken.*

Barnets vårdnadshavare ska, om inte särskilda skäl talar mot det, genast underrättas om att barnet har hörts.

Paragrafen behandlas i avsnitt 19.5.2.

Första stycket, som delvis motsvarar nuvarande 11 kap. 10 § tredje stycket SoL, reglerar förutsättningarna för socialnämnden att höra ett barn utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Utrymmet för sådana samtal har i förvarande bestämmelse utvidgats till att även gälla inför socialnämndens beslut om att inleda eller inte inleda en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd, dvs. under en förhandsbedömning. En förhandsbedömning är inte en mindre utredning, utan en bedömning av om nämnden ska inleda en utredning eller inte, och ska inte vara alltför omfattande. Barnet kan därför bara höras vid något enstaka tillfälle inom ramen för en sådan bedömning. Motsvarande begränsning gäller inte under en pågående utredning av om socialnämnden behöver ingripa till barnets skydd eller stöd, och inte heller under en pågående utredning om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 7 eller 8 § föräldrabalken. Därutöver har vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts, men någon ändring i sak avses inte i det avseendet.

Behovet av att höra ett barn under en förhandsbedömning, utan vårdnadshavarens samtycke, måste övervägas i varje enskilt fall. Ofta kan det vara av stor betydelse för barnets bästa att eftersträva samtycke från vårdnadshavaren även om samtalet i och för sig får genomföras utan sådant samtycke. Till exempel kan det vara motiverat att höra ett barn utan vårdnadshavarens samtycke när en anmälan rör samspillet mellan barnet och vårdnadshavaren. Socialtjänsten kan då ha behov av att tala med både barnet och vårdnadshavaren var för sig. Ett annat exempel är när vårdnadshavaren hävdar att barnet inte vill ha stöd och hjälp men inte låter socialtjänsten tala med barnet.

Någon regel om att vårdnadshavarens inställning ska kontrolleras före samtalet finns inte. Däremot anförs i prop. 2009/10:192 s. 33 att det av nuvarande 1 kap. 1 § och 3 kap. 5 § SoL följer att vårdnadshavaren bör informeras om samtalet innan det genomförs. Av nämnda bestämmelser framgår att socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet (nuvarande 1 kap. 1 § SoL) och att socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne (nuvarande 3 kap. 5 § SoL). Då begreppet *insatser* i denna lag har en något snävare innebörd än i nuvarande socialtjänstlag kan nuvarande 3 kap. 5 § SoL (nya 13 kap. 1 §) inte längre åberopas till grund

för påståendet att vårdnadshavaren bör informeras om samtalet innan det genomförs. Detta eftersom sådan information inte ingår i begreppet insatser och därmed inte omfattas av nya 13 kap. 1 §. Huvudprincipen i socialtjänstens verksamhet är dock även fortsättningsvis frivillighet och självbestämmande, varför vårdnadshavaren enbart med stöd av nuvarande 1 kap. 1 § SoL (nya 2 kap. 1 §) bör informeras om samtalet innan det genomförs. Något uttryckligt krav på att vårdnadshavaren ska få sådan information finns dock inte. Såsom framgår av kommentaren till andra stycket föreskrivs däremot en skyldighet att informera vårdnadshavaren *efter* att barnet har hörts.

Hur socialtjänsten bör agera för att praktiskt få till stånd ett samtal, när vårdnadshavaren motsätter sig detta, måste avgöras utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall. Det är inte godtagbart att socialtjänstens handläggare bereder sig tillträde till barnets hem när vårdnadshavaren inte är hemma för att få kontakt med barnet. Det är inte heller godtagbart att handläggaren hämtar ett barn till socialtjänstens lokaler när barnet är på väg hem från skolan eller ute och leker på fritiden (jfr prop. 2009/10:192 s. 33 och JO 2006/07 s. 212). Ibland kan den enda praktiska möjligheten att genomföra ett samtal vara att ta en kontakt med barnet i skolan. När socialtjänstens handläggare kontakter ett barn i skolan är det emellertid oundvikligt att även andra personer än det berörda barnet får vetskap om det inträffade. Det rör sig i första hand om skolans personal, men även andra elever kan lägga märke till händelsen. Barnets egen reaktion på samtalet kan även den vara svår att dölja, vilket i sin tur riskerar att leda till ytterligare uppmärksamhet från omgivningen. Information om barnets kontakter med socialtjänsten – uppgifter som typiskt sett är skyddade av sekretess – riskerar därmed att bli kända utanför kretsen av de närmaste berörda. Tillsammans med omgivningens reaktioner och det obehag detta kan orsaka barnet riskerar kontakten i skolan att kränka barnets integritet (JO 2016/17 s. 506). Samtal med barnet i skolan får därför inte genomföras slentrianmässigt eller enbart av praktiska skäl, utan måste alltid föregås av en avvägning mellan intresset av att tala med barnet och barnets behov av skydd för sin integritet. I detta sammanhang måste en bedömning göras av om behovet av att höra barnet överväger risken för att barnet skadas av den uppmärksamhet som socialtjänstens besök i skolan kan medföra.

Beroende på barnets ålder och förutsättningar kan det annars vara lämpligt att höra barnet via telefon eller andra digitala kommunika-

tionstjänster. Ett digitalt möte förutsätter att barnet befinner sig i en trygg miljö där det går att genomföra samtalet. Det förutsätter även att hänsyn tas till integritet, sekretess och säkerhetsfrågor. Vidare bör beaktas att det vid ett digitalt möte kan vara svårt för socialtjänstens handläggare att veta om fler personer befinner sig i närheten och tar del av samtalet. Det kan även vara svårt att läsa av barnets reaktioner. Därutöver måste handläggaren försäkra sig om att det är barnet som svarar på frågorna, inte någon annan.

Av *andra stycket*, som är nytt, framgår att barnets vårdnadshavare, om inte särskilda skäl talar mot det, genast ska underrättas om att barnet har hörts. Det innebär att barnets vårdnadshavare som huvudregel ska underrättas i direkt anslutning till att samtalet har genomförts. Nämnden får avvakta något med att lämna sådan underrättelse om det finns särskilda skäl. Till exempel kan det finnas anledning att avvakta något om det under en förhandsbedömning framkommer uppgifter om hot, våld eller övergrepp som ger nämnden anledning att omedelbart inleda utredning, samtidigt som det finns behov av visst rådrum för att tillsammans med barnet planera kontakten med vårdnadshavaren och överväga det eventuella behov av skydd som kan uppstå i och med att informationen om genomfört samtal når vårdnadshavaren (jfr 19 kap. 3 § andra stycket och prop. 2012/13:10 s. 62). Ytterligare ett exempel är om barnet själv framför önskemål om att avvakta med underrättelse till vårdnadshavaren. Barnet kan ha berättat om missförhållanden och uppleva ett stort obehag inför att vårdnadshavaren underrättas. Ett visst rådrum kan därför behövas för att samtala ytterligare med barnet och för att kunna förbereda kontakten med vårdnadshavaren (jfr prop. 2012/13:10 s. 133).

20 kap. Vård av barn och unga utanför det egna hemmet

Övergripande principer vid placering av barn

1 §

När ett barn placeras ska det i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon närstående. Vad som är bäst för barnet ska dock enligt 5 kap. 1 § andra stycket alltid vara avgörande.

Av paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 6 kap. 5 § SoL, framgår att det vid placering av ett barn i första hand ska övervägas om barnet kan tas emot av någon närstående. Vad som är bäst för barnet ska dock enligt 5 kap. 1 § andra stycket alltid vara avgörande. Jämfört med nuvarande lydelse har uttrycket *anhörig eller annan närstående* ändrats till enbart *närstående*. Begreppet närstående omfattar både personer inom familj- eller släktkretsen och andra personer som den enskilde har en nära relation till. Begreppet närstående omfattar därmed anhöriga (jfr avsnitt 19.7.4) och någon ändring i sak avses inte. Vidare har formuleringen vad som är bäst för barnet ska *alltid beaktas* ändrats till *alltid vara avgörande*. Detta i syfte att formuleringen ska överensstämma med 5 kap. 1 § andra stycket. Därutöver har vissa språkliga ändringar gjorts.

2 §

I fråga om den som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. finns det särskilda bestämmelser om placering av barn i den lagen.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 2 kap. 1 § tredje stycket SoL.

Stadigvarande vård och fostran

3 §

Ett barn får inte utan socialnämndens medgivande eller beslut om vård tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om honom eller henne.

Socialnämnden får inte lämna medgivande eller fatta beslut om vård utan att förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda av socialnämnd.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 6 § första och andra styckena SoL.

Tillfällig vård och fostran

4 §

Socialnämnden får inte placera ett barn i ett sådant enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran (jourhem) om inte förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i det är utredda av socialnämnd.

Om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att socialnämnden har avslutat en utredning av om nämnden behöver ingripa till barnets skydd eller stöd.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 6 kap. 6 § tredje och fjärde styckena SoL.

Information och samråd med annan kommun

5 §

Om ett tilltänkt enskilt hem ligger i en annan kommun ska socialnämnden, vid medgivande eller beslut om vård enligt 3 eller 4 §, informera och samråda med den kommunen innan den fattar sitt beslut. Om det finns någon i det enskilda hemmet som vistas där efter beslut av en annan kommun, ska nämnden informera och samråda även med den kommunen.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 6 kap. 6 a § SoL. Jämfört med nuvarande lydelse anges inte uttryckligen att paragrafen är avgränsad till sådana situationer då *socialnämndens prövning gäller ett barn*. Detta följer dock av att medgivande eller beslut om vård enligt 3 eller 4 § bara gäller barn och behöver inte upprepas här. Någon ändring i sak avses inte.

Avtal och utbildning

6 §

Socialnämnden ska i samband med beslut om placering i ett familjehem ingå avtal med dem som nämnden avser att anlita som familjehem. Nämndens och familjehemmets åtaganden som avser barnets behov av skydd och stöd under placeringen ska framgå av avtalet.

Paragrafen motsvarar, med en redaktionell ändring, nuvarande 6 kap. 6 b § SoL.

7 §

Socialnämnden ska tillhandahålla den utbildning som behövs för dem som nämnden avser att anlita för vård av barn i familjehem eller jourhem.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 6 c § SoL.

Hälsundersökning

8 §

Socialnämnden ska, om det inte är obehövt, underrätta regionen om att ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år, i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds, ska erbjudas en sådan hälsundersökning som avses i lagen (2017:209) om hälsundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

Paragrafen motsvarar nuvarande 11 kap. 3 a § SoL.

Socialnämndens ansvar under vårdtiden

9 §

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende eller hem för vård eller boende

- 1. medverka till att de får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden,*
- 2. arbeta för att de får lämplig utbildning,*
- 3. arbeta för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver,*
- 4. arbeta för att de ges möjlighet till kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående, och*
- 5. lämna vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 19.7.4.

Paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 6 kap. 7 § SoL, reglerar socialnämndens ansvar under tiden barn vårdas i familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende eller hem för vård eller boende. I *andra och tredje punkterna* har *verka för* ändrats till *arbeta för* (se avsnitt 6.3). Detta för att uppnå en mer enhetlig begrepps användning i lagen. Någon ändring i sak avses inte. I *fjärde punkten* har en ny bestämmelse förts in som anger att socialnämnden ska arbeta för att barn ges möjlighet till kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående. Att barn ges *möjlighet till* kontakt innebär att det enskilda barnets önskemål och behov av kontakt ska vara styrande. Barnet får alltså inte pressas till kontakt. Med *kontakt* avses att upprätthålla en relation mellan barnet och en förälder, ett syskon eller någon annan närstående. Kontakten kan upprätthållas på olika sätt och bestämmelsen medför inte någon rätt att välja ett visst specifikt sätt, t.ex. fysiska möten. Om avståndet är långt mellan barnet och hans eller hennes närstående kan det exempelvis vara lämpligt med digitala möten. Begreppet *föräldrar* syftar på barnets biologiska föräldrar eller adoptivföräldrar, och *syskon* syftar på hel- och halvsyskon. Med *närstående* avses andra personer inom familj- eller släktkretsen samt andra personer som barnet har en nära relation till, t.ex. tidigare familjehemsföräldrar eller styvsyskon. *Femte punkten* motsvarar nuvarande fjärde punkten.

10 §

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 7 a § SoL.

11 §

Socialnämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende främst genom

- 1. regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas,*
- 2. enskilda samtal med barnet eller den unge,*
- 3. samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem, och*
- 4. samtal med vårdnadshavarna.*

Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till föräldrar, syskon och andra närstående.

Paragrafen behandlas i avsnitt 19.7.4.

Paragrafen reglerar socialnämndens ansvar att noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende.

Första stycket motsvarar nuvarande 6 kap. 7 b § första stycket SoL. I *andra stycket*, som delvis motsvarar nuvarande 6 kap. 7 b § andra stycket SoL, har ett tillägg gjorts om att socialnämnden särskilt ska uppmärksamma barnets eller den unges relationer till *föräldrar*, *syskon* och andra närstående. Härigenom markeras vikten av att socialnämnden särskilt uppmärksammar barnets eller den unges relation till dessa personer. Begreppet *föräldrar* syftar på barnets biologiska föräldrar eller adoptivföräldrar, och *syskon* syftar på hel- och halvsyskon. Därutöver har nuvarande formulering *anhöriga och andra närstående* ändrats till enbart *närstående*. Begreppet närstående omfattar både personer inom familj- eller släktkretsen och andra personer som den enskilde har en nära relation till. Begreppet närstående om-

fattar därmed anhöriga och någon ändring i sak avses inte. Till exempel kan styvföräldrar och styvsyskon såväl som tidigare familjehemsföräldrar och familjehemssyskon räknas som närstående.

12 §

När vård ges i ett familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge.

Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 7 c § SoL.

Överväganden

13 §

Vårdas ett barn med stöd av denna lag i ett annat hem än det egna, ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 8 § första stycket SoL.

14 §

När ett barn har varit placerat i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdsnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken.

Paragrafen motsvarar, med en språklig ändring, nuvarande 6 kap. 8 § andra stycket SoL.

Fortsatt ersättning, råd och stöd efter vårdnadsöverflyttning

15 §

Om vårdnaden av ett barn har flyttats över till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare som barnet tidigare varit familjehemsplacerat hos, får kommunen fortsätta att betala dessa vårdnadshavare skälig ersättning. Vid sådan överflyttning av vårdnaden ska socialnämnden ge särskilt förordnade vårdnadshavare råd och stöd.

Råd och stöd ska ges av socialnämnden i den kommun som beslutat om familjehemsplaceringen om särskilt förordnade vårdnadshavare begär det.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 11 § SoL.

Ansvarig socialnämnd

16 §

Ansvaret för att lämna medgivande till stadigvarande vård och fostran enligt 3 § vilar på socialnämnden i den kommun som enligt 27 kap. ska tillgodose vårdnadshavarens behov av insatser.

Den nämnd som har lämnat medgivande enligt 3 § fullgör skyldigheterna enligt 9 §.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 6 kap. 9 § SoL. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning har *stöd och hjälp* ändrats till *insatser* (se avsnitt 6.2.1). Någon ändring i sak avses inte.

Förbud mot förmedling av barn

17 §

Enskilda personer eller sammanslutningar får inte bedriva verksamhet som syftar till att förmedla barn till hem som avses i 3 och 4 §§.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 10 § SoL.

21 kap. Uppföljning av ett barns situation

Beslut om uppföljning

1 §

Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation när en utredning som gäller barnets behov av skydd eller stöd avslutats utan beslut om insats.

En sådan uppföljning får ske om barnet, utan att förhållanden som avses i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga föreligger, bedöms vara i särskilt behov av nämndens skydd eller stöd men samtycke till sådan åtgärd saknas.

Paragrafen motsvarar, med vissa redaktionella ändringar, nuvarande 11 kap. 4 a § SoL.

2 §

Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende har upphört.

En sådan uppföljning får ske om barnet, utan att förhållanden som avses i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga föreligger, bedöms vara i särskilt behov av nämndens skydd eller stöd men samtycke till sådan åtgärd saknas.

Paragrafen motsvarar, med vissa redaktionella ändringar, nuvarande 11 kap. 4 b § SoL.

Befogenheter och skyldigheter under uppföljningen

3 §

Vid en uppföljning enligt 1 eller 2 § får socialnämnden ta de kontakter som anges i 19 kap. 4 § och samtala med barnet i enlighet med 19 kap. 5 §.

Uppföljningen ska avslutas senast sex månader från det att utredningen som gäller ett barns behov av skydd och stöd avslutats eller pla-

ceringen har upphört eller när nämnden dessförinnan finner skäl att inleda utredning enligt 14 kap. 2 § första stycket.

Nämnden ska underrätta barn som fyllt 15 år och vårdnadshavare som berörs om beslutet att inleda respektive avsluta uppföljningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 19.8.2.

Paragrafen, som i huvudsak motsvarar nuvarande 11 kap. 4 c § SoL, anger bl.a. när uppföljningen senast ska avslutas. Jämfört med nuvarande lydelse har denna tid förlängts från *två* till *sex* månader. Därutöver har vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

22 kap. Ärenden som rör vissa internationella situationer

Placering över nationsgränserna

Placering i Sverige

1 §

Socialnämnden får godkänna att en utländsk myndighet placerar ett barn i Sverige endast om

1. det är bäst för barnet att placeras här, särskilt med beaktande av barnets anknytning hit,

2. barnets inställning till placeringen så långt det är möjligt har klarlagts,

3. barnets vårdnadshavare och, om barnet fyllt 15 år, barnet samtycker till åtgärden,

4. förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda av nämnden,

5. barnet har beviljats uppehållstillstånd, om ett sådant tillstånd behövs, och

6. placeringen sker med stöd av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 eller med stöd av den i Haag den 19 oktober 1996 dagtecknade konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 11 a § SoL.

Placering i ett annat land

2 §

Socialnämnden får placera ett barn i ett annat land endast om

- 1. det är bäst för barnet att placeras där, särskilt med beaktande av barnets anknytning dit,*
- 2. barnets inställning till placeringen så långt det är möjligt har klarlagts,*
- 3. barnets vårdnadshavare och, om barnet fyllt 15 år, barnet samtycker till placeringen,*
- 4. socialnämnden genom en överenskommelse med den behöriga myndigheten i det land där barnet ska placeras har gjort det möjligt att följa upp placeringen, och*
- 5. landet har en tillfredsställande ordning i fråga om tillsyn.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 11 b § SoL.

Internationella adoptioner*Medgivande till adoption*

3 §

Ett barn med hemvist utomlands får inte utan socialnämndens medgivande tas emot av någon i syfte att adopteras. Medgivandet ska ha lämnats innan barnet lämnar det land där barnet har sin hemvist.

Ett medgivande får lämnas om sökanden är lämpad att adoptera. Om barnet är känt, ska sökandens lämplighet prövas i förhållande till det enskilda barnet och adoptionen ska även i övrigt kunna antas vara till barnets bästa.

Socialnämnden ska göra en samlad bedömning av sökandens lämplighet. Vid bedömningen ska särskilt beaktas

- sökandens kunskaper och insikter om adoptivbarn och deras behov och den planerade adoptionens innebörd,*
- sökandens personliga egenskaper och sociala nätverk,*
- sökandens ålder och hälsotillstånd, och*
- stabiliteten i relationen, om medgivande söks av makar eller sambor.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 12 § första–tredje styckena SoL.

4 §

Innan ett medgivande lämnas ska sökanden ha deltagit i en av socialnämnden anvisad föräldrautbildning inför adoption. Om sökanden har adopterat barn från utlandet tidigare, får medgivande lämnas även om han eller hon inte har deltagit i föräldrautbildning.

I paragrafen, som i huvudsak motsvarar nuvarande 6 kap. 12 § fjärde stycket SoL, har *kommunen* ändrats till *socialnämnden* som ansvarigt organ för att anvisa föräldrautbildning inför adoption (se avsnitt 6.1.2).

5 §

Ett medgivande enligt 3 § upphör att gälla om inte barnet har tagits emot i sökandens vård inom tre år från det att medgivandet lämnades.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 12 a § SoL.

Förändrade förhållanden

6 §

Den eller de som vill adoptera är skyldiga att anmäla till socialnämnden om deras omständigheter ändras mer väsentligt under den tid medgivandet gäller. Om ett barn inte har föreslagits för adoption inom två år från det att medgivandet lämnades, ska socialnämnden, om det inte är obehövt, kontrollera om omständigheterna har ändrats.

Medgivandet ska återkallas, om förutsättningarna för det inte längre finns. Medgivandet kan återkallas även när barnet har tagits emot av den eller dem som vill adoptera, om en fortsatt vistelse hos dem inte vore förenlig med barnets bästa.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 13 § SoL.

Samtycke till fortsatt adoptionsförfarande

7 §

När ett visst barn har föreslagits för adoption, ska socialnämnden skyndsamt och senast inom två veckor från det att den eller de som vill adoptera kommit in med en anmälan om detta pröva om samtycke ska ges till att adoptionsförfarandet får fortsätta. Om det är fråga om ett adoptionsförfarande som omfattas av lagen (1997:191) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner, ska 3 § i den lagen tillämpas. Den tid inom vilken prövning ska ske får förlängas om det finns synnerliga skäl.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga ändringar, nuvarande 6 kap. 14 § SoL.

Ansvarig socialnämnd

8 §

Ansvaret för att lämna medgivande enligt 3 § att ta emot ett barn med hemvist utomlands i syfte att adoptera det och samtycke enligt 7 § till att adoptionsförfarandet får fortsätta vilar på socialnämnden i samma kommun som enligt 27 kap. ansvarar för att tillgodose den eller de sökandes behov av insatser.

Den socialnämnd som lämnat samtycke enligt 7 § ska fullgöra skyldigheterna enligt 20 kap. 9 §.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 6 kap. 15 § SoL. För att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning har *stöd och hjälp* ändrats till *insatser*. Någon ändring i sak avses inte.

Förmedling av barn för adoption

9 §

Om rätt för auktoriserade sammanslutningar att i vissa fall förmedla barn från utlandet för adoption finns bestämmelser i lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 16 § SoL.

23 kap. Anmälan om oro för ett barn**Skyldighet att anmäla oro**

1 §

Följande myndigheter och yrkesverksamma är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa:

- 1. myndigheter vars verksamhet berör barn och unga,*
- 2. andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten, Kriminalvården, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen,*
- 3. anställda hos sådana myndigheter som avses i 1 och 2, och*
- 4. de som är verksamma inom yrkesmässigt bedrivna enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.*

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Om anmälan från Barnombudsmannen gäller bestämmelserna i 7 § lagen (1993:335) om Barnombudsman.

Paragrafen motsvarar nuvarande 14 kap. 1 § första, andra och fjärde styckena SoL.

Uppgiftsskyldighet

2 §

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i 1 § är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd och stöd.

Paragrafen motsvarar, med en redaktionell ändring, nuvarande 14 kap. 1 § tredje stycket SoL.

Anmälningmöte

3 §

Socialnämnden bör erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan enligt 1 § ett möte om det med hänsyn till barnets bästa är lämpligt.

Paragrafen motsvarar nuvarande 14 kap. 1 a § SoL.

Information till anmälaren

4 §

Socialnämnden får informera den som gjort anmälan enligt 1 § om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. Sådan information ska på begäran lämnas till anmälaren om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att göra detta.

Paragrafen motsvarar nuvarande 14 kap. 1 b § SoL.

Uppmaning att anmäla oro

5 §

Var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla detta till socialnämnden.

Paragrafen motsvarar nuvarande 14 kap. 1 c § SoL.

AVDELNING VI. TILLSTÅND, TILLSYN OCH MISSFÖRHÅLLANDEN

24 kap. Tillstånds- och anmälningsplikt

Tillståndsplikt

1 §

Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva

1. verksamhet i form av stödboende eller hem för vård eller boende enligt 9 kap.,

2. verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 8 kap. 4 eller 7 §,

3. verksamhet i form av hem för viss annan heldygnsvård,

4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs,

5. verksamhet som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och handledning till sådana hem som tar emot barn, eller

6. hemtjänst.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 1 § första stycket SoL.

Anmälningsplikt

2 §

Kommun och region som driver verksamhet som avses i 1 § 1–4 och 6 ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 1 § andra stycket SoL.

Förutsättningar för tillstånd

3 §

Tillstånd att bedriva sådan verksamhet som avses i 1 § får beviljas endast om

- 1. verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet,*
- 2. sökanden genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten,*
- 3. sökanden har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten, och*
- 4. sökanden i övrigt bedöms lämplig.*

I fråga om en juridisk person ska prövningen enligt första stycket 2 sammantaget avse

a) den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten,

b) styrelseledamöter och styrelsesuppleanter,

c) bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, och

d) personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten.

I fråga om en juridisk person krävs att samtliga som anges i andra stycket a–d bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 7 kap. 2 § första–fjärde styckena SoL.

4 §

Tillstånd får förenas med villkor av betydelse för kvaliteten och säkerheten i verksamheten.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 2 § femte stycket SoL.

Förändringar

5 §

Om en verksamhet som avses i 1 § helt eller till väsentlig del ändras eller flyttas, ska nytt tillstånd sökas.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 7 kap. 2 § sjätte stycket SoL.

6 §

Den som har beviljats tillstånd enligt 1 § ska anmäla förändringar i den krets av personer som avses i 3 § till Inspektionen för vård och omsorg senast en månad efter förändringen.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 2 a § SoL.

Avgifter

7 §

Inspektionen för vård och omsorg får ta ut en avgift för ansökningar om tillstånd enligt 1 §.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 2 b § SoL.

25 kap. Tillsyn

Verksamheter som omfattas av tillsyn

1 §

Inspektionen för vård och omsorg utövar tillsyn över socialtjänsten.

Tillsynen över enskild verksamhet avser

- 1. verksamhet för vilken det krävs tillstånd enligt 24 kap. 1 §,*
- 2. verksamhet som en kommun genom avtal enligt 3 kap. 3 § andra stycket har överlämnat till enskild att utföra, samt*

3. annan enskild verksamhet som kommunen upphandlar tjänster från för att fullgöra skyldigheter enligt denna lag.

Paragrafen, som i huvudsak motsvarar nuvarande 13 kap. 1 § SoL, anger att Inspektionen för vård och omsorg utövar tillsyn över socialtjänsten. Vad som avses med *socialtjänst* framgår av 1 kap. 1 §. Bland annat omfattas verksamhet vid sådana hem som avses i 9 kap. 3 §, varför detta inte längre anges i förevarande paragraf. Någon ändring i sak avses inte.

Vad tillsynen innebär

2 §

Tillsyn enligt denna lag innebär granskning av att den verksamhet som avses i 1 § uppfyller krav och mål enligt lagar och andra föreskrifter samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter.

Föreläggande enligt 5, 8 och 9 §§, återkallelse av tillstånd och förbud enligt 10–12 §§ får användas endast när verksamheten inte uppfyller de krav som framgår av lagar och andra föreskrifter.

Paragrafen motsvarar nuvarande 13 kap. 2 § SoL.

3 §

Inspektionen för vård och omsorg ska inom ramen för sin tillsyn

- 1. lämna råd och ge vägledning,*
- 2. kontrollera att brister och missförhållanden avhjälps,*
- 3. förmedla kunskap och erfarenheter som erhålls genom tillsynen, och*
- 4. informera och ge råd till allmänheten.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 13 kap. 3 § SoL.

Samtal med barn

4 §

Vid tillsyn som rör barns förhållanden får barnet höras om det kan antas att barnet inte tar skada av samtalet. Barnet får höras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande.

Paragrafen motsvarar nuvarande 13 kap. 4 § SoL.

Handlingar, upplysningar och tillträde

5 §

Den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag är skyldig att på Inspektionen för vård och omsorgs begäran lämna över handlingar och annat material som rör verksamheten och lämna de upplysningar om verksamheten som inspektionen behöver för sin tillsyn.

Inspektionen för vård och omsorg får förelägga den som bedriver verksamheten att lämna vad som begärs enligt första stycket. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Paragrafen motsvarar nuvarande 13 kap. 5 § SoL.

6 §

Inspektionen för vård och omsorg eller den som myndigheten förordnar har rätt att inspektera verksamhet som står under dess tillsyn. Den som utför inspektionen har rätt att få tillträde till lokaler eller andra utrymmen som används för verksamheten. För tillträde till bostäder krävs dock att den eller de boende lämnar sitt samtycke till inspektionen. Den som utför inspektionen har rätt att tillfälligt omhänderta handlingar och annat material som rör verksamheten. Den vars verksamhet inspekteras är skyldig att lämna den hjälp som behövs vid inspektionen.

Paragrafen motsvarar nuvarande 13 kap. 6 § SoL.

7 §

Vid sådan inspektion som anges i 6 § har den som utför inspektionen rätt att av Polismyndigheten få den hjälp som behövs för att inspektionen ska kunna genomföras.

Paragrafen motsvarar nuvarande 13 kap. 7 § SoL.

Föreläggande

8 §

Om Inspektionen för vård och omsorg finner att det i verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag förekommer ett missförhållande som har betydelse för enskildas möjligheter att kunna få de insatser de har rätt till, får inspektionen förelägga den som svarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet.

Om inspektionen finner att kraven i 24 kap. 3 § inte är uppfyllda i verksamhet som beviljats tillstånd, eller att en sådan förändring som avses i 24 kap. 6 § inte har anmälts, får inspektionen förelägga den som beviljats tillståndet att avhjälpa bristen.

Ett föreläggande ska innehålla uppgifter om de åtgärder som inspektionen anser nödvändiga för att det påtalade missförhållandet eller bristen ska kunna avhjälpas. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Paragrafen motsvarar, med vissa redaktionella ändringar, nuvarande 13 kap. 8 § första stycket SoL.

9 §

Inspektionen för vård och omsorg får även förelägga den kommun eller den region som inte har fullgjort sin anmälningskyldighet enligt 24 kap. 2 § att fullgöra denna skyldighet. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Paragrafen motsvarar nuvarande 13 kap. 8 § andra stycket SoL.

Återkallelse av tillstånd och förbud mot fortsatt verksamhet

10 §

Om ett missförhållande enligt 8 § är allvarligt och Inspektionen för vård och omsorgs föreläggande inte följts, får inspektionen besluta att helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får inspektionen i stället besluta att helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Om missförhållandet innebär fara för enskildas liv, hälsa eller personliga säkerhet i övrigt, får Inspektionen för vård och omsorg utan föregående föreläggande besluta att helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får inspektionen i stället besluta att helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Ett tillstånd att bedriva verksamhet får även återkallas utan föregående föreläggande om tillståndshavaren inte uppfyller kraven i 24 kap. 3 §.

Paragrafen motsvarar nuvarande 13 kap. 9 § SoL.

11 §

Om det finns sannolika skäl för att ett tillstånd helt eller delvis kommer att återkallas eller om det finns sannolika skäl för att verksamheten helt eller delvis kommer att förbjudas enligt 10 §, och ett sådant beslut inte kan avvaktas, får Inspektionen för vård och omsorg besluta att tills vidare helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Beslut enligt första stycket gäller i högst sex månader. Om det finns synnerliga skäl, får beslutets giltighet förlängas med ytterligare sex månader.

Paragrafen motsvarar nuvarande 13 kap. 10 § SoL.

12 §

Om underlåtenhet att iaktta skyldigheterna enligt lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn är av allvarligt slag, får Inspektionen för vård och omsorg besluta att återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får inspektionen besluta att förbjuda fortsatt verksamhet.

Paragrafen motsvarar nuvarande 13 kap. 11 § SoL.

26 kap. Missförhållanden

Rutiner mot missförhållanden

1 §

Socialnämnden ansvarar för att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11.2.1.

I paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 3 kap. 3 a § första stycket SoL, anges att socialnämnden ansvarar för att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet. Sådana rutiner ska finnas för hela socialtjänstens verksamhet. Detta skiljer sig från nuvarande lydelse som bara gäller verksamhet rörande barn och unga. Vidare har *se till* ändrats till *ansvarar för* (se avsnitt 6.3). Detta för att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen och någon ändring i sak avses inte i denna del.

Rapporteringskyldighet

2 §

Den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten ska genast rapportera om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som rör den som får, eller kan komma i fråga för, insatser inom verksamheten.

Rapporteringskyldigheten fullgörs

- 1. i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet till den som bedriver verksamheten,*
- 2. i verksamhet vid Statens institutionsstyrelse till ledningen, och*
- 3. i övrigt till berörd socialnämnd.*

Paragrafen, som i huvudsak motsvarar nuvarande 14 kap. 3 § SoL, anger att den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten genast ska rapportera vissa missförhållanden. Vad som avses med socialtjänst framgår av 1 kap. 1 §. Jämfört med nuvarande lydelse anges inte längre att denna rapporteringskyldighet gäller den som fullgör uppgifter

vid Statens institutionsstyrelse (SiS). Av 1 kap. 1 § följer dock att verksamhet som enligt lag eller förordning ska bedrivas av SiS, med undantag för viss verksamhet inom skolans område, utgör socialtjänst. Det innebär att den som fullgör uppgifter vid SiS i regel ändå omfattas av rapporteringsskyldigheten.

3 §

Den som enligt 2 § ska ta emot rapporter ska informera den som fullgör uppgifter inom respektive verksamhet om de skyldigheter som han eller hon har enligt 4 kap. 2 § andra stycket och 26 kap. 2 §§.

Paragrafen motsvarar nuvarande 14 kap. 4 § SoL.

4 §

Den som, i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet, enligt 2 § ska ta emot rapporter ska informera berörd socialnämnd om de rapporter han eller hon har tagit emot.

Paragrafen motsvarar nuvarande 14 kap. 5 § SoL.

Utredning och avhjälpande

5 §

Ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, ska dokumenteras, utredas och avhjälpas eller undanröjas utan dröjsmål.

Paragrafen motsvarar nuvarande 14 kap. 6 § SoL.

Anmälan

6 §

Ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande, ska snarast anmälas till Inspektionen för vård och omsorg. Den utredning som gjorts med anledning av det inträffade ska bifogas anmälan. Anmälan ska göras av

- 1. socialnämnden,*
- 2. den som bedriver yrkesmässig enskild verksamhet, eller*
- 3. Statens institutionsstyrelses ledning.*

Den som bedriver yrkesmässig enskild verksamhet ska informera berörd socialnämnd om anmälan.

Paragrafen motsvarar nuvarande 14 kap. 7 § SoL.

AVDELNING VII. ÖVRIGA BESTÄMMELSER

27 kap. Ansvarsfördelning mellan kommuner

Ansvarig kommun

1 §

Den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt eller annars har sin starkaste anknytning (bosättningskommunen) ansvarar för insatser till den enskilde, om inte annat följer av 2, 3 eller 4 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 22.1.2.

Paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 2 a kap. 3 § SoL, reglerar huvudregeln för ansvarsfördelningen mellan kommuner. Av paragrafen framgår att bosättningskommunen ansvarar för insatser till den enskilde, om inte annat följer av 2, 3 eller 4 §. Om det föreligger en sådan situation som avses i någon av dessa paragrafer, är det i stället den kommunen som ansvarar för insatser. Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt eller annars har sin starkaste anknytning. I regel är den enskilde stadigvarande bosatt där han eller hon är eller borde vara folkbokförd enligt folkbokföringslagen (1991:481). Detta gäller dock inte vid skyddad folkbokföring, eftersom den enskilde då är folkbokförd

på en annan folkbokföringsort än den där han eller hon är bosatt (16 § folkbokföringslagen). Det kan även vara missvisande att utgå från folkbokföringen i andra fall, t.ex. när den enskilde flyttar ofta eller saknar stadigvarande boende. I dessa fall måste en bedömning i stället göras av vilken kommun den enskilde har starkast anknytning till. Till exempel kan hänsyn då tas till den enskildes familje- och arbetsförhållanden samt sociala nätverk i övrigt. Hänsyn kan även tas till hur den enskilde själv uppfattar sin anknytning till en viss kommun.

2 §

En kommun behåller ansvaret för insatser åt en enskild som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i

1. familjebem enligt 9 kap. denna lag eller 9 § 8 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

2. hem för vård eller boende eller i stödboende enligt 9 kap.,

3. särskild boendeform för äldre personer enligt 8 kap. 4 § eller 24 kap. 1 § 2,

4. bostad med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning enligt 8 kap. 7 § eller 24 kap. 1 § 2,

5. bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 8 eller 9 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, eller

6. annat boende, om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 a kap. 4 § SoL, men *stöd och hjälp* har ändrats till *insatser* och *människor* har ändrats till *personer* (se avsnitt 6.2.1 och 6.3). Detta för att uppnå en mer enhetlig begrepps-användning i lagen. Vidare har bostad med *särskild service* ändrats till bostad med *särskilt stöd*, eftersom begreppet service har en delvis oklar innebörd och riskerar att sammanblandas med insatser som tillhandahålls utan föregående individuell behovsprövning (se avsnitt 6.2.3). Någon ändring i sak avses inte.

3 §

Den kommun där den enskilde är folkbokförd ansvarar för insatser

- 1. under kriminalvård i anstalt,*
- 2. under vård på sjukhus eller i annan sjukvårdsinrättning på initiativ av någon annan än en kommun,*
- 3. som aktualiserats inför avslutningen av vård enligt 1 eller 2.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 a kap. 5 § SoL, men begreppet *stöd och hjälp* har ändrats till *insatser* (se avsnitt 6.2.1). Detta för att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen. Någon ändring i sak avses inte.

4 §

Om behov av insatser uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun, ansvarar den kommunen (vistelsekommunen) för insatser som behövs i akuta situationer.

Vistelsekommunen ansvarar även för andra insatser till den enskilde, om det inte står klart att en annan kommun är ansvarig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 22.1.2.

Paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 2 a kap. 1 och 2 §§ SoL, reglerar vistelsekommunens ansvar för insatser till den enskilde. Med vistelsekommun avses den kommun där den enskilde vistas när det aktuella behovet uppstår och den enskilde ansöker om en insats. Var behovet ursprungligen har uppstått saknar betydelse (prop. 2010/11:49 s. 85).

Av första stycket följer att vistelsekommunen, om behov av insatser uppkommer under en tillfällig vistelse i kommunen, ansvarar för de insatser som behövs i akuta situationer. Det kan t.ex. handla om hjälp att arrangera en hemresa, logi och matpengar fram till avresan eller insatser i övrigt som den enskilde inte kan vänta med (prop. 2010/11:49 s. 85). En förutsättning för att vistelsekommunens ansvar ska vara begränsat till akuta situationer är att det rör sig om en *tillfällig vistelse*. Med detta avses att den enskilde inte vistas stadigvarande i kommunen, utan t.ex. är bosatt eller placerad i en annan kommun. Om vistelsen av någon anledning övergår till att bli av mer stadigvarande karaktär, kan vistelsekommunen komma att betraktas

som den enskildes bosättningskommun. Ansvaret är i så fall inte längre begränsat till akuta situationer.

Av *andra stycket* framgår att vistelsekommunen även ansvarar för andra insatser till den enskilde, om det inte står klart att en annan kommun är ansvarig. Detta syftar på situationer då ansvarsfördelningen mellan olika kommuner är oklar eller omtvistad, t.ex. på grund av att den enskilde har anknytning till flera olika kommuner. Vistelsekommunens ansvar är i dessa fall inte begränsat till akuta situationer, utan gäller för alla insatser som den enskilde kan behöva fram till dess att frågan om ansvarsfördelning enligt 1–3 §§ har retts ut. Ansvaret innebär att den enskilde aldrig kan nekas insatser i en kommun med beskedet att behovet kan tillgodoses i en annan kommun om det inte står klart vilken kommun som ska ha ansvaret. Av detta följer även att den kommun som tar emot en ansökan om insatser eller som får vetskap om att en enskild kan ha behov av insatser, aldrig kan avvisa eller avsluta ett ärende utan att vara överens med en annan kommun om vem som bär det huvudsakliga ansvaret (prop. 2010/11:49 s. 35).

Vistelsekommunens skyldighet att bistå bosättningskommunen

5 §

När en enskild avser att vistas en kortare tid i en annan kommun än bosättningskommunen, och till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom behöver insatser för detta, är vistelsekommunen skyldig att på begäran

- 1. bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av insatser,*
- 2. verkställa bosättningskommunens beslut.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 a kap. 6 § SoL, men begreppet *stöd och hjälp* har ändrats till *insatser* (se avsnitt 6.2.1). Detta för att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen. Någon ändring i sak avses inte.

6 §

Om en bosättningskommun har begärt verkställighet enligt 5 § 2, ska bosättningskommunen ersätta vistelsekommunen för verkställighetskostnaderna. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar för motsvarande insatser.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 a kap. 7 § SoL.

Ansökan om insatser i en annan kommun

7 §

En person som önskar flytta till en annan kommun, får ansöka om insatser i den kommunen om han eller hon

1. till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- eller omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig i den andra kommunen utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas, eller

2. på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 a kap. 8 § SoL.

8 §

En ansökan enligt 7 § ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen. Är den sökandes behov tillgodosedda i bosättningskommunen, får hänsyn inte tas till den omständigheten när ansökan prövas.

Bosättningskommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som den andra kommunen behöver för att kunna pröva ansökan.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 a kap. 9 § SoL.

Slutförande av utredning

9 §

En kommun som inlett utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd är skyldig att slutföra denna och fatta beslut i ärendet även om barnet byter kommun. Detsamma gäller om en utredning inletts och ärendet avser vård på grund av missbruk eller beroende. Den nya kommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som kan behövas för att fatta beslut i ärendet.

Första stycket gäller inte om den nya kommunen samtycker till att ta över utredningen av ärendet eller om ärendet annars flyttas över.

Paragrafen behandlas i avsnitt 22.1.2.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 11 kap. 4 § SoL. Jämfört med nuvarande lydelse har ansvaret för att slutföra en påbörjad utredning ändrats från *socialnämnden* till *en kommun*. Detta med anledning av att paragrafen, som reglerar ansvarsfördelningen mellan olika kommuner, har flyttats till förevarande kapitel och därför har anpassats till utformningen av de paragrafer som finns här. Vidare har den nuvarande kopplingen till *vistelsekommunen* ändrats till enbart *kommunen* eftersom huvudregeln för ansvarsfördelning mellan kommuner har ändrats (se 1 §). Av detta följer att en kommun som har inlett en sådan utredning som avses i denna paragraf alltid ansvarar för att avsluta utredningen, även om den enskilde flyttar eller av annan anledning lämnar kommunen.

Överflyttning av ärende

10 §

Ett ärende som avser fortlöpande eller långvarigt bistånd kan flyttas över till en annan kommun.

En kommun som anser att ett ärende ska flyttas över ska begära det hos den andra kommunen. Ärendet ska då flyttas över om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt.

En begäran enligt andra stycket ska vara skriftlig. Den andra kommunen ska skriftligen och utan dröjsmål meddela sin inställning.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 2 a kap. 10 § SoL. Formuleringen *vård eller någon annan åtgärd* har ändrats till *fortlöpande eller långvarigt bistånd* (se avsnitt 22.1.2). Därigenom förtydligas att överflyttning endast kan komma i fråga när insatser ges som bistånd, inte när insatser ges utan föregående individuell behovsprövning. Med *fortlöpande eller långvarigt* avses att insatserna ska gälla tills vidare eller för en längre tid. Någon tidsgräns är inte möjlig att ange men det får inte vara fråga om behov av akut hjälp som kan förutses upphöra relativt snart. Typiskt sett bör det i ärenden som ska flyttas över vara fråga om mångåriga insatser (se prop. 2002/03:53 s. 110).

11 §

Om berörda kommuner inte är överens om att flytta över ärendet, får den kommun som begärt överflyttning ansöka om det hos Inspektionen för vård och omsorg. En sådan ansökan får också göras av en kommun, som inte inom en månad har fått svar från en annan kommun på en begäran om överflyttning.

Inspektionen för vård och omsorg ska pröva ansökningen så snart som möjligt. Beslut i ärendet ska meddelas inom tre månader från det att ansökan kom in, om det inte finns särskilda skäl för en längre handläggningstid.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 a kap. 11 § SoL.

12 §

Uppgifter som behövs för att en kommun ska kunna ta över ett ärende enligt 10 eller 11 § ska lämnas ut av den kommun som överlämnar ärendet.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 a kap. 12 § SoL.

28 kap. Socialnämndens organisation och delegering av vissa ärenden

1 §

För en socialnämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:725).

Bestämmelserna i 6 kap. 37 § och 38 § 3 kommunallagen ska dock inte tillämpas vid delegering av sådana ärenden som anges i 5–8 §§.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.2.4.

Av första stycket, som motsvarar nuvarande 10 kap. 1 § SoL, följer att kommunallagens (2017:725) bestämmelser om nämnder gäller för en socialnämnd. I andra stycket, som är nytt, regleras ett undantag från denna huvudregel. Där framgår att bestämmelserna om delegering av ärenden i 6 kap. 37 § och 38 § 3 kommunallagen inte ska tillämpas vid delegering av sådana ärenden som anges i 5–8 §§. Det innebär att de särskilda bestämmelserna om delegering i 5–8 §§ har företräde framför kommunallagen.

Vissa uppgifter för socialnämnden

2 §

Socialnämnden ska själv eller genom ombud föra kommunens talan i mål och ärenden som enligt denna lag eller annan författning ankommer på socialnämnden.

Paragrafen motsvarar, med en språklig ändring, nuvarande 10 kap. 2 § SoL.

3 §

Socialnämnden ska hos kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och övriga nämnder och hos andra myndigheter göra de framställningar som nämnden finner påkallade.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga ändringar, nuvarande 10 kap. 3 § första stycket SoL.

4 §

Socialnämnden får inhämta yttranden och upplysningar från kommunstyrelsen och övriga nämnder och från beredningar och tjänstemän i den egna kommunen, när det behövs för nämndens verksamhet.

Paragrafen motsvarar nuvarande 10 kap. 3 § andra stycket SoL.

Delegering till utskott

5–7 §§

Socialnämnden får uppdra åt ett utskott att besluta på nämndens vägnar i ärenden som gäller

- 1. vård och fostran i ett enskilt hem enligt 20 kap. 3 och 4 §§,*
- 2. övervägande av fortsatt vård m.m. enligt 20 kap. 13 och 14 §§,*
- 3. placering över nationsgränserna enligt 22 kap. 1 och 2 §§,*
- 4. internationell adoption enligt 22 kap. 3, 4 och 6 §§,*
- 5. beslut enligt 30 kap. 3 § om att föra talan om återkrav enligt 30 kap. 1 §.*

Första stycket gäller även i ärenden om samtycke till fortsatt adoptionsförfarande enligt 22 kap. 7 § om samtycke vägras.

I fråga om lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, får socialnämnden uppdra åt ett utskott att besluta på nämndens vägnar i ärenden som gäller

- 1. ansökan om vård enligt 4 §,*
- 2. omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§,*
- 3. ansökan om fortsatt omhändertagande enligt 9 a §,*
- 4. vårdens innehåll och utformning enligt 11 § första och andra styckena,*
- 5. övervägande av fortsatt vård m.m. enligt 13 §,*
- 6. umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort enligt 14 § andra och tredje styckena,*
- 7. upphörande av vård enligt 21 §,*
- 8. förebyggande insatser enligt 22 §,*
- 9. ansökan om flyttningsförbud m.m. enligt 24, 26 och 27 §§,*
- 10. umgängesbegränsning under ett flyttningsförbud enligt 31 §,*

11. begäran om hjälp av Polismyndigheten eller Kriminalvården enligt 43 §.

I fråga om lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, får socialnämnden uppdra åt ett utskott att besluta på nämndens vägnar i ärenden som gäller

- 1. ansökan om vård enligt 11 §,*
- 2. omedelbart omhändertagande enligt 13 §.*

Paragraferna behandlas i avsnitt 23.2.4–23.2.7.

Paragraferna, som delvis motsvarar nuvarande 10 kap. 4 § SoL, innehåller särskilda bestämmelser om delegering av beslutanderätt i de uppräknade ärendetyperna. Av 1 § framgår att dessa bestämmelser ska tillämpas i stället för bestämmelserna om delegering i 6 kap. 37 § och 38 § 3 kommunallagen (2017:725). Det innebär att beslutanderätt i dessa fall *bara* får delegeras till utskott, dvs. inte till presidiet, en ledamot, en ersättare eller en anställd. Det innebär vidare att socialnämnden *får* delegera beslutanderätt även om de uppräknade ärendetyperna skulle träffas av kommunallagens förbud mot delegation i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt.

Möjligheten att delegera beslutanderätt enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) har utvidgats till att även omfatta ärenden som rör umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort enligt 14 § andra stycket och 31 § LVU. Vidare förtydligas att ärenden som rör ansökan om fortsatt omhändertagande för tillfällig vård enligt 9 a § LVU får delegeras.

Begränsning av möjligheten att delegera

8 §

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får när det gäller föräldrabalken avse endast uppgifter som anges i följande bestämmelser:

- 1. 1 kap. 4, 9, 13 och 14 §§ föräldrabalken,*
- 2. 2 kap. 1, 4–6 och 8–9 §§ föräldrabalken, dock inte befogenhet enligt 9 § att besluta att inte påbörja en utredning eller att lägga ner en påbörjad utredning,*
- 3. 3 kap. 5, 6 och 8 §§ föräldrabalken,*

4. 4 kap. 14 § föräldrabalken,
 5. 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket och 15 a § tredje stycket föräldrabalken,
 6. 6 kap. 13 a § föräldrabalken, dock endast åt ett utskott,
 7. 6 kap. 15 c § tredje stycket föräldrabalken,
 8. 6 kap. 19 § föräldrabalken när det gäller beslut att utse utredare i mål och ärenden om vårdnad, boende eller umgänge,
 9. 7 kap. 7 § föräldrabalken när det gäller godkännande av avtal om att underhållsbidrag ska betalas för längre perioder än tre månader,
 - 10 11 kap. 16 § andra stycket föräldrabalken.
- Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får inte omfatta befogenhet att meddela beslut i frågor som avses i 18 kap. 8 § denna lag eller att fullgöra nämndens uppgifter enligt 16 kap. 18 § eller 18 kap. 19 § socialförsäkringsbalken.*

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, i huvudsak nuvarande 10 kap. 5 § SoL. Jämfört med nuvarande lydelse får dock uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar i fråga om ärenden enligt 6 kap. 13 a § föräldrabalken endast ges till ett utskott (se avsnitt 23.2.4).

Ordförandebeslut

9 §

Bestämmelser om rätt att i vissa fall fatta beslut i socialnämndens ställe finns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Paragrafen motsvarar nuvarande 10 kap. 6 § SoL.

29 kap. Avgifter

När får kommunen ta ut avgifter?

1 §

Kommunen får enligt grunder som kommunen bestämmer ta ut skäliga avgifter som inte överstiger kommunens självkostnader i följande fall:

- 1. familjerådgivning,*
- 2. verksamhet för barn och unga enligt 18 kap. 1, 2 och 5 §§ som inte är insatser av behandlingskaraktär,*
- 3. föräldrautbildning inför adoption,*
- 4. hemtjänst,*
- 5. dagverksamhet,*
- 6. sådan särskild boendeform för äldre personer som avses i 8 kap. 4 § eller bostad med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning som avses i 8 kap. 7 § och som inte omfattas av 12 kap. jordabalken, och*
- 7. annan liknande insats.*

I fråga om avgifter för hemtjänst, dagverksamhet och bostad i särskilt boende finns ytterligare bestämmelser i 3–9 §§.

Paragrafen motsvarar nuvarande 8 kap. 2 § SoL, men begreppet *stöd- och hjälpinsatser* har ändrats till *insatser* och *social tjänst* har ändrats till *insats* (se avsnitt 6.2.1). Vidare har *särskilt boende* ändrats till *särskild boendeform för äldre personer* respektive *bostad med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning*. Detta för att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen. Någon ändring i sak avses inte.

2 §

Kommunen får inte ta ut avgifter för insatser av behandlingskaraktär. Kommunen får dock, utom beträffande barn, ta ut ersättning för uppehållet av den som på grund av missbruk eller beroende av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel får vård eller behandling i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem. Regeringen meddelar föreskrifter om den högsta ersättning som får tas ut för varje dag. För andra insatser får kommunen ta ut skälig ersättning.

Om ett barn genom socialnämndens försorg får vård i ett annat hem än det egna, är föräldrarna skyldiga att i skälig utsträckning bidra till

kommunens kostnader enligt grunder som regeringen föreskriver. Socialnämnden får i sådana fall uppbära underhållsbidrag som avser barnet.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte i fråga om insatser för vilka avgift har bestämts enligt 1 §.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 8 kap. 1 § SoL. Begreppen *stöd- och hjälpinsatser* samt *tjänster* har ändrats till *insatser* (se avsnitt 6.2.1). Vidare har *missbruk* ändrats till *missbruk eller beroende* (se avsnitt 6.3). Detta dels för att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen, dels för att återspiegla den utveckling i begreppsanvändningen som har skett inom missbruks- och beroendevården. Någon ändring i sak avses inte.

Beräkning av avgifter

3 §

Med prisbasbelopp avses i detta kapitel prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Paragrafen motsvarar nuvarande 8 kap. 3 § SoL.

Avgiftsunderlag

4 §

Med avgiftsunderlag avses den inkomst som den enskilde kan antas komma att få under de närmaste tolv månaderna, fördelad med lika belopp per månad.

Inkomsten ska beräknas med tillämpning av 102 kap. 29 § 1, 2, 4 och 5 socialförsäkringsbalken. Vid tillämpning av 102 kap. 29 § 4 balken ska dock endast sådan inkomst som avses i 97 kap. 13 § första stycket 1 medräknas. Som inkomst ska även räknas bostadsbidrag enligt 96–98 kap., särskilt bostadstillägg enligt 102 kap. 26 § och boendetillägg enligt 103 a–103 e kap. samma balk. En kommun kan i sitt taxebeslut bestämma att inkomsten ska beräknas på ett sätt som är mer fördelaktigt för den enskilde.

I fråga om makar ska den enskildes inkomst anses utgöra hälften av makarnas sammanlagda inkomster.

Paragrafen motsvarar nuvarande 8 kap. 4 § SoL.

Högsta avgift

5 §

Den enskildes avgifter får

1. för hemtjänst och dagverksamhet, tillsammans med avgifter som avses i 17 kap. 8 § första stycket 1 och 2 hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), per månad uppgå till högst en tolfedel av 0,5392 prisbasbelopp,

2. för bostad i särskilt boende per månad uppgå till högst en tolfedel av 0,5539 prisbasbelopp.

Paragrafen motsvarar nuvarande 8 kap. 5 § SoL.

6 §

Avgifterna enligt 5 § får inte uppgå till ett så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel av sitt avgiftsunderlag för sina personliga behov och andra normala levnadskostnader (förbehållsbelopp). När avgifterna fastställs ska kommunen dessutom försäkra sig om att den enskildes make eller sambo inte drabbas av en oskäligt försämrad ekonomisk situation. Om avgifterna baseras på den enskildes betalningsförmåga ska avgiftsunderlaget beräknas enligt 4 §.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga ändringar, nuvarande 8 kap. 6 § SoL.

Beräkning av förbehållsbelopp

7 §

Kommunen ska bestämma den enskildes förbehållsbelopp genom att beräkna den enskildes levnadskostnader, utom boendekostnaden, med ledning av ett minimibelopp. Boendekostnaden ska beräknas för sig och läggas till minimibeloppet. För sådan boendekostnad som anges i 5 § ska dock inget förbehåll göras.

Minimibeloppet ska, om inte annat följer av 8 §, alltid per månad utgöra lägst en tolfedel av

- 1,3546 prisbasbelopp för ensamstående, eller
- 1,1446 prisbasbelopp för var och en av sammanlevande makar och sambor.

Minimibeloppet enligt första stycket ska täcka normalkostnader för livsmedel, kläder, skor, fritid, hygien, dagstidning, telefon, hemförsäkring, öppen hälso- och sjukvård, tandvård, hushållsel, förbrukningsvaror, resor, möbler, husgeråd och läkemedel.

Paragrafen motsvarar nuvarande 8 kap. 7 § SoL.

8 §

Kommunen ska höja minimibeloppet i skälig omfattning om den enskilde på grund av särskilda omständigheter varaktigt har behov av ett inte oväsentligt högre belopp än det som anges i 7 § andra stycket.

Kommunen får minska minimibeloppet i skälig omfattning om den enskilde inte har en kostnad för en sådan post som anges i 7 § tredje stycket därför att

- 1. kostnaden ingår i avgiften för hemtjänst och dagverksamhet,*
- 2. kostnaden ingår i avgiften eller hyran för sådan särskild boendeform för äldre personer som avses i 8 kap. 4 § eller bostad med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning som avses i 8 kap. 7 §, eller*
- 3. posten tillhandahålls kostnadsfritt.*

Kommunen får dock inte minska minimibeloppet med anledning av att den enskilde omfattas av sådan avgiftsfrihet som avses i 17 kap. 3 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, nuvarande 8 kap. 8 § SoL. Begreppet *särskilt boende* har ändrats till *särskild boendeform för äldre personer* respektive *bostad med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning*. Detta för att uppnå en mer enhetlig begreppsanvändning i lagen. Någon ändring i sak avses inte.

Ändring av avgift

9 §

Kommunen ska ändra en avgift om något förhållande som påverkar avgiftens storlek har ändrats. Avgiften får ändras utan föregående under rättelse, om ändringen beror på förändringar i prisbasbeloppet.

En ändring av avgiften ska gälla från och med månaden efter den månad då anledning till ändring har uppkommit. En ändring av avgiften ska dock gälla från och med den månad under vilken de förhållanden har uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga ändringar, nuvarande 8 kap. 9 § SoL.

30 kap. Återkrav

När får bistånd krävas åter?

1 §

Om någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att lämna uppgifter eller på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 11 kap. 8 § betalats ut obehörigen eller med för högt belopp, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

Om någon i annat fall än som avses i första stycket tagit emot sådant ekonomiskt bistånd obehörigen eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

Paragrafen motsvarar nuvarande 9 kap. 1 § SoL.

2 §

Socialnämnden får, i andra fall än som avses i 1 §, återkräva bistånd som den enskilde har fått enligt 11 kap. 8 § endast om det har lämnats

- 1. som förskott på en förmån eller ersättning,*
- 2. till den som är indragen i arbetskonflikt, eller*
- 3. till den som på grund av förhållanden som han eller hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster och tillgångar.*

Har ekonomisk hjälp lämnats i annat fall än som avses i 11 kap. 8 § får socialnämnden återkräva hjälpen, om den har getts under villkor om återbetalning.

Ett beslut som avser ekonomisk hjälp som kan komma att återkrävas enligt denna paragrafska vara skriftligt. Beslutet ska innehålla uppgifter

om den eller de omständigheter som enligt denna paragraf utgör grund för återbetalningsplikten. Beslutet ska delges den enskilde.

Paragrafen motsvarar, med en språklig ändring, nuvarande 9 kap. 2 § SoL.

Talan om återkrav

3 §

Vill socialnämnden föra talan om ersättning som en enskild inte återbetalar frivilligt för ekonomisk hjälp som avses i 1 eller 2 § eller för kostnader som kommunen har haft enligt 29 kap. 2 § första eller andra stycket, ska talan väckas hos förvaltningsrätten inom tre år från det kommunens kostnader uppkom. Talan väcks vid den förvaltningsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt.

Talan om ersättning får inte bifallas, om den ersättningskyldige genom att återbetala kostnaden eller en del av denna kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller sina dagliga levnadskostnader i övrigt eller annars synnerliga skäl talar mot bifall till ersättningsanspråket.

Paragrafen motsvarar nuvarande 9 kap. 3 § SoL, men begreppet *livsföring* har ändrats till *levnadskostnader* för att begreppsanvändningen ska överensstämma med 11 kap. 8 §. Vidare har en språklig ändring gjorts. Någon ändring i sak avses inte.

Eftergift

4 §

Socialnämnden får helt eller delvis efterge den ersättningskyldighet som avses i 1 och 2 §§ och i 29 kap. 2 § första och andra styckena.

Paragrafen motsvarar nuvarande 9 kap. 4 § SoL.

31 kap. Överklagande och verkställighet av beslut

Överklagande och verkställighet

Beslut av socialnämnden

1 §

Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, om nämnden har meddelat beslut i fråga om

- 1. ansökan enligt 27 kap. 7 §,*
- 2. bistånd enligt 11 kap. 1 eller 8 §,*
- 3. vägran eller nedsättning av fortsatt försörjningsstöd enligt 11 kap.*

14 §,

- 4. förbud eller begränsning enligt 18 kap. 8 §,*
- 5. medgivande enligt 20 kap. 3 §,*
- 6. medgivande enligt 22 kap. 3 och 4 §§,*
- 7. återkallelse av medgivande enligt 22 kap. 6 §,*
- 8. samtycke enligt 22 kap. 7 §, eller*
- 9. avgifter eller förbehållsbelopp enligt 29 kap. 4–9 §§.*

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. En förvaltningsrätt eller kammarrätt får dock förordna att dess beslut ska verkställas först sedan det har vunnit laga kraft.

På begäran av sökanden får verkställandet av beslut om bistånd enligt 11 kap. 1 eller 8 § senareläggas om verkställandet sker inom ett valfrihetssystem enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem.

Paragrafen motsvarar, med vissa redaktionella ändringar, nuvarande 16 kap. 3 § SoL.

Beslut av Inspektionen för vård och omsorg

2 §

Inspektionen för vård och omsorgs beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

- 1. tillstånd enligt 24 kap. 1 §,*
- 2. ombändertagande av personakt enligt 17 kap. 5 §,*
- 3. föreläggande enligt 25 kap. 5, 8 och 9 §§,*
- 4. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 25 kap. 10–12 §§, och*

5. överflyttning av ärende enligt 27 kap. 11 §.

I fråga om överklagande av Inspektionen för vård och omsorgsbeslut enligt 17 kap. 4 § gäller i tillämpliga delar 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Andra beslut av Inspektionen för vård och omsorg enligt denna lag får inte överklagas.

Beslut av Inspektionen för vård och omsorg och domstol i fråga som avses i första stycket 2, 3 och 4 gäller omedelbart.

Paragrafen motsvarar nuvarande 16 kap. 4 § första–tredje och femte styckena SoL.

Beslut av Socialstyrelsen

3 §

Beslut av Socialstyrelsen enligt 32 kap. 1 § andra stycket får inte överklagas.

Paragrafen motsvarar nuvarande 16 kap. 4 § fjärde stycket SoL.

Prövningstillstånd

4 §

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av beslut enligt denna lag.

Paragrafen motsvarar nuvarande 16 kap. 5 § SoL.

Biträde av Polismyndigheten

5 §

Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut om omhändertagande av personakt. Begäran om sådan hjälp får dock göras endast om

1. *det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller*
2. *det annars finns synnerliga skäl.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 16 kap. 4 a § SoL.

Försenad verkställighet

Rapport om ej verkställda beslut

6 §

Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg och till de revisorer som avses i 3 kap. 10 § kommunallagen (2017:725) rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 11 kap. 1 och 8 §§ som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av bistånd beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Socialnämnden ska vidare dels till Inspektionen för vård och omsorg, dels till revisorerna rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 11 kap. 1 och 8 §§ som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av bistånd beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Rapportering enligt denna paragraf ska ske en gång var sjätte månad.

Paragrafen motsvarar i huvudsak nuvarande 16 kap. 6 f § SoL, men i tredje stycket har tiden för rapportering förlängts till *var sjätte månad* (se avsnitt 10.3.6). Det innebär att socialnämnden var sjätte månad ska rapportera dels alla gynnande nämndbeslut enligt 11 kap. 1 och 8 §§ som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet, dels alla gynnande nämndbeslut enligt 11 kap. 1 och 8 §§ som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts.

Anmälan om verkställighet

7 §

Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg och till de revisorer som avses i 3 kap. 10 § kommunallagen (2017:725) anmäla när nämnden har verkställt ett gynnande beslut som enligt 6 § har rapporterats som ej verkställt. Datum för verkställigheten ska då anges.

Paragrafen motsvarar nuvarande 16 kap. 6 g § SoL.

Statistikrapport

8 §

Socialnämnden ska till kommunfullmäktige lämna en statistikrapport över hur många av nämndens gynnande beslut enligt 11 kap. 1 och 8 §§ som inte har verkställts inom tre månader från dagen för respektive beslut. Nämnden ska vidare ange vilka typer av bistånd dessa beslut gäller samt hur lång tid som har förflutit från dagen för respektive beslut.

Nämnden ska till kommunfullmäktige även lämna en statistikrapport över hur många av nämndens gynnande beslut enligt 11 kap. 1 och 8 §§ som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. Nämnden ska vidare ange vilka typer av bistånd dessa beslut gäller samt hur lång tid som har förflutit från dagen för respektive beslut.

Rapportering enligt denna paragraf ska ske en gång var sjätte månad.

Paragrafen motsvarar i huvudsak nuvarande 16 kap. 6 h § SoL, men i tredje stycket har tiden för rapportering förlängts till *var sjätte månad* (se avsnitt 10.3.6). Det innebär att socialnämnden var sjätte månad ska lämna en statistikrapport dels över hur många av nämndens gynnande beslut enligt 11 kap. 1 och 8 §§ som inte har verkställts inom tre månader från dagen för respektive beslut, dels över hur många av nämndens gynnande beslut enligt 11 kap. 1 och 8 §§ som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. Därutöver har vissa språkliga ändringar gjorts.

Rapporteringskyldighet för vistelsekommunen

9 §

Om en bosättningskommun har begärt verkställighet enligt 27 kap. 5 § 2 ska skyldigheten i 6–8 §§ att rapportera till Inspektionen för vård och omsorg och till kommunfullmäktige avse även vistelsekommunen.

Paragrafen motsvarar nuvarande 16 kap. 6 i § SoL.

32 kap. Övrigt

Böter

1 §

Till böter döms den som

1. överträder ett förbud eller en begränsning som har meddelats med stöd av 18 kap. 8 §,

2. åsidosätter någon av bestämmelserna i 20 kap. 3 § första stycket eller 22 kap. 3 § första stycket, eller, om inte gärningen är belagd med straff i lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling, 20 kap. 17 §,

3. utan tillstånd driver verksamhet som avses i 24 kap. 1 §,

4. i strid mot ett förbud som har meddelats enligt 25 kap. 10 eller 11 § fortsätter verksamheten.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket 1 eller 2 får väckas endast efter medgivande av Socialstyrelsen.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket 3 eller 4 får väckas endast efter medgivande av Inspektionen för vård och omsorg.

Paragrafen motsvarar nuvarande 16 kap. 6 § SoL.

Bemyndiganden

2 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela sådana föreskrifter inom socialtjänsten som behövs till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa i verksamhet som avser

1. barn och unga,
2. äldre personer,
3. personer med funktionsnedsättning,
4. personer som har ett missbruk eller beroende, och
5. personer som har utsatts för brott och deras närstående.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela sådana föreskrifter som behövs till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa i verksamhet vid sådana hem som avses i 9 kap. 3 §.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar nuvarande 16 kap. 10 § SoL. Begreppet *missbrukare* har ändrats till *personer som har ett missbruk eller beroende* (se avsnitt 6.3). Någon ändring i sak avses inte.

3 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. villkor för tillstånd enligt 24 kap. 3 § första stycket 2–4, andra och tredje styckena, och
2. avgift för ansökningar enligt 24 kap. 7 §.

Paragrafen motsvarar nuvarande 16 kap. 10 a § SoL.

4 §

Regeringen får meddela särskilda föreskrifter om socialtjänsten enligt denna lag, om riket kommer i krig eller krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som riket har befunnit sig i.

Paragrafen motsvarar nuvarande 16 kap. 9 § SoL.

Kommun som inte tillhör någon region

5 §

Det som sägs i denna lag om regioner ska tillämpas också på en kommun som inte tillhör någon region.

Paragrafen motsvarar nuvarande 16 kap. 8 § SoL.

Förbud mot förvandling

6 §

Om ett föreläggande har förenats med vite enligt denna lag får vitet inte förvandlas till fängelse.

Paragrafen motsvarar nuvarande 16 kap. 11 § SoL.

28.2 Förslaget till lag om socialtjänstdataregister

Lagens innehåll och tillämpningsområde

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om dataregister över socialtjänsten och sådan verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (socialtjänstdataregister).

Paragrafen behandlas i avsnitt 15.10.5.

Av paragrafen framgår att lagen innehåller bestämmelser om socialtjänstdataregister. Med detta avses dataregister över sådan verksamhet som avses i 1 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) samt sådan verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Begreppet *register* har samma innebörd som i artikel 4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här förkortad EU:s dataskyddsförordning. Där framgår att register avser en strukturerad samling av

personuppgifter som är tillgänglig enligt särskilda kriterier, oavsett om samlingen är centraliserad, decentraliserad eller spridd på grundval av funktionella eller geografiska förhållanden.

2 §

Socialstyrelsen får utföra automatiserad behandling av personuppgifter i socialtjänstdataregister. För behandlingen av personuppgifter är Socialstyrelsen personuppgiftsansvarig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 15.10.5.

I paragrafen regleras att Socialstyrelsen får utföra automatiserad behandling av personuppgifter i socialtjänstdataregister. Begreppet *behandling av personuppgifter* har samma innebörd som i artikel 4 i EU:s dataskyddsförordning. Där framgår att personuppgifter syftar på varje upplysning som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person, varvid en identifierbar fysisk person är en person som direkt eller indirekt kan identifieras särskilt med hänvisning till en identifierare som ett namn, ett identifikationsnummer, en lokaliseringuppgift eller onlineidentifikatorer eller en eller flera faktorer som är specifika för den fysiska personens fysiska, fysiologiska, genetiska, psykiska, ekonomiska, kulturella eller sociala identitet. Med behandling avses en åtgärd eller kombination av åtgärder beträffande personuppgifter eller uppsättningar av personuppgifter, oberoende av om de utförs automatiserat eller ej, såsom insamling, registrering, organisering, strukturering, lagring, bearbetning eller ändring, framtagning, läsning, användning, utlämning genom överföring, spridning eller tillhandahållande på annat sätt, justering eller sammanförande, begränsning, radering eller förstöring.

För behandlingen av personuppgifter är Socialstyrelsen *personuppgiftsansvarig*, vilket innebär att Socialstyrelsen bestämmer för vilka ändamål uppgifterna ska behandlas och hur behandlingen ska gå till.

Förhållandet till annan reglering

3 §

Denna lag innehåller bestämmelser som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

Vid behandling av personuppgifter enligt denna lag gäller lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen, om inte annat följer av denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

I lagen (2001:99) om den officiella statistiken och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken finns bestämmelser om officiell och annan statistik för socialtjänstens verksamheter.

Paragrafen behandlas i avsnitt 15.10.5.

Första stycket upplyser om att denna lag innehåller bestämmelser som kompletterar EU:s dataskyddsförordning.

Andra stycket reglerar förhållandet mellan denna lag och lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen. Av andra stycket framgår att dataskyddslagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen gäller vid behandling av personuppgifter enligt denna lag. Om det emellertid finns avvikande bestämmelser i denna lag eller i föreskrifter som har meddelats i anslutning till denna lag, har de bestämmelserna företräde framför dataskyddslagen och därtill anslutande föreskrifter.

I tredje stycket erinras om att det i lagen (2001:99) om den officiella statistiken och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken finns bestämmelser om officiell och annan statistik för socialtjänstens verksamheter.

Ändamål

4 §

Personuppgifter i ett socialtjänstdataregister får behandlas för framställning av statistik.

Paragrafen behandlas i avsnitt 15.10.6.

Av paragrafen framgår att framställning av statistik är det primära ändamålet med behandling av personuppgifter enligt denna lag. I detta ingår såväl officiell statistik som annan statistik. Insamling och bearbetning av personuppgifter får enbart ske för det ändamålet. Uppgifter får alltså inte samlas in av Socialstyrelsen för några andra ändamål. Däremot får Socialstyrelsen behandla redan insamlade uppgifter för det sekundära ändamålet uppföljning och utvärdering. Att Socialstyrelsen enbart får samla in personuppgifter för det primära ändamålet statistik är en skyddsåtgärd för att värna enskildas integritet och undvika ändamålsglidningar. Det hindrar dock inte Socialstyrelsen från att samla in mängdstatistik inom socialtjänsten för t.ex. ändamålet uppföljning, men då får inga personuppgifter samlas in.

5 §

Personuppgifter som behandlas för de ändamål som anges i 4 § får också behandlas för ändamålen

- 1. uppföljning och utvärdering,*
- 2. forskning inom socialtjänsten och sådan verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, och*
- 3. utlämnande till den som ska använda uppgifterna för ändamål som anges i 1 och 2 eller i 4 §.*

Paragrafen behandlas i avsnitt 15.10.6.

Av paragrafen framgår att personuppgifter som behandlas för det ändamål som anges i 4 § även får behandlas för vissa andra ändamål. Personuppgifter som samlats in för det primära ändamålet statistik får därmed behandlas av Socialstyrelsen för de sekundära ändamålen uppföljning och utvärdering, samt även för forskning inom socialtjänsten och sådan verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (1993:387)

om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Personuppgifter får i detta avseende behandlas för forskning inom hela verksamheten – dvs. alla åtgärder och aktiviteter som socialnämnden genomför inom ramen för socialtjänsten och LSS – även sådana frågor som inte uteslutande tar sikte på forskning om insatser. Vidare får Socialstyrelsen lämna ut uppgifter för nu nämnda ändamål, såvida inte sekretess hindrar utlämnande.

Uppföljning avser att fortlöpande och regelbundet mäta och beskriva behov, verksamheter och resursåtgång angivet i termer av t.ex. behovstäckning, produktivitet och nyckeltal. Uppföljning syftar till att ge en översiktlig bild av verksamhetens utveckling och att fungera som en signal för avvikelser som bör beaktas. *Utvärdering* avser analys och värdering av kvalitet, effektivitet och resultat hos en verksamhet i förhållande till de mål som bestämts för denna.

Forskning kan avse verksamhet som bedrivs inom socialtjänsten eller med stöd av LSS – dvs. alla åtgärder och aktiviteter som socialnämnden genomför inom ramen för socialtjänsten och LSS – även sådana frågor som inte uteslutande tar sikte på forskning om insatser.

Vid behandling av personuppgifter för dessa sekundära ändamål gäller inte lagen (2001:99) om den officiella statistiken. Personuppgiftsbehandling regleras då enbart av denna lag.

6 §

Personuppgifter i socialtjänstdataregister får inte behandlas för några andra ändamål än de som anges i 4 och 5 §§.

I paragrafen, som behandlas i avsnitt 15.10.6, regleras ett förbud mot behandling av personuppgifter för andra ändamål än de som anges i 4 och 5 §§.

Personuppgifter som får behandlas

7 §

För det ändamål som anges i 4 § får följande kategorier av uppgifter behandlas om det behövs för ändamålet och om det inte är tillräckligt att använda kodade personuppgifter eller uppgifter som inte kan hänföras till enskilda fysiska personer:

- 1. den registrerades personnummer eller samordningsnummer,*
- 2. kön,*
- 3. folkbokföringsort,*
- 4. födelseort,*
- 5. insats,*
- 6. mål, måluppfyllelse och aktiviteter,*
- 7. orsak eller behov,*
- 8. anmälan, ansökan eller information på annat sätt,*
- 9. resultat av insats,*
- 10. vårdnadshavare inom familje- och individomsorg, och*
- 11. närstående inom missbruks- och beroendevård.*

Av paragrafen, som behandlas i avsnitt 15.10.7, framgår att vissa kategorier av uppgifter får behandlas för det ändamål som anges i 4 § om det behövs för ändamålet och om det inte är tillräckligt att använda kodade personuppgifter eller uppgifter som inte kan hänföras till enskilda fysiska personer. Detta innebär att uppgifter inte får behandlas om det är tillräckligt för ändamålet statistik att använda kodade personuppgifter eller uppgifter som inte kan hänföras till enskilda fysiska personer.

8 §

Uppgift om närstående enligt 7 § 11 får inte innehålla uppgift som genom namn, annan identitetsbeteckning eller liknande förhållande är direkt hänförlig till den enskilde.

I paragrafen, som behandlas i avsnitt 15.10.7, begränsas möjligheten att behandla uppgifter om närstående inom missbruks- och beroendevården. Uppgift om namn, annan identitetsbeteckning eller liknande förhållande som är direkt hänförlig till den närstående får inte

förekomma. Av 12 § följer en skyldighet att lämna sådana uppgifter, men de får alltså inte vara personbundna.

Känsliga personuppgifter

9 §

Känsliga personuppgifter får behandlas med stöd av artikel 9.2 j i EU:s dataskyddsförordning under förutsättning att det är nödvändigt för det ändamål som anges i 4 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 15.10.7.

I paragrafen regleras förutsättningarna för att behandla känsliga personuppgifter, dvs. uppgifter om etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i en fackförening, hälsa, en persons sexualliv eller sexuella läggning, genetiska uppgifter och biometriska uppgifter som används för att entydigt identifiera en person. Stödet för behandling av sådana uppgifter finns i artikel 9.2 i EU:s dataskyddsförordning. En förutsättning är dock att behandlingen är nödvändig för det ändamål som anges i 4 §.

Uppgifter om lagöverträdelser

10 §

Uppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden får endast behandlas om det är nödvändigt för det ändamål som anges i 4 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 15.10.7.

I paragrafen regleras förutsättningarna för att behandla uppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden. Sådana uppgifter får endast behandlas om det är nödvändigt för det ändamål som anges i 4 §.

Behandling av personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och lagöverträdelser som innefattar brott eller därmed sammanhängande säkerhetsåtgärder enligt artikel 6.1 får endast enligt artikel 10

i EU:s dataskyddsförordning utförs under kontroll av en myndighet eller då behandling är tillåten enligt unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, där lämpliga skyddsåtgärder för de registrerades rättigheter och friheter fastställs. Ett fullständigt register över fällande domar i brottmål får endast föras under kontroll av en myndighet. Av dataskyddslagen framgår dock att personuppgifter som avses i artikel 10 i EU:s dataskyddsförordning får behandlas av myndigheter. Det innebär att Socialstyrelsen får samla in sådana uppgifter för framställning av statistik utan något ytterligare lagstöd. För att emellertid säkerställa att insamling av sådana uppgifter inte sker slentrianmässigt och med beaktande av de specifika ändamålen för statistikbehandlingen anges i förevarande paragraf att uppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden endast får behandlas om det är nödvändigt för ett sådant ändamål, t.ex. att brott utgjort orsaken till socialtjänstens insats för ett barn eller en ungdom.

Insamling och registrering av uppgifter om lagöverträdelse torde endast behöva ske inom individ- och familjeomsorgen respektive missbruks- och beroendevården. Något behov av att samla in sådana integritetskänsliga personuppgifter torde inte föreligga inom området för äldreomsorg eller funktionshinder.

Samkörning

11 §

Socialstyrelsen får för de ändamål som anges i 4 § hämta personuppgifter till registret genom samkörning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 15.10.8.

I paragrafen regleras möjligheten till samkörning. Uppgifter i socialtjänstdataregister kommer att tillföras registret på olika sätt, t.ex. manuellt eller genom automatiserade överföringar avseende en stor mängd individer via lokala dokumentationssystem. Gemensamt för all informationsöverföring är att den sker från socialnämnder och privata utförare, däremot inte från enskilda brukare. Av förevarande paragraf följer att ett socialtjänstdataregister ska kunna tillföras information genom samkörning med andra register om informationen

behövs för att tillgodose registerändamålet. Därigenom möjliggörs överföring av uppgifter från ett annat socialtjänstdataregister samt från lokala verksamhetssystem inom socialtjänsten. Vidare kan uppgifter hämtas från befolkningsregister förda vid t.ex. Statistiska Centralbyrån.

Uppgiftsskyldighet

12 §

Den som bedriver verksamhet inom socialtjänsten eller enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska lämna uppgifter till ett socialtjänstdataregister för de ändamål som anges i 4 §.

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 15.10.8, reglerar en skyldighet för den som bedriver verksamhet inom socialtjänsten eller enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade att lämna uppgifter till ett socialtjänstdataregister för de ändamål som anges i 4 §. Denna skyldighet gäller oavsett om verksamheten bedrivs i offentlig eller enskild regi. Av lagen om den officiella statistiken framgår att bl.a. näringsidkare har en uppgiftsskyldighet, varför den lagens sanktioner blir tillämpliga om en privat utförare underlåter att lämna uppgifter på uppmaning av Socialstyrelsen.

Sökbegrepp

13 §

Som sökbegrepp i ett socialtjänstdataregister får användas uppgifter som enligt 7 § får ingå i ett socialtjänstdataregister.

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 15.10.8, innebär att det inte uppställs några begränsningar i fråga om användningen av uppgifter som sökbegrepp.

Elektronisk åtkomst

14 §

Endast den som är personuppgiftsansvarig får ha elektronisk åtkomst till uppgifter i ett socialtjänstdataregister.

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 15.10.8, reglerar förutsättningarna för elektronisk åtkomst till uppgifter i ett socialtjänstdataregister. Endast den som är personuppgiftsansvarig, dvs. Socialstyrelsen, får ha elektronisk åtkomst. I praktiken innebär det att sådan åtkomst endast får ges till Socialstyrelsens anställda och fysiska uppdragstagare.

Utlämnande på medium för automatiserad behandling

15 §

Får en personuppgift lämnas ut, kan det ske på medium för automatiserad behandling.

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 15.10.9, reglerar att uppgifter i ett socialtjänstdataregister får lämnas ut på medium för automatiserad behandling. Detta innebär inte att uppgifter *får* lämnas ut från ett socialtjänstdataregister, utan endast i vilken form och med vilken teknik. Ett utlämnande måste alltid, vilket erinras om i 16 §, föregås av en sekretessprövning.

Sekretess

16 §

I offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) finns bestämmelser om begränsningar i rätten att lämna ut personuppgifter.

I paragrafen, som behandlas i avsnitt 15.10.9, erinras om att offentlighets- och sekretesslagens (2009:400) bestämmelser gäller vid utlämnande av personuppgifter från ett socialtjänstdataregister.

Bemyndiganden

17 §

Regeringen får meddela föreskrifter om

1. andra myndigheter som får föra socialtjänstdataregister enligt denna lag,
2. begränsning av de i 4 och 5 §§ angivna ändamålen,
3. förtydligande och begränsningar av de uppgifter som ett socialtjänstdataregister enligt 7 och 8 §§ får innehålla,
4. begränsningar av samkörning enligt 11 §,
5. uppgiftsskyldighet enligt 12 §, och
6. begränsningar i rätten att bevåra uppgifter.

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 15.10.10, innehåller bemyndigande för regeringen att meddela vissa ytterligare föreskrifter.

28.3 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

27 kap.

20 e §

Hemlig rumsavlyssning får användas endast om någon är skäligen misstänkt för ett brott som avses i 20 d § och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Åtgärden får avse endast en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Avser åtgärden någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes, får hemlig rumsavlyssning användas endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där.

Hemlig rumsavlyssning får inte avse

1. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som tystnadsplikt gäller för enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,
2. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som bedrivs av advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter eller familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2022:000), eller

3. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas av präster inom trossamfund eller av dem som har motsvarande ställning inom sådana samfund, för bikt eller enskild själavård.

I tredje stycket 2 har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

36 kap.

5 §

Den som till följd av 15 kap. 1 eller 2 §, 16 kap. 1 § eller 18 kap. 5, 6 eller 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller någon bestämmelse, till vilken det hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna en uppgift får inte höras som vittne om uppgiften utan att den myndighet, i vars verksamhet uppgiften har inhämtats, har gett sitt tillstånd.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2022:000) och deras biträden samt auktoriserade patentombud och deras biträden såvitt avser patenträttsliga angelägenheter enligt 2 § 1 lagen (2010:1052) om auktorisation av patentombud, får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtrotts dem eller som de i samband därmed har erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Medlare enligt denna balk, lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder eller lagen (2011:860) om medling i vissa privaträttsliga tvister och deras biträden, får höras som vittnen om vad som anförtrotts dem vid medlingen eller som de i samband därmed erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Den som till följd av 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare får höras som vittnen om vad som anförtrotts dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Trots det som sägs i andra eller tredje stycket föreligger skyldighet att vittna för

1. advokater och deras biträden, dock inte försvarare, i mål angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. andra än försvarare och advokater samt deras biträden i mål angående brott som avses i 10 kap. 21 och 23 §§ offentlighets- och sekretesslagen, och

3. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13 eller 14 § samma lag eller enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Om någon enligt det som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning.

I andra stycket har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

28.4 Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken

6 kap.

13 a §

Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen

2. behandling i öppna former som ges med stöd av 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000),

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 11 kap. 5 § socialtjänstlagen eller

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft.

Första stycket 2 och 3 har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningarna till 4 kap. 1 § och 3 kap. 6 b § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 11 kap. 1 § respektive 11 kap. 5 § socialtjänstlagen (2022:000).

Nuvarande 4 kap. 1 § socialtjänstlagen har i förslaget till ny socialtjänstlag delats upp i två paragrafer som skiljer mellan bistånd för livsföringen (11 kap. 1 §) och ekonomiskt bistånd (11 kap. 8 §). Eftersom första stycket 2 i förevarande paragraf avser behandling i öppna former – vilket ges som bistånd för livsföringen – hänvisas enbart till 11 kap. 1 §.

14 §

Om rätten för barn och vårdnadshavare att få insatser av socialnämnden finns bestämmelser i socialtjänstlagen (2022:000). Socialnämnden förmedlar kontakter med andra rådgivande samhällsorgan.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att begreppet *stöd och hjälp* har ändrats till *insatser*. Någon ändring i sak avses inte. Vidare har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

17 a §

Föräldrar kan enligt 10 kap. 7 § socialtjänstlagen (2022:000) få hjälp att träffa avtal om vårdnad, boende och umgänge.

Socialnämnden i den kommun där barnet är folkbokfört prövar om ett avtal mellan föräldrarna enligt 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § tredje stycket ska godkännas.

Vid sin prövning av föräldrarnas avtal ska socialnämnden se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillbörligt utredda. Utan hinder av sekretess enligt 26 kap. 1 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är en annan socialnämnd som har tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning skyldig att lämna sådana upplysningar på begäran av den socialnämnd som ska pröva avtalet.

Socialnämndens beslut enligt andra stycket får inte överklagas.

Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 5 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 10 kap. 7 § socialtjänstlagen (2022:000).

18 §

Föräldrar kan enligt 10 kap. 7 § socialtjänstlagen (2022:000) genom samarbetsamtal få hjälp att nå enighet i frågor om vårdnad, boende och umgänge.

I mål om vårdnad, boende eller umgänge får rätten uppdra åt socialnämnden eller något annat organ att i barnets intresse anordna samarbetsamtal i syfte att nå enighet mellan föräldrarna.

Om rätten lämnar uppdrag enligt andra stycket, kan den förklara att målet ska vila under en viss tid. Detsamma gäller om samarbetsamtal redan har inletts och fortsatta samtal kan antas vara till nytta. Om det finns särskilda skäl, kan rätten förlänga den utsatta tiden.

Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 5 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 10 kap. 7 § socialtjänstlagen (2022:000). Därutöver har en språklig ändring gjorts i tredje stycket.

21 kap.

11 §

Vid hämtning och omhändertagande ska någon som kan vara till stöd för barnet närvara. Finns det en sådan kontaktperson för barnet som avses i socialtjänstlagen (2022:000), bör han eller hon anlitas. I bråds-

kande fall får en åtgärd som krävs för skydd av barnet vidtas utan att en person till stöd för barnet är närvarande.

Om det är möjligt ska en barnläkare, barnpsykiater eller barnpsykiolog medverka vid hämtning och ombändertagande.

I första stycket har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000). Därutöver har vissa språkliga ändringar gjorts.

28.5 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

32 kap.

1 §

Den som är under tjuugoett år och som begått brott får dömas till ungdomsvård om han eller hon har ett särskilt behov av vård eller annan åtgärd enligt socialtjänstlagen (2022:000) eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och sådan vård eller åtgärd kan beredas den unge. Vården och åtgärderna ska syfta till att motverka att den unge utvecklas ogynnsamt.

Ungdomsvård får dömas ut endast om socialtjänstens planerade åtgärder, i förekommande fall i förening med ungdomstjänst eller böter, kan anses tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens straffvärde och art samt den unges tidigare brottslighet.

Ska åtgärderna vidtas med stöd av socialtjänstlagen, ska rätten meddela föreskrift om att den unge ska följa det ungdomskontrakt som upprättats av socialnämnden. Innehållet i kontraktet ska framgå av domen.

Ska åtgärderna vidtas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, ska den vårdplan som upprättats av socialnämnden fogas till domen.

Om skada på egendom har uppkommit genom brottet och det bedöms vara ägnat att främja den unges anpassning i samhället, får rätten, i samband med att den dömer till ungdomsvård, föreskriva att den unge på tid och sätt som anges i domen ska biträda den skadelidande med visst arbete, som syftar till att avhjälpa eller begränsa skadan eller som annars i belysning av brottets och skadans art framstår som lämpligt. Sådan föreskrift får meddelas endast med den skadelidandes samtycke.

I första stycket har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000). Därutöver har vissa språkliga ändringar gjorts.

28.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

11 §

I fråga om den som misstänks för att ha begått brott innan han eller hon fyllt arton år ska åklagaren, innan beslut fattas i åtalsfrågan, inhämta yttrande från socialnämnden i den kommun som enligt socialtjänstlagen (2022:000) har ansvaret för den unge, om denne har erkänt gärningen eller det annars finns skälig misstanke att han eller hon har begått brottet och sådant yttrande inte inhämtats under förundersökningen. Yttrande behöver inte inhämtas om brottet är ringa, om det är uppenbart att det finns förutsättningar för straffvarning eller åtalsunderlåtelse eller om det annars är obehövligt.

Om förundersökningen gäller brott på vilket fängelse kan följa, ska, om möjligt, undersökningsledaren begära ett sådant yttrande som avses i första stycket senast i samband med delgivning av brottsmisstanke enligt 23 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken.

Ett yttrande ska innehålla en redogörelse för vilka åtgärder som nämnden tidigare har vidtagit i fråga om den unge samt en bedömning av om den unge har ett särskilt behov av åtgärder som syftar till att motverka att han eller hon utvecklas ogynnsamt. Vidare ska yttrandet innehålla en redovisning av de åtgärder som nämnden avser att vidta. Åtgärderna ska redovisas i ett ungdomskontrakt om de vidtas med stöd av socialtjänstlagen och i en vårdplan om de vidtas med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Arten, omfattningen och varaktigheten av åtgärderna ska framgå av kontraktet eller vårdplanen. Yttrandet ska, om undersökningsledaren eller, i de fall som avses i första stycket, åklagaren begär det eller om nämnden finner det nödvändigt, även innehålla en redogörelse för den unges personliga utveckling och levnadsomständigheter i övrigt. Ett yttrande ska också innehålla en bedömning av om ungdomstjänst är en lämplig påföljd med hänsyn till den unges person och övriga omständigheter.

Nämnden ska även utan samband med yttrande lämna den som har ansvar för att inhämta yttrande de upplysningar som denne begär i fråga om den unge.

I första stycket har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

17 §

Straffvarning får beslutas, om den unge blir föremål för sådan åtgärd som anges nedan och det med skäl kan antas att därigenom vidtas vad som är lämpligast för den unge:

- 1. vård eller annan åtgärd enligt socialtjänstlagen (2022:000),*
- 2. vård eller annan åtgärd enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, eller*
- 3. annan åtgärd som innebär att den unge får hjälp eller stöd.*

Straffvarning får också beslutas, om det är uppenbart att brottet har skett av okynne eller förhastande.

Vid bedömningen av om straffvarning ska beslutas ska åklagaren utöver vad som följer av första och andra styckena särskilt beakta den unges vilja att ersätta målsäganden för skada som uppkommit genom brottet, att avhjälpa eller begränsa skadan, att på annat sätt gottgöra målsäganden eller att medverka till att medling kommer till stånd enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott.

Straffvarning får inte beslutas, om något väsentligt allmänt eller enskilt intresse därigenom åsidosätts. Vid bedömningen av om något väsentligt allmänt intresse åsidosätts ska det särskilt beaktas om den unge tidigare har gjort sig skyldig till brott.

I första stycket 1 har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

28.7 Förslaget till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

1 kap.

4 §

För deltagare i arbetsmarknadspolitiska program är denna lag tillämplig i den utsträckning som framgår av 7 § lagen (2000:625) om arbetsmarknadspolitiska program.

För deltagare i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som har anvisats av socialnämnd är denna lag tillämplig i den utsträckning som framgår av 11 kap. 15 § socialtjänstlagen (2022:000).

För dem som Migrationsverket ger sysselsättning enligt 4 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. är denna lag tillämplig i den utsträckning som framgår av 5 § lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Att denna lag i vissa fall, utöver vad som framgår av 2 § första stycket andra meningen, gäller även utomlands framgår av 5 § lagen (2010:449) om Försvarmaktens personal vid internationella militära insatser.

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 4 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 11 kap. 15 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.8 Förslaget till lag om ändring i polislagen (1984:387)

6 §

Polismyndigheten och Säkerhetspolisen ska samarbeta med varandra och med åklagarmyndigheterna.

Polismyndigheten ska fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem. Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 23 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Polismyndigheten och Säkerhetspolisen ska också samarbeta med andra myndigheter och organisationer vilkas verksamhet berör polisverksamheten.

Andra myndigheter ska ge polisen stöd i dess arbete.

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 23 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som är skyldiga att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd, är även skyldiga att lämna nämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd och stöd. Detta följer av nuvarande 14 kap. 1 § tredje stycket socialtjänstlagen. I förslaget till ny socialtjänstlag har motsvarande skyldighet placerats i 23 kap. 2 §.

28.9 Förslaget till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)

3 §

Tandvården ska bedrivas så att den uppfyller kravet på en god tandvård. Detta innebär att den ska

- 1. vara av god kvalitet med en god hygienisk standard och lägga särskild vikt vid förebyggande åtgärder,*
 - 2. tillgodose patientens behov av trygghet i vården och behandlingen,*
 - 3. vara lätt tillgänglig,*
 - 4. bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet,*
 - 5. främja goda kontakter mellan patienten och tandvårdspersonalen.*
- Akuta fall ska behandlas med förtur.*

När tandvård ges till barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 23 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Fjärde stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 23 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som är skyldiga att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd, är även skyldiga att lämna nämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd och stöd. Detta följer av nuvarande 14 kap. 1 § tredje stycket socialtjänstlagen. I förslaget till ny socialtjänstlag har motsvarande skyldighet placerats i 23 kap. 2 §.

28.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall

1 §

De i 2 kap. 1–3 §§ socialtjänstlagen (2022:000) angivna målen för samhällets socialtjänst ska vara vägledande för all vård som syftar till att hjälpa enskilda människor att komma ifrån missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel. Vården ska bygga på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet och ska så långt det är möjligt utformas och genomföras i samverkan med den enskilde.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 1 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 2 kap. 1–3 §§ socialtjänstlagen (2022:000). I förslaget till ny socialtjänstlag har de övergripande målen kompletterats i vissa avseenden. Utöver vad som gäller i dag ska socialtjänsten främja människornas jämställda levnadsvillkor (2 kap. 1 §). Socialtjänsten ska även ha ett förebyggande perspektiv och inriktas på att vara lätt tillgänglig (2 kap. 3 §). Därutöver har vissa språkliga ändringar gjorts.

2 §

Vård inom socialtjänsten ges en missbrukare i samförstånd med honom eller henne enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2022:000). En missbrukare ska dock beredas vård oberoende av eget samtycke under de förutsättningar som anges i denna lag (tvångsvård).

I paragrafen har socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000). Därutöver har en språklig ändring gjorts.

I paragrafens nuvarande lydelse finns ett andra stycke som anger att bestämmelserna i socialtjänstlagen gäller för tvångsvårdens innehåll och utformning, om inte något annat anges i denna lag. Detta stycke har upphävts eftersom 1 kap. 1 och 2 §§ i förslaget till ny socialtjänstlag har motsvarande innebörd.

4 §

Tvångsvård ska beslutas om,

1. någon till följd av ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel är i behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk,

2. vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt socialtjänstlagen (2022:000) eller på något annat sätt, och

3. han eller hon till följd av missbruket

a) utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara,

b) löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv, eller

c) kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.

Om någon för kortare tid ges vård med stöd av lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård hindrar detta inte ett beslut om tvångsvård enligt denna lag.

I första stycket 2 har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000). Därutöver har en språklig ändring gjorts.

47 §

Med socialnämnden avses i denna lag socialnämnden i den kommun som enligt 27 kap. socialtjänstlagen (2022:000) har ansvaret för att den enskilde får de insatser som han eller hon behöver. Att överflyttning av ärenden till en annan socialnämnd kan ske i vissa fall framgår av 27 kap. 10 och 11 §§ socialtjänstlagen.

Beslut om tvångsvård enligt 5 § och beslut med anledning av omhändertagande enligt 13 § fattas av den förvaltningsrätt inom vars domkrets den ansvariga kommunen är belägen. Den förvaltningsrätt som

meddelade beslutet om vård beslutar också i frågor som avses i 44 § första stycket.

*Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att begreppet *stöd och hjälp* har ändrats till *insatser*. Någon ändring i sak avses inte. Vidare har hänvisningarna till 2 a kap. respektive 2 a kap. 10 och 11 §§ socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till 27 kap. respektive 27 kap. 10 och 11 §§ socialtjänstlagen (2022:000).*

28.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

1 §

Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdom ska göras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2022:000). Insatserna ska präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Den som är under 18 år ska dock beredas vård enligt denna lag, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv.

Vård med stöd av 3 § får även beredas den som har fyllt 18 men inte 20 år, om sådan vård med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är lämpligare än någon annan vård och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med den unges samtycke.

Vissa andra åtgärder får vidtas utan samtycke enligt 22, 24 och 31 a §§.

Vid beslut enligt denna lag ska vad som är bäst för den unge vara avgörande.

I första stycket har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

10 §

Vården ska anses påbörjad när den unge på grund av ett beslut om omedelbart omhändertagande eller om vård har placerats utanför sitt eget hem.

I paragrafen har en språklig ändring gjorts.

I paragrafens nuvarande lydelse finns ett andra stycke som anger att bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453) och föreskrifterna i 11–20 §§ gäller för vårdens innehåll och utformning. Detta stycke har upphävts eftersom 1 kap. 1 och 2 §§ i förslaget till ny socialtjänstlag har motsvarande innebörd. Av 1 kap. 1 § i nämnda förslag följer att socialtjänstlagen är tillämplig i nu aktuellt avseende. Av 1 kap. 2 § följer vidare att avvikande bestämmelser i annan lag eller förordning – i detta fall föreskrifterna i 11–20 §§ i förevarande lag – har företräde framför socialtjänstlagen.

24 §

Förvaltningsrätten får efter ansökan av socialnämnden för viss tid eller tills vidare förbjuda den som har vårdnaden om en underårig att ta denne från ett hem som avses i 20 kap. 3 § första stycket socialtjänstlagen (2022:000) om det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas om han eller hon skiljs från hemmet (flyttningsförbud).

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 6 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 20 kap. 3 § första stycket socialtjänstlagen (2022:000).

25 §

Ansökan om flyttningsförbud görs av den socialnämnd som har lämnat medgivande enligt 20 kap. 3 § socialtjänstlagen (2022:000) att ta emot den unge i ett enskilt hem. Samma nämnd beslutar om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 §.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 20 kap. 3 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:1402) om övertagande av vissa sjukhem och andra vårdinrättningar

3 §

Sjukhem och andra vårdinrättningar, som övertagits av kommunerna med stöd av denna lag, ska anses som sådana boendeformer som anges i 8 kap. 4 § första stycket socialtjänstlagen (2022:000).

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 5 kap. 5 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 8 kap. 4 § första stycket socialtjänstlagen (2022:000). Vidare har en språklig ändring gjorts.

28.13 Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

15 §

En vistelse i en sådan särskild boendeform för äldre personer som avses i 8 kap. 4 § socialtjänstlagen (2022:000) i en annan kommun än den där personen var eller borde ha varit folkbokförd när han eller hon flyttade till den aktuella bostaden, ska inte anses leda till ändrad bosättning om vistelsen har beslutats av den kommun där han eller hon var eller borde ha varit folkbokförd. Om personen inte längre disponerar en bostad på den fastighet där han eller hon förut var eller borde ha varit folkbokförd, anses personen bosatt endast i kommunen eller, om ändrade förhållanden föranleder det, på en annan fastighet.

Första stycket ska även tillämpas på den som vistas i ett hem för äldre personer som drivs av någon annan än kommunen, om boendet med hänsyn till upplåtelseform och tillgång till insatser och andra lättåtkomliga tjänster kan anses motsvara vistelse som avses i första stycket.

Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att formuleringen ”[e]n vistelse för service och omvårdnad eller för stöd, hjälp och annan lättåtkomlig service i en sådan bostad för äldre människor som avses i 5 kap. 5 § andra och tredje styckena socialtjänstlagen (2001:453)” har ändrats till ”[e]n vistelse i en sådan särskild boendeform för äldre personer som avses i 8 kap. 4 § socialtjänstlagen (2022:000)”. Även *andra stycket* har anpassats till nämnda förslag genom att begreppet *äldre* har ändrats till *äldre personer*. Vidare har ”vård eller stöd, hjälp och annan lättåtkomlig service” ändrats till ”insatser och andra lättåtkomliga tjänster”.

Någon ändring i sak avses inte.

28.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård

31 a §

Om en patient önskar att stödpersonens uppdrag ska övergå till ett uppdrag som kontaktperson enligt 11 kap. 5 eller 6 § socialtjänstlagen (2022:000) när tvångsvården upphört och stödpersonen samtycker till det, ska den nämnd som avses i 30 § underrätta socialnämnden i den kommun där patienten är folkbokförd om patientens önskemål.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 3 kap. 6 b § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 11 kap. 5 eller 6 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning

14 a §

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 23 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 23 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som är skyldiga att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd, är även skyldiga att lämna nämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd och stöd. Detta följer av nuvarande 14 kap. 1 § tredje stycket socialtjänstlagen. I förslaget till ny socialtjänstlag har motsvarande skyldighet placerats i 23 kap. 2 §.

28.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

16 d §

En kommun har ansvar enligt denna lag gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i en annan kommun i

1. familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende enligt 9 kap. socialtjänstlagen (2022:000),

2. särskild boendeform för äldre personer enligt 8 kap. 4 § eller 24 kap. 1 § 2 socialtjänstlagen, eller

3. bostad med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning enligt 8 kap. 7 § eller 24 kap. 1 § 2 socialtjänstlagen.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att *människor* har ändrats till *personer* och ”bostad med särskild service” har ändrats till ”bostad med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning”. Någon ändring i sak avses inte. Vidare har hänvisningarna till 6 kap., 5 kap. 5 § andra eller tredje stycket, 7 kap. 1 § första stycket 2, 5 kap. 7 tredje stycket och 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till 9 kap., 8 kap. 4 §, 24 kap. 1 § 2, 8 kap. 7 § respektive 24 kap. 1 § 2 socialtjänstlagen (2022:000).

24 g §

Ytterligare bestämmelser om anmälnings- och rapporteringskyldighet finns i 23 kap. 1 § och 26 kap. 2 § socialtjänstlagen (2022:000).

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 14 kap. 1 och 3 §§ socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 23 kap. 1 § och 26 kap. 2 § socialtjänstlagen (2022:000).

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som omfattas av anmälningskyldigheten i nuvarande 14 kap. 1 § socialtjänstlagen, är även skyldiga att lämna nämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd och stöd. Detta följer av nuvarande 14 kap. 1 § tredje stycket socialtjänstlagen. I förslaget till ny socialtjänstlag har motsvarande skyldighet placerats i 23 kap. 2 §.

28.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

1 §

I denna lag ges bestämmelser om sysselsättning för och bistånd till utlänningar som

1. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige som flykting enligt 4 kap. 1 § eller som annan skyddsbehövande enligt 4 kap. 2 eller 2 a § utlänningslagen (2005:716) eller motsvarande äldre bestämmelser (asylsökande),

2. har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen och som inte är folkbokförda här i landet, eller

3. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas.

Den som omfattas av denna lag har inte rätt till bistånd enligt 11 kap. 1 och 8 §§ socialtjänstlagen (2022:000) för förmåner av motsvarande karaktär. Rätt till bistånd föreligger inte heller för bostadskostnader.

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 11 kap. 1 och 8 §§ socialtjänstlagen (2022:000).

Nuvarande 4 kap. 1 § socialtjänstlagen har i förslaget till ny socialtjänstlag delats upp i två paragrafer som skiljer mellan bistånd för livsföringen (11 kap. 1 §) och ekonomiskt bistånd (11 kap. 8 §).

3 §

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska av Migrationsverket erbjudas plats på en förläggning.

Första stycket gäller inte ensamkommande barn som avses i 1 § första stycket 1 och 2. För dessa barn ska Migrationsverket i stället anvisa en kommun som ska ordna boendet. När Migrationsverket anvisat en kommun ska det anses att barnet har sin starkaste anknytning till den kommunen i den mening som avses i 27 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

En kommun som har anvisats att ta emot ett ensamkommande barn får placera barnet i ett boende i en annan kommun endast om

- 1. kommunerna har ingått en överenskommelse om placeringen,*
- 2. placeringen sker med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller med stöd av socialtjänstlagen i fråga om barn med motsvarande vårdbehov, eller*
- 3. det med hänsyn till barnets vårdbehov finns synnerliga skäl.*

*Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag och den däri förtydligade ansvarsfördelningen mellan kommuner. Av 27 kap. 1 § i nämnda förslag följer att den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt eller annars har sin starkaste anknytning (bösättningskommunen) som huvudregel ansvarar för insatser till den enskilde. Detta skiljer sig från nuvarande ordning som utgår från att den kommun där den enskildes vistas (vistelsekommunen) har motsvarande ansvar. Andra stycket i förevarande paragraf har därför anpassats genom att formuleringen ”ska det anses att barnet *vistas* i den kommunen” har ändrats till ”ska det anses att barnet har sin *starkaste anknytning* till den kommunen” (se avsnitt 22.1.2). Vidare har hänvisningen till 2 a kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till 27 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).*

När Migrationsverket har anvisat en kommun ska det alltså anses att barnet har sin starkaste anknytning till den kommunen. Det innebär att anvisningskommunen kommer att betraktas som barnets

bosättningskommun i den mening som avses i socialtjänstlagen. Att barnet har en bosättningskommun innebär dock inte att han eller hon i andra avseenden ska anses vara bosatt eller ha sin hemvist där, t.ex. enligt folkbokföringslagen (1991:481). Syftet är enbart att reglera vilken kommun som ansvarar för insatser enligt socialtjänstlagen.

28.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:191) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner

3 §

Ansökningar som avses i artikel 14 i konventionen ska göras hos socialnämnden i sökandens eller sökandenas hemkommun.

Socialnämnden ska

- a) sammanställa rapporter enligt artikel 15.1. i konventionen,*
- b) pröva frågor om samtycke enligt artikel 17.c i konventionen,*
- c) vidta åtgärder enligt artikel 21 i konventionen.*

I 22 kap. 3–8 §§ socialtjänstlagen (2022:000) finns bestämmelser om att socialnämnden prövar frågor om medgivande att i adoptions-syfte ta emot barn med hemvist utomlands.

I första och andra styckena har vissa språkliga ändringar gjorts. Tredje stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 12–15 §§ socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 22 kap. 3–8 §§ socialtjänstlagen (2022:000).

28.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling

8 b §

En auktoriserad sammanslutning är skyldig att dokumentera förmedlingsverksamheten. Dokumentationen ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärenden samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Dokumentationen ska bevaras så länge den kan antas ha betydelse

för den som förmedlats för adoption genom sammanslutningen, eller för honom eller henne närstående personer.

Kopia av handlingar som avser en viss adoption ska skickas till den socialnämnd som avses i 22 kap. 8 § andra stycket socialtjänstlagen (2022:000).

Om sammanslutningen upphör med sin förmedlingsverksamhet, ska dokumentation av förmedlingsverksamheten överlämnas till Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd för förvaring.

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 15 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 22 kap. 8 § andra stycket socialtjänstlagen (2022:000).

28.20 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

16 §

När ramtid ska bestämmas räknas inte den tid då den sökande varit förhindrad att arbeta på grund av

- 1. styrkt sjukdom,*
- 2. vård av eget barn som inte har fyllt 2 år eller vård av adoptivbarn i 2 år efter barnets ankomst i familjen,*
- 3. vård av närstående när närståendepenning lämnas enligt 47 kap. socialförsäkringsbalken, eller*

4. uppdrag av socialnämnden att ta emot barn i ett sådant hem som avses i 20 kap. 3 § första stycket och 4 § första stycket socialtjänstlagen (2022:000) samt 9 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, om uppdraget, på socialnämndens begäran, varit av sådan omfattning att den sökande varit tvungen att helt avstå från förvärvsarbete och mottagandet inte bedrivits yrkesmässigt.

Fjärde punkten har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 6 § första och tredje styckena socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 20 kap. 3 § första stycket och 4 § första stycket socialtjänstlagen (2022:000).

28.21 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall

3 a §

För den som har fått ersättning enligt denna lag ska tillgångar uppgående till ett belopp om etthundrasjuttiofemtusen (175 000) kronor anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpning av

1. bestämmelserna om bostadsbidrag i 97 kap. 6–10 §§ socialförsäkringsbalken,

2. bestämmelserna om bostadstillägg i 102 kap. 10–13 §§ samma balk,

3. 11 kap. 1 och 8 §§ och 29 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000),

4. 17 kap. 2 och 8 §§ hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), och

5. 19 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Tredje punkten har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 4 kap. 1 § och 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 11 kap. 1 och 8 §§ och 29 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Nuvarande 4 kap. 1 § socialtjänstlagen har i förslaget till ny socialtjänstlag delats upp i två paragrafer som skiljer mellan bistånd för livsföringen (11 kap. 1 §) och ekonomiskt bistånd (11 kap. 8 §).

28.22 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

8 kap.

11 §

Bistånd enligt socialtjänstlagen (2022:000) och äldreförsörjningsstöd enligt 74 kap. socialförsäkringsbalken och liknande ersättningar är skattefria.

I paragrafen har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

28.23 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet

2 kap.

8 a §

En socialnämnd får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § första stycket 1, 4 och 5. Åtkomsten får endast förekomma om uppgifterna behövs i ärende om ekonomiskt bistånd enligt 11 kap. socialtjänstlagen (2022:000) eller i ärende om återkrav m.m. av sådant bistånd enligt 30 kap. samma lag. En socialnämnd får ha direktåtkomst först sedan Skatteverket har försäkrat sig om att handläggare hos socialnämnden bara kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden hos nämnden.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 4 och 9 kap. socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 11 respektive 30 kap. socialtjänstlagen (2022:000).

28.24 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

8 §

I fråga om utlämnande av personuppgifter som finns inom socialtjänsten gäller de begränsningar som följer av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), socialtjänstlagen (2022:000) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

I paragrafen har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

28.25 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

5 §

Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter för tillhandahållande av information som behövs inom

1. Försäkringskassans, Centrala studiestödsnämndens eller arbetslöshetskassornas verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd,

2. Skatteverkets verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av skatt,

3. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens verksamhet som avser tillsyn och uppföljning samt utfärdande av intyg enligt 48 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring,

4. Kronofogdemyndighetens verksamhet som underlag för bedömning enligt 4 kap. utsökningsbalken av i vilken utsträckning en gäldenär har utmätningsbar egendom,

5. socialnämndernas verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av ekonomiskt bistånd enligt 11 kap. socialtjänstlagen (2022:000),

6. Migrationsverkets verksamhet som underlag för beslut om bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., samt

7. kompletterande aktörers verksamhet enligt uppdrag från Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen får även behandla personuppgifter för att tillhandahålla information till riksdagen eller regeringen eller till någon annan för att fullgöra uppgiftslämnande i enlighet med lag eller förordning.

I första stycket 5 har hänvisningen till 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till 11 kap. socialtjänstlagen (2022:000).

10 §

Uppgifter om att den enskilde har vårdats med stöd av socialtjänstlagen (2022:000) eller varit föremål för åtgärd enligt utlänningslagen (2005:716) får behandlas i en databas endast om de har lämnats i ett ärende.

I paragrafen har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

28.26 Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet

1 §

En region och en eller flera kommuner som ingår i regionen får genom samverkan i en gemensam nämnd gemensamt fullgöra

1. regionens uppgifter

- enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),*
- enligt tandvårdslagen (1985:125),*
- enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård,*
- enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård,*
- enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktions-*

hindrade,

- enligt lagen (2017:372) om stöd vid klagomål mot hälso- och sjuk-*

vården,

- enligt smittskyddslagen (2004:168), eller*

- som i annat fall enligt lag ska skötas av en sådan nämnd som avses*

i 7 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen, och

2. kommunens uppgifter

- enligt socialtjänstlagen (2022:000),*
- enligt hälso- och sjukvårdslagen,*
- enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,*
- enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,*
- enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade,*
- enligt lagen om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården,*

eller

- som i annat fall enligt lag ska skötas av socialnämnd.*

I andra punkten har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

28.27 Förslaget till lag om ändring i smittskyddslagen (2004:168)

5 kap.

22 §

Om den isolerade önskar att stödpersonens uppdrag ska övergå till ett uppdrag som kontaktperson enligt 11 kap. 5 eller 6 § socialtjänstlagen (2022:000) när isoleringen upphört och stödpersonen samtycker till det, ska den nämnd som avses i 20 § första stycket underrätta socialnämnden i den kommun där den isolerade är folkbokförd om hans eller hennes önskemål.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 3 kap. 6 b § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 11 kap. 5 eller 6 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.28 Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:466) om beräkning av inkomstprövade socialförsäkringsförmåner m.m. för neurosedynskadade

2 §

För den som enligt regeringsbeslut fått ersättning för fosterskador som antas orsakade av de i Sverige sålda läkemedlen Neurosedyn eller Noxodyn ska tillgångar uppgående till ett belopp om femhundratusen (500 000) kronor anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpningen av

- 1. 17 kap. 2 och 8 §§ hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),*
- 2. 19 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,*
- 3. 97 kap. 6–10 §§ socialförsäkringsbalken,*
- 4. 2 kap. 7 § och 4 kap. 14 § studiestödslagen (1999:1395),*
- 5. 11 kap. 1 och 8 §§ och 29 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000),*
och
- 6. 102 kap. 10–13 §§ socialförsäkringsbalken.*

Femte punkten har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 4 kap. 1 § och 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 11 kap. 1 och 8 §§ och 29 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Nuvarande 4 kap. 1 § socialtjänstlagen har i förslaget till ny socialtjänstlag delats upp i två paragrafer som skiljer mellan bistånd för livsföringen (11 kap. 1 §) och ekonomiskt bistånd (11 kap. 8 §).

28.29 Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

5 kap.

15 c §

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd ska på ansökan av socialnämnden beviljas ett barn som avses bli placerat här i landet enligt 22 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) om uppehållstillstånd behövs för vistelsen. Uppehållstillståndet ska gälla i minst ett år.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 11 a § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrat till 22 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

8 kap.

9 §

En EES-medborgare eller en familjemedlem till en EES-medborgare får avvisas under de tre första månaderna efter inresan om han eller hon visar sig utgöra en orimlig belastning för biståndssystemet enligt socialtjänstlagen (2022:000).

En utlänningsperson som har uppehållsrätt får inte avvisas enligt första stycket.

I *första stycket* har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

28.30 Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:807) om ersättning för viss mervärdesskatt för kommuner, regioner, kommunalförbund och samordningsförbund

4 §

Vid utbetalning av ersättning enligt 2 § tillämpas bestämmelserna i 8 kap. 9, 10, 15 och 16 §§ mervärdesskattelagen (1994:200). Bestämmelsen i 8 kap. 9 § första stycket 1 mervärdesskattelagen ska dock inte tillämpas i fråga om

1. särskilda boendeformer och bostäder som anges i 8 kap. 4 § och 8 kap. 7 § socialtjänstlagen (2022:000),

2. hem för vård eller boende och stödboenden som anges i 9 kap. 2 § socialtjänstlagen, och

3. boendeformer som anges i 9 § 8 och 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Första punkten har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att begreppet boendeformer har ändrats till särskilda boendeformer samt vidare att begreppet bostäder har lagts till. Detta för att begrepps användningen bättre ska överensstämma med 8 kap. 4 § och 8 kap. 7 § i nämnda förslag. Vidare har hänvisningarna till 5 kap. 5 § andra och tredje styckena och 7 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till 8 kap. 4 § och 8 kap. 7 § socialtjänstlagen (2022:000). Därutöver har hänvisningen i andra punkten ändrats från 6 kap. 2 § nuvarande socialtjänstlag till 9 kap. 2 § nya socialtjänstlagen.

28.31 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

10 §

Personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden får inte behandlas i statistik- och tillsynsdatan.

Detsamma gäller uppgifter om att den enskilde har vårdats med stöd av socialtjänstlagen (2022:000) eller varit föremål för en åtgärd enligt utlänningslagen (2005:716).

I andra stycket har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

28.32 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap

1 kap.

4 §

Kommuners och regioners skyldighet att ta hand om dem som omfattas av ett utrymningsbeslut och utlänningar som söker skydd i Sverige regleras i socialtjänstlagen (2022:000), hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

I paragrafen har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

28.33 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn

1 §

Hem för vård eller boende eller stödboenden enligt 9 kap. socialtjänstlagen (2022:000) som tar emot barn får inte anställa någon om inte kontroll gjorts av register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister avseende honom eller henne. Detsamma ska gälla den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

Den som erbjuder en anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem för vård eller boende eller ett sådant stödboende som sägs i första stycket, ska till den som erbjuder anställningen lämna utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret.

Skyldigheten att lämna utdrag ur register gäller dock inte om den som erbjuder anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande själv inhämtar utdraget.

Utdraget ska vara högst sex månader gammalt. I lagen om belastningsregister och lagen om misstankeregister finns bestämmelser om att regeringen får meddela föreskrifter om innehållet i sådana utdrag.

Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. socialtjänstlagen (2022:000).

4 §

I 25 kap. 12 § socialtjänstlagen (2022:000) finns bestämmelser om förbud att driva stödboende eller hem för vård eller boende på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 §.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 13 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 25 kap. 12 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.34 Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:450) med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen

6 §

En fråga om godkännande av en placering av ett barn i Sverige enligt artikel 56 prövas av en nämnd som fullgör uppgifter inom socialtjänsten i den kommun där barnet avses bli placerat. Även samråd enligt den artikeln sker med den nämnden.

I 22 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) anges förutsättningarna för att godkänna en placering.

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 11 a § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 22 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.35 Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

1 kap.

4 §

Det som anges i 2 kap. 6–8 och 10 §§ inskränker inte de skyldigheter som kommunen har enligt socialtjänstlagen (2022:000).

Den eller de nämnder som avses i 3 kap. 2 § första stycket socialtjänstlagen ska ha hand om verksamhet enligt 2 kap. 7, 8 och 10 §§.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag. I första stycket har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000). I andra stycket har hänvisningen till 2 kap. 4 § första stycket i nuvarande socialtjänstlag ändrats till 3 kap. 2 § första stycket i förslaget till ny socialtjänstlag.

2 kap.

10 §

En kommun får lämna kompensation till en person

– när han eller hon inte har fått bistånd enligt 11 kap. 1, 8 eller 16 § socialtjänstlagen (2022:000) inom skälig tid eller i enlighet med ett beslut av socialnämnden eller ett avgörande av en domstol, eller

– när socialnämnden inte har fullgjort en garanti som lämnats till personen att inom en viss tid eller på ett visst sätt tillhandahålla bistånd enligt 11 kap. 1, 8 eller 16 § socialtjänstlagen.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningarna till 4 kap. 1 eller 2 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 11 kap. 1, 8 eller 16 § socialtjänstlagen (2022:000).

Nuvarande 4 kap. 1 § socialtjänstlagen har i förslaget till ny socialtjänstlag delats upp i två paragrafer som skiljer mellan bistånd för livsföringen (11 kap. 1 §) och ekonomiskt bistånd (11 kap. 8 §).

3 kap.

1 §

Kommuner får bedriva näringsverksamhet i syfte att ge personer med funktionshinder anställning om de inte i tillräcklig omfattning inom kommunen kan få lämpliga anställningar på annat sätt samt under förutsättning att

1. verksamheten är anordnad så att den är särskilt lämpad för sysselsättning av personer med funktionshinder, och

2. anställning i verksamheten sker efter anvisning av Arbetsförmedlingen eller, efter Arbetsförmedlingens medgivande, av den eller de nämnder som avses i 3 kap. 2 § första stycket socialtjänstlagen (2022:000).

Andra punkten har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 2 kap. 4 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 3 kap. 2 § första stycket socialtjänstlagen (2022:000).

28.36 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

26 kap.

4 §

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 17 kap. 5 och 6 §§ socialtjänstlagen (2022:000) eller 23 f § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade för uppgift om en enskilds personliga förhållanden.

Första stycket gäller inte om annat följer av 5, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 17 kap. 5 och 6 §§ socialtjänstlagen (2022:000).

9 a §

Sekretessen enligt 1 § hindrar inte att uppgift om att beslut fattats enligt 19 kap. 2 § socialtjänstlagen (2022:000) eller uppgift om att sådan utredning som avses i den bestämmelsen redan pågår lämnas till den som har gjort en anmälan enligt 23 kap. 1 § samma lag, om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att uppgiften lämnas ut.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningarna till 11 kap. 1 a § andra stycket och 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 19 kap. 2 § respektive 23 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

10 §

Sekretessen enligt 4 § hindrar inte att uppgift i verksamhet som avses i 17 kap. 5 och 6 §§ socialtjänstlagen (2022:000) lämnas till en socialnämnd och uppgift i verksamhet som avses i 23 f § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade lämnas till en nämnd som avses i 22 § samma lag, om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller verkställighet av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 17 kap. 5 och 6 §§ socialtjänstlagen (2022:000).

44 kap.

3 §

Rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter inskränks av den tystnadsplikt som följer av

1. 6 kap. 12–14 §§ patientsäkerhetslagen (2010:659), och
2. 17 kap. 10 § socialtjänstlagen (2022:000).

Andra punkten har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 15 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 17 kap. 10 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.37 Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

18 och 18 a §§

En kommun som ingår i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att helt eller till en väsentlig del få de insatser som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska.

En kommun som inte ingår i något förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att helt eller till en väsentlig del få de insatser som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska, om kommunen har tillgång till personal med sådana språkkunskaper. Detsamma gäller för en kommun som ingår i ett förvaltningsområde för ett visst språk vad gäller övriga språk.

Paragraferna har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att begreppen *service* och *omvårdnad* har ändrats till *insatser*. Någon ändring i sak avses inte. Därutöver har vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

18 b §

Kommunen ska inom ramen för sådana insatser som erbjuds enligt 18 och 18 a §§ beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att begreppet *omsorg* har ändrats till *insatser*. Någon ändring i sak avses inte.

18 c §

Kommunen ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till sådana insatser som anges i 18 och 18 a §§.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att begreppen *service* och *omvårdnad* har ändrats till *insatser*. Någon ändring i sak avses inte.

28.38 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

102 kap.

20 §

När den bidragsgrundande inkomsten och reduceringsinkomsten beräknas ska den handläggande myndigheten bortse från sådan förändring i utbetalning av aktivitetsersättning, sjukersättning, pensionsförmåner, äldreförsörjningsstöd och livränta som föranleds av att den försäkrade

- är häktad,*
- är intagen i kriminalvårdsanstalt,*
- är intagen i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga för verkställighet av sluten ungdomsvård, eller*
- på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende som avses i socialtjänstlagen (2022:000).*

I paragrafen har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

107 kap.**5 §**

Om någon som har rätt till periodisk ersättning enligt denna balk har fått ekonomiskt bistånd enligt 11 kap. 8 § socialtjänstlagen (2022:000) får retroaktivt beviljad ersättning på begäran av socialnämnden betalas ut till nämnden. Betalning till socialnämnden får göras, till den del den ersättningsberättigade inte har återbetalat biståndet och det återstående beloppet överstiger 1 000 kronor, med det belopp som motsvarar vad socialnämnden sammanlagt har betalat ut till den ersättningsberättigade och dennes familj för eller under den tid som den retroaktiva ersättningen avser.

Det som föreskrivs i första stycket gäller inte barnbidrag och assistansersättning.

Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 11 kap. 8 § socialtjänstlagen (2022:000).

Nuvarande 4 kap. 1 § socialtjänstlagen har i förslaget till ny socialtjänstlag delats upp i två paragrafer som skiljer mellan bistånd för livsföringen (11 kap. 1 §) och ekonomiskt bistånd (11 kap. 8 §). Efter som första stycket i förevarande paragraf avser ekonomiskt bistånd hänvisas enbart till 11 kap. 8 §.

114 kap.**8 §**

Personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i 7 § får också behandlas av Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten för tillhandahållande av information som behövs

1. som underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd åt enskilda i den verksamhet som bedrivs av Centrala studiestödsnämnden och arbetslöshetskassorna,

2. för samordning av tjänstepensioner i den verksamhet som bedrivs av Statens tjänstepensionsverk och det för kommunerna och regionerna gemensamma organet för administration av personalpensioner,

3. för handläggning av ärenden hos Statens tjänstepensionsverk där regler om statens tjänstegrupplivförsäkring ska tillämpas, eller

4. som underlag för beslut om och kontroll av ekonomiskt bistånd enligt 11 kap. socialtjänstlagen (2022:000) åt enskild i den verksamhet som bedrivs av socialnämnderna.

Fjärde punkten har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 11 kap. socialtjänstlagen (2022:000).

28.39 Förslaget till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)

11 kap.

3 §

Vårdvistelse innebär att en intagen är placerad i ett sådant hem som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Vårdvistelse får beviljas en intagen som har behov av vård eller behandling mot missbruk av beroendeframkallande medel eller mot något annat särskilt förhållande som kan antas ha samband med hans eller hennes brottslighet, om det inte finns någon beaktansvärd risk för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt allvarligt missköta sig.

Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

11 §

Den som bedriver ett halvvägshus i enskild regi enligt 10 § eller ett hem för vårdvistelse enligt 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) ska

- 1. fortlöpande hålla Kriminalvården underrättad om hur verksamheten fortskrider,*
- 2. samråda med Kriminalvården i frågor av större vikt, och*
- 3. omedelbart anmäla om den intagne inte rättar sig efter de villkor som meddelats eller fullgör de skyldigheter som gäller för utslussningsåtgärden.*

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.40 Förslaget till lag om ändring i patientsäkerhetslagen (2010:659)

6 kap.

5 §

Hälso- och sjukvårdspersonalen ska i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 12–14 §§ och av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Hälso- och sjukvårdspersonalen ska särskilt beakta ett barns behov av information, råd och stöd om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med

- 1. har en psykisk störning eller en psykisk funktionsnedsättning,*
- 2. har en allvarlig fysisk sjukdom eller skada, eller*
- 3. är missbrukare av alkohol eller något annat beroendeframkallande medel.*

Detsamma gäller om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med oväntat avlider.

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 23 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Fjärde stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 23 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som är skyldiga att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd, är även skyldiga att lämna nämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd och stöd. Detta följer av nuvarande 14 kap. 1 § tredje stycket socialtjänstlagen. I förslaget till ny socialtjänstlag har motsvarande skyldighet placerats i 23 kap. 2 §.

28.41 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

10 kap.

25 §

En elev har rätt att bli mottagen i en grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning har rätt att bli mottagen i en grundskola i den kommun där eleven vistas.

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

11 kap.

25 §

En elev har rätt att bli mottagen i en grundsärskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundsärskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev, ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning har rätt att bli mottagen i en grundsärskola i den kommun där eleven vistas.

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

16 kap.

43 §

Av de behöriga sökande till ett nationellt program eller till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

49 §

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

En elev som med anledning av placering i ett hem för vård eller boende enligt 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende.

Tredje stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

49 a §

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget.

Erbjuder hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

17 kap.

19 §

En kommun eller en region som anordnar programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ta emot alla de behöriga sökande till utbildningen som hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

Om det finns platser över på utbildningen, sedan alla sökande som ska tas emot enligt första och andra styckena har antagits, får kommunen eller regionen ta emot andra behöriga sökande till utbildningen.

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

21 a §

En kommun som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § första stycket ska ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen. Det gäller också för en region som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § andra stycket.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

19 kap.

35 §

Av de sökande till ett nationellt program eller till en nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

40 a §

En kommun eller en region ska ta emot en elev på ett individuellt program om

1. eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000), och

2. hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program.

Första punkten har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

42 §

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

En elev som med anledning av placering i ett hem för vård eller boende enligt 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende.

Tredje stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

42 a §

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget.

Erbjuder hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

29 kap.

13 §

Huvudmannen för verksamhet som avses i denna lag och den som är anställd i sådan verksamhet, ska på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 14 § och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 23 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 23 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som är skyldiga att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd, är även skyldiga att lämna nämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd och stöd. Detta följer av nuvarande 14 kap. 1 § tredje stycket socialtjänstlagen. I förslaget till ny socialtjänstlag har motsvarande skyldighet placerats i 23 kap. 2 §.

28.42 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

4 a §

Vid tillämpningen av 2 a kap. 9 § tredje stycket i 1985 års skollag ska hänvisningen till 16 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) i stället avse 27 kap. 10 eller 11 § socialtjänstlagen (2022:000).

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 2 a kap. 10 eller 11 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 27 kap. 10 eller 11 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.43 Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

2 kap.

3 §

Planläggning enligt denna lag ska med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter, sociala aspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden främja

1. en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder,

2. en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper,

3. en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt,
 4. en god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens, och
 5. bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.
- Även i andra ärenden enligt denna lag ska hänsyn tas till de intressen som anges i första stycket 1–5.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.4.5.

Första stycket har kompletterats med ett krav på att hänsyn ska tas till *sociala aspekter* vid planläggningen. Det innebär att planläggningen – med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter, sociala aspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden – ska främja en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder, en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper, en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt, en god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens, och bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.

Med begreppet *sociala aspekter* avses olika omständigheter som har betydelse för att främja en samhällsutveckling med goda sociala levnadsförhållanden (jfr 1 kap. 1 §). Begreppet är flytande till sin natur och kan innebära olika saker i olika sammanhang. Det kan även skilja sig åt mellan kommuner och förändras över tid. Till exempel kan det handla om trygghet, delaktighet och inkludering. Andra exempel är segregation, brottslighet, missbruk och beroende, trångboddhet, hemlöshet och bostadsbrist.

För att kunna ta hänsyn till sociala aspekter krävs kunskap om levnadsförhållandena i kommunen och de sociala problem som finns där. Underlag behöver i regel inhämtas av socialnämnden och det kan även vara nödvändigt att samråda med socialnämnden i fråga om hur olika sociala aspekter förhåller sig till varandra. I socialnämndens uppgifter ingår att göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen, vilket framgår av 6 kap. 1 § i förslaget till ny socialtjänstlag. Av 6 kap. 2 § i samma förslag framgår även att socialnämnden är skyldig att medverka i samhällsplaneringen. Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen ska bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Vidare ska nämnden arbeta

för att offentliga lokaler och allmänna kommunikationer utformas så att de blir lätt tillgängliga för alla.

Genom tillägget i förevarande paragraf tydliggörs sambandet mellan plan- och bygglagen och socialtjänstlagen (se även kommentaren till 3 kap. 2 § plan- och bygglagen).

3 kap.

2 §

Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska och sociala miljön.

Planen ska även ge vägledning för beslut om

- 1. hur mark- och vattenområden ska användas, och*
- 2. hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.*

Planen är inte bindande.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.4.5.

Första stycket har kompletterats med ett krav på att översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska och *sociala* miljön. Begreppet social miljö syftar på det sociala sammanhang i vilket de enskilda människorna lever och verkar. Av betydelse härvid är människornas levnads- och arbetsförhållanden samt socioekonomiska villkor i övrigt. Av betydelse är även upplevelsen av delaktighet och trygghet i förhållande till den sociala omgivningen. I praktiken kan det handla om hur bostadsmiljöerna utformas, vilka grupper som har tillgång till gemensamma ytor och träffpunkter, samt var offentlig service lokaliseras. Syftet ska vara att motverka socialt utanförskap, marginalisering och andra sociala problem.

Att formulera inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den sociala miljön förutsätter kunskap om levnadsförhållandena i kommunen och de sociala problem som finns där. Underlag behöver i regel inhämtas av socialnämnden och det kan även vara nödvändigt att samråda med socialnämnden i fråga om vilka risker och andra faktorer som behöver beaktas. I socialnämndens uppgifter ingår att göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen (6 kap. 1 § i förslaget till ny socialtjänstlag). Socialnämnden är även skyldig att medverka i samhällsplaneringen (6 kap. 2 § i samma förslag).

28.44 Förslaget till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622)

8 kap.

1 b §

Serveringstillstånd krävs inte för servering till en boende och besökare till denne i sådana särskilda boendeformer eller bostäder

1. som avses i 8 kap. 4 § och 8 kap. 7 § socialtjänstlagen (2022:000) och 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, och

2. vid vilka måltidsservice tillhandahålls.

Den som bedriver alkoholserving enligt första stycket ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över serveringen. För egenkontrollen ska det finnas ett för verksamheten lämpligt program.

Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att begreppet särskilda boenden har ändrats till särskilda boendeformer samt vidare att begreppet bostäder har lagts till. Detta för att begrepps användningen bättre ska överensstämma med 8 kap. 4 § och 8 kap. 7 § i nämnda förslag. Vidare har hänvisningen till 5 kap. 5 § andra och tredje styckena och 7 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till 8 kap. 4 § och 8 kap. 7 § socialtjänstlagen (2022:000). Därutöver har en språklig ändring gjorts.

28.45 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention

3 §

En fråga om godkännande av en placering av ett barn i Sverige enligt artikel 33 prövas av en nämnd som fullgör uppgifter inom socialtjänsten i den kommun där barnet avses bli placerat. Även samråd enligt den artikeln sker med den nämnden.

I 22 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) anges förutsättningarna för att godkänna en placering.

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 6 kap. 11 a § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 22 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.46 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:663) om ersättning på grund av övergrepp eller försummelser i samhällsvården av barn och unga i vissa fall

16 §

För den som har fått ersättning enligt denna lag ska tillgångar uppgående till ett belopp om tvåhundrafemtiotusen (250 000) kronor anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpning av

1. 97 kap. 6–10 §§ och 102 kap. 10–13 §§ socialförsäkringsbalken,
2. 17 kap. 2 och 8 §§ hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),
3. 19 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
4. 2 kap. 7 § och 4 kap. 14 § studiestödslagen (1999:1395), eller
5. 11 kap. 1 och 8 §§ och 29 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Femte punkten har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 4 kap. 1 § och 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 11 kap. 1 och 8 §§ och 29 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.47 Förslaget till lag om ändring i skuldsaneringslagen (2016:675)

3 §

I 10 kap. 4 § socialtjänstlagen (2022:000) finns bestämmelser om att kommunen ska lämna budget- och skuldrådgivning till skuldsatta fysiska personer.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 5 kap. 12 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 10 kap. 4 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.48 Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

5 kap.

8 §

Hälso- och sjukvården ska på socialnämndens initiativ, i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 6 kap. 12–14 §§ patientsäkerhetslagen (2010:659) och av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 23 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 23 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som är skyldiga att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd, är även skyldiga att lämna nämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd och stöd. Detta följer av nuvarande 14 kap. 1 § tredje stycket socialtjänstlagen. I förslaget till ny socialtjänstlag har motsvarande skyldighet placerats i 23 kap. 2 §.

11 kap.

1 §

Ledningen av den kommunala hälso- och sjukvårdsverksamheten ska utövas av den eller de nämnder som kommunfullmäktige enligt 3 kap. 2 § socialtjänstlagen (2022:000) bestämmer. Bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 2 kap. 4 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 3 kap. 2 § socialtjänstlagen (2022:000).

12 kap.

1 §

Kommunen ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt den som bor i en sådan särskild boendeform eller bostad som avses i 8 kap. 4 § första stycket, 8 kap. 7 § eller motsvarande tillståndspliktig boendeform eller bostad som avses i 24 kap. 1 § 2 socialtjänstlagen (2022:000). Kommunen ska även i samband med dagverksamhet enligt 8 kap. 1 § samma lag erbjuda en god hälso- och sjukvård åt den som vistas i dagverksamheten.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag dels genom att ”sådan boendeform” har ändrats till ”sådan *särskild* boendeform”, dels genom att hänvisningarna till 5 kap. 5 § andra stycket, 5 kap. 7 § tredje stycket, 7 kap. 1 § första stycket 2 och 3 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 8 kap. 4 § första stycket, 8 kap. 7 §, 24 kap. 1 § 2 respektive 8 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

I paragrafens nuvarande lydelse anges att kommunen ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt den som *efter beslut* av kommunen bor i en sådan boendeform eller bostad som avses i nämnda bestämmelser. Enligt förslaget till ny socialtjänstlag får socialnämnden emellertid tillhandahålla vissa insatser utan föregående individuell behovsprövning, däribland plats i korttidsboende eller annan tillfällig boendelösning (12 kap. 1 § i förslaget till ny socialtjänstlag). Eftersom det i dessa fall inte kommer att fattas något individuellt beslut, har formuleringen ”efter beslut av kommunen” tagits bort.

2 §

Kommunen får erbjuda den som vistas i kommunen hälso- och sjukvård i hemmet (hemsjukvård) i ordinärt boende och i sådan särskild boendeform som avses i 8 kap. 4 § andra stycket socialtjänstlagen (2022:000).

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag dels genom att ”sådan särskilt boende” har ändrats till ”sådan särskild boendeform”, dels genom att hänvisningen till 5 kap. 5 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 8 kap. 4 § andra stycket socialtjänstlagen (2022:000).

4 §

Regionen får på framställning av en kommun inom regionen erbjuda läkemedel utan kostnad ur läkemedelsförråd till den som

1. bor i en sådan särskild boendeform som avses i 8 kap. 4 § första stycket socialtjänstlagen (2022:000), eller

2. får hemsjukvård genom kommunens försorg.

Regionen svarar för kostnaderna för läkemedel som rekvideras till läkemedelsförråden.

Första stycket 1 har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 5 kap. 5 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 8 kap. 4 § första stycket socialtjänstlagen (2022:000).

14 kap.

1 §

Regionen får till en kommun inom regionen överlåta skyldigheten att erbjuda hälso- och sjukvård i hemmet (hemsjukvård) i ordinärt boende och i sådana särskilda boendeformer som avses i 8 kap. 4 § andra stycket socialtjänstlagen (2022:000), om regionen och kommunen kommer överens om det. Överenskommelsen får inte avse ansvar för hälso- och sjukvård som ges av läkare. Överenskommelsen får även avse ansvar för sådana förbrukningsartiklar som avses i 8 kap. 9 §.

Regionen får lämna sådant ekonomiskt bidrag till kommunen som motiveras av överlåtelsen.

Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag dels genom att ”sådan särskilt boende” har ändrats till ”sådana särskilda boendeformer”, dels genom att hänvisningen till 5 kap. 5 § tredje

stycket socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 8kap. 4 § andra stycket socialtjänstlagen (2022:000).

16 kap.

1 §

Regionen ska till kommunerna inom regionen avsätta de läkarresurser som behövs för att enskilda ska kunna erbjudas en god hälso- och sjukvård i särskilda boendeformer och i dagverksamhet enligt 12 kap. 1 §. Detsamma gäller hemsjukvård i ordinärt boende och i sådana särskilda boendeformer som avses i 8 kap. 4 § andra stycket socialtjänstlagen (2022:000), om en kommun ansvarar för vården enligt 14 kap. 1 §.

Regionen ska med kommunerna inom regionen sluta avtal om omfattningen av och formerna för läkarmedverkan.

Om regionen inte uppfyller sina skyldigheter enligt avtalet att tillhandahålla läkare, har kommunen rätt att på egen hand anlita läkare och få ersättning för sina kostnader för det från regionen.

Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag dels genom att "särskilt boende" har ändrats till "särskilda boendeformer", dels genom att hänvisningen till 5 kap. 5 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 8 kap. 4 § andra stycket socialtjänstlagen (2022:000).

17 kap.

8 §

För den enskilde får avgifter för följande poster tillsammans per månad uppgå till högst en tolfedel av 0,5392 prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken:

- 1. vård enligt 12 kap. 1 eller 2 § eller 14 kap. 1 §,*
- 2. förbrukningsartiklar enligt 12 kap. 6 §, och*
- 3. hemtjänst och dagverksamhet enligt 29 kap. 5 § socialtjänstlagen (2022:000).*

Avgifterna får dock inte uppgå till ett så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel av sitt avgiftsunderlag för sina personliga behov och andra normala levnadskostnader (förbehållsbelopp). När

avgifterna fastställs, ska kommunen dessutom försäkra sig om att den enskildes make eller sambo inte drabbas av en oskäligt försämrad ekonomisk situation.

Vid beräkning av avgiftsunderlag och förbehållsbelopp enligt andra stycket ska 29 kap. 3, 4, 7 och 8 §§ socialtjänstlagen tillämpas.

Första stycket 3 har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 8 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 29 kap. 5 § socialtjänstlagen (2022:000). Detsamma gäller tredje stycket där hänvisningen till 8 kap. 3, 4, 7 och 8 §§ socialtjänstlagen har ändrats till 29 kap. 3, 4, 7 och 8 §§ socialtjänstlagen.

28.49 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter

2 §

Lagen gäller i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som till någon del är offentligt finansierad och som

1. tillhör skolväsendet, de särskilda utbildningsformerna eller annan pedagogisk verksamhet enligt 1 kap., 24 kap. eller 25 kap. skollagen (2010:800),

2. utgör hälso- och sjukvård eller tandvård enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) eller tandvårdslagen (1985:125), eller

3. bedrivs enligt socialtjänstlagen (2022:000), lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade eller utgör personlig assistans som utförs med assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken.

Upphör verksamheten att vara en sådan verksamhet som avses i första stycket, gäller skyddet fortfarande i fråga om uppgifter som lämnas om den tidigare verksamheten för offentliggörande.

I första stycket 3 har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

28.50 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:372) om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården

1 §

I varje region och kommun ska det finnas en eller flera patientnämnder med uppgift att stödja och hjälpa patienter och deras närstående inom den

1. hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) som bedrivs av regioner eller enligt avtal med regioner,

2. hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen som bedrivs av kommuner eller enligt avtal med kommuner och den allmänna omvårdnad enligt socialtjänstlagen (2022:000) som ges i samband med sådan hälso- och sjukvård, och

3. tandvård enligt tandvårdslagen (1985:125) som bedrivs eller helt eller delvis finansieras av regioner.

För patientnämnder gäller vad som är föreskrivet i kommunallagen (2017:725).

Särskilda bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet.

I första stycket 2 har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

28.51 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård

4 kap.

2 §

Vid den samordnade individuella planeringen ska enheterna upprätta en individuell plan i enlighet med bestämmelserna i 16 kap. 4 § tredje och fjärde styckena hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och 13 kap. 6 § socialtjänstlagen (2022:000). Planen får upprättas om patienten samtycker till det. Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 2 kap. 7 § andra och tredje styckena socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 13 kap. 6 § socialtjänstlagen (2022:000).

5 kap.

2 §

En kommuns betalningsansvar omfattar patienter som är folkbokförda i kommunen.

Den kommun som har beslutat att en patient ska vistas i en annan kommun i sådan särskild boendeform eller bostad som avses i 8 kap. 4 §, 8 kap. 7 § eller 24 kap. 1 § 2 socialtjänstlagen (2022:000), har betalningsansvaret för den patienten oavsett var patienten är folkbokförd.

Andra stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 5 kap. 5 § andra eller tredje stycket, 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 8 kap. 4 §, 8 kap. 7 § eller 24 kap. 1 § 2 socialtjänstlagen (2022:000).

28.52 Förslaget till lag om ändring i kommunallagen (2017:725)

12 kap.

3 §

Revisorernas granskning omfattar inte ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild i andra fall än

1. när handläggningen av sådana ärenden har vållat kommunen eller regionen ekonomisk förlust,

2. när granskningen gäller hur nämnderna verkställer egna gynnande beslut enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och socialtjänstlagen (2022:000),

3. när granskningen gäller hur nämnderna verkställer avgöranden av allmänna förvaltningsdomstolar, eller

4. när granskningen sker från allmänna synpunkter.

I *andra punkten* har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

28.53 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:9) om bistånd till enskilda efter evakueringar till Sverige

2 §

Syftet med lagen är att underlätta för den kommun i Sverige dit de evakuerade ankommer (ankomstkommunen) att ge insatser till de evakuerade utifrån kommunens ansvar enligt 3 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag dels genom att begreppet *stöd och hjälp* har ändrats till *insatser*, dels genom att hänvisningen till 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 3 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

3 §

När en kommun ger insatser utifrån sitt ansvar enligt 3 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000) till evakuerade i samband med ankomsten till Sverige, får kommunen ge bistånd till de evakuerade utan föregående individuell prövning (nödvändigt bistånd). Ett sådant nödvändigt bistånd får inte förenas med villkor om återbetalning.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag dels genom att begreppet *stöd och hjälp* har ändrats till *insatser*, dels genom att hänvisningen till 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 3 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.54 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:162) om statlig ersättning till personer som har fått ändrad könstillhörighet fastställd i vissa fall

10 §

För den som har fått ersättning enligt denna lag ska tillgångar uppgående till ett belopp om tvåhundrajugofemtusen (225 000) kronor anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpning av

- 1. 97 kap. 6–10 §§ och 102 kap. 10–13 §§ socialförsäkringsbalken,*
- 2. 17 kap. 2 och 8 §§ hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),*
- 3. 19 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,*
- 4. 2 kap. 7 § och 4 kap. 14 § studiestödslagen (1999:1395), eller*
- 5. 11 kap. 1 och 8 §§ och 29 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).*

Femte punkten har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 4 kap. 1 § och 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 11 kap. 1 och 8 §§ och 29 kap. 1 § socialtjänstlagen (2022:000).

Nuvarande 4 kap. 1 § socialtjänstlagen har i förslaget till ny socialtjänstlag delats upp i två paragrafer som skiljer mellan bistånd för livsföringen (11 kap. 1 §) och ekonomiskt bistånd (11 kap. 8 §).

28.55 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag

6 §

Bostadsanpassningsbidrag lämnas inte för åtgärder i sådana särskilda boendeformer och bostäder som avses i 8 kap. 4 § första stycket och 8 kap. 7 § socialtjänstlagen (2022:000) och i 9 § 8 och 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Paragrafen har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att begreppet *särskilda boendeformer* har lagts till. Detta för att begreppsanvändningen bättre ska överensstämma med 8 kap. 4 § i nämnda förslag. Vidare har 5 kap. 5 § andra stycket och 7 § tredje

stycket socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till 8 kap. 4 § första stycket och 8 kap. 7 § socialtjänstlagen (2022:000).

28.56 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende

1 §

Denna lag tillämpas vid hem för vård eller boende som drivs av en kommun eller en region. Lagen tillämpas också i sådan enskild verksamhet i form av hem för vård eller boende som har tillstånd enligt 24 kap. 1 § 1 socialtjänstlagen (2022:000).

Lagen tillämpas inte vid sådana särskilda boendeformer som avses i 8 kap. 4 § första stycket eller 8 kap. 7 § socialtjänstlagen. Lagen tillämpas inte heller vid hem för vård eller boende som Statens institutionsstyrelse driver eller med stöd av 9 kap. 4 § andra stycket socialtjänstlagen uppdragit åt en kommun eller en region att driva.

Första stycket har anpassats till förslaget till ny socialtjänstlag genom att hänvisningen till 7 kap. 1 § första stycket 1 socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats till 24 kap. 1 § 1 socialtjänstlagen (2022:000). Detsamma gäller *andra stycket* där hänvisningarna till 5 kap. 5 § andra stycket och 5 kap. 7 § tredje stycket nuvarande socialtjänstlag har ändrats till 8 kap. 4 § första stycket respektive 8 kap. 7 § nya socialtjänstlagen. Vidare har hänvisningen till 6 kap. 3 § andra stycket nuvarande socialtjänstlag ändrats till 9 kap. 4 § andra stycket nya socialtjänstlagen.

28.57 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service

4 §

Med offentlig aktör avses en statlig eller kommunal myndighet eller en beslutande församling i en kommun eller en region.

Vid tillämpningen av denna lag ska med offentlig aktör jämsställas

1. ett sådant offentligt styrt organ som avses i 5 §,
2. en sammanslutning som inrättats särskilt för att tillgodose behov i det allmännas intresse, under förutsättning att behovet inte är av industriell eller kommersiell karaktär, och som består av
 - a) en eller flera myndigheter eller församlingar enligt första stycket, eller
 - b) ett eller flera organ enligt 1,
3. privata aktörer som yrkesmässigt bedriver verksamhet som till någon del är offentligt finansierad och som
 - a) aktören bedriver i egenskap av enskild huvudman inom skolväsendet eller huvudman för en sådan internationell skola som avses i 24 kap. skollagen (2010:800),
 - b) utgör hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) eller tandvård enligt tandvårdslagen (1985:125), eller
 - c) bedrivs enligt socialtjänstlagen (2022:000), lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade eller utgör personlig assistans som utförs med assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, och
4. enskilda utbildningsanordnare med tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, och som till största delen har statsbidrag som finansiering av högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå eller för utbildning på forskarnivå.

I andra stycket 3 c har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

28.58 Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning

11 §

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning får inte avse ett avläsningsbart informationssystem som stadigvarande används eller är särskilt avsett att användas

1. i verksamhet där tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,

2. i verksamhet som bedrivs av advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter eller familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2022:000), eller

3. av präster inom trossamfund eller av dem som har motsvarande ställning inom sådana samfund, i verksamhet för bikt eller enskild själavård.

I andra punkten har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

13 §

Ett tillträdestillstånd enligt 12 § får inte avse en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas

1. för verksamhet där tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,

2. för verksamhet som bedrivs av advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter eller familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2022:000), eller

3. av präster inom trossamfund eller av dem som har motsvarande ställning inom sådana samfund, för bikt eller enskild själavård.

I andra punkten har hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:453) ändrats till socialtjänstlagen (2022:000).

Särskilda yttranden

Särskilt yttrande av expert Monica Jacobsson

Utredningen föreslår att bestämmelserna om särskild avgift i nuvarande socialtjänstlagens 16 kap. 6 a–e §§ ska upphävas. Jag bedömer att utredningens förslag i denna del baseras på en alltför grund utredning och analys och därför inte bör genomföras på befintligt underlag. En eventuell förändring av regleringen skulle behöva föregås av en mer djupgående analys, särskilt i fråga om vilka konsekvenser en sådan förändring kan medföra för enskilda brukare och deras rättssäkerhet.

Som utredningen beskriver har Riksrevisionen så sent som i september 2019 överlämnat en granskningsrapport avseende ej verkställda beslut och särskild avgift. Riksrevisionens bedömning är att den sammantagna effekten av rapportering och risken för avgift har betydelse¹. Någon rekommendation i fråga om den särskilda avgiften gavs inte. Regeringen instämde i mottagandet av granskningsrapporten att rapporteringsskyldigheten och den särskilda avgiften sammantaget har bidragit till att öka rättssäkerheten för den enskilde².

Jag delar Riksrevisionens och regeringens bedömning att rapporteringsskyldigheten och den särskilda avgiften har bidragit till att öka enskildas rättssäkerhet. De som beviljas insatser som de inte får del av är ofta i en utsatt situation och kan leva under förhållanden som gör det svårt för dem att göra sin röst hörda. De kan av olika skäl sakna förmåga att framföra klagomål till kommunen eller Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Att värna dessa personers rättssäkerhet kan därför anses vara särskilt angeläget.

Utredningen bedömer att det inte skulle påverka rättssäkerheten för enskilda negativt att ta bort den särskilda avgiften. Bedömningen grundar sig i stor utsträckning på att IVO ändå har möjlighet att

¹ Ej verkställda beslut – rapporteringsskyldighet och särskild avgift i SoL och LSS, RIR 2019:23, s. 60.

² Skr 2019:20:61 s. 6.

ingripa mot kommuner som inte verkställer beslut i tid. En sådan slutsats är inte självklar. Ett föreläggande, i detta sammanhang myndighetens skarpaste verktyg, kräver stor precision i fråga om åtgärder och förutsätter att IVO kan visa att missförhållanden föreligger. Det går inte att förutsätta att IVO skulle ha samma möjligheter att motverka långa väntetider med övriga befintliga tillsynsmedel. Detta skulle behöva analyseras ytterligare. Vilken påverkan det skulle få på den enskildes rättssäkerhet om den särskilda avgiften togs bort går därför inte att bedöma på det underlag utredningen presenterat.

Förslaget att ta bort reglerna om särskild avgift har i utredningen placerats i kapitlet Planering av insatser, vari också föreslås en förstärkning av kravet för kommunerna att planera sina insatser för enskilda. Jag instämmer i utredningens bedömning av vikten av planering för att möjliggöra att enskilda får de insatser de har rätt till. Vikten av planering är också något IVO särskilt framhåller i kontakterna med kommuner inom ramen för arbetet med ej verkställda beslut. Där emot ser jag inte att utredningen visar hur avskaffande av den särskilda avgiften skulle bidra till en bättre planering i kommunerna. Om syftet med förslaget är att minska kommunernas administration, skulle det i detta sammanhang behöva utredas vilken skillnad i arbetsbörda en borttagen avgift skulle innebära för kommunerna. Rapporteringsskyldigheten skulle enligt förslaget bestå, och därmed också IVO:s behov av att begära yttranden och handlingar från kommunerna för att bedöma om åtgärder ska vidtas med anledning av det som framkommer i rapporterna. Mycket av arbetet skulle således kvarstå.

Sammanfattningsvis anser jag att utredningen inte tillräckligt belyst frågan om den särskilda avgiftens effekt och betydelse för enskilda brukares rätt att få del av de insatser de beviljats. Reglerna om särskild avgift är ett verktyg som tjänar till att tillse att personer som behöver socialtjänstens stöd får de insatser de fått beviljade. Det har inte tidigare framförts förslag om att avgiften skulle tas bort, trots att rapporteringsskyldigheten nyligen varit föremål för utredning av Riksrevisionen. Om avgiften ska tas bort skulle det behöva föregås av en grundlig analys av risken för att förändringen leder till försämringar för enskilda. Jag anser att utredningen har landat i ett förslag utan tillräckligt underlag.

Vid den tidpunkt särskilda yttranden skulle vara insända till utredningen fanns inte någon kostnadsberäkning för förslaget tillgänglig. Eventuella synpunkter i denna del har därför inte varit möjliga att lämna.

Särskilt yttrande av experterna Yvonne Ahlström, Sara Gustavsson Roxell, Ann Johansson samt Elinor Odeberg

Utredningen

Socialtjänstens organisation har sedan tiden för socialtjänstreformen blivit mer specialiserad och styrande samtidigt som arbetet ska präglas av helhetssyn. Förväntningarna är höga på den översyn av socialtjänstlagen som denna utredning står för. Översynen ska ge underlag till en långsiktig och hållbar förändring. Varje område är omfattande och innefattar flera komplexa frågor och ställningstaganden.

Direktiven (dir. 2017:39) är genomgripande och handlar om att säkra en mer jämlik, jämställd och likvärdig socialtjänst, se över socialtjänstlagens indelning i olika grupper, förenkla handläggning och tillgängliggöra insatser samtidigt som en rättssäker och kvalitativ socialtjänst säkerställs. Därtill har utredningen getts tilläggsdirektiv (dir 2018:69) om ett förtydligt barnrättsperspektiv och att särskilt se över en särreglering av äldreomsorgen och för- och nackdelar med en särskild äldre lag.

Allmänt om utredningens förslag

Detta yttrande fokuserar främst på hur utredningen svarat upp mot direktiven när det gäller socialtjänstens insatser för äldre personer, men även på hur det förebyggande arbetet och socialtjänstens kvalitet kan stärkas i lagstiftningen. Våra förhoppningar på den nya socialtjänstlagen var att den skulle tydliggöra äldres rättigheter och tydligare reglera omsorgskvalitet. Dessa förhoppningar har inte infriats. I ambitionen att göra lagstiftningen mer likvärdig är förslaget till ny socialtjänstlag mer generell än tidigare och som konsekvens har den särskilda värdegrunden för äldre ersatts av en allmän värdegrund. Det omdiskuterade begreppet skälig levnadsnivå ändras inte till goda levnadsvillkor och innehållet specificeras inte närmare än att makar eller varaktigt sammanboende ska kunna bo tillsammans.

Det finns en risk att skrivningarna om äldre reduceras till att handla mer om trygghet i fysisk bemärkelse snarare än det mer salutogena förhållningssättet där hela människans behov tas i beaktande vid ut-

formningen av insatser. Den stora förändringen är att lagen öppnar för att socialtjänstens insatser ska kunna ges utan föregående behovsprövning, med vissa undantag. I insatser utan behovsprövning ingår hemtjänst och korttidsboende, det vill säga all äldreomsorg som inte är särskilda boenden. Det här är en betydande förändring av äldreomsorgen som vi känner den. Vidare har utredningen inte tagit hänsyn till eller närmare analyserat de risker för undanträngningseffekter som en avskaffad behovsprövning innebär.

Invändningar mot utredningen

Behovsprincipen måste vara vägledande för hur resurser fördelas

Utredarens förslag innebär att socialtjänstlagen återgår mer till formen av en ramlag med mindre detaljreglering. Detta ger större frihet till lokalt handlingsutrymme och anpassning till lokala behov. En mindre detaljreglerande lag får dock aldrig innebära en ojämlig socialtjänst eller att individer inte får sina behov tillgodosedda utifrån de lagstiftade rättigheterna. IVO:s tillsyn och våra medlemmar vittnar om att kommunala riktlinjer ofta begränsar myndighetsutövningen och går emot lagstiftarens intentioner om en professionell bedömning med utgångspunkt från den enskildes behov. I praktiken är det ofta kommunala budgetramar som får avgöra hur väl socialtjänstlagen efterlevs. Lämplig myndighet bör därför ges i uppdrag att granska de kommunala riktlinjerna och dess utfall med utgångspunkt i lagens intentioner och kommuninvånarnas rättigheter.

Det handlingsutrymme som den nya ramlagen ger behöver kompletteras med en tydlig behovsprincip. Utredningen har fäst stor vikt vid direktiven om ökad tillgänglighet och förbyggande arbete, vilket är bra och viktigt. Men det handlar inte bara om att sänka tröskeln till socialtjänstens insatser, utan också om att socialtjänstens insatser svarar upp mot de behov som finns bland kommuninvånarna och att resurser ska prioriteras till de som är bäst behövande. Därför behöver det i lagen förtydligas att kommuninvånarnas behov ska vara styrande för hur socialtjänstens resurser fördelas, i syfte att säkra en likvärdig socialtjänst oavsett kommuntillhörighet.

Verksamhetens kvalitet hänger ihop med personalens förutsättningar

Utredaren avser vidare en skrivning om att personalen ska medverka till att verksamheten är av god kvalitet. Arbetsgivaransvaret för personalens förutsättningar behöver förtydligas i samband med detta. Om personalen inte har förutsättningar att göra ett gott arbete kan de heller inte medverka till att verksamheten är av god kvalitet. Det handlar om rätt utbildning, god arbetsmiljö, trygga anställningsvillkor, stödjande ledarskap och förutsättningar för ett teambaserat arbetsätt. Det finns en risk att nuvarande skrivningar innebär en juridisk förskjutning av ansvaret från arbetsgivaren till den anställda när det kommer till verksamhetens kvalitet och inriktning.

Varför biståndsbedömningen av hemtjänst och korttidsboende behövs

Utredningens förslag är att kommuner ska få erbjuda hemtjänst och korttidsboende utan individuell behovsprövning. Förenklat beslutfattande om hemtjänst för äldre infördes redan juli 2018. Men korttidsboende har inte varit inkluderat tidigare. Kommunerna har själva fått avgöra vilka typer av hemtjänstinsatser det ska gälla och i vilken omfattning dessa ska erbjudas äldre personer.

Vid ett förenklat beslutfattande består socialtjänstens utredning i praktiken bara av att konstatera att den äldre personen uppnått den ålder eller andra kriterier som kommunen har angett i sina riktlinjer. Det har även varit upp till kommunerna att närmare precisera vilken ålder som kan anses vara vägledande vid handläggningen av olika typer av ärenden om ansökningar om hjälp och stöd till äldre personer.

Hittills är det ytterst få personer som utnyttjat möjligheten att få hemtjänst utan behovsprövning. I början av 2020 fick endast drygt 1 600 personer i landet insatser enligt 4.2.A SoL. Totalt antal som fick hemtjänst i ordinärt boende var samma år 173 000. Hemtjänst är den vanligaste socialtjänstinsatsen som ges inom äldreomsorgen. Att den rådande lagstiftningen utnyttjas i så låg utsträckning borde mana till eftertanke eftersom det tyder på att det inte varit ett fungerande arbetsätt. Det förenklade beslutfattande är heller inte utvärderat vilket är en stor brist. Att då utvidga möjligheten att tillhandahålla hemtjänst helt utan individuell behovsprövning är riskabelt. Utredningen tar i stället det bristande kunskapsunderlaget som intäkt för att

vidga möjligheten ytterligare och inkludera ännu fler delar av äldreomsorgen än tidigare; förutom hemtjänsten även korttidsboenden.

Korttidsboende för äldre ser väldigt olika ut i landets kommuner. Det kan vara avlastning för närstående, riktad insats för äldre personer som vårdas hemma och behöver extra stöd och behandling en period, det kan också vara "eftervård" och återhämtning efter vård inom slutenvård. Korttidsboende är heldygnsvård med omfattande insatser både från socialtjänst och hälso- och sjukvård som är i behov av bedömning, planering och kvalitetsuppföljning.

Hemtjänst innebär en helhet av vård, omsorg och service. Det är ett problem att det inte finns en juridisk definition av vad hemtjänst ska omfatta. Hemtjänstinsatser består av olika delar där omvårdnad och omsorg är en bärande del. Insatserna innebär en nära koppling till, och kräver ett samarbete med hemsjukvård. Undersköterskan i hemtjänsten utför ofta hälso- och sjukvårdsuppgifter på delegation från den distriktssköterska eller sjuksköterska som är ansvarig.

Den personliga omvårdnaden i hemtjänst och på korttidsboenden är nära förknippat med den hälso- och sjukvård som kommunerna ansvarar för och gränsen är ibland hårfin där insatserna ibland överlappar varandra. En biståndsbedömning av dessa insatser är nödvändig för att upprätthålla kontinuitet, vara mindre uppsplittrande och för att upprätthålla kompetensen. Många äldre personer behöver hjälp att formulera sina krav och när individens situation förändras behöver detta följas upp. En väl genomförd biståndsbedömning skapar tillit och trygghet. Biståndshandläggarens roll är av stor vikt då det gäller att ha en sammanhållen vård- och omsorgskedja utifrån den enskildes behov. I personcentrerad vård och omsorg är teamarbetet väsentligt och där professionerna tillsammans med den enskilde planerar vården och omsorgen.

Det nya förslaget riskera i stället leda till en ökad differentiering mellan omsorg, omvårdnad och vård, eftersom äldre uppmuntras att vända sig direkt till privata hemtjänstföretag och rutföretag i stället för att få en professionell behovsprövning av en biståndshandläggare. En risk är att kommuner som infört valfrihetssystem (LOV) kommer att ta minskat ansvar för äldreomsorgens insatser och att mer ansvar kommer läggas över på den äldre individen och anhöriga. Det sätter individen i en utsatt situation där behoven riskerar att inte tillgodoses och att det blir svårt för kommunen att säkerställa en äldreomsorg av god kvalitet. Det kan bli svårare att få ordning och reda

på yrkestitlar, yrkesutbildningar, anställningsförhållanden, arbetsvillkor, med mera om kommuner går ifrån sin samordnande funktion och insatserna till äldre personer styckas upp mellan olika utförare.

Vidare kan förslaget missgynna grupper med större behov om en utförare har kö som följd av att många sökt sig till verksamheten. Eftersom resurserna är kraftigt begränsade kan lagförslaget om det tillämpas brett slå mot de som har störst behov av omsorg och stöd. Hemtjänst utan individuell behovsprövning riskerar leda till ”platta” erbjudanden som till exempel städning en gång varannan vecka och handling en gång per vecka, vilket är för lite för några och kanske för mycket för andra.

Både med tanke på de stora vårdbehoven bland äldre, etiska avväganden och kommunernas ansträngda ekonomi borde behov av vård, omsorg och stöd få gå före efterfrågan.

Utredningen menar att de som inte får sina behov tillgodosedda inom ramen för det generella erbjudandet fortfarande har möjlighet att söka bistånd. Men det ändrar inte det faktum att om utredningens förslag blir verklighet kommer det bli fler aktörer in och ut hos den äldre personen, samtidigt som all forskning pekar på att insatserna behöver samordnas bättre. Frågan är också i hur hög utsträckning möjligheten att söka bistånd kommer utnyttjas av äldre, i synnerhet som utredningen föreslår att informationsskyldigheten om möjligheten att söka bistånd ska ligga på utföraren snarare än kommunen.

Snarare än ytterligare uppstyckning av insatser krävs en utveckling mot en mycket mer sammanhållen vård och omsorg. Brister inom äldreomsorgen och behovet av högre kvalitet har inte minst synliggjorts i under coronapandemin. Det behövs en helhetssyn på vad äldreomsorg är och ska vara – vad omsorgskvalitet är: att se hela människan och hela människans komplexa behov. Att ha hög personalkontinuitet, god personkännedom och ett salutogent arbetssätt. Ett salutogent arbetssätt är inte bara rehabiliterande utan handlar även om att äldre ska få stöd att bibehålla kognitiva och fysiska förmågor genom att själv vara delaktig och aktiv. Föreliggande förslag ger kommunerna befogenheter som riskerar att undergräva professionalism och teamarbete, skapa undanträngning och i än högre utsträckning än i dag låta budgetramen styra ambitionsnivån för insatsernas innehåll. Därför bör hemtjänst och korttidsboende alltid föregås av en individuell behovsprövning.

Dokumentation en förutsättning för uppföljning och kvalitetssäkring

Utredaren föreslår att kvaliteten i verksamheten systematiskt ska följas upp, utvecklas och säkras. Detta är dock tätt sammankopplat med såväl kravet på dokumentation som biståndsbedömningen. Dokumentationskravet kan om det föreligger särskilda skäl undantas för insatser som ges utan behovsprövning och där finns en risk att kommuner fattar beslut om att undanta kravet på dokumentation i verksamheter där så inte är lämpligt, exempelvis inom hemtjänsten. Dokumentation är ofta en förutsättning för att utveckla verksamheten, utöva tillsyn och ska socialtjänsten arbeta utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet är dokumentationen ett viktigt instrument.

Dokumentationen är även en fråga om trygghet för den enskilde. Eftersom den personliga omvårdnaden och hälso- och sjukvårdsinsatser är så intimt förknippade är det nödvändigt att insatser från både social omsorg och hälso- och sjukvård dokumenteras för att kunna följas upp, framför allt på individnivå. Det bör därför inte vara möjligt för kommuner att undanta dessa verksamheter från dokumentationskravet.

Medicinsk kompetens i äldreomsorgen

Insatser inom ramen för hemtjänsten och korttidsboende är betydligt mer medicinskt avancerade i dag än de var när socialtjänstlagen skrevs. För tre decennier sedan betraktades hemtjänsten mer som en social insats. Det är fortsatt en viktig och betydande del, men i takt med att äldre personer är hemmaboende längre ökar kraven på medicinsk kompetens och rätt utbildad personal för att ge en god omvårdnad och omsorg. Insatser behöver koordineras, samordnas och planeras betydligt bättre inom kommunen men också mellan kommun och region. Därför borde det i lagen regleras att region och kommun ska ingå överenskommelse att samverka om äldre personer som får personlig omsorg eller vård i det egna hemmet eller på särskilt boende.

Goda levnadsvillkor i stället för skäliga levnadsförhållanden

Den tidigare skrivningen skälig levnadsnivå har kritiserats för att ha blivit ett tak snarare än ett golv för insatser till äldre. Utredningen föreslår att ambitionsnivån ”skälig” ska kvarstå, medan det tidigare ”levnadsnivå” är ersatt med ”levnadsförhållanden”. Det är oklart om den omformuleringen kommer ge något incitament till kommunerna att satsa mer på socialtjänsten i allmänhet och äldreomsorgen i synnerhet för att komma tillrätta med kvalitetsbrister. I kombination med att utredningen öppnar för att den individuella biståndsbedömningen avskaffas för hemtjänst och korttidsboende kan det utvecklas en ny rättspraxis där det platta erbjudandet anses täcka ”skäliga levnadsförhållanden” och annan hjälp ska sökas från anhöriga eller på en privat marknad. Redan i dag finns en oroande utveckling där ”skälig” anpassas efter den kommunala budgetramen, snarare än individens behov.

Källförteckning

Offentligt tryck

Propositioner

- Prop. 1955:177. *med förslag till lag om socialhjälp, m.m.*
- Prop. 1957:38. *Angående vissa frågor rörande åldringsvården.*
- Prop. 1960:10. *Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdslag) m.m.*
- Prop. 1971:30. *Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om allmänna förvaltningsdomstolar, m.m.*
- Prop. 1973:90. *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m.m.*
- Prop. 1975/76:69. *med förslag om ändring i barnavårdslagen (1960:67).*
- Prop. 1975/76:209. *Om ändring i regeringsformen.*
- Prop. 1979/80:1. *Om socialtjänsten.*
- Prop. 1979/80:2. *med förslag till sekretesslag m.m.*
- Prop. 1981/82:97. *Om hälso- och sjukvårdslag m.m.*
- Prop. 1983/84:124. *Om mottagandet av flyktingar och asylsökande m.m.*
- Prop. 1984/85:171. *Om särskilda insatser inom socialtjänsten för ungdomar i samband med missbruk och kriminalitet, m.m.*
- Prop. 1985/86:80. *Om ny förvaltningslag.*
- Prop. 1986/87:39. *Om följdlagstiftning till den nya förvaltningslagen.*
- Prop. 1987/88:80. *Om bistånd till asylsökande m.m.*
- Prop. 1987/88: 147. *Om tvångsvård av vuxna missbrukare, m.m.*
- Prop. 1987/88:176. *Om äldreomsorgen inför 90-talet.*
- Prop. 1989/90:28. *Om vård i vissa fall av barn och unga.*
- Prop. 1989/90:72. *Om arkiv m.m.*

- Prop. 1990/91:8. *Om vårdnad och umgänge.*
- Prop. 1990/91:14. *Om ansvaret för service och vård till äldre och handikappade m.m.*
- Prop. 1990/91:60. *Om offentlighet, integritet och ADB.*
- Prop. 1990/91:117. *Om en ny kommunallag.*
- Prop. 1992/93:159. *Om stöd och service till vissa funktionshindrade.*
- Prop. 1993/94:4. *Om familjerådgivning.*
- Prop. 1993/94:147. *Jämställdhetspolitiken: Delad makt – delat ansvar.*
- Prop. 1993/94:165. *Några frågor om sekretess.*
- Prop. 1993/94:218. *Psykiskt stördas villkor.*
- Prop. 1996/97:25. *Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv.*
- Prop. 1996/97:96. *Vissa reformer av påföljdssystemet.*
- Prop. 1996/97:105. *Kommunal samverkan.*
- Prop. 1996/97:115. *Mer tillgänglig kollektivtrafik.*
- Prop. 1996/97:124. *Ändring i socialtjänstlagen.*
- Prop. 1997/98:1. *Utgiftsområde 10 Budgetpropositionen för 1998.*
- Prop. 1997/98:6. *Förskoleklass och andra skolfrågor.*
- Prop. 1997/98:7. *Vårdnad, boende och umgänge.*
- Prop. 1997/98:55. *Kvinnofrid.*
- Prop. 1997/98:108. *Hälsodata- och vårdregister.*
- Prop. 1997/98:113. *Nationell handlingsplan för äldrepolitiken.*
- Prop. 1998/99:3. *Åtgärder mot dopning.*
- Prop. 2000/01:27. *En ny statistiklagstiftning.*
- Prop. 2000/01:79 *Stöd till brottsoffer.*
- Prop. 2000/01:80. *Ny socialtjänstlag m.m.*
- Prop. 2001/02:72. *Ändringar i regeringsformen – samarbetet i EU m.m.*
- Prop. 2001/02:122. *Åtgärder mot kommunalt domstolstrots.*
- Prop. 2002/03:53. *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.*
- Prop. 2004/05:39. *Kvalitet, dokumentation och anmälningsplikt i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) m.m.*
- Prop. 2005/06:46. *Mottagande av ensamkommande barn.*

- Prop. 2005/06:115. *Nationell utvecklingsplan för vård och omsorg av äldre.*
- Prop. 2005/06:166. *Barn som bevittnat våld.*
- Prop. 2006/07:38 *Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor.*
- Prop. 2006/07:108. *Utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott m.m.*
- Prop. 2006/07:129. *Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m.*
- Prop. 2007/08:95. *Ett starkare skydd mot diskriminering.*
- Prop. 2008/09:21. *Kommunala kompetensfrågor m.m.*
- Prop. 2008/09:29. *Lagen om valfrihetssystem.*
- Prop. 2008/09:150. *Offentlighets- och sekretesslag.*
- Prop. 2008/09:160 *Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten.*
- Prop. 2008/09 :187. *Genomförande av tjänstedirektivet.*
- Prop. 2008/09:193. *Vissa psykiatrifrågor m.m.*
- Prop. 2008/09:231. *Konfliktlösning vid offentlig säljverksamhet på marknaden m.m.*
- Prop. 2009/10:60. *Nyanlända invandrarers arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd.*
- Prop. 2009/10:80. *En reformerad grundlag.*
- Prop. 2009/10:116. *Värdigt liv i äldreomsorgen.*
- Prop. 2009/10:131. *Lex Sarah och socialtjänsten – förslag om vissa förändringar.*
- Prop. 2009/10:165. *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet.*
- Prop. 2009/10:170. *En enklare plan- och bygglag.*
- Prop. 2009/10:192. *Umgångsstöd och socialtjänstens förutsättningar att tala med barn.*
- Prop. 2009/10:232. *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige.*
- Prop. 2011/12:4. *Utredningar avseende vissa dödsfall.*
- Prop. 2011/12:159. *Ett utvidgat skydd mot åldersdiskriminering.*
- Prop. 2012/13:10. *Stärkt stöd och skydd för barn och unga.*
- Prop. 2012/13:20. *Inspektionen för vård och omsorg – en ny tillsynsmyndighet för hälso- och sjukvård och socialtjänst.*

- Prop. 2012/13:77. *God kvalitet och ökad tillgänglighet inom missbruks- och beroendevården.*
- Prop. 2012/13:163. *Vissa register för forskning om vad arv och miljö betyder för människors hälsa.*
- Prop. 2013/14:118. *Privata utförare av kommunal verksamhet.*
- Prop. 2013/14:202. *Förbättrad informationshantering avseende vissa patienter inom hälso- och sjukvården.*
- Prop. 2015/16:125. *Skuldsanering – bättre möjligheter för över-skuldsatta att starta om på nytt.*
- Prop. 2016/17:50. *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft.*
- Prop. 2016/17:53. *En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag.*
- Prop. 2016/17:59. *Trygg och säker vård för barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.*
- Prop. 2016/17:85. *Samverkan om vård, stöd och behandling mot spelmissbruk.*
- Prop. 2016/17:106. *Samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård.*
- Prop. 2016/17:171. *En ny kommunallag.*
- Prop. 2016/17:175. *Ett nytt regelverk för nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet.*
- Prop. 2016/17:180. *En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag.*
- Prop. 2016/17:188. *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken.*
- Prop. 2017/18:29. *Lag om bistånd till enskilda efter evakueringar till Sverige.*
- Prop. 2017/18:105. *Ny dataskyddslag.*
- Prop. 2017/18:106. *Förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre.*
- Prop. 2017/18:121. *Modernare adoptionsregler.*
- Prop. 2017/18:151. *En generell rätt till kommunal avtalssamverkan.*
- Prop. 2017/18:169. *Stärkt rättssäkerhet vid genomförande av särskilda befogenheter på särskilda ungdomshem och LVM-hem.*

Prop. 2017/18:186. *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter.*

Prop. 2017/18:235. *Följdändringar till ny förvaltningslag.*

Prop. 2017/18:273. *Biståndsbedömt trygghetsboende för äldre.*

Prop. 2017/18:249. *God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälso-politik.*

Prop. 2018/19:102. *Omedelbart omhändertagande av barn i vissa internationella situationer.*

Prop. 2019/20:1 Budgetproposition.

Prop. 2019/20:131. *Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet.*

Prop. 2019/20:164. *Inriktningen för en nära och tillgänglig vård – en primärvårdsreform.*

Prop. 2019/20:188. *Sveriges genomförande av Agenda 2030.*

Statens offentliga utredningar

SOU 1950:11. *Utredning och förslag om lag om socialhjälp m.m.*
Betänkande från Socialvårdskommittén.

SOU 1974:39. *Socialvården – mål och medel.* Principbetänkande från Socialutredningen.

SOU 1974:7. *Barn- och ungdomsvård.* Ett betänkande av Fosterbarnsutredningen.

SOU 1974:40. *Socialvården – mål och medel.* Sammanfattning av socialutredningens betänkande.

SOU 1975:75. *Medborgerliga fri- och rättigheter – regeringsformen.*
Betänkande av 1973 års fri- och rättighetsutredning.

SOU 1977:40. *Socialtjänst och socialförsäkringstillägg – lagar och motiv.* Slutbetänkande av Socialutredningen.

SOU 1977:98. *Pensionär' 75 – en kartläggning med framtidsaspekter.*
Pensionärsundersökningen.

SOU 1986:19. *Aktuella socialtjänstfrågor.* Delbetänkande från Socialberedningen.

SOU 1987:21. *Äldreomsorg i utveckling.* Slutbetänkande av Äldreberedningen.

- SOU 1992:98. *Kommunernas socialbidrag – en kartläggning av normer, kostnader m.m.* Rapport av Socialtjänstkommittén.
- SOU 1993:30. *Rätten till bistånd inom socialtjänsten.* Delbetänkande av Socialtjänstkommittén.
- SOU 1993:82. *Frivilligt socialt arbete kartläggning och kunskapsöversikt.* Rapport av Socialtjänstkommittén.
- SOU 1993:91. *Socialtjänstens roll i samhällsplanering och samhällsarbete en kunskapsöversikt och ett diskussionsunderlag.* Rapport av Socialtjänstkommittén.
- SOU 1994:46. *Sambandet mellan samhällsekonomi, transfereringar och socialbidrag.* Rapport av Socialtjänstkommittén.
- SOU 1994:139. *Ny socialtjänstlag.* Huvudbetänkande av Socialtjänstkommittén.
- SOU 1995:86. *Dokumentation och socialregister.*
- SOU 1995:86. *Dokumentation och socialtjänstregister.*
- SOU 1996:138. *Ny behörighetsreglering på hälso- och sjukvårdens område m.m.*
- SOU 1997:170. *Bemötandet av äldre – trygghet, självbestämmande, värdighet.* Slutbetänkande av Utredningen om bemötande av äldre.
- SOU 1999:97. *Socialtjänst i utveckling.* Slutbetänkande av Socialtjänstutredningen.
- SOU 1999:109. *Behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.*
- SOU 2003:91. *Äldrepolitik för framtiden – 100 steg till trygghet och utveckling med en åldrande befolkning.*
- SOU 2003:123. *Utvecklingskraft för hållbar välfärd.* Delbetänkande från Ansvarskommittén.
- SOU 2004:3. *Tvång och förändring – rättssäkerhet, vårdens innehåll och eftervård.* Betänkande av LVM-utredningen.
- SOU 2004:118 *Beviljats men inte fått.*
- SOU 2005:34. *Socialtjänsten och den fria rörligheten.* Betänkande från utredningen om socialtjänsten och den fria rörligheten.
- SOU 2007:10. *Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft.* Slutbetänkande från Ansvarskommittén.
- SOU 2007:72. *Kommunal kompetens i utveckling.*

- SOU 2007:82. *Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten*.
Slutbetänkande av Utredningen om tillsynen inom socialtjänsten.
- SOU 2007:93. *Den kommunala självstyrelsens grundlagsskydd*.
- SOU 2018:11. *Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar*. Slutbetänkande av samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar.
- SOU 2008:18. *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren*. Betänkande av Utredningen för en kunskapsbaserad socialtjänst.
- SOU 2008:77. *Möjlighet att leva som andra – ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning*.
Slutbetänkande av LSS-kommittén.
- SOU 2009:32. *Socialtjänsten – Integritet-Effektivitet*. Betänkande av socialtjänstdatautredningen.
- SOU 2009:68. *Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU)*.
Betänkande av Barnskyddsutredningen.
- SOU 2009:99. *Vanvård i social barnavård under 1900-talet*.
- SOU 2011:9. *Barnen som samhället svek – åtgärder med anledning av övergrepp och allvarliga försummelser i samhällsvården*.
- SOU 2011:35. *Bättre insatser vid missbruk och beroende*.
- SOU 2011:61. *Vanvård i social barnavård – slutrapport*.
- SOU 2012:30. *Vital kommunal demokrati*.
- SOU 2012:83. *Vad är officiell statistik?*
- SOU 2014:3. *Boende utanför det egna hemmet – placeringsformer för barn och unga*. Delbetänkande av Utredningen om tvångsvård för barn och unga.
- SOU 2014:23. *Rätt information på rätt plats i rätt tid*. Slutbetänkande av Utredningen om rätt information i vård och omsorg.
- SOU 2015:7. *Krav på privata aktörer i välfärden*.
- SOU 2015:24. *En kommunallag för framtiden*.
- SOU 2015:39. *Myndighetsdatalag*.
- SOU 2015:56. *Får vi det bättre? Om mått på livskvalitet*.
Betänkande av Utredningen om mått på livskvalitet.

- SOU 2015:71. *Barns och ungas rätt vid tvångsvård – förslag till ny LVU*. Slutbetänkande av Utredningen om tvångsvård för barn och unga.
- SOU 2016:2. *Effektiv vård*. Slutbetänkande av En nationell samordnare för effektivare resursutnyttjande inom hälso- och sjukvården.
- SOU 2016:19. *Barnkonventionen blir svensk lag*.
- SOU 2016:78. *Ordning och reda i välfärden*.
- SOU 2017:21. *Läs mig! Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer*. Betänkande av Utredningen om nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen.
- SOU 2017:37. *Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra*.
- SOU 2017:38. *Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning*.
- SOU 2017:39. *Ny dataskyddslag – kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning*.
- SOU 2017:47. *Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa*. Slutbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa.
- SOU 2017:48. *Kunskapsbaserad och jämlik vård – förutsättningar för en lärande hälso- och sjukvård*. Betänkande av Utredningen om ökad följsamhet till nationella kunskapsstöd i hälso- och sjukvården.
- SOU 2017:66. *Dataskydd inom Socialdepartementets verksamhetsområde – en anpassning till EU:s dataskyddsförordning*.
- SOU 2017:77. *En generell rätt till kommunal avtalssamverkan*. Delbetänkande av Kommunutredningen.
- SOU 2018:11. *Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar*. Slutbetänkande av samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar.
- SOU 2018:22. *Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande*.
- SOU 2018:32. *Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst*. Delbetänkande av Utredningen Framtidens socialtjänst.

- SOU 2018:47. *Med tillit växer handlingsutrymmet – tillitsbaserad styrning och ledning av välfärdssektorn*. Huvudbetänkande av Tillitsdelegationen.
- SOU 2018:48. *En lärande tillsyn – statlig granskning som bidrar till verksamhetsutveckling i vård, skola och omsorg*. Delbetänkande av Tillitsdelegationen.
- SOU 2018:88. *Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen*. Betänkande av LSS-utredningen.
- SOU 2019:20. *Stärkt kompetens i vård och omsorg*. Betänkande av Utredningen Reglering av yrket undersköterska.
- SOU 2019:42. *Digifysiskt vårdval – tillgänglig primärvård baserad på behov och kontinuitet*. Slutbetänkande av utredningen Styrning för en mer jämlik vård.
- SOU 2019:58. *Härifrån till evigheten – en långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv*.
- SOU 2019:65. *Långtidsutredningen 2019 – huvudbetänkande*.
- SOU 2020:14. *Framtidens teknik i omsorgens tjänst*. Betänkande av Utredningen om välfärdsteknik i äldreomsorgen.
- SOU 2020:19. *God och nära vård – en reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem*. Delbetänkande av utredningen Samordnad utveckling för god och nära vård.

Departementsserien

- Ds S 1986:5. *Gallra och bevara – socialtjänsten personregister*.
- Ds 2000:53. *Kommunalt domstolstrots*.
- Ds 2012:52. *Sveriges tillträde till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet samt vissa frågor om kontaktförbud avseende gemensam bostad*.
- Ds 2014:9. *En samlad kunskapsstyrning för hälso- och sjukvård och socialtjänst*.
- Ds 2017:12. *Om förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre*.
- Ds 2019:23. *Vägledning vid tolkning och tillämpning av FN:s konvention om barnets rättigheter*.

Regeringens skrivelser

Regeringens skrivelse Skr. 2011/12:56 *En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032.*

Regeringens skrivelse Skr. 2016/17:10. *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.*

Regeringens skrivelse Skr. 2016/17:10. *En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.* Utdrag (kap. 5) ur Skr. 2016/17:10. *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.*

Regeringens skrivelse Skr. 2016/17:126. *Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program.*

Regeringens skrivelse Skr. 2017/18:280. *Framtidens äldreomsorg – en nationell kvalitetsplan.*

Kommittédirektiv

Dir. 2010:71. *En nationell samordnare för hemsjukvård.*

Dir. 2016:51. *Tillit i styrningen.*

Dir. 2019:37. *Översyn av vissa frågor som rör personuppgiftshantering i socialtjänst- och hälso- och sjukvårdsverksamhet.*

Dir. 2019:52. *Införande av en fast omsorgskontakt i hemtjänsten.*

Dir. 2019:54. *Åtgärder för att minska fel i folkbokföringen.*

Dir. 2019:77. *Nationell samordnare för en hållbar kompetensförsörjning inom kommunalt finansierad vård och omsorg om äldre.*

Dir. 2020:68. *Samordnade insatser vid samsjuklighet i form av missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd.*

Förordningar

Förordning (2012:546) med instruktion för Boverket.

Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning (1847:23) *angående Fattigwården i Riket.*

Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning (1853:39) *angående Fattigwården i Riket.*

Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning (1871:33) *angående Fattigwården i Riket.*

Utskottsbetänkanden och Lagrådets yttranden

Kulturutskottets betänkande 1990/91:KU11. *Offentlighet, integritet och ADB.*

Socialutskottets betänkande 1979/80:SoU44. *med anledning av dels propositionen 1979/80:1 om socialtjänsten, utom såvitt avser vissa följdförfattningar, jämte motioner, dels budgetpropositionen 1979/80:100 i viss del, dels ock propositionen 1979/80:172 om ändrat huvudmannaskap för ungdomsvårdsskolor och nykterhetsvårdsanstalter m. m. jämte motioner.*

Socialutskottets betänkande 1990/91:SoU09. *Ändrad ansvarsfördelning inom äldreomsorgen m.m.*

Socialutskottets betänkande 1996/97:SoU18. *Ändringar i SoL.*

Socialutskottets betänkande 2000/01:SoU18. *Ny socialtjänstlag m.m.*

Lagrådets yttrande. Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2012-12-18, God vård och omsorg om personer med demenssjukdom samt regler för skydd och rättssäkerhet.

Publikationer från myndigheter

Arbetsförmedlingen (2019). *Var finns jobben? Bedömning för 2019 och på fem års sikt.*

Arbetsmiljöverket (2017). *Äldreomsorgen – korta arbetsskadefakta.* Nr 5/2017.

Barnombudsmannen (2011). *Bakom fasaden.* Barn och ungdomar i den sociala barnvården berättar.

- Barnombudsmannen (2019). *Vem bryr sig – när samhället blir föräldrar*. Barns röster om att växa upp i den sociala barnvården.
- Barnombudsmannen (2020). *Dom tror att dom vet bättre – barnet som rättighetsbärare*.
- Boverket (2015). *Behov av bostadsbyggande*. Rapport 2015:18;18.
- Brå (2013). Samverkan mellan polis och kommun – brottsförebyggande arbete utifrån överenskommelser. Rapport 2013:5.
- Brå (2016). Insatser mot brott och otrygghet i socialt utsatta områden – en kunskapsöversikt. Rapport 2016:20.
- Brå (2016.) *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*.
- Brå (2018). Det brottsförebyggande arbetet i Sverige – nuläge och utvecklingsbehov 2018.
- Brå (2019). Det brottsförebyggande arbetet i Sverige – nuläge och utvecklingsbehov 2019.
- Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi, ESO (2017). *Dags för omprövning – en ESO-rapport om styrning av offentlig verksamhet*. 2017:1.
- Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi, ESO (2020). *Med framtiden för sig – en ESO-rapport om sociala investeringar*. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2020:1, Balkfors, A., Bokström, T., Salonen, T.
- Inspektionen för vård och omsorg (IVO) (2013) *Hur länge ska man behöva vänta?* Rapport.
- Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Forte (2015). *Barn och unga i samhällets vård – forskning om den sociala dygnsvården*. Forskning i korthet 4.
- Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Forte (2019). *Strategisk forskningsagenda – för det nationella programmet om tillämpad välfärdsforskning*.
- Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Forte (2019). *Prioriteringar för forskning om socialtjänsten – perspektiv från brukare, policy och praktik*. Bilaga 7 Topp 10 forskningsfrågor inklusive underliggande frågor.

- Förbundet Sveriges socionomutbildningar (2019). *Sammanfattning av diskussioner med anledning av frågor till lärosätena om utredningen Framtidens socialtjänst*, e-post 2019-04-08.
- Högskoleverket (2003). *Social omsorgsutbildning och socionomutbildning – en översyn*.
- Inspektionen för vård och omsorg, IVO (2014). *Hur länge ska man behöva vänta?* Rapport 2014.
- Inspektionen för vård och omsorg, IVO (2016). *Med makt följer ansvar. Socialtjänstens myndighetsutövning inom LSS och hemtjänst*.
- Inspektionen för vård och omsorg, IVO (2017). *Barns rätt till familjehemsvård av god kvalitet*.
- Inspektionen för vård och omsorg, IVO (2017). *Förhandsbedömningar av barn och unga – skydd i tid? Återföring av iakttagelser från IVO:s tillsyn*.
- Inspektionen för vård och omsorg, IVO (2018). *Får barn som bor på HVB tillräckligt stöd av socialtjänsten?* Nationell tillsyn av socialtjänstens uppföljningar gällande vården av barn som bor i HVB.
- Inspektion för vård och omsorg, IVO (2019). *Vad har IVO sett? 2018. Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2018*.
- Inspektionen för vård och omsorg, IVO (2020). *Vad har IVO sett 2019? Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2019*.
- Jämställdhetsmyndigheten (2019). *Jämställdhetsintegrering i utveckling – stärkt arbete med jämställdhetsintegrering genom Modellmyndigheter och samverkan*. Rapport 2019:10.
- Konkurrensverket (2011). *Lagen om valfrihetssystem – en introduktion*.
- Konkurrensverket (2019). *Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – så fungerar reglerna i konkurrenslagen*.
- Myndigheten för delaktighet, MFB (2020). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2019*.
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB (2010). *Samhällets kostnader för fallolyckor*. Resultat.

- Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Vårdanalys (2016). *Missar vi målen med missbruks- och beroendevården? Om uppföljning av resultat ur ett patient- och brukarperspektiv.* Rapport 2016:2.
- Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Vårdanalys (2016). *Omotiverade skillnader i socialtjänsten.* En förstudie. PM 2016:2.
- Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Vårdanalys (2018). *Fatta läget.* Om systematisk uppföljning av den sociala dygnsvården för barn och unga. Rapport 2018:9.
- Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Vårdanalys (2018). *Lika läge för alla? Om omotiverade skillnader inom den sociala barn- och ungdomsvården.* Rapport 2018:10.
- Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Vårdanalys (2019). *Social kompetens – om kompetensförsörjning av handläggare i socialtjänsten.* Rapport 2019:7.
- Nordens Välfärdsinstitut (2015). *Äldreomsorg i Norden.*
- Riksrevisionen, RiR (2019) *Ej verkställda beslut – rapporterings- skyldighet och särskild avgift i SoL och LSS.* RiR 2019:23.
- Rådet för styrning med kunskap (2018). *Hur påverkas framtidens kunskapsstyrning? En gemensam omvärldsanalys från myndigheterna i Rådet för styrning med kunskap.*
- Skolverket (2013). *Forskning för klassrummet – vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i praktiken.*
- Skolverket (2014). *Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda – hur skolan kan arbeta mot trakasserier och kränkningar.*
- Socialstyrelsen (2001). *Övergång till individbaserad statistik över vård och omsorg/stöd och service – analys av vissa integritets- och sekretessfrågor.*
- Socialstyrelsen (2003). *Brukarmedverkan i socialtjänstens kunskaps- utveckling.*
- Socialstyrelsen och WHO (2003). *Klassifikation av funktions- tillstånd, funktionshinder och hälsa.* Svensk version av International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF).
- Socialstyrelsen (2006). *Förslag till en samlad statistik för missbruks- och beroendevården.*

- Socialstyrelsen (2006). *Individbaserad statistik om kommunernas äldre- och handikappomsorg.*
- Socialstyrelsen (2006). *Kostnader för våld mot kvinnor – en samhällsekonomisk analys.*
- Socialstyrelsen (2008). *Ett nytt yrke tar form – Personligt ombud, PO.*
- Socialstyrelsen (2010). *Social rapport 2010.*
- Socialstyrelsen (2010). *Öppna jämförelser i socialtjänsten – handlingsplan för socialtjänst och hemsjukvård 2010–2014.*
- Socialstyrelsen (2011). *Insatser till kvinnor och män med funktionsnedsättning – kartläggning och analys av könsskillnader inom LSS och SoL.*
- Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting (2011). *På väg mot en evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – kartläggning, analys och förslag för att förbättra kunskapsstyrningen.*
- Socialstyrelsen (2012). *Anhöriga som ger omsorg till närstående – omfattning och konsekvenser.*
- Socialstyrelsen (2012). *Anmälningar till socialtjänsten om barn och unga – en undersökning om omfattning och regionala skillnader.*
- Socialstyrelsen (2012a). *Att leda en evidensbaserad praktik – en guide för chefer i socialtjänsten.*
- Socialstyrelsen (2012c). *Att skapa en grund för evidensbaserad praktik – en guide för ledningen i vård och omsorg.*
- Socialstyrelsen (2012). *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.*
- Socialstyrelsen (2012). *Om evidensbaserad praktik.*
- Socialstyrelsen (2012). *Äldreomsorgens nationella värdegrund – ett vägledningsmaterial.*
- Socialstyrelsen (2013). *Brottsofferstatistik – förslag till statistikutveckling inom socialtjänst och hälso- och sjukvård.*
- Socialstyrelsen (2013). *Uppdrag att utveckla öppna jämförelser avseende dels socialtjänstens stöd till brottsoffer, dels arbetet mot hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden.*

- Socialstyrelsen (2013). *Äldres behov av vård och omsorg*. Förslag till nya registeruppgifter från socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård.
- Socialstyrelsen (2014). *Anhöriga som ger omsorg om närstående*. Förddjupad studie av omfattning och konsekvenser.
- Socialstyrelsen (2014). *Att vilja se, vilja veta och att våga fråga*.
- Socialstyrelsen (2014). *Socialnämnders respektive ideella föreningars ansvar för god kvalitet m.m. vid utförandet av insatser enligt socialtjänstlagen*. Socialstyrelsens meddelandeblad 2/2012, s. 14 och 17.
- Socialstyrelsen (2014). *Stöd till personer som vårdar och stödjer närstående*. Slutrapport 2014.
- Socialstyrelsen (2014). *Utveckling av värdegrundsarbete inom äldreomsorgen*. Slutrapport 2013.
- Socialstyrelsen (2015). *Barn och unga i psykiatrisk tvångsvård – om rättigheter och tvångsåtgärder*.
- Socialstyrelsen (2015). *Förutsättningar för att etablera en evidensbaserad praktik i socialtjänsten*. En intervjustudie med chefer inom socialtjänsten.
- Socialstyrelsen (2015). *Förutsättningar för kunskapsstyrning*.
- Socialstyrelsen (2015). *Handläggning och dokumentation inom Socialstyrelsen Falun 2015*.
- Socialstyrelsen (2015). *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*.
- Socialstyrelsen (2015). *Kartläggning och analys av vissa insatser enligt LSS*. Delredovisning av regeringsuppdrag.
- Socialstyrelsen (2015). *Nya bestämmelser för den sociala barn- och ungdomsvården – uppföljning av 2013 års ändringar av SoL och LVU*.
- Socialstyrelsen (2015). *Om vård- och omsorgstagares delaktighet*.
- Socialstyrelsen (2015). *Socialtjänsten – förutsättningar för kunskapsstyrning*.
- Socialstyrelsen (2015). *Öppna jämförelser i socialtjänsten*. *Handlingsplan för socialtjänst och hemsjukvård 2015–2018*.

- Socialstyrelsen (2016). *Individ- och familjeomsorg – lägesrapport 2016*.
- Socialstyrelsen (2016). *Individens behov i centrum – behovsriktat och systematiskt arbetssätt med dokumentation av individens behov utifrån ICF*.
- Socialstyrelsen (2016). *Nationell informationsstruktur 2016:1*.
- Socialstyrelsen (2016). *Nationell ledarskapsutbildning för äldreomsorgens chefer*. Slutrapport.
- Socialstyrelsen (2016). *Systematisk uppföljning*. Beskrivning och exempel.
- Socialstyrelsen (2016). *Systematisk uppföljning – stödmaterial*. Informationsblad, artikelnummer 2016-5-24.
- Socialstyrelsen (2016). *Utreda barn och unga – handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen*.
- Socialstyrelsen (2016). *Öppna jämförelser – hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden*.
- Socialstyrelsen (2017). *Evidensbaserad praktik i socialtjänsten 2007, 2010, 2013 och 2016*. Kommunala enhetschefer om EBP under ett decennium.
- Socialstyrelsen (2017). *Genomförandet av Agenda 2030 – underlag från Socialstyrelsen*.
- Socialstyrelsen (2017). *Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär*.
- Socialstyrelsen (2017). *Vägar till ökad delaktighet*. Kunskapsstöd för socialtjänsten om arbete med stöd och service enligt LSS.
- Socialstyrelsen (2017). *Öppna jämförelser 2017 – äldreomsorg och kommunal hälso- och sjukvård*. Guide för att tolka resultaten.
- Socialstyrelsen (2018). *Att samtala med barn – kunskapsstöd för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården*.
- Socialstyrelsen (2018). *Betydelsen av socialtjänstens organisering och ärendebelastning för kvaliteten i verksamheten – en kunskaps-sammanställning*.
- Socialstyrelsen (2018). *Bästa möjliga hälsa och en hållbar hälso- och sjukvård – med fokus på vården vid kroniska sjukdomar*. Lägesrapport 2018.
- Socialstyrelsen (2018). *Grundbok i BBIC – Barns Behov I Centrum*.

- Socialstyrelsen (2018). *Individ- och familjeomsorg*. Lägesrapport 2018.
- Socialstyrelsen (2018). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning*. Lägesrapport 2017.
- Socialstyrelsen (2018). *Kompetens för arbete på HVB för barn och unga*.
- Socialstyrelsen (2018). *Lägesrapport individ- och familjeomsorg 2018*.
- Socialstyrelsen (2018). *Strategisk färdplan 2017–2020*.
- Socialstyrelsen (2018). *Uppdragsutbildningar till socialsekreterare och chefer – slutrapport*.
- Socialstyrelsen (2018). *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2018*.
- Socialstyrelsen (2018). *Våldsbejakande extremism – stöd till socialtjänstens arbete med återvändare och andra personer involverade i våldsbejakande extremistiska miljöer*.
- Socialstyrelsen (2018). *Vägledning för att uppskatta kostnaden av insatser efter våld*.
- Socialstyrelsen (2018). *Öppna jämförelser 2018 – hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden*.
- Socialstyrelsen (2018). *Öppna jämförelser 2017 – missbruks- och beroendevård*.
- Socialstyrelsen (2018). *Öppna jämförelser 2017 – vård och omsorg om äldre*. Jämförelser mellan kommuner och län.
- Socialstyrelsen (2019). *Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa*. Nationell kartläggning 2018.
- Socialstyrelsen (2019). *Barn i familjehem – umgänge med föräldrar och andra närstående*. Kunskapsstöd för socialtjänstens bedömningar.
- Socialstyrelsen (2019). *E-hälsa och välfärdsteknik i kommunerna 2019*. Uppföljning av utvecklingen inom e-hälsa och välfärdsteknik i kommunerna.
- Socialstyrelsen (2019). *Följa upp insatser som beviljats genom förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre*.

- Socialstyrelsen (2019). *Huvudmännens ansvar för psykosocial behandling i de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende.*
- Socialstyrelsen (2019). *I bemötandet tar framtiden form – romsk inkludering.* Ett utbildningsmaterial till stöd för socialtjänsten.
- Socialstyrelsen (2019). *Indikatorer – öppna jämförelser 2019. Socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård.*
- Socialstyrelsen (2019). *Individ- och familjeomsorg – lägesrapport 2019.*
- Socialstyrelsen (2019). Informationsblad om vissa juridiska aspekter på systematisk uppföljning i socialtjänsten och EU:s dataskyddsförordning.
- Socialstyrelsen (2019). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning.* Lägesrapport 2019.
- Socialstyrelsen (2019). *Nationella resultat – vad tycker de äldre om äldreomsorgen 2019.*
- Socialstyrelsen (2019). *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende.*
- Socialstyrelsen (2019). *Omsorg, gränssättning och våldsförebyggande arbete.* Kunskapsstöd för personal på HVB för barn och unga.
- Socialstyrelsen (2019). *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2018.*
- Socialstyrelsen (2019). *Statistik om boendeinsatser och anhörigstöd 2018.*
- Socialstyrelsen (2019). *Statistik om socialtjänstinsatser till äldre 2018.*
- Socialstyrelsen (2019). *Statistik om ekonomiskt bistånd 2018.*
- Socialstyrelsen (2019). *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2019.*
- Socialstyrelsen (2019). *Vård och omsorg om äldre.* Lägesrapport 2019.
- Socialstyrelsen (2019). *Öppna jämförelser 2019 Äldreomsorg.*
- Socialstyrelsen (2020). *E-hälsa och välfärdsteknik i kommunerna – uppföljning av utvecklingen inom e-hälsa och välfärdsteknik i kommunerna.*

- Socialstyrelsen (2020). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning*. Lägesrapport 2020.
- Socialstyrelsen (2020). *Statistik om socialtjänstinsatser till äldre 2019*.
- Socialstyrelsen (2020). *E-hälsa och välfärdsteknik i kommunerna 2020 – uppföljning av utvecklingen inom e-hälsa och välfärdsteknik i kommunerna*.
- Socialstyrelsen (2020). *Vård och omsorg om äldre – lägesrapport 2020*.
- Socialstyrelsen (2020). *Öppna jämförelser 2019 – placerade barns utbildning och hälsa*.
- Socialstyrelsen (2020). *Öppna jämförelser 2019 – vård och omsorg om äldre*.
- Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU (2015). *Effekt av gott bemötande inom socialtjänst*. Rapport.
- Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU (2017). *Behov av praktikinära forskning och vetenskaplig utvärdering*. En analys av vetenskapliga kunskapsluckor år 2017 inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och LSS.
- Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU (2010). *Program för att förebygga psykisk ohälsa hos barn – en systematisk litteraturöversikt*. Rapport (nr 202).
- Statistiska centralbyrån, SCB (2019). *Sysselsättningsprognos 2018*.
- Statistiska centralbyrån, SCB (2020). *Sveriges framtida befolkning 2020–2070*. Statistiska meddelanden BE 18 SM 2001.
- Statskontoret (2011). *Kommunalt självstyre och proportionalitet*, 2011:17.
- Statskontoret (2011). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten*. Delrapport 1, 2011:30.
- Statskontoret (2012). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten*. Delrapport 2, 2012:3.
- Statskontoret (2013). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten*. Delrapport 3, 2013:17.
- Statskontoret (2014). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten*. Slutrapport, 2014:18.

- Statskontoret (2014). *Om offentlig sektor – överenskommelser som styrmedel.*
- Statskontoret (2016). *Utvärdering av en samlad styrning med kunskap för hälso- och sjukvård och socialtjänst.* 2016:12.
- Statskontoret (2018). *Utvärdering av en samlad styrning med kunskap för hälso- och sjukvård och socialtjänst.* Slutrapport, 2018:23.
- Statskontoret (2019). *Utveckling av den statliga styrningen av kommuner och landsting – en analys.* Statskontorets rapport (2019:2).
- Stockholms stad (2015). *Skilnadernas Stockholm.* Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm.
- Upphandlingsmyndigheten (2017). *Samarbetsavtal – om s.k. Hamburgsamarbeten.*
- Utrikesdepartementet (2008). *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.* New York den 13 december 2006. SÖ 2008:26.
- Vinnova (2013). *Fixartjänster i Sveriges kommuner – kartläggning och samhällsekonomisk analys,* VI 2013:09.

Övrigt offentligt tryck

- Motion till riksdagen 2016/17:841 av Per Ramhorn m.fl. (SD).
En ny äldreomsorgslag.
- Regeringskansliet (2009). *Överenskommelse för år 2009 mellan Regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting om Plattform för evidensbaserad praktik i socialtjänsten.* Bilaga till protokoll vid regeringssammanträde 2009-05-13 nr III:3.
- Regeringskansliet (2010). *Plattform för arbetet med att utveckla en evidensbaserad praktik i socialtjänsten – en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting.* Bilaga till protokoll vid regeringssammanträde 2010-06-17 nr. III:8.
- Socialdepartementet (2010). *Socialdepartementets definition på evidensbaserad praktik.*

- Regeringskansliet (2014). *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*.
- Regeringskansliet, Faktapromemoria 2015/16:FPM68. *EU:s tillträdande till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen)*. Socialdepartementet 2016-04-08.
- Regeringskansliet (2014). *Äldresatsningen – fyra år med fokus på de mest sjuka äldre*.
- Regeringskansliet (2016). *EU:s förordningar om samordning av de sociala trygghetssystemen*. Faktapromemoria 20016/17:FPM54.
- Regeringskansliet och Sveriges Kommuner och Landsting (2016). *Vision e-hälsa 2025 – gemensamma utgångspunkter för digitalisering i socialtjänst och hälso- och sjukvård*.
- Regeringskansliet, Socialdepartementet (2017). *Barnets och ungdomens reform – förslag för en hållbar framtid*. Slutrapport från den nationella samordnaren.

Föreskrifter och allmänna råd

- HSLF-FS 2016:55. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hem för vård eller boende*.
- HSLF-FS 2016:56. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om stödboende*.
- SOSFS 1997:15. *Socialstyrelsens allmänna råd om tillämpningen av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (upphävd den 20 nov 2018 genom HSLF-FS 2018:49)*.
- SOSFS 2011:9. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematisk kvalitetsutveckling*.
- SOSFS 2011:5. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om lex Sarah*.
- SOSFS 2011:12. *Socialstyrelsens allmänna råd om grundläggande kunskaper hos personal som arbetar i socialtjänstens omsorg om äldre*.
- SOSFS 2014:5. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS*.

Publikationer från organisationer

- Centrum för Kommunsstrategiska studier (2017). *Hur bör sociala insatser tillhandahållas – En studie av Linköpings kommuns arbete med servicetjänster inom socialtjänsten*. Rapport 2017:1, Börjeson, M.
- CRC/C/GC/12, Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 12 (2009). *Barnets rätt att bli hörd*.
- CRC/C/GC/14, Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 14 (2013). *Barnets rätt att få sitt bästa satt i främsta rummet*.
- Europaparlamentet (2019). *Skyddet för de grundläggande rättigheterna i EU*. Faktablad om EU.
- FoU, Centrum för vård, omsorg och socialt arbete (2017). *Lättillgänglig socialtjänst – socialt stöd utan biståndsprövning, en modell för att stärka brukarperspektivet och utveckla socialtjänstens professioner*. Arbetsrapport 27:2017, Thor, I., Ulvenäs, E.
- Förbundet Sveriges socionomutbildningar (2019). *Sammanfattning av diskussioner med anledning av frågor till lärosätena om utredningen Framtidens socialtjänst*, e-post 2019-04-08.
- Maskrosbarn (2012). *Fråga man inget – får man inget svar*. En kvalitativ och kvantitativ intervjustudie med 50 ungdomar.
- Maskrosbarn (2016). *Jag är bara en påse pengar*. En rapport av Maskrosbarn om ungdomarnas upplevelser av insatser från socialtjänsten.
- Nordens Velfärdsinstitut (2015). *Äldreomsorg i Norden*.
- Rådet för styrning med kunskap (2018). *Hur påverkas framtidens kunskapsstyrning? En gemensam omvärldsanalys från myndigheterna i Rådet för styrning med kunskap*.
- Rädda Barnen (2014). *Tilläggsrapport till FN:s kommitté för barnets rättigheter angående Sveriges femte rapport*.
- STQM Management (2015). *Socialtjänst utan biståndsbedömning – en rapport om öppna sociala insatser*.
- Social- och hälsovårdsministeriet [Finland] (2013). *Kvalitetsrekommendation för att trygga ett bra åldrande och förbättra servicen*. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2013:15.

- Social- och hälsovårdsministeriet [Finland] (2017). *Kvalitetsrekommendation för att trygga ett bra åldrande och förbättra servicen 2017–2019*. Publikation 2017:7 från Social- och hälsovårdsministeriet.
- Svenska Kommunförbundet (1999). *Vår framtid – äldres vård och omsorg inför 2000-talet*. Slutrapport, Svenska Kommunförbundets Äldreberedning.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2009). *Den europeiska deklARATIONEN för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå*.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2009). *Kommunala samverkansformer*.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2012). *Evidensbaserad praktik i socialtjänst och hälso- och sjukvård*. Positionspapper beslutat i januari 2012.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2012). *Kartläggning om systematisk uppföljning av barn och unga i samhällsvård*.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2014). *(O)jämställdhet i hälsa och vård*. Reviderad upplaga.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2014). *Om systematisk uppföljning inom den sociala barn- och ungdomsvården*. (Broschyr).
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2015). *Stärkt skydd för barn och unga – handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården*.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2015). *Utvecklingen av socialtjänstens kunskapsstyrning – viktiga delar återstår*.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2017). *En likvärdig och kunskapsbaserad socialtjänst kräver lagstöd*.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2017). *Mot bättre beslut – lekmän och experter som beslutsfattare inom den sociala barnvården – en nordisk jämförelse*.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2017). *Utbilda för framtidens välfärd – statens roll för kompetensförsörjning i samarbete med kommuner, landsting och regioner*.

- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2018). *Blandmissbruk och beroende – tidig upptäckt, tidiga insatser*. Stöd och behandling för personer i åldern 13–29 år.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2018). *Handlingsplan mot missbruk och beroende – tidig upptäckt, tidiga insatser, stöd och behandling för personer i åldern 13–29 år*.
- Sveriges Kommuner och Landsting (2018). *SKL:s viktiga frågor vid översynen av socialtjänstlagen*.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2018). *Strategi för en stabil och långsiktig kompetensförsörjning inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård*.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2018). *Webbkollen Barn och unga*. Ett utvecklingsprojekt om uppföljning inom den sociala barn- och ungdomsvården.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2019). *Ekonomi-rapporten, oktober 2019 – om kommunernas och regionernas ekonomi*.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2019). *Kommunal avtalsamverkan II – Socialtjänst*.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2019). *Modellkommuner 2017–2018*. Resultatrapport från en satsning på jämställdhets-integrerad ledning och styrning.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2019). *Personalen i välfärden – personalstatistik för kommuner och regioner 2018*.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2019). *Reglemente för styrelsen och nämnder – ett underlag för lokala bedömningar*.
- Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2019). *Verksamhetsystem som stöd för systematisk uppföljning*. Förslag till generella variabler och brukarfrågor för uppföljning av socialtjänstens stöd.
- Sveriges Kommuner och Regioner, SKR (2020). *Fakta om äldreomsorgen i ljuset av Coronaepidemin*.
- Sveriges Kommuner och Regioner, SKR (2020). *Ekonomirapporten, maj 2020 – om kommunernas och regionernas ekonomi*.

Övrig litteratur

- Al-Khamisi & Sjöberg (2018). *Social mobilisering och nya sociala rörelser*. I Sjöberg & Turunen (red.) Samhällsarbete. Aktörer, arenor och perspektiv.
- Alexandersson, P. (2018). *Socialtjänstens värdegrunder – etik i förarbeten och lagar om fattigvård, socialvård och socialtjänst*. Stockholm; Ersta Sköndal Bräcke Högskola.
- Antilla, S. & Axelsson S. (2018) *Vetenskap och beprövad erfarenhet vid SBU*. I Vetenskap och beprövad erfarenhet medicin. Forskningsprogrammet VBE.
- Avby, G. (2018). *Att utveckla professionell expertis – en bok om kunskap och lärande*.
- Baianstovu, R. m.fl. (2019). *Heder och samhälle – Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar*.
- Berg, M. & Johannesson, Å. (2019). *Barnombud – en kvalitativ studie om att arbeta med barns rättigheter*. Ersta Sköndal Bräcke Högskola.
- Beröö (2012). Elvesonpriset till Linnéskolan i Malmö. Tidskriften *Skola och Samhälle*. 20 november 2012.
- Blennberger, E. (2013). *Bemötandets etik*. Studentlitteratur, Lund.
- Boyle, C. (2015), 'What is the impact of birth family contact on children in adoption and longterm foster care?' – a systematic review. *Child and Family Social Work*, 22(S1).
- Brante, T. (2009). *Vad är en profession? – teoretiska ansatser och definitioner*. I *Profession och vetenskap – idéer och strategier för ett professionslärosäte*. Högskolan i Borås; rapport nr 8 2009.
- Brante, T. (2013). *The Professional Landscape – the Historical Development of Professions in Sweden*. I *Professions & Professionals*, ISSN 1893-1049, Vol. 3, No 2.
- Bringselius, L. (2019). *Kultur och värdegrundsarbete ur ett tillitsperspektiv*. Tillitsdelegationens rapportserie Samtal om tillit i styrning. Rapport nr 06, Finansdepartementet.

- Brunnberg, E. (2013). *Om socionomutbildningar, forskarutbildningar och samtliga avhandlingar i socialt arbete 1980–2012 – förteckning över samtliga doktors- och licentiatavhandlingar i socialt arbete i Sverige*. Mälardalens högskola.
- Brusman & Turunen (2018). *Socialt hållbar samhällsplanering*. I Sjöberg & Turunen (red.) Samhällsarbete. Aktörer, arenor och perspektiv.
- Bull, T. & Sterzel, F. (2010). *Regeringsformen – en kommentar*.
- Börjeson, M. (2017). *Hur bör sociala insatser tillhandahållas – en studie av Linköpings kommuns arbete med servicetjänster inom socialtjänsten*, Rapport 2017:1, Centrum för Kommunsstrategiska studier.
- Carbell, C. och Josefsson, L. (2016). *Vi behöver en lag som ger äldre rättigheter*. Debattartikel i Dagens Samhälle 2016-02-16.
- Carlsson, B. (2005). *Hjälpprocesser i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Cars, Dock & Larsson (2018). *Samhällsplanering som verktyg för social hållbarhet*. I SOU 2018:32 Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst.
- Catterberg, G., Moreno, A. (2006). *The individual Bases of Political Trust – trends in new and established Democracies*. International Journal of Public Opinion research.
- Clevesköld L. *Socialtjänstlagen (2001:453) 11 kap. 8 §*, Karnov lagkommentarer 2020-03-27 (JUNO).
- Dahlberg (2017). *Äldre sårbara för social exkludering*. Äldre i Centrum 4/ 2017.
- Dahlgren & Whitehead (1991). *Policies and strategies to promote social equity in health*.
- Dahlgren, G. (1994). *Framtidens sjukvårdsmarknader – vinnare och förlorare*. Natur och Kultur i samarbete med Institutet för framtidsstudier.
- Dalman m.fl. (2012). *Kommunallagen med praxis och kommentarer*.
- Danelius, H. (2015). *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*.

- Dellgran, P. & Höjer S. (2015). *Forskning om människobehandlande organisationer*. I Johansson, S., Dellgran, P., Höjer, S. (red) i *Människobehandlande organisationer. Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*.
- Denvall (2018). *Socialtjänsten och samhällsplaneringen*. I SOU 2018:32 32 Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst.
- Edling, J. (2017). *Den svenska arbetsmarknaden under tre decennier – med utblick mot 2050*. Svenska EFS-rådet.
- Eriksson, M., & Näsman, E. (2011). *När barn som upplevt våld möter socialtjänsten – om barns perspektiv, delaktighet och giltiggörande*. Stockholm: Gothia.
- Europarådet (2011). *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet*. Istanbul den 11 maj 2011. Europarådets fördragsserie nr 210 (www.coe.int/conventionviolence).
- Forkby, T., m.fl. (2015). *Människobehandlande organisationer – villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete/* [ed] Johansson, S. Dellgran, P. & Höjer, S. Stockholm: Natur och kultur, s. 107–123.
- Frensch, K. M. & Cameron, G. (2002). *Treatment of choice or a last resort? A review of residential mental health placements for children and youth*. Child and Youth Care Forum, 31.
- Fäldt, J. & Kullberg, C. (2012). *Implications of Male and Female Same-gender Dyads*. Journal of Social Service Research. 38 (5):/ 12–726.
- Ghadimi, M. & Gunnarsson, S. (2019). *UNG 018 – En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland unga i Uppsala*.
- Grahn-Farley (2019) *Barnkonventionen – en kommentar*. Lund: Studentlitteratur.
- Grell, P. (2016). *Komplexa behov eller komplexa organisationer? – konsekvenser av specialiserad individ- och familjeomsorg ur ett klientperspektiv*. Diss. Umeå. Institutionen för socialt arbete, Umeå universitet.
- Grönwall, L. m.fl., (1991). *Socialtjänstens mål och medel*.

- Gunnarsson, E. och Szebehely, M. (red.) (2009). *Genus i omsorgens vardag*. Stockholm.
- Hair, Heather J. (2005). *Outcomes for children and adolescents after residential treatment – a review of research from 1993 to 2003*. Journal of Child and Family Studies, 14.
- Harder, A. T. & Knorth, E. J. (2014). *Uncovering what is inside the "black box" of effective therapeutic residential group care*. I J. Whittaker, J. del Valle & L. Holmes (red) *Therapeutic residential care for children and youth – Developing evidence-based international practice*, s. 217–230.
- Hegar, R. L. & Rosenthal, J. A. (2011). *Foster children placed with or separated from siblings – outcomes based on a national sample*. Children and Youth Services Review, 33(7).
- Heimer, M. Näsman, M. & Palme, (2017). *Rättighetsbärare eller problembärare? – barns rätt att komma till tals och socialtjänstens insatser*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna barnhuset.
- Henrikson, S., Önstorp, B. (2006). *Stöd utan krångel – Linköpingsmodellen inom svensk äldreomsorg*.
- Hoagwood, K. & Cunningham, M. (1992). *Outcomes of children with emotional disturbance in residential treatment for educational purposes*. Journal of Child and Family Studies, 1.
- Hussenius, K. (2019). *Intersectional patterns of social assistance eligibility in Sweden*. Nordic Social Work Research, 1–15.
- Haynes, Devereaux & Gordon (2002). *Physician' and patients' choices in evidence based practice – evidence does not make decisions, people do*.
- Hellners, T., Bo Malmqvist, B. (2010). *Förvaltningslagen, Zeteo 2010-05-31*.
- Hill, M. & Hupe, P. (2014). *Implementing public policy*. London: Sage.
- Hollander & Alexius (2009). *Juridik och rättsvetenskap i socialt arbete*.
- Höjer, I. (2007). *Föräldrars röster – hur är det att ha sina barn placerade i fosterhem*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Höjer, S. (2014). *Lekmän inom den sociala barnvården*, Socionomen 2014:2, forskningssupplement Nr 35.

- Jasarevic, A. och Vuckic, A. (2015). *Biståndshandläggares uppfattning av begreppet skälig levnadsnivå och handlingsutrymme – en kvalitativ studie*. Examensarbete av. VT2015, Institutionen för socialt arbete. Linnéuniversitetet.
- Johansson, Dellgran & Höjer (red) (2015). *Människobehandlande organisationer – villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*.
- Johansson, S. (2004). Introduktion till temanumret social omsorg i socialt arbete. I *Socialvetenskaplig tidskrift* Vol. 11 Nr 3–4 2004.
- Johansson, S. (2017). *Social omsorg i socialt arbete – en introduktion*. I Social omsorg i socialt arbete: Grunder och fördjupningar, red. Stina Johansson.
- Johansson (2017). *Hälso- och sjukvårdslagen med kommentarer*. 10 upplagan.
- Jones, C. (2016). *Sibling relationships in adoptive and fostering families – a review of the international research literature*. Children & Society, 30.
- Jönsson (2018). *Välfärdsstatens försvagning, ökade sociala problem och social mobilisering*. I Sjöberg & Turunen (red.). Samhällsarbete. Aktörer, arenor och perspektiv.
- Kommunal (2016). *Skäligt är inte gott nog: en rapport om äldres boende*.
- Kopp, S. (2010). *Girls with social and/or attention impairments*. Doktorsavhandling, Göteborgs universitet, Institutionen för neurovetenskap och fysiologi.
- Lehrberg B. (2018). *Praktisk juridisk metod*.
- Legeby, Berghauser-Pont & Marcus (2015). *Dela(d) stad. Stadsbyggnad och segregation – 5 summerande reflektioner*.
- Liddle, H. A. m.fl. (2006). *Facilitating adolescent offenders' reintegration from juvenile detention to community life (DTC)*. CJDATS, Brief Report Series.
www.drugabuse.gov/sites/default/files/files/DTC.pdf.
- Lillie, E., Sandström, L. *Socialtjänstlagen (2001:453)*, JP Socialnet lagkommentarer 2020-03-27.
- Lind & Lundström (2008). *Affären Gårdsten – har förnyelsen av Gårdsten varit lönsam?* Stockholm KTH.

- Lundgren, L. & Sunesson, P-A. (2019). *Nya sociallagarna med kommentarer i sin lydelse den 1 januari 2019*.
- Lundström, T. & Sallnäs, M. (2009). *Sambällsvårdade ungdomars kontakter med föräldrar och syskon?* Socionomen 2009:6, forskningsupplement Nr 26.
- Lundström, T. och Sallnäs, M. (2009). *Sambällsvårdade ungdomars kontakter med föräldrar och syskon*. Socionomen. Nr 6.
- Lundström, T. & Sallnäs, M. (2011), *Sibling contact among fostered Swedish children – out of home care in a family service system*. Children and Youth Services Review, 34.
- Lynoe, N., Wessel, M., Olsson, D. et al. (2011). *Respectful encounters and return to work: empirical study of long-term sick-listed patients' experiences of Swedish healthcare*. BMJ Open 2011;1:e000246. doi:10.1136/bmjopen-2011-000246.
- Lööf, A. och Nilsson, S. (2019). Två kraftfulla reformer för de äldre i Sverige. Debattartikel i *Expressen* 2019-09-03.
- Mattsson, T. (2013). Motstånd och neutralisering. Kön, makt och professionalitet i arbetet med våld i nära relationer. *Socialvetenskaplig tidskrift* nr 3–4, 2013.
- McBeath, Bowen, m.fl. (2014). *Intervening to improve outcomes for siblings in foster care – conceptual, substantive, and methodological dimensions of a prevention science framework*. Children and Youth Services Review, 39.
- Meeuwisse, A., Swärd, H., Sunesson, S., Knutagård, M. (2016). *Socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Mimer Sjöblom, A., Svedberg, E. och Wallin, G. (2015). *Detaljerna är avgörande – arbetet för värdigt liv och välbefinnande*. I *Chef i omsorgen*. Vardag, forskning, etik. Red. Blennberger E. och Brytting T. Stockholm: Gothia Fortbildning.
- Morén, S., Blom, B., Lundgren, M. och Perlinski, M (2010). Specialisering eller integrering? En studie av socialarbetares syn på arbetsvillkor och insatser i tre organisationsformer. I *Socialvetenskaplig tidskrift* 2 2010.
- NSPH, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa (2017). *Socialtjänsternas bemötande av personer med psykisk funktionsnedsättning – en enkätundersökning*.

- Nilsson & Lundmark (2016). *Tänk längre – det lönar sig – Ett strategiskt och systemförändrande perspektiv på sociala investeringar.*
- Nilsson, I. och Tillberg Matsson, K. (2013). *Att tillgodose sociala behov för en skälig levnadsnivå – en studie av hemtjänst i Gävleborgs län.* FoU Rapport 2013:1 FoU Valfärd. Region Gävleborg.
- Nilsson, Wadeskog & Hök (2014). *Utanförskapet pris – en bok om förebyggande sociala investeringar.*
- Olsson, J. Isaksson, M. (2018). *Aktualiseringar till socialtjänsten – en kartläggning av aktualiseringar till den sociala barn- och ungdomsvården i Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Mölndal, Partille och Tjörn.* Göteborg: FoU i Väst Göteborgsregionens kommunalförbund.
- Oscarsson. (2009). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten.*
- Pettersson (2014). *När marknaden tar över – om socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen.* I Pettersson (red) Tre decennier med socialtjänstlagen.
- Ragnemalm, H. (1970). *Förvaltningsbesluts överklagbarhet.*
- Rogestam, C. och Bucht, G. [för SPF Seniorerna] (2016). *Ändra lagen – äldre ska ha goda livsvillkor.* Debattartikel i *Göteborgs-Posten* den 2 april 2016.
- Sackett. (2000). *Evidence-based medicine: how to practice and teach EBM.* 2 upplagan. Edinburgh: Churchill Livingstone.
- Sarstrand. (2012).
- Sattler, Kierra, M.P., m.fl. (2018). *Age-specific risk factors associated with placement instability among foster children.* Child Abuse & Neglect, 84.
- Scheutz, S. (2013). *När börjar ett betygsärende? Till skillnaden mellan faktiskt handlande och handläggning av ärenden.* Ingår i Allmänt och enskilt – festskrift till Lena Marcusson. Bull, Lundin & Rynning (red).
- Sjöberg, O. (2018). *Konkurrerande offentlig säljverksamhet – en utvärdering av KOS-reglernas ändamålsenlighet.*

- Sjöberg & Turunen (2018). *Forskning och metoder för kunskap och handling*. I Sjöberg & Turunen (red.) Samhällsarbete. Aktörer, arenor och perspektiv.
- Sjöberg & Turunen (2018). *Samhällsarbetets begrepp, inriktningar och perspektiv*. I Sjöberg & Turunen Samhällsarbete – aktörer, arenor och perspektiv.
- Sjögren, J. (2018). *Om socialsekreterare, klientarbete och professionalitet i socialtjänsten*. Linköpings Universitet.
- Skoog, Victoria m.fl., (2012). *Instabilitet för barn i samhällsvård*. Socionomens forskningssupplement, 31.
- Socionomen (2017). *Lagändring krävs för en jämlik och kunskapsbaserad socialtjänst*. Nr 6.
- Stockholms stad (2015). *Skillnadernas Stockholm*. Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm.
- Stranz, H., Wiklund, S. och Karlsson, P. (2017). *The Wide-Meshed Safety Net. Decision-Making on Social Assistance Eligibility in Sweden*. European Journal of Social Work 20 (5).
- Storbjörk, J. (2011). *Gender differences in substance use, problems, social situation and treatment experiences among clients entering addiction treatment in Stockholm*. Nordic Studies on Alcohol and Drugs 28(3).
- Sunesson (2016). *Socialt arbete som internationellt forskningsområde*. I Meeuwisse, Swärd, Sunesson & Knutagård. Socialt arbete. En grundbok.
- Svensson, G. (2000). *Skälig levnadsnivå och goda levnadsvillkor: bedömning i förvaltningsdomstolar och socialnämnder*. Stockholm; Norstedts juridik.
- Swärd (2018). *Hemlöshetsfrågan, bostadsmarknaden och socialtjänsten*. I SOU 2018:32, Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst.
- Szebehely M. och Trydegård G-B. (2014). "Hur mycket självbestämmande ryms det i skälig levnadsnivå? Socialtjänstlagens visioner och äldreomsorgens realiteter". I Tre decennier med socialtjänstlagen: utopi, vision, verklighet. Red. Ulla Pettersson. Malmö; Gleerups.

- Thorstensson & Ivert (2018). *Ungdomskriminalitet och sociala miljöer*. I SOU 2018:32, Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst.
- Trout, A. L. m.fl. (2009). The departure status of youth from residential group care: Implications for aftercare. *Journal of Children and Family Studies*, 19.
- Ulmanen, P. (2015). *Omsorgens pris i åtstramningstid. Anhörigomsorg för äldre ur ett könsperspektiv*. Doktorsavhandling, Stockholm: Stockholms universitet.
- Ulmanen, P. (2015). Kvinnors och mäns hjälp till sina gamla föräldrar: Innehåll, omfattning och konsekvenser. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 22 (2).
- Ulmanen, P. (2017). *Anhörigomsorgens pris för döttrar och söner till omsorgsbehövande föräldrar*. I Gunnarsson, E. och Szebehely, M. (Red.) *Genus i omsorgens vardag* (3 uppl.). Malmö: Gleerups.
- Umeå kommun (2018). *Målgruppsinventering på Familjebehandlingsenheten i Umeå kommun*.
- Vinnerljung, B. m.fl. (2001). *Sammanbrott vid tonårsplaceringar – om ungdomar i fosterhem och på institution*. Socialstyrelsen, Stockholm.
- Vinnerljung, B. m.fl. (2004). *Återplaceringar av barn i dygnsvård (I): – hur vanligt är det?*
- Vinnerljung, B. m.fl. (2015). *Barn kan inte vänta*. Nordens Vårdscenter.
- Walter, G. (2008). *Bonniers synonymordbok*.
- Westlund, P. (2018). *Förebyggande arbete inom äldreomsorgen. I Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst. Delbetänkande av Utredningen Framtidens socialtjänst (SOU 2018:32)*.
- Westman Andersson, G. (2013). *Autism in preschoolers – assessment, diagnostic and gender aspects*. Doktorsavhandling, Göteborgs universitet, Institutionen för neurovetenskap och fysiologi.
- Wigzell & Pettersson (1999). ”Hjälp till svaga bara chansning”. Ny undersökning från Socialstyrelsen: Varannan socialchef vet inte om socialtjänsten gör någon nytta. *DN Debatt* 6 oktober 1999.

- Åsbrink, P. (2017). *Att dokumentera socialtjänstens insatser för Barn och Unga. Aktualiseringar till socialtjänsten i Gävleborg 2017 i jämförelse med perioden 2009–2016*. Gävle: FoU Valfärd. Rapport 2018:2 2018.
- Örnberg, Å. (2014). *Kommunal verksamhet genom privaträttsliga subjekt*.
- Östberg, F. (2014). Using Consensual Ideology – a way to Sift Reports in Child Welfare. *The British Journal of Social Work*. Volume 44, 1.

Webbsidor

- Arbetsmiljöverket, *Nationell tillsyn av äldreomsorgen*:
www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/inspektioner-utredningar-och-kontroller/inspektion/aktuella-inspektioner/nationell-tillsyn-av-aldreomsorgen/ (2020-06-26).
- Arbetsmiljöverket. *Arbetsmiljöverket kraftsamlar mot hot och våld i arbetslivet*: www.av.se/press/arbetsmiljoverket-kraftsamlar-mot-hot-och-vald-i-arbetslivet/?hl=hvb (hämtad 2020-06-26).
- Bekendtgörelse. *Bekendtgörelse af lov om social service [Danmark]*:
www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/798 (hämtad 2020-05-04).
- Boverket. *Översiktsplanering*: www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/ (hämtad 2020-06-01).
- Bucht, G. *Förändra nuvarande brister i lagar för äldres vård och omsorg i stället för en ny särlagstiftning*:
www.spfseniorerna.se/nyheter/kategori-3/2019/september/blogginlagg-gosta-bucht/ (hämtad 2020-04-30).
- Delegationen mot segregation. *Om segregation med undersidor*:
www.delmos.se/om-segregation/ (hämtad 2020-06-26).
- Folkhälsomyndigheten (2020). *Folkhälsans utveckling – årsrapport 2020 med fördjupningsavsnitt om livsvillkor och hälsa*:
www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/f/folkhalsans-utveckling-arsrapport-2020/ (hämtad 2020-06-26).
- Förbundet Sveriges Socionomutbildningar. www.fssoc.se/ (hämtad 2020-06-24).

- Institutet för hälsa och välfärd. *Situationen inom äldreomsorgen runtom i Finland*: <https://thl.fi/sv/web/aldre/fungerande-aldreomsorg/situationen-inom-aldreomsorgen-runtom-i-finland> (hämtad 2020-02-03).
- Jämställdhetsmyndigheten, *Jämställdhetsintegrering*: www.jamstalldhetsmyndigheten.se/jamstalldhetsintegrering/jamstalldhetsintegrering (hämtad 2020-02-25).
- Kolada. *Visstidsanställda timavlönade inom omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning, andel (%)*. Fri sökning: www.kolada.se/verktyg/fri-sokning/?kpis=75185&years=30196,30195,30194&municipals=82304,146551&rows=municipal,kpi&visualization=bar-chart (hämtad 2020-05-18).
- Kunskapsguiden, *ADHD*. <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/adhd/> (hämtad 2020-07-05).
- Kunskapsguiden, *Att synliggöra normer i socialtjänsten – med ett hbtq-perspektiv*: www.kunskapsguiden.se/vald/Webb-utbildningar/Sidor/Att-synliggora-normer-i-socialtjansten-med-ett-hbtq-perspektiv.aspx (hämtad 2020-03-02).
- Kunskapsguiden, *Bemötande i socialtjänsten*: www.kunskapsguiden.se/aldre/Teman/bemotande-i-socialtjansten/Sidor/Om-bemotande-i-socialtjansten.aspx (hämtad 2020-02-07).
- Kunskapsguiden. *Evidensbaserad praktik*: www.kunskapsguiden.se/ebp/om-evidensbaserad-praktik/den-evidensbaserade-modellen/Sidor/default.aspx.
- Kunskapsguiden, *Stödja vuxna personers vilja*: www.kunskapsguiden.se/funktionshinder/Teman/stodja-vuxna-personers-vilja/Sidor/default.aspx (hämtad 2020-02-24).
- Kunskapsguiden, *Stödja äldre personers vilja*: www.kunskapsguiden.se/aldre/Teman/stodja-aldre-personers-vilja/Sidor/default.aspx (hämtad 2020-02-24).

Kunskapsguiden, *Yrkesintroduktion för baspersonal inom äldreomsorgen, Yrkesintroduktion för baspersonal som arbetar med personer med funktionsnedsättning, Yrkesintroduktion för personal på HVB för barn och unga, Yrkesintroduktion för socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd och Yrkesrollen inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård*: <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/> (hämtad 2020-06-30).

Koll på soc, *Om Koll på soc*: <https://kollpasoc.se/om-oss> (hämtad 2020-02-12).

Lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre [Finland]. www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2012/20120980 (hämtad 2020-02-03).

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven) [Norge]. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30> (hämtad 2020-05-04).

Löfdahl, A. *Äldreomsorg och försörjningsstöd är inte samma sak – därför behövs en särskild äldreomsorgslag*. Rakt på – PRO:s sakkunniga bloggar 2019-08-30. <https://blogg.pro.se/2019/08/30/aldreomsorg-och-forsorjningsstod-ar-inte-samma-sak-darfor-behovs-en-sarskild-aldreomsorgslag/> (hämtad 2020-04-30).

Migrationsverket. *Statistik om asylansökningar 2015*: www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Asyl.html, (hämtad 2020-02-16).

Myndigheten för delaktighet, *Delaktighet och tillgänglighet*: www.mfd.se/verktyg/metodstod/metodstod-for-strategi/utgangspunkter-for-arbetet/delaktighet-och-tillganglighet/ (hämtad 2020-04-04).

Myndigheten för delaktighet, *Fokus delaktighet – ett verktyg för en tillgänglig kommun*: www.mfd.se/verktyg/verktyg-for-tillganglighetsarbete/fokus-delaktighet-kommun/ (hämtad 2020-04-04).

Mötesplats social hållbarhet, *Vad är social hållbarhet för oss?*: www.motesplatsocialhallbarhet.se/motesplats-social-hallbarhet/social-hallbarhet/ (hämtad 2020-06-22).

- Nationalencyklopedin, *biopsykosocial modell*,
www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/biopsykosociala-modellen (hämtad 2019-11-26).
- Nationalencyklopedin, *levnadsnivå*.
www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/levnadsnivå
(hämtad 2019-10-25).
- Nationalencyklopedin, *skälig*,
www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/sk%C3%A4lig
(hämtad 2020-01-02).
- Nationalencyklopedin, *utvecklingsekologi*,
www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/utvecklingsekologi
(hämtad 2019-11-26).
- PRO. ”*Ge de äldre rätt till goda levnadsvillkor*”, www.pro.se/vard--omsorg/Nyhetsarkiv/PRO-Ge-de-aldre-ratt-till-goda-levnadsvillkor/ (hämtad 2020-01-12).
- Regeringskansliet. *Nya åtgärder för att stärka äldreomsorgen och vården under coronakrisen*. Pressmeddelande från Finansdepartementet 2020-05-12.
www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/05/nya-atgarder-for-att-starka-aldreomsorgen-och-varden-under-coronakrisen/
(hämtad 2020-05-13).
- S-kvinnor. *Uttalanden från S-kvinnors kongress om tandvård och äldreomsorgslag 2019-08-18*.
<https://s-kvinnor.se/aktuellt/uttalanden-fran-s-kvinnors-kongress/> (hämtad 2020-04-30).
- Skatteverket, *Social omsorg, mervärdesskatt, rättsligt ställningstagande*:
www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/371865.html
(hämtad 2020-02-25).
- Skolfam. www.skolfam.se (hämtad 2020-07-01).
- Socialdepartementet. *Nationell utvecklingsplan för äldreomsorgen*.
Pressmeddelande 2006-03-22.
www.regeringen.se/contentassets/7cd11749fce84da5972e5d1313823bf7/pressmeddelanden-2002-2006---ylva-johansson
(hämtad 2020-04-30).

- Socialstyrelsen. *Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa (ICF)*, www.socialstyrelsen.se/utveckla-verksamhet/e-halsa/klassificering-och-koder/icf/ (hämtad 2020-01-02).
- Socialstyrelsen. <http://termbank.socialstyrelsen.se/>, (hämtad 2020-05-29).
- Socialstyrelsen. *Stöd i arbetet, äldres hälsa, fallolyckor*. www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/aldre/aldres-halsa/fallolyckor/.
- Socialstyrelsen. Termbanken, *ekonomiskt bistånd*, <https://termbank.socialstyrelsen.se/?TermId=389&SrcLang=sv> (hämtad 2020-01-02).
- Socialstyrelsen. Termbanken, *funktionsnedsättning och funktionshinder*: <https://termbank.socialstyrelsen.se/> (hämtad 2019-12-09).
- Socialstyrelsen. Termbanken, *vård och omsorg*. <https://termbank.socialstyrelsen.se/?TermId=621&SrcLang=sv> (hämtad 2020-06-02).
- Socialstyrelsen. *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? Resultat 2019*. Tabellbilagor. www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/aldreomsorg/vad-tycker-de-aldre-om-aldreomsorgen/ (hämtad 2020-05-18).
- Socialstyrelsen, *Öppna jämförelser av social barn- och ungdomsvård*: www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/social-barn-och-ungdomsvard/ (hämtad 2020-02-11).
- Socialstyrelsen, *Öppna jämförelser av social barn- och ungdomsvård*. Resultat 2019 – Social barn- och ungdomsvård, Bilaga med resultat för kommuner, län och riket: www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/social-barn-och-ungdomsvard/ (hämtad 2020-06-22).
- Socialstyrelsen, *Öppna jämförelser av social barn- och ungdomsvård, tabell*. Med resultat för kommuner, län och riket: www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/social-barn-och-ungdomsvard/ (hämtad 2020-06-26).

- Socialstyrelsen, *Öppna jämförelser av stöd till personer med psykisk funktionsnedsättning – Socialpsykiatri*:
www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/socialpsykiatri/ (hämtad 2020-02-13).
- Socialstyrelsen, *Öppna jämförelser av våld i nära relationer*:
www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/vald-i-nara-relationer/ (hämtad 2020-02-13).
- SPF Seniorerna. *Viktigare med en ny socialtjänstlag som omfattar alla åldrar*. www.spfseniorerna.se/nyheter/kategori-3/2019/september/mote5sept/ (hämtad 2020-04-30).
- Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, *Effekt av gott bemötande inom socialtjänst*:
www.sbu.se/sv/publikationer/sbus-upplysningstjanst/effekter-gott-bemotande-socialtjanst/ (hämtad 2020-02-15).
- Statistiska centralbyrån, SCB. *Arbetskraftsbarometern*.
www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/analyser-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/arbetskraftsbarometern/ (hämtad 2020-06-02).
- Statistiska centralbyrån, SCB, *Invandring och utvandring efter kön och födelseland 1970–2019 samt framskrivning 2020–2070*:
www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningsframskrivningar/befolkningsframskrivningar/pong/tabell-och-diagram/invandring-och-utvandring-efter-kon-och-fodelseland-samt-framskrivning/ (hämtad 2020-06-26).
- Statistiska centralbyrån, SCB, *Utbildningsgrupper där bristen på utbildade, räknat som procent av efterfrågan, beräknas bli störst år 2035*: www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/analyser-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/trender-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/pong/tabell-och-diagram/utbildningsgrupper-dar-bristen-pa-utbildade-raknat-som-procent-av-efterfragan-beraknas-bli-storst-ar-2035/ (hämtad 2020-06-26).

- Statistiska centralbyrån, SCB. *Återstående medellivslängd för åren 1751–2019*: www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/helarsstatistik--riket/aterstaende-medellivslangd-for-aren-17512019/ (hämtad 2020-06-26).
- Svenska Akademiens ordlista, ”*skäligt*”, <https://svenska.se/tre/?sok=sk%C3%A4lig&pz=1> (hämtad 2020-01-02).
- Svenska Akademiens ordlista, *tillgänglighet*: <https://svenska.se/saol/?id=3183609&pz=7> (hämtad 2020-02-15).
- Sveriges Kommuner och Regioner, *Brukarundersökning IFO 2019*: <https://skr.se/tjanster/merfranskr/oppnajakforelser/socialtjanstbrukarundersokningar/brukarundersokningifo.11969.html> (hämtad 2020-02-15).
- Sveriges Kommuner och Regioner, *CEMR-deklaration*: <https://skr.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamstallldhet/jamstallldhet/cemrdeklarationen.5809.html> (hämtad 2020-03-25).
- Sveriges Kommuner och Regioner, *Stöd till jämställdhetsarbete*: <https://skr.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamstallldhet/jamstallldhet.5874.html> (hämtad 2020-04-16).
- Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, *Valfrihetssystem inom social omsorg*: <https://skr.se/demokratiledningstyrning/driftformervalfrihet/valfrihetssystemochersattningsmodeller/socialomsorg.1758.html> (hämtad 2020-06-26).
- Tillsammans för Vision e-hälsa 2025: <https://ehalsa2025.se/> (hämtad 2020-06-26).
- United Nations. *Report of the World Commission on Environment and Development – Our Common Future*: www.un-documents.net/wced-ocf.htm (hämtad 2020-06-22).
- Valvira [Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården i Finland], *Äldreomsorg*. www.valvira.fi/web/sv/socialvard/socialvardstjanster/aldreomsorg (hämtad 2020-02-03).

Kommittédirektiv 2017:39

Översyn av socialtjänstlagen

Beslut vid regeringssammanträde den 6 april 2017

Sammanfattning

En särskild utredare ska göra en översyn av socialtjänstlagen (2001:453) och vissa av socialtjänstens uppgifter. I uppdraget ingår att föreslå åtgärder som kan bidra till en förutsägbar, likvärdig, jämlik, jämställd och rättssäker tillgång till socialtjänsten och dess insatser. Översynen ska resultera i en lagstiftning som främjar effektiva och kunskapsbase- rade insatser av god kvalitet inom befintliga ramar. Lagstiftningen ska ge utrymme att ta tillvara medarbetarnas kompetens för att utveckla verksamheten och att fokusera på kärnverksamheten. De förslag som utredaren lämnar ska bidra till ökad kvalitet utan att leda till ökade kostnader för stat eller kommun.

Syftet med uppdraget är att utforma en socialtjänst som bidrar till social hållbarhet med individen i fokus och som med ett förebyg- gande perspektiv ger människor lika möjligheter och rättigheter. Vidare ska socialtjänsten erbjuda behovsanpassade insatser med ett förebyg- gande och evidensbaserat perspektiv.

Utredaren ska bl.a. se över och lämna förslag beträffande

- socialtjänstlagens struktur och konstruktion,
- tillgången till en jämlik, jämställd och likvärdig socialtjänst,
- en hållbar socialtjänst som främjar långsiktigt strukturellt före- byggande arbete och bidrar till hållbarhet samt minskar behovet av individuella insatser,
- socialtjänstens uppdrag,

- socialtjänstlagens indelning i olika grupper,
- en kompetens- och kunskapsbaserad socialtjänst,
- möjligheten för kommuner att tillgängliggöra insatser samtidigt som en jämlik, likvärdig och rättssäker socialtjänst säkerställs,
- möjligheten att förenkla handläggningen utan att rättssäkerheten och kvaliteten i vården och omsorgen riskeras samt analysera konsekvenserna av en förenkling och redogöra för fördelar och nackdelar av en ändring.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2018.

Bakgrund

Socialtjänstens uppdrag

Socialtjänsten utgör en central del i den svenska välfärdspolitiken och varje kommun ansvarar för socialtjänsten inom sitt område. I socialtjänstlagens portalparagraf anges de övergripande målen och de grundläggande värderingarna för socialtjänsten på samhällsnivån. Socialtjänstens övergripande uppgifter är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten ska präglas av en helhetssyn. Det innebär att socialtjänsten, med hänsynstagande till människans ansvar för sin egen och andras sociala situation, ska inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet. Helhetssynen innebär att en enskilds eller en grupps sociala situation ska ses i förhållande till hela den sociala miljön. Dit hör bl.a. frågor om möjlighet till arbete, bostad och fritidsförhållanden.

Socialtjänstlagens tillämpning

Under senare år har antalet bestämmelser och detaljeringsgraden i socialtjänstlagen och tillhörande författningar ökat. Mycket av socialtjänstens kraft har lagts ned på den ärendestyrd myndighetsutövningen. Det har inneburit att bl.a. det långsiktiga och strukturellt

förebyggande arbetet har fått stå tillbaka. Socialdepartementet har inför översynen genomfört dialoger med representanter för myndigheter, kommuner, landsting, intresseorganisationer och forskningen. Enligt de uppgifter som inhämtats med bl.a. företrädare för intresseorganisationer kan tillämpningen av lagen många gånger uppfattas som godtycklig. Vid dialogerna har det också lyfts fram att det är stora skillnader mellan olika kommuner. I tillsynen av socialtjänsten har Inspektionen för vård och omsorg (IVO) pekat på att enskilda i behov av samhällets stöd inte får hjälp eller får hjälp för sent. IVO har även pekat på att de insatser som beslutats inte i första hand styrs av den enskildes behov.

Från kommunernas och Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) sida har det i dialogerna med Socialdepartementet bl.a. förts fram att socialtjänstens åtagande måste vara möjligt och rimligt med hänsyn till kommunernas resurser och andra förutsättningar. Det finns ett behov av att få till stånd en balans mellan resurserna inom socialtjänsten och de behov som ska tillgodoses.

Socialtjänstens organisation och kompetens

Socialtjänstens organisation har sedan tiden för socialtjänstreformen blivit allt mer specialiserad och styrande. Samtidigt ska arbetet präglas av en helhetssyn. Krav på både specialisering och helhetssyn har lett till svårigheter att leva upp till målen i socialtjänstlagen. Socialtjänstlagens uppbyggnad med en indelning av bestämmelser för skilda grupper av individer har också fått som konsekvens att verksamheten och organisationen av socialtjänsten har påverkats. Det har i sin tur påverkat insatserna på individnivå.

Socialekreterarens och biståndsbedömarens professionella handlingsutrymme ska vara stort med tanke på den enskildes individuella behov, situation och möjlighet till inflytande. Detaljreglering kring ärendehandläggning, system för stöd, uppföljning och kontroll kan dock begränsa det faktiska handlingsutrymmet och styra vad professionen lägger sin tid på.

Förändringar i omvärlden

Den offentliga välfärden står inför i stort sett ständiga utmaningar och socialtjänsten verkar i ett samhälle som förändras kontinuerligt. Socialtjänstens verksamhet måste anpassas efter förändringar i omvärlden.

Den samhällsekonomiska utvecklingen, valfrihets- och konkurrensreformer, demografin och folkhälsan samt läget på arbetsmarknaden är några av de samhällsförändringar som berör socialtjänsten och civilsamhället mer eller mindre direkt. Det ökade antalet asylsökande och nyanlända under hösten 2015 har inneburit utmaningar inom vården, omsorgen och skolan i kommunerna. I det långsiktiga arbetet med mottagande och integration har samhällets aktörer olika åtaganden. Samverkan mellan aktörerna är nödvändigt för att samhällets resurser ska användas effektivt. En struktur och beredskap för samverkan mellan kommunernas socialtjänst och det civila samhällets aktörer är central för att skapa möjligheter och förutsättningar för att utveckla nya former av organisationer och nätverk och understödja befintliga.

Socialtjänsten har enligt Socialstyrelsens bedömning haft svårigheter att hantera ökningen av antalet ensamkommande barn. Det var märkbart under hösten 2015 när ökningen av antalet asylsökande ensamkommande barn var särskilt stor och medförde konsekvenser för socialtjänstens arbete eftersom läget var ansträngt sedan tidigare. Enligt Socialstyrelsen har det funnits exempel på att socialtjänsten inte har genomfört utredningar med tillräcklig noggrannhet och att uppföljningar inte har genomförts i tillräcklig omfattning. Kommuner har i varierande grad haft svårigheter att uppfylla lagens krav, och omprioriteringar av resurser har varit nödvändiga.

En allt äldre befolkning kan framöver komma att leda till ett ökat behov av vård och omsorg. Vidare finns ett stort behov av kompetens och arbetskraft inom socialtjänstens område. Personalens arbetssituation i socialtjänsten är i dag ett kritiskt område och svårigheter att rekrytera rätt kompetens har lett till ökad arbetsbelastning, fler sjukskrivna och i förlängningen fler som lämnar sina jobb. Personalen i socialtjänsten hanterar svåra och komplexa ärenden, t.ex. våldsbejakande extremism, och kan utsättas för hot och trakasserier i sin tjänsteutövning. Det råder i dag stor konkurrens om socionomer i hela

landet och många socionomer väljer andra arbetsgivare än den kommunala socialtjänsten.

Sammantaget har utvecklingen i omvärlden inneburit att socialtjänsten har fått ansvar för nya grupper och uppgifter. Utvecklingen har tillsammans med successiva förändringar och tillägg i socialtjänstlagen skapat ett behov av en översyn av lagens utformning och förutsättningar för socialtjänstens uppdrag och verksamhet. Den snabba utvecklingen inom t.ex. digitalisering, informations- och kommunikationsteknik och välfärdsteknik kan innebära nya möjligheter och bidra till en kunskapsbaserad och innovativ utveckling av verksamheter och insatser.

Syftet med uppdraget är att utforma en socialtjänst som bidrar till social hållbarhet med individen i fokus och som med ett förebyggande perspektiv ger människor lika möjligheter och rättigheter. Vidare ska socialtjänsten erbjuda behovsanpassade insatser i fokus med ett förebyggande och evidensbaserat perspektiv.

Utredarens uppdrag

Vid översynen ska utredaren särskilt beakta följande. De grundläggande mål, principer och värderingar som präglade 1980 års socialtjänstreform och som präglar dagens socialtjänstlag ska ligga fast och kunna hävdas vid genomförandet av socialtjänstens insatser. Det gäller principerna om helhetssyn, kommunens yttersta ansvar, den enskildes ansvar för sin och andras situation, tillvaratagandet av den enskildes resurser och den enskildes aktiva deltagande i samhällslivet. Den enskildes delaktighet, självbestämmande, integritet och rätts-säkerhet ska även framöver vara grundpelare i socialtjänstlagen. Socialtjänstens arbete ska inriktas på att frigöra och utveckla den enskildes egna resurser. Principerna ska även framöver inte bara ge vägledning för socialtjänstens praktiska verksamhet utan också ligga till grund för den människosyn som alltjämt ska gälla inom socialtjänsten.

Utredaren ska föreslå en lag som understödjer tillgången till en rätts-säker och effektiv socialtjänst. Utredaren ska på ett tydligt sätt genomgående för de förslag som har betydelse för enskildas rättigheter, redogöra för hur dessa förhåller sig till Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. I sammanhanget bör även analys och

förslag från den tidigare Barnrättighetsutredningen (SOU 2016:19) beaktas i den mån det är tillämpligt.

Utredaren ska föreslå de författningsändringar som behövs.

I uppdraget ingår inte att se över de delar i socialtjänstlagen som avser ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd) och därtill kopplat regelverk. Inte heller de bestämmelser som anger stöd till och krav på personer som tar emot försörjningsstöd ska ingå. Dessa delar ska därför lämnas utanför översynen

I uppdraget ingår inte heller att se över tvångsvårdslagstiftningen.

Socialtjänstlagens struktur och konstruktion

Socialtjänstlagen är en målinriktad ramlag med både skyldigheter för kommunen och rättigheter för den enskilde. Lagen ska ge kommunerna ett förhållandevis stort utrymme vid tillämpningen och möjliggöra anpassning till lokala förutsättningar. Den ska också ge frihet vid val av tillvägagångssätt och möjliggöra hänsynstagande till den enskildes behov och önskemål.

Lagen har under många år kompletterats med detaljerade bestämmelser som ökat detaljstyrningen och minskat utrymmet för såväl den kommunala självstyrelsen som professionen.

Det har i olika sammanhang, bl.a. i de dialoger som Socialdepartementet hållit i inför framtagandet av direktivet, framförts att socialtjänstlagen kan upplevas som svår att tillämpa och att den också är svår för enskilda att förstå. Tydlighet och förutsägbarhet för enskilda handlar många gånger om att veta vad man kan förvänta sig av samhället, vad det egna ansvaret innebär och en insikt och kunskap om rättigheter och skyldigheter. Det handlar ytterst om allmänhetens förtroende för och tillit till välfärdssamhället.

Regeringen anser att styrningen av myndigheter ska baseras på tillit. En utgångspunkt för utredaren ska därför vara att lagen ger kommunerna bra förutsättningar att tillvarata medarbetarnas kompetens för att utveckla verksamheten.

Socialtjänstlagens utformning är viktig för hur kommunerna organiserar sin socialtjänst. I översynen ska det därför särskilt beaktas hur lagens struktur kan utformas så att den tydliggör och tillgodoser helhetssynen.

Utredaren ska

- se över socialtjänstlagens struktur och konstruktion och föreslå ändringar som underlättar tillämpningen och gör lagen lättare att förstå.

Jämlik, jämställd och likvärdig socialtjänst

Socialtjänsten är ett kommunalt ansvar och ska utifrån lagstiftningen kunna utformas efter lokala förutsättningar. Socialtjänsten och dess insatser ser olika ut i landet. Såväl förutsättningar som insatser skiljer sig mellan små och stora kommuner och även mellan grannkommuner med liknande förhållanden. Det innebär att tillgången till insatser i dag inte är förutsägbar, likvärdig, jämlik eller jämställd i alla delar. Det är grundläggande för välfärdspolitiken att socialtjänsten är likvärdig oavsett var i landet man bor. Den enskilde ska ha möjlighet att förutse när denne kan förvänta sig att få stöd och hjälp av samhället. Att socialtjänsten ska vara rättssäker, jämlik och jämställd är nödvändigt för dess legitimitet. Skillnader i vilket stöd eller vilka insatser som enskilda kan få tillgång till får inte bero på kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Utredaren ska

- föreslå en lag som understödjer tillgången till en rättssäker, jämlik, jämställd och likvärdig socialtjänst.

Skillnader mellan kommunerna kan ibland bero på svårigheten att med befintlig kompetens klara samtliga frågor och ansvarsområden inom socialtjänsten. Inte minst små kommuner kan ha svårt att leva upp till socialtjänstens alla åtaganden. Möjligheterna och förutsättningarna för kommuner att samarbeta och samverka över kommungränser behöver öka och underlättas.

Utredaren ska därför

- lämna förslag som möjliggör och underlättar för kommuner att samarbeta och samverka.

Översynen och förslagen ska även avse uppgifter som innefattar myndighetsutövning.

En hållbar socialtjänst

Med socialtjänstens ökade ansvar för nya grupper och uppgifter har kommunernas utrymme för mer långsiktiga insatser i form av förebyggande arbete, uppsökande verksamhet och medverkan i samhällsplaneringen inom befintliga ramar minskat. De samhällspåverkande och gruppriktade uppgifterna har fått stå tillbaka för mer akuta och individriktade uppgifter, vilket i sig kan vara kostnadsdrivande. Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen är tänkt att ge socialtjänsten möjlighet att förebygga sociala svårigheter och verka för att skapa goda levnadsvillkor och ökad trygghet för kommunens invånare. Det förutsätter att politiker och tjänstemän har överblick, kunskap och insikt om sociala grupper och sammanhang i det förebyggande arbetet på samhälls- och gruppnivå och att omvärldsbevakning är en del av socialtjänstens arbete.

Ansvaret för kommunal planering vilar ytterst på kommunstyrelsen, och formerna för socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen är inte närmare reglerad.

Regeringen vill med översynen åstadkomma bättre förutsättningar för en hållbar socialtjänst som dels ger möjlighet till långsiktiga, tidiga, förebyggande insatser och trygghetsskapande arbete, dels stärker socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen. Utgångspunkten ska vara en socialtjänst som klarar av att möta förändringar i samhället och omvärlden. Inom socialtjänstens verksamhet behöver det också finnas en beredskap för att kunna hantera kriser och en ständig omvärldsbevakning.

Utredaren ska därför

- lämna förslag som främjar långsiktigt strukturellt förebyggande arbete och bidrar till hållbarhet samt minskar behovet av individuella insatser,
- analysera relevant forskning inom området samhällsplanering med koppling till sociala samband, förebyggande och trygghetsskapande arbete samt uppsökande verksamhet och lämna de förslag som bedöms lämpliga.

De förslag som lämnas ska rymmas inom ramen för befintligt åtagande.

Socialtjänstens uppdrag

I socialtjänstlagen regleras att kommunen svarar för socialtjänsten inom sitt område. Där anges även att kommunen har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver. Lagen anger dock inte vad socialtjänst är eller vad socialtjänstens arbete består av. Bland annat kan socialtjänstens ansvar och uppdrag inom områden som rör exempelvis bostadsfrågor, hemlöshet och personer som fått avslag på ansökan om uppehållstillstånd eller som befinner sig i Sverige utan att ha uppehållsrätt, upplevas som otydligt.

Principen om kommunens yttersta ansvar är en av hörnstenarna i socialtjänstlagen. Bestämmelsen ska bl.a. garantera att människor inte faller mellan stolarna när de är i behov av samhällets hjälp och stöd. Avsikten med bestämmelsen är inte att kommunen ska träda i en annan huvudmans ställe. I lagen anges att kommunens yttersta ansvar inte innebär någon inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän. Det yttersta ansvaret kan dock i praktiken innebära att ansvaret blir socialtjänstens.

Utmaningarna och förändringarna i samhället ställer krav på att lagstiftningen ger utrymme för flexibilitet och att socialtjänstens verksamhet kan anpassas efter förändrade omständigheter och förutsättningar.

Utredaren ska

- tydliggöra socialtjänstens uppdrag och ansvar, samt analysera socialtjänstens roll och ansvar för frågor som kommunen normalt inte kan råda över, exempelvis bostadsfrågor.

Det ingår inte att se över eller utvidga socialtjänstens uppdrag eller kommunens ansvar i relation till de delar av arbetsmarknadspolitiken som staten ansvarar för.

En utvecklad och väl fungerande samverkan mellan huvudmän och berörda aktörer, både på en övergripande nivå och i enskilda ärenden, är ofta en förutsättning för att socialtjänsten ska kunna lösa sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Ambitionen att nå människor med risk för eller i ett missbruk förutsätter att olika aktörer engagerar sig och tar på sig ansvar. Högkonsumenter av exempelvis alkohol kommer oftast i kontakt med hälso- och sjukvården inledningsvis medan socialtjänsten kommer in i ett senare skede. Samverkan mellan de båda och andra aktörer är av mycket stor betydelse

och bör ske så tidigt som möjligt för att upptäcka och motivera människor med ett begynnande missbruk och förhindra allvarligare problem. Samverkan och samarbete mellan huvudmän och andra aktörer är också viktigt för att säkerställa ett effektivt utnyttjande av samhällets samlade resurser och för att kunna tillgodose enskildas behov av stöd och insatser oavsett ansvarig huvudman. Att förebygga behov av individuella insatser liksom tidiga insatser i syfte att förhindra eller motverka större och mer ingripande åtgärder handlar ofta just om att på ett tidigt stadium få till stånd ett gott samarbete mellan berörda aktörer och huvudmän. När samverkan brister mellan olika aktörer finns det en risk för att insatserna inte utformas och anpassas efter individens behov och förutsättningar.

Utredaren ska därför

- se över socialtjänstens bestämmelser om samverkan mellan huvudmän och olika aktörer och om gemensamma planer för enskilda samt lämna förslag som ger förutsättningar för effektiva insatser.

Socialtjänstlagens indelning i olika grupper

Socialtjänstlagen innehåller särskilda bestämmelser för olika grupper – barn och unga, äldre människor, människor med funktionshinder, missbrukare, personer som vårdar eller stöder närstående, brottsoffer och skuldsatta personer. Indelningen i olika grupper styr och påverkar hur kommunerna organiserar sitt arbete. Den kommunala organisationen påverkar i sin tur budgetramar och skapar gränser för professionens utrymme och helhetssynen.

Varje människa ska betraktas som en unik individ med egna individuella behov. Individens behov ska ses i hela sitt sociala sammanhang (helhetssyn). Rätten till bistånd är individuell och är varken knuten till en särskild situation eller beroende av hur behovet uppstått. Behov av stöd och omvårdnad kan exempelvis uppstå genom medfödd funktionsnedsättning, förvärvad skada, beroendeproblematik, kriminalitet, utsatthet för brott eller nedsatt kognitiv förmåga på grund av demenssjukdom. Oavsett orsak ska behovsbedömningen göras utifrån det individuella hjälpbehovet.

Utredaren ska därför

- se över socialtjänstlagens nuvarande indelning i olika grupper och föreslå de förändringar som bedöms behövliga.

Utredaren ska särskilt analysera och beakta vilken funktion särreglering och mål för olika grupper fyller för enskilda när det gäller insatser för livsföringen i övrigt och på vilket sätt indelningen och målen påverkar behovsbedömningen, genomförandet av insatserna samt helhetssynen. Utredaren ska inte se över de delar som avser ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd).

Biståndsbestämmelsens utformning när det gäller livsföringen i övrigt

Den individuella bedömningen av behov och beslut om bistånd görs utifrån biståndsbestämmelsen i 4 kap. 1 § socialtjänstlagen. Syftet med bestämmelsen är att tillförsäkra den enskilde rätt till stöd och hjälp från samhället och genom biståndet tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Begreppet är flexibelt och kan anpassas såväl till den enskildes behov som till olika samhällsförändringar. Bestämmelsen reglerar rätten till bistånd för försörjning (försörjningsstöd) och bistånd för livsföringen i övrigt. Försörjningsstödet omfattar två delar: dels riksnormen, dels en del som gäller rätt till ersättning för skäliga kostnader för ett antal andra behovsposter. I begreppet livsföring i övrigt ingår allt annat bistånd som den enskilde kan behöva. Biståndet kan vara ekonomiskt stöd men också annat stöd såsom stöd-, vård- och behandlingsinsatser.

Det kan ifrågasättas om begreppet skälig levnadsnivå alltså är relevant när det gäller bistånd för livsföringen i övrigt för de stöd-, vård- och behandlingsinsatser som inte utgör ekonomiskt stöd och om begreppet tillmötesgår lagens intentioner med hjälp och insatser för livsföringen i övrigt.

Utredaren ska

- analysera för- och nackdelar med en gemensam biståndsbestämmelse för försörjningsstöd (ekonomiskt bistånd) och för livsföring i övrigt,
- analysera lagar och förarbeten för att se över om det, för bistånd för livsföringen i övrigt som inte utgör ekonomiskt stöd, finns behov av ett mer ändamålsenligt och vägledande begrepp än skälig levnadsnivå som tillmötesgår och förtydligar lagens intentioner.

Eventuella förslag ska inte leda till en ambitionshöjning på området och ska inte ha några ekonomiska konsekvenser för det offentliga.

Utredaren ska inte se över begreppet skälig levnadsnivå i förhållande till ”rätt till bistånd för sin försörjning” (försörjningsstöd) eller rätt till ekonomiskt stöd.

Kompetens- och kunskapsbaserad socialtjänst som är anpassad till den enskildes behov

Under senare år har uppmärksamhet riktats mot den kunskap som ligger till grund för offentliga verksamheter, inte minst inom delar av socialtjänsten. Regeringen anser att en stark statlig styrning med kunskap som stöder en utveckling mot en allt mer kunskapsbaserad verksamhet är önskvärd. För detta talar både kvalitets- och effektivitetsskäl. De kunskapsbaserade åtgärder, metoder och behandlingar som ger bäst förväntat resultat ska komma till användning, vilket medför ett effektivt användande av offentliga resurser.

Det är angeläget att tydliggöra professionens uppdrag och befogenhet samt ansvar för att verksamheten utvecklas och bedrivs på ett evidens- och kunskapsbaserat sätt liksom för möjligheten att följa upp insatser och resultat.

Samtidigt finns det stora kunskapsluckor inom socialtjänsten. Regeringen har därför i forskningspropositionen Kunskap i samverkan (prop. 2016/17:50) föreslagit en satsning på klient- och praktikinära forskning som svarar mot prioriterade kunskapsbehov i socialtjänsten. Härigenom ska samverkan stärkas mellan forskning och praktik. Kommunernas samverkan med och deltagande i forskningsverksamheten behöver tydliggöras och stärkas.

Många av de faktorer som avgör kvalitet i socialtjänsten är relaterade till tillgången på personal med rätt kompetens. Kravet på kompetens och god kvalitet i socialtjänsten gäller i hela kedjan från behovsbedömning till utformning och genomförande av insatser.

Den enskilde ska erbjudas en socialtjänst som utgår från individens behov. Insatserna ska vara baserade på bästa tillgängliga kunskap och bygga på en vetenskaplig bas och beprövad erfarenhet. I detta utgör den enskildes erfarenheter en viktig kunskapskälla. Synen på den enskilde som enbart mottagare av välfärdstjänster behöver förändras. Ett professionellt och individbaserat förhållningssätt förutsätter att mötet med den enskilde sker på ett balanserat sätt där den enskildes erfarenheter och önskemål så långt möjligt tillvaratas. Utgångspunkten ska vara att insatserna är till för den enskilde. Den enskilde

ska ses som aktiv och central part i processen och en kunskapskälla för en bättre socialtjänst.

Utredaren ska därför

- föreslå åtgärder som tydliggör professionens uppdrag, befogenhet och ansvar för att verksamheten bedrivs kunskapsbaserat samt säkerställer en evidens- och kunskapsbaserad socialtjänst i hela kedjan – vid förebyggande, utredning, utförande och uppföljning. I detta utgör uppföljning och säkerställande av effektiva insatser en viktig del.

Kompetens-, kunskaps- och verksamhetsutveckling är av central betydelse för socialtjänstens möjligheter att erbjuda effektiva insatser av god kvalitet. I socialtjänstlagen anges att det för att utföra socialtjänstens uppgifter ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska också systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

De senaste tio åren har vissa kommuner valt att införa kvalitets-säkrande funktioner med ansvar för insatser inom socialtjänsten, liknande den inom hälso- och sjukvården reglerade funktionen medicinskt ansvarig sjuksköterska. Inom socialtjänsten är denna funktion dock inte lagreglerad och har därför utformats på olika sätt i kommunerna. Funktionen går också under flera namn, bl.a. socialt ansvarig samordnare. Socialstyrelsens kartläggning av kvalitetssäkrande funktioner (Socialstyrelsens rapport, Kartläggning av medicinskt ansvarig sjuksköterska och andra kvalitetssäkrande funktioner, 2014) har visat att socialt ansvarig samordnare ofta fångar upp ansvar som annars är spritt i andra delar av verksamheten och att funktionen får en bredare roll som kvalitetsansvarig. Funktionen upplevs av många kommuner ha skapat ett större fokus på kvalitet inom omsorgsfunktionerna.

Utredaren ska därför

- se över om det finns behov av att införa ett formellt krav om att det ska finnas en funktion som socialt ansvarig samordnare inom verksamheter som utför socialtjänst.

Utredaren ska vid behov lämna förslag på förändringar av gällande regelverk.

Tillgängliga insatser på ett enklare sätt

Enligt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) är det många kommuner som anser att det finns behov av att kunna erbjuda insatser på ett lättillgängligt sätt. Systemet är mer administrativt och resurskrävande än det behöver vara, vilket får till följd att kommuner lägger mycket resurser på att utreda ärenden samtidigt som uppföljningen av insatser blir mer begränsad. Ansökan, bedömning av behov och utredning av ärendet upplevs av enskilda som krånglig och byråkratisk.

Regeringen anser att när människor behöver insatser från socialtjänsten bör dessa vara lättillgängliga. Att kunna ge stöd i ett tidigt skede kan handla om att förebygga behov av mer omfattande insatser men det handlar också om att människor ges makt och inflytande över sina egna liv. Att förenkla och på ett lättillgängligt sätt ge stöd till människor som har behov av det, kräver en lagstiftning som medger detta för de kommuner som vill. Det kan handla om familjestöd, hjälp med att hantera ett riskbruk eller några timmars hemtjänst.

Utredaren ska därför

- se över möjligheten för kommuner att tillgängliggöra och erbjuda insatser på ett enklare sätt än i dag och samtidigt säkerställa en socialtjänst som är jämlik, jämställd, likvärdig och rättssäker,
- se över möjligheten att förenkla handläggningen utan att rätts-säkerheten och kvaliteten i vården och omsorgen riskeras samt analysera konsekvenserna av en förenkling och redogöra för för- och nackdelar med en ändring.

Samtidigt som en modell för förenklad biståndsbedömning eller lättillgängliga insatser kan underlätta och ge en ökad flexibilitet för kommuner, kan det med en sådan modell också finnas risk för att flexibiliteten ger incitament för privata utförare att driva upp kostnaderna. Utredaren ska därför särskilt analysera om förslagen kan förväntas leda till en generösare behovsbedömning. Utredarens förslag ska sammantaget ge en konstruktion som möter den enskildes behov och där uppföljningen av beslut och insatser ingår som en viktig del.

Konsekvensbeskrivningar

Ekonomiska och andra konsekvenser

Utredaren ska redovisa förslagets konsekvenser i enlighet med kommittéförordningen (1998:1474). De förslag som utredaren lämnar ska bidra till ökad kvalitet utan att leda till kostnadsökningar, men om förslagen påverkar kostnader och/eller intäkter för staten, kommuner eller landsting ska utredaren beräkna och redovisa dessa konsekvenser i enlighet med kommittéförordningen.

För förslag till nya och ändrade regler som inte är kostnadsdrivande ska förslagets kostnadsmässiga och andra konsekvenser anges. Konsekvenserna ska anges på ett sätt som motsvarar de krav på innehållet i konsekvensutredningar som finns i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, se 15 a § kommittéförordningen.

Om förslagen påverkar kostnader eller intäkter för staten, kommuner eller landsting, ska utredaren beräkna och redovisa de ekonomiska konsekvenserna i enlighet med kommittéförordningen.

Den kommunala självstyrelsen utgör grunden för skötseln av alla kommunala angelägenheter som bestäms i lag (14 kap. 2 § regeringsformen). En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör enligt 14 kap. 3 § regeringsformen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den. Påverkar något av förslagen som utredaren lämnar den kommunala självstyrelsen ska utredaren särskilt redovisa dessa konsekvenser och de särskilda avvägningar som enligt utredarens mening motiverar att inskränkningen görs. Om flera möjligheter finns för att nå samma mål, ska utredaren föreslå den som innebär den minst långtgående inskränkningen i den kommunala självstyrelsen.

I konsekvensanalysen ingår att bedöma om den föreslagna regleringen överensstämmer med Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Vidare ska utredaren bedöma hur förslagen förhåller sig till principen om icke-diskriminering.

Vid genomförandet av uppdraget ska utredaren beakta tidigare utredningars kartläggnings- och analysarbete som är av betydelse för utredningsuppdraget.

Genomförande, samråd och redovisning av uppdraget

Arbetet ska präglas av ett inkluderande arbetssätt. Utredaren ska samråda med de statliga myndigheter, nationella samordnare och pågående utredningar som berörs av förslagen. Utredaren ska också samråda med Sveriges Kommuner och Landsting samt företrädare för ett antal kommuner och landsting. Utredaren ska i sina förslag utgå ifrån flickors och pojkars respektive kvinnors och mäns behov och förutsättningar, samt i övrigt genomgående anlägga ett jämställdhetsperspektiv i analyser och förslag.

Riksdagspartier, landsting och kommuner samt organisationer som berörs av översynen, däribland företrädare för de nationella minoriteterna, ska lämnas tillfälle att bidra med kunskap och ges möjlighet att framföra synpunkter under utredningens gång. En parlamentarisk referensgrupp ska kopplas till utredningen.

Utredaren ska vidare samråda med andra pågående utredningar som är relevanta för de frågeställningar och syften med översynen som anges i uppdraget.

Utredaren ska löpande hålla Regeringskansliet (Socialdepartementet) informerat om sitt arbete och regelbundet presentera förslag och resultat av arbetet.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2018.

(Socialdepartementet)

Kommittédirektiv 2018:69

Tilläggsdirektiv till Utredningen Framtidens socialtjänst (S 2017:03)

Beslut vid regeringssammanträde den 19 juli 2018

Ursprungligt uppdrag

Regeringen beslutade den 6 april 2017 kommittédirektiv om översyn av socialtjänstlagen (dir. 2017:39). Utredningen har antagit namnet Framtidens socialtjänst. Enligt direktiven ska en särskild utredare göra en översyn av socialtjänstlagen (2001:453) och vissa av socialtjänstens uppgifter. Syftet med uppdraget är att utforma en socialtjänst som bidrar till social hållbarhet med individen i fokus och som med ett förebyggande perspektiv ger människor lika möjligheter och rättigheter. Vidare ska socialtjänsten erbjuda behovsanpassade insatser med ett förebyggande och evidensbaserat perspektiv.

Utredaren ska bl.a. se över och lämna förslag beträffande socialtjänstlagens struktur och konstruktion, tillgången till en jämlik, jämställd och likvärdig socialtjänst, en hållbar socialtjänst som främjar långsiktigt strukturellt förebyggande arbete och minskar behovet av individuella insatser samt socialtjänstens uppdrag.

Inom ramen för uppdraget hanterar utredningen bl.a. frågor som rör skäligen levnadsnivå, individuell behovsprövning samt tillgänglighetsgörandet av insatser för äldre.

Utredningen överlämnade den 24 april 2018, på eget initiativ, delbetänkandet Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst (SOU 2018:32).

Uppdraget ska enligt de ursprungliga direktiven redovisas senast den 1 december 2018.

Utvidgat uppdrag och förlängd tid för uppdraget

Förlängd tid för uppdraget

Det är över 25 år sedan socialtjänstlagen senast var föremål för en översyn och 36 år sedan den trädde i kraft. Förväntningarna är höga på den översyn av socialtjänstlagen som nu pågår, översynen förväntas lösa många av de problem socialtjänsten möter. Utredningens ambition är att översynen ska ge underlag till en långsiktig och hållbar förändring. Direktiven (dir. 2017:39) är omfattande. Samtliga delar hänger ihop och går in i varandra. Det gör det svårt att se över en del utan att också se över de övriga. Varje område är omfattande och innefattar flera komplexa frågor och ställningstaganden.

Mot bakgrund av detta förlängs utredningstiden. Uppdraget ska slutredovisas i sin helhet senast den 1 juni 2020.

Förtydligt barnrättsperspektiv

Det ingår i socialtjänstutredningens ursprungliga uppdrag att beakta förslag från den tidigare Barnrättighetsutredningen (SOU 2016:19). Den 13 juni 2018 beslutade riksdagen om att anta regeringens förslag att göra barnkonventionen till lag.

En vägledning som kan utgöra stöd vid tolkningen av barnkonventionen kommer att tas fram och en kartläggning om hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen kommer att göras. För att barnkonventionen ska få genomslag krävs vid sidan av inkorporering en fortsatt transformering av barnkonventionens bestämmelser i nationell rätt. I det fortsatta transformeringsarbetet bör särskilt fokus ligga på principen om barnets bästa som ett tillvägagångssätt i beslutsprocesser samt barnets rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade (prop. 2017/18:186 s. 92 f.).

Barnrättsperspektivet kan mot denna bakgrund behöva förtydligas i socialtjänstlagen. Det handlar om att göra socialtjänstens insatser tillgängliga och anpassade för barn utifrån deras behov. Utredningen bör även inhämta kunskap från övriga nordiska länder om hur de hanterat förhållandet mellan barnets rättigheter och vårdnadshavarnas bestämmanderätt i sin lagstiftning.

Förtydligt uppdrag avseende äldreomsorgen och övriga insatser inom socialtjänsten som är riktade till äldre

Utredaren får nu ett förtydligt uppdrag att analysera och beakta vilken funktion en särreglering för äldre skulle ha. Utredaren ska se över och analysera hur en reglering av äldreomsorgen och övriga insatser inom socialtjänsten som är riktade till äldre enligt en särlagstiftning respektive inom ramen för socialtjänstlagen påverkar förutsättningar för socialnämnden att verka för

- att äldre får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra,
- en sammanhållen och effektiv vård och omsorg för äldre samt
- att äldres behov av förebyggande och trygghetsskapande insatser tillgodoses.

Utredaren ska se över och analysera för- och nackdelar med att tillhandahålla insatser inom äldreomsorgen och övriga insatser riktade till äldre enligt en särlagstiftning i stället för enligt socialtjänstlagen. Utifrån denna analys ska utredaren ta ställning till huruvida en sådan särlagstiftning är motiverad.

Utredaren ska även se över och analysera om det för stöd-, vård- och behandlingsinsatser för äldre finns behov av ett mer ändamålsenligt och vägledande begrepp än skälig levnadsnivå som tillmötesgår och förtydligar lagens intentioner.

Utredaren ska samråda med andra pågående utredningar som är relevanta, bl.a. Samordnad utveckling för god och nära vård (S 2017:01) och Reglering av yrket undersköterska (S 2017:07). Utredaren ska i sin analys beakta det som framkommer i betänkandet Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60).

Utvidgat uppdrag avseende socialnämndens möjligheter att delegera beslutanderätt

Utredaren får i uppdrag att analysera och se över socialnämndens möjlighet att delegera beslutanderätt i ärenden som rör lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) i enlighet med

10 kap. 4 § socialtjänstlagen, men även socialnämndens delegationsmöjlighet i andra avseenden. Utredningen ska föreslå de författningsändringar som är nödvändiga.

Bakgrund

Bakgrund i fråga om förtydligat barnrättsperspektiv

Den 13 juni 2018 beslutade riksdagen om att anta regeringens förslag att göra bankonventionen till lag. Genom inkorporering ges barnkonventionen ställning som svensk lag vilket innebär ett förtydligande av att rättstillämparna i mål och ärenden ska tolka svenska bestämmelser i förhållande till barnkonventionen. Med inkorporeringen vill regeringen tydliggöra att Sveriges konventionsåtaganden enligt barnkonventionen ska säkerställas på alla nivåer inom offentlig verksamhet och att ett barnrättsbaserat synsätt ska genomsyra all verksamhet som berör barn och unga. Lagen träder i kraft den 1 januari 2020.

Bakgrund i fråga om äldreomsorg och övriga insatser inom socialtjänsten som är riktade till äldre

Vård och omsorg av äldre påverkar alla – den äldre personen själv, dennes anhöriga, personalen och oss alla, för att vi ska kunna se fram emot vår ålderdom med trygghet. Äldreomsorgens utformning är också en fråga om kvinnors villkor. Merparten av dem som arbetar inom äldreomsorgen är kvinnor och de flesta av brukarna av äldreomsorg är också kvinnor.

I fokus för äldreomsorgens framtida utmaningar ligger framför allt personer i de allra äldsta åldersgrupperna. Det är personer som är 80 år och äldre som är de stora vård- och omsorgskonsumenter. Antalet kvinnor och män som är 80 år och äldre beräknas öka med 255 000 under den närmaste tioårsperioden, fram till 2028, vilket är en ökning med 50 procent (källa: SCB, 2018-04-26). Det innebär att behovet av hälso- och sjukvård och omsorg kommer att öka. Det krävs att både hälso- och sjukvården och omsorgen kan anpassa sig till att möta behoven hos denna växande befolkningsgrupp. Det är också angeläget att på nationell nivå verka för likvärdighet över landet.

Mot bakgrund av att äldre är en stor och växande del av befolkningen, med betydande variationer i behov av stöd, service, vård och omsorg, finns skäl att se över och analysera vilka för- och nackdelar som finns med att samla bestämmelser om äldreomsorg i en särskild lag.

Bakgrund i fråga om socialnämndens möjligheter att delegera beslutanderätt

Socialtjänstlagen innehåller bestämmelser om delegation. Bland annat anges i 10 kap. 4 § socialtjänstlagen att socialnämnden får delegera beslutanderätten i vissa ärenden enligt socialtjänstlagen, LVU och LVM till utskott.

Även kommunallagen (2017:725), förkortad KL, innehåller bestämmelser om delegation. I KL finns även bestämmelser som begränsar möjligheten att delegera beslut. En sådan begränsning är att beslutanderätten inte får delegeras när det gäller ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda om ärendet är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt (6 kap. 38 § KL).

Högsta förvaltningsdomstolen har i ett ärende (HFD 2016 ref. 74) slagit fast att ett beslut om att inte röja den unges vistelseort enligt 14 § LVU är ett beslut som avser myndighetsutövning och är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt och således omfattas av delegationsförbudet i KL.

Före avgörandet i HFD har uppfattningen varit att det inte funnits någon begränsning av möjligheten att delegera beslut om att inte röja den unges vistelseort. Socialstyrelsens allmänna råd om tillämpningen av LVU (SOSFS 1997:15) innehåller inte heller några sådana begränsningar.

Efter avgörandet från HFD råder osäkerhet om förhållandet mellan socialtjänstlagens och KL:s bestämmelser om delegation. Både Sveriges Kommuner och Landsting och Riksdagens ombudsmän (JO) har påpekat att det finns behov av att se över socialnämndens delegationsmöjligheter.

När det gäller beslut enligt LVU ska en socialnämnd ta ställning till en mängd olika frågor av skiftande karaktär och det är vanligt att beslutanderätten delegeras till utskott. Utifrån den enskildes perspektiv finns det behov av att vissa beslut, även om de innebär myndighetsutövning och är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt, kan delegeras till utskott för att kunna hållas inom en trängre krets.

Sådana behov kan även göra sig gällande i andra typer av beslutsfattande.

Mot denna bakgrund finns det anledning att se över socialnämndens delegationsmöjligheter och föreslå de ändringar som utredaren anser nödvändiga. Att kunna delegera beslutsfattandet ligger även i linje med den förenkling av socialnämndens handläggning som utredningen i övrigt avser att se över.

(Socialdepartementet)

Kommittédirektiv 2020:46

Tilläggsdirektiv till utredningen Framtidens socialtjänst (S 2017:03)

Beslut vid regeringssammanträde den 30 april 2020

Förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 6 april 2017 kommittédirektiv om översyn av socialtjänstlagen (dir. 2017:39). Uppdraget skulle enligt de ursprungliga direktiven redovisas senast den 1 december 2018. Den 19 juli 2018 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv (dir. 2018:69) som innebar bl.a. att utredningstiden förlängdes till den 1 juni 2020.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 3 augusti 2020.

(Socialdepartementet)

Jämförelsetabeller

Tabell 1

Socialtjänstlag (2001:453)	Förslag till ny socialtjänstlag
1 kap. 1 § första stycket	2 kap. 1 § första stycket
1 kap. 1 § andra stycket	2 kap. 2 §
1 kap. 1 § tredje stycket	2 kap. 1 § andra stycket
1 kap. 2 § första och andra styckena	5 kap. 1 §
1 kap. 2 § tredje stycket	–
1 kap. 3 §	–
2 kap. 1 § första och andra styckena	3 kap. 1 §
2 kap. 1 § tredje stycket	10 kap. 2 § och 20 kap. 2 §
2 kap. 2 §	–
2 kap. 3 §	–
2 kap. 4 § första stycket första meningen	3 kap. 2 § första stycket
2 kap. 4 § första stycket andra meningen	–
2 kap. 4 § andra stycket	3 kap. 2 § andra stycket
2 kap. 5 §	3 kap. 3 § andra stycket
2 kap. 6 §	7 kap. 3 §
2 kap. 7 § första stycket	13 kap. 5 §
2 kap. 7 § andra och tredje styckena	13 kap. 6 §
2 a kap. 1 och 2 §§	27 kap. 4 §
2 a kap. 3 §	27 kap. 1 §
2 a kap. 4 §	27 kap. 2 §
2 a kap. 5 §	27 kap. 3 §
2 a kap. 6 §	27 kap. 5 §
2 a kap. 7 §	27 kap. 6 §
2 a kap. 8 §	27 kap. 7 §
2 a kap. 9 §	27 kap. 8 §
2 a kap. 10 §	27 kap. 10 §
2 a kap. 11 §	27 kap. 11 §
2 a kap. 12 §	27 kap. 12 §
3 kap. 1 § första strecksatsen	6 kap. 1 §
3 kap. 1 § andra strecksatsen	6 kap. 2 § första stycket

Socialtjänstlag (2001:453)	Förslag till ny socialtjänstlag
3 kap. 1 § tredje strecksatsen	6 kap. 4 §
3 kap. 1 § fjärde strecksatsen	6 kap. 5 § första stycket
3 kap. 1 § femte strecksatsen	10 kap. 1 § första stycket
3 kap. 2 § första stycket	6 kap. 2 § andra stycket
3 kap. 2 § andra stycket	6 kap. 3 §
3 kap. 3 § första stycket	4 kap. 1 § första stycket första meningen
3 kap. 3 § andra stycket	4 kap. 2 § första stycket
3 kap. 3 § tredje stycket	4 kap. 1 § andra stycket
3 kap. 3 a § första stycket	26 kap. 1 §
3 kap. 3 a § andra och tredje styckena	4 kap. 3 §
3 kap. 3 b §	4 kap. 4 §
3 kap. 3 c §	4 kap. 5 §
3 kap. 4 §	6 kap. 5 § andra stycket
3 kap. 5 §	13 kap. 1 §
3 kap. 6 § första stycket	8 kap. 1 §
3 kap. 6 § andra stycket	–
3 kap. 6 a § första stycket	–
3 kap. 6 a § andra stycket	11 kap. 4 §
3 kap. 6 b § första stycket	11 kap. 5 §
3 kap. 6 b § andra stycket	11 kap. 6 §
3 kap. 6 c §	11 kap. 7 §
3 kap. 7 § första stycket	6 kap. 6 §
3 kap. 7 § andra stycket	6 kap. 7 §
4 kap. 1 § första stycket	11 kap. 1 § första stycket och 8 § första stycket
4 kap. 1 § andra stycket	11 kap. 10 §
4 kap. 1 § tredje stycket	11 kap. 2 §
4 kap. 1 § fjärde stycket första meningen	11 kap. 1 § andra stycket och 8 § andra stycket
4 kap. 1 § fjärde stycket andra meningen	13 kap. 2 § första stycket
4 kap. 1 a §	11 kap. 9 §
4 kap. 1 b §	11 kap. 11 §
4 kap. 1 c §	11 kap. 3 §
4 kap. 2 §	11 kap. 16 §
4 kap. 2 a §	–
4 kap. 3 §	11 kap. 12 §
4 kap. 4 §	11 kap. 13 §
4 kap. 5 §	11 kap. 14 §
4 kap. 6 §	11 kap. 15 §
5 kap. 1 § 1 och 2	18 kap. 1 §

Socialtjänstlag (2001:453)	Förslag till ny socialtjänstlag
5 kap. 1 § 3–8	18 kap. 2 §
5 kap. 1 § 9 och 10	18 kap. 5 §
5 kap. 1 a §	18 kap. 3 §
5 kap. 1 b §	18 kap. 6 §
5 kap. 1 c §	18 kap. 7 §
5 kap. 1 d §	7 kap. 2 §
5 kap. 2 §	18 kap. 8 §
5 kap. 3 § första stycket	10 kap. 7 §
5 kap. 3 § andra och tredje styckena	10 kap. 6 §
5 kap. 4 § första stycket	13 kap. 2 § andra stycket
5 kap. 4 § andra stycket	8 kap. 2 §
5 kap. 5 § första stycket	8 kap. 3 §
5 kap. 5 § andra och tredje styckena	8 kap. 4 §
5 kap. 5 § fjärde stycket	13 kap. 3 §
5 kap. 6 § första stycket	–
5 kap. 6 § andra stycket	7 kap. 1 §
5 kap. 6 § tredje stycket	8 kap. 5 §
5 kap. 7 § första och andra styckena	8 kap. 6 §
5 kap. 7 § tredje stycket	8 kap. 7 §
5 kap. 8 § första stycket	–
5 kap. 8 § andra stycket	7 kap. 1 §
5 kap. 8 a §	7 kap. 2 §
5 kap. 9 §	10 kap. 8 §
5 kap. 9 a §	7 kap. 2 §
5 kap. 10 §	10 kap. 9 §
5 kap. 11 § första och andra styckena	10 kap. 3 §
5 kap. 11 § tredje stycket	18 kap. 4 § första stycket
5 kap. 11 § fjärde stycket (delvis)	18 kap. 4 § andra stycket
5 kap. 12 § första stycket	10 kap. 4 §
5 kap. 12 § andra stycket	10 kap. 5 §
6 kap. 1 § första och andra styckena	9 kap. 1 §
6 kap. 1 § tredje och fjärde styckena	9 kap. 5 §
6 kap. 2 §	9 kap. 2 §
6 kap. 3 § första stycket första meningen	9 kap. 3 § första stycket
6 kap. 3 § första stycket andra och tredje meningarna	9 kap. 4 § första stycket
6 kap. 3 § andra stycket	9 kap. 4 § andra stycket
6 kap. 3 § tredje stycket	9 kap. 3 § andra stycket
6 kap. 4 §	9 kap. 6 §
6 kap. 5 §	20 kap. 1 §
6 kap. 6 § första och andra styckena	20 kap. 3 §

Socialtjänstlag (2001:453)	Förslag till ny socialtjänstlag
6 kap. 6 § tredje och fjärde styckena	20 kap. 4 §
6 kap. 6 a §	20 kap. 5 §
6 kap. 6 b §	20 kap. 6 §
6 kap. 6 c §	20 kap. 7 §
6 kap. 7 §	20 kap. 9 §
6 kap. 7 a §	20 kap. 10 §
6 kap. 7 b §	20 kap. 11 §
6 kap. 7 c §	20 kap. 12 §
6 kap. 8 § första stycket	20 kap. 13 §
6 kap. 8 § andra stycket	20 kap. 14 §
6 kap. 9 §	20 kap. 16 §
6 kap. 10 §	20 kap. 17 §
6 kap. 11 §	20 kap. 15 §
6 kap. 11 a §	22 kap. 1 §
6 kap. 11 b §	22 kap. 2 §
6 kap. 12 § första stycket	22 kap. 3 §
6 kap. 12 § andra–fjärde stycket	22 kap. 4 §
6 kap. 12 a §	22 kap. 5 §
6 kap. 13 §	22 kap. 6 §
6 kap. 14 §	22 kap. 7 §
6 kap. 15 §	22 kap. 8 §
6 kap. 16 §	22 kap. 9 §
7 kap. 1 § första stycket	24 kap. 1 §
7 kap. 1 § andra stycket	24 kap. 2 §
7 kap. 2 § första–fjärde styckena	24 kap. 3 §
7 kap. 2 § femte stycket	24 kap. 4 §
7 kap. 2 § sjätte stycket	24 kap. 5 §
7 kap. 2 a §	24 kap. 6 §
7 kap. 2 b §	24 kap. 7 §
7 kap. 3 § första stycket första meningen	17 kap. 1 §
7 kap. 3 § första stycket andra och tredje meningarna och andra–fjärde styckena	17 kap. 2 §
7 kap. 3 a §	17 kap. 3 §
7 kap. 4 §	17 kap. 4 §
7 kap. 5 § första och andra styckena	17 kap. 5 §
7 kap. 5 § tredje stycket	17 kap. 6 §
7 kap. 6 §	17 kap. 7 §
8 kap. 1 §	29 kap. 2 §
8 kap. 2 §	29 kap. 1 §
8 kap. 3 §	29 kap. 3 §
8 kap. 4 §	29 kap. 4 §

Socialtjänstlag (2001:453)	Förslag till ny socialtjänstlag
8 kap. 5 §	29 kap. 5 §
8 kap. 6 §	29 kap. 6 §
8 kap. 7 §	29 kap. 7 §
8 kap. 8 §	29 kap. 8 §
8 kap. 9 §	29 kap. 9 §
9 kap. 1 §	30 kap. 1 §
9 kap. 2 §	30 kap. 2 §
9 kap. 3 §	30 kap. 3 §
9 kap. 4 §	30 kap. 4 §
10 kap. 1 §	28 kap. 1 § första stycket
10 kap. 2 §	28 kap. 2 §
10 kap. 3 § första stycket	28 kap. 3 §
10 kap. 3 § andra stycket	28 kap. 4 §
10 kap. 4 §	28 kap. 5–7 §§
10 kap. 5 §	28 kap. 8 §
10 kap. 6 §	28 kap. 9 §
11 kap. 1 §	14 kap. 2 §
11 kap. 1 a § första stycket	19 kap. 1 §
11 kap. 1 a § andra stycket	19 kap. 2 §
11 kap. 2 § första stycket	19 kap. 4 §
11 kap. 2 § andra och tredje styckena	19 kap. 3 §
11 kap. 3 §	13 kap. 4 §
11 kap. 3 a §	20 kap. 8 §
11 kap. 4 §	27 kap. 9 §
11 kap. 4 a §	21 kap. 1 §
11 kap. 4 b §	21 kap. 2 §
11 kap. 4 c §	21 kap. 3 §
11 kap. 5 § första stycket	14 kap. 3 §
11 kap. 5 § andra stycket	14 kap. 5 §
11 kap. 6 §	14 kap. 4 §
11 kap. 7 §	14 kap. 10 §
11 kap. 8 § första stycket	14 kap. 11 § första stycket
11 kap. 8 § andra stycket	–
11 kap. 8 § tredje stycket	14 kap. 11 § andra stycket
11 kap. 9 §	14 kap. 8 §
11 kap. 10 § första stycket första meningen	5 kap. 2 § första meningen
11 kap. 10 § första stycket andra meningen	5 kap. 3 § första meningen

Socialtjänstlag (2001:453)	Förslag till ny socialtjänstlag
11 kap. 10 § första stycket tredje meningen	–
11 kap. 10 § första stycket fjärde meningen	5 kap. 3 § andra meningen
11 kap. 10 § andra stycket	5 kap. 4 §
11 kap. 10 § tredje stycket	19 kap. 5 § första stycket
11 kap. 11 §	15 kap. 9 §
11 kap. 11 a §	15 kap. 10 §
11 kap. 11 b §	15 kap. 11 §
11 kap. 11 c §	–
11 kap. 12 §	14 kap. 12 §
12 kap. 1 §	16 kap. 1 §
12 kap. 2 §	16 kap. 2 §
12 kap. 3 §	–
12 kap. 4 §	–
12 kap. 5 §	15 kap. 2 §
12 kap. 6 §	15 kap. 3 §
12 kap. 7 § första stycket	15 kap. 4 §
12 kap. 7 § andra och tredje styckena	15 kap. 5 §
12 kap. 8 §	15 kap. 6 §
12 kap. 9 §	15 kap. 7 §
12 kap. 10 § första och andra styckena	–
12 kap. 10 § tredje stycket	15 kap. 8 §
13 kap. 1 §	25 kap. 1 §
13 kap. 2 §	25 kap. 2 §
13 kap. 3 §	25 kap. 3 §
13 kap. 4 §	25 kap. 4 §
13 kap. 5 §	25 kap. 5 §
13 kap. 6 §	25 kap. 6 §
13 kap. 7 §	25 kap. 7 §
13 kap. 8 § första stycket	25 kap. 8 §
13 kap. 8 § andra stycket	25 kap. 9 §
13 kap. 9 §	25 kap. 10 §
13 kap. 10 §	25 kap. 11 §
13 kap. 11 §	25 kap. 12 §
14 kap. 1 § första och andra styckena	23 kap. 1 § första och andra styckena
14 kap. 1 § tredje stycket	23 kap. 2 §
14 kap. 1 § fjärde stycket	23 kap. 1 § tredje stycket
14 kap. 1 a §	23 kap. 3 §
14 kap. 1 b §	23 kap. 4 §

Socialtjänstlag (2001:453)	Förslag till ny socialtjänstlag
14 kap. 1 c §	23 kap. 5 §
14 kap. 2 §	4 kap. 2 § andra stycket
14 kap. 3 §	26 kap. 2 §
14 kap. 4 §	26 kap. 3 §
14 kap. 5 §	26 kap. 4 §
14 kap. 6 §	26 kap. 5 §
14 kap. 7 §	26 kap. 6 §
15 kap. 1 §	17 kap. 8 §
15 kap. 2 §	17 kap. 9 §
15 kap. 3 §	–
16 kap. 1 §	–
16 kap. 2 §	–
16 kap. 3 §	31 kap. 1 §
16 kap. 4 § första–tredje och femte styckena	31 kap. 2 §
16 kap. 4 § fjärde stycket	31 kap. 3 §
16 kap. 4 a §	31 kap. 5 §
16 kap. 5 §	31 kap. 4 §
16 kap. 6 §	32 kap. 1 §
16 kap. 6 a §	–
16 kap. 6 b §	–
16 kap. 6 c §	–
16 kap. 6 d §	–
16 kap. 6 e §	–
16 kap. 6 f §	31 kap. 6 §
16 kap. 6 g §	31 kap. 7 §
16 kap. 6 h §	31 kap. 8 §
16 kap. 6 i §	31 kap. 9 §
16 kap. 7 §	–
16 kap. 8 §	33 kap. 5 §
16 kap. 9 §	33 kap. 4 §
16 kap. 10 §	32 kap. 2 §
16 kap. 10 a §	33 kap. 3 §
16 kap. 11 §	33 kap. 6 §

Tabell 2

Förslag till ny socialtjänstlag	Socialtjänstlag (2001:453)
1 kap. 1 §	–
1 kap. 2 §	–
1 kap. 3 §	–
2 kap. 1 § första stycket	1 kap. 1 § första stycket
2 kap. 1 § andra stycket	1 kap. 1 § tredje stycket
2 kap. 2 §	1 kap. 1 § andra stycket
2 kap. 3 §	–
3 kap. 1 §	2 kap. 1 § första och andra styckena
3 kap. 2 § första stycket	2 kap. 4 § första stycket första meningen
3 kap. 2 § andra stycket	2 kap. 4 § andra stycket
3 kap. 3 § första stycket	–
3 kap. 3 § andra stycket	2 kap. 5 §
4 kap. 1 § första stycket första meningen	3 kap. 3 § första stycket
4 kap. 1 § första stycket andra meningen	–
4 kap. 1 § andra stycket	3 kap. 3 § tredje stycket
4 kap. 2 § första stycket	3 kap. 3 § andra stycket
4 kap. 2 § andra stycket	14 kap. 2 §
4 kap. 3 §	3 kap. 3 a § andra och tredje styckena
4 kap. 4 §	3 kap. 3 b §
4 kap. 5 §	3 kap. 3 c § första och andra styckena
4 kap. 6 §	–
5 kap. 1 §	1 kap. första och andra styckena
5 kap. 2 § första meningen	11 kap. 10 § första stycket första meningen
5 kap. 2 § andra och tredje meningarna	–
5 kap. 3 §	11 kap. 10 § första stycket andra och fjärde meningarna
5 kap. 4 §	11 kap. 10 § andra stycket
6 kap. 1 §	3 kap. 1 § första strecksatsen
6 kap. 2 § första stycket	3 kap. 1 § andra strecksatsen
6 kap. 2 § andra stycket	3 kap. 2 § första stycket
6 kap. 3 §	3 kap. 2 § andra stycket
6 kap. 4 §	3 kap. 1 § tredje strecksatsen
6 kap. 5 § första stycket	3 kap. 1 § fjärde strecksatsen
6 kap. 5 § andra stycket	3 kap. 4 §
6 kap. 6 §	3 kap. 7 § första stycket
6 kap. 7 §	3 kap. 7 § andra stycket
7 kap. 1 §	5 kap. 6 andra stycket och 5 kap. 8 § andra stycket
7 kap. 2 §	5 kap. 1 d §, 5 kap. 8 a § och 5 kap. 9 a §

Förslag till ny socialtjänstlag	Socialtjänstlag (2001:453)
7 kap. 3 §	2 kap. 6 §
8 kap. 1 §	3 kap. 6 § första stycket
8 kap. 2 §	5 kap. 4 § andra stycket
8 kap. 3 §	5 kap. 5 § första stycket
8 kap. 4 §	5 kap. 5 § andra och tredje styckena
8 kap. 5 §	5 kap. 6 § tredje stycket
8 kap. 6 §	5 kap. 7 § första och andra styckena
8 kap. 7 §	5 kap. 7 § tredje stycket
9 kap. 1 §	6 kap. 1 § första och andra styckena
9 kap. 2 §	6 kap. 2 §
9 kap. 3 § första stycket	6 kap. 3 § första stycket första meningen
9 kap. 3 § andra stycket	6 kap. 3 § tredje stycket
9 kap. 4 § första stycket	6 kap. 3 § första stycket andra och tredje meningarna
9 kap. 4 § andra stycket	6 kap. 3 § andra stycket
9 kap. 5 §	6 kap. 1 § tredje och fjärde styckena
9 kap. 6 §	6 kap. 4 §
10 kap. 1 § första stycket	3 kap. 1 § femte strecksatsen
10 kap. 1 § andra stycket	–
10 kap. 2 §	2 kap. 1 § tredje stycket (delvis)
10 kap. 3 §	5 kap. 11 § första och andra styckena
10 kap. 4 §	5 kap. 12 § första stycket
10 kap. 5 §	5 kap. 12 § andra stycket
10 kap. 6 §	5 kap. 3 § andra och tredje styckena
10 kap. 7 §	5 kap. 3 § första stycket
10 kap. 8 §	5 kap. 9 §
10 kap. 9 §	5 kap. 10 §
11 kap. 1 § första stycket	4 kap. 1 § första stycket (delvis)
11 kap. 1 § andra stycket	4 kap. 1 § fjärde stycket första meningen
11 kap. 2 §	4 kap. 1 § tredje stycket
11 kap. 3 §	4 kap. 1 c §
11 kap. 4 §	3 kap. 6 a § andra stycket
11 kap. 5 §	3 kap. 6 b § första stycket
11 kap. 6 §	3 kap. 6 b § andra stycket
11 kap. 7 §	3 kap. 6 c §
11 kap. 8 § första stycket	4 kap. 1 § första stycket (delvis)
11 kap. 8 § andra stycket	4 kap. 1 § fjärde stycket första meningen
11 kap. 9 §	4 kap. 1 a §
11 kap. 10 §	4 kap. 1 § andra stycket
11 kap. 11 §	4 kap. 1 b §
11 kap. 12 §	4 kap. 3 §

Förslag till ny socialtjänstlag	Socialtjänstlag (2001:453)
11 kap. 13 §	4 kap. 4 §
11 kap. 14 §	4 kap. 5 §
11 kap. 15 §	4 kap. 6 §
11 kap. 16 §	4 kap. 2 §
12 kap. 1 §	–
12 kap. 2 §	–
12 kap. 3 §	–
13 kap. 1 §	3 kap. 5 §
13 kap. 2 § första stycket	4 kap. 1 § fjärde stycket andra meningen
13 kap. 2 § andra stycket	5 kap. 4 § första stycket
13 kap. 3 §	5 kap. 5 § fjärde stycket
13 kap. 4 §	11 kap. 3 §
13 kap. 5 §	2 kap. 7 § första stycket
13 kap. 6 §	2 kap. 7 § andra och tredje styckena
14 kap. 1 §	–
14 kap. 2 §	11 kap. 1 §
14 kap. 3 §	11 kap. 5 § första stycket
14 kap. 4 §	11 kap. 6 §
14 kap. 5 §	11 kap. 5 § andra stycket
14 kap. 6 §	–
14 kap. 7 §	–
14 kap. 8 §	11 kap. 9 §
14 kap. 9 §	–
14 kap. 10 §	11 kap. 7 §
14 kap. 11 § första stycket	11 kap. 8 § första stycket
14 kap. 11 § andra stycket	11 kap. 8 § tredje stycket
14 kap. 12 §	11 kap. 12 §
15 kap. 1 §	–
15 kap. 2 §	12 kap. 5 §
15 kap. 3 §	12 kap. 6 §
15 kap. 4 §	12 kap. 7 § första stycket
15 kap. 5 §	12 kap. 7 § andra och tredje styckena
15 kap. 6 §	12 kap. 8 §
15 kap. 7 §	12 kap. 9 §
15 kap. 8 §	12 kap. 10 § tredje stycket
15 kap. 9 §	11 kap. 11 §
15 kap. 10 §	11 kap. 11 a §
15 kap. 11 §	11 kap. 11 b §
16 kap. 1 §	12 kap. 1 §
16 kap. 2 §	12 kap. 2 §

Förslag till ny socialtjänstlag	Socialtjänstlag (2001:453)
17 kap. 1 §	7 kap. 3 § första stycket första meningen
17 kap. 2 §	7 kap. 3 § första stycket andra och tredje meningarna och andra–fjärde styckena
17 kap. 3 §	7 kap. 3 a §
17 kap. 4 §	7 kap. 4 §
17 kap. 5 §	7 kap. 5 § första och andra styckena
17 kap. 6 §	7 kap. 5 § tredje stycket
17 kap. 7 §	7 kap. 6 §
17 kap. 8 §	15 kap. 1 §
17 kap. 9 §	15 kap. 2 §
18 kap. 1 §	5 kap. 1 § 1 och 2
18 kap. 2 §	5 kap. 1 § 3–8
18 kap. 3 §	5 kap. 1 a §
18 kap. 4 § första stycket	5 kap. 11 § tredje stycket
18 kap. 4 § andra stycket	5 kap. 11 § fjärde stycket (delvis)
18 kap. 5 §	5 kap. 1 § 9 och 10
18 kap. 6 §	5 kap. 1 b §
18 kap. 7 §	5 kap. 1 c §
18 kap. 8 §	5 kap. 2 §
19 kap. 1 §	11 kap. 1 a § första stycket
19 kap. 2 §	11 kap. 1 a § andra stycket
19 kap. 3 §	11 kap. 2 § andra och tredje styckena
19 kap. 4 §	11 kap. 2 § första stycket
19 kap. 5 § första stycket	11 kap. 10 § tredje stycket
19 kap. 5 § andra stycket	–
20 kap. 1 §	6 kap. 5 §
20 kap. 2 §	2 kap. 1 § tredje stycket (delvis)
20 kap. 3 §	6 kap. 6 § första och andra styckena
20 kap. 4 §	6 kap. 6 § tredje och fjärde styckena
20 kap. 5 §	6 kap. 6 a §
20 kap. 6 §	6 kap. 6 b §
20 kap. 7 §	6 kap. 6 c §
20 kap. 8 §	11 kap. 3 a §
20 kap. 9 §	6 kap. 7 §
20 kap. 10 §	6 kap. 7 a §
20 kap. 11 §	6 kap. 7 b §
20 kap. 12 §	6 kap. 7 c §
20 kap. 13 §	6 kap. 8 § första stycket
20 kap. 14 §	6 kap. 8 § andra stycket
20 kap. 15 §	6 kap. 11 §

Förslag till ny socialtjänstlag	Socialtjänstlag (2001:453)
20 kap. 16 §	6 kap. 9 §
20 kap. 17 §	6 kap. 10 §
21 kap. 1 §	11 kap. 4 a §
21 kap. 2 §	11 kap. 4 b §
21 kap. 3 §	11 kap. 4 c §
22 kap. 1 §	6 kap. 11 a §
22 kap. 2 §	6 kap. 11 b §
22 kap. 3 §	6 kap. 12 § första–tredje styckena
22 kap. 4 §	6 kap. 12 § fjärde stycket
22 kap. 5 §	6 kap. 12 a §
22 kap. 6 §	6 kap. 13 §
22 kap. 7 §	6 kap. 14 §
22 kap. 8 §	6 kap. 15 §
22 kap. 9 §	6 kap. 16 §
23 kap. 1 § första och andra styckena	14 kap. 1 § första och andra styckena
23 kap. 1 § tredje stycket	14 kap. 1 § fjärde stycket
23 kap. 2 §	14 kap. 1 § tredje stycket
23 kap. 3 §	14 kap. 1 a §
23 kap. 4 §	14 kap. 1 b §
23 kap. 5 §	14 kap. 1 c §
24 kap. 1 §	7 kap. 1 § första stycket
24 kap. 2 §	7 kap. 1 § andra stycket
24 kap. 3 §	7 kap. 2 § första–fjärde styckena
24 kap. 4 §	7 kap. 2 § femte stycket
24 kap. 5 §	7 kap. 2 § sjätte stycket
24 kap. 6 §	7 kap. 2 a §
24 kap. 7 §	7 kap. 2 b §
25 kap. 1 §	13 kap. 1 §
25 kap. 2 §	13 kap. 2 §
25 kap. 3 §	13 kap. 3 §
25 kap. 4 §	13 kap. 4 §
25 kap. 5 §	13 kap. 5 §
25 kap. 6 §	13 kap. 6 §
25 kap. 7 §	13 kap. 7 §
25 kap. 8 §	13 kap. 8 § första stycket
25 kap. 9 §	13 kap. 8 § andra stycket
25 kap. 10 §	13 kap. 9 §
25 kap. 11 §	13 kap. 10 §
25 kap. 12 §	13 kap. 11 §
26 kap. 1 §	3 kap. 3 a § första stycket

Förslag till ny socialtjänstlag	Socialtjänstlag (2001:453)
26 kap. 2 §	14 kap. 3 §
26 kap. 3 §	14 kap. 4 §
26 kap. 4 §	14 kap. 5 §
26 kap. 5 §	14 kap. 6 §
26 kap. 6 §	14 kap. 7 §
27 kap. 1 §	2 a kap. 3 §
27 kap. 2 §	2 a kap. 4 §
27 kap. 3 §	2 a kap. 5 §
27 kap. 4 §	2 a kap. 1 och 2 §§
27 kap. 5 §	2 a kap. 6 §
27 kap. 6 §	2 a kap. 7 §
27 kap. 7 §	2 a kap. 8 §
27 kap. 8 §	2 a kap. 9 §
27 kap. 9 §	11 kap. 4 §
27 kap. 10 §	2 a kap. 10 §
27 kap. 11 §	2 a kap. 11 §
27 kap. 12 §	2 a kap. 12 §
28 kap. 1 § första stycket	10 kap. 1 §
28 kap. 1 § andra stycket	–
28 kap. 2 §	10 kap. 2 §
28 kap. 3 §	10 kap. 3 § första stycket
28 kap. 4 §	10 kap. 3 § andra stycket
28 kap. 5 §	10 kap. 4 § (delvis)
28 kap. 6 §	10 kap. 4 § (delvis)
28 kap. 7 §	10 kap. 4 § (delvis)
28 kap. 8 §	10 kap. 5 §
28 kap. 9 §	10 kap. 6 §
29 kap. 1 §	8 kap. 2 §
29 kap. 2 §	8 kap. 1 §
29 kap. 3 §	8 kap. 3 §
29 kap. 4 §	8 kap. 4 §
29 kap. 5 §	8 kap. 5 §
29 kap. 6 §	8 kap. 6 §
29 kap. 7 §	8 kap. 7 §
29 kap. 8 §	8 kap. 8 §
29 kap. 9 §	8 kap. 9 §
30 kap. 1 §	9 kap. 1 §
30 kap. 2 §	9 kap. 2 §
30 kap. 3 §	9 kap. 3 §
30 kap. 4 §	9 kap. 4 §

Förslag till ny socialtjänstlag	Socialtjänstlag (2001:453)
31 kap. 1 §	16 kap. 3 §
31 kap. 2 §	16 kap. 4 § första–tredje och femte styckena
31 kap. 3 §	16 kap. 4 § fjärde stycket
31 kap. 4 §	16 kap. 5 §
31 kap. 5 §	16 kap. 4 a §
31 kap. 6 §	16 kap. 6 f §
31 kap. 7 §	16 kap. 6 g §
31 kap. 8 §	16 kap. 6 h §
31 kap. 9 §	16 kap. 6 i §
32 kap. 1 §	16 kap. 6 §
32 kap. 2 §	16 kap. 10 §
33 kap. 3 §	16 kap. 10 a §
33 kap. 4 §	16 kap. 9 §
33 kap. 5 §	16 kap. 8 §
33 kap. 6 §	16 kap. 11 §

Kostnadskonsekvenser

Tabell 1 Kostnadsberäkning för planering av insatser – fast kostnad

Kommun	Folkmängd	Kostnad	Antal tjänster
Ale	31 274	266 370	0,38
Alingsås	41 371	316 855	0,45
Alvesta	20 179	210 895	0,30
Aneby	6 834	144 170	0,21
Arboga	14 115	180 575	0,26
Arjeplog	2 799	123 995	0,18
Arvidsjaur	6 244	141 220	0,20
Arvika	26 101	240 505	0,34
Askersund	11 361	166 805	0,24
Avesta	23 185	225 925	0,32
Bengtstors	9 782	158 910	0,23
Berg	7 040	145 200	0,21
Bjurholm	2 415	122 075	0,17
Bjuv	15 690	188 450	0,27
Boden	28 080	250 400	0,36
Bollebygd	9 481	157 405	0,22
Bollnäs	26 889	244 445	0,35
Borgholm	10 845	164 225	0,23
Borlänge	52 505	372 525	0,53
Borås	113 022	675 110	0,96
Botkyrka	94 247	581 235	0,83
Boxholm	5 475	137 375	0,20
Bromölla	12 879	174 395	0,25
Bräcke	6 319	141 595	0,20
Burlöv	18 993	204 965	0,29
Båstad	15 077	185 385	0,26
Dals-Ed	4 824	134 120	0,19
Danderyd	32 885	274 425	0,39
Degerfors	9 663	158 315	0,23

Kommun	Folkmängd	Kostnad	Antal tjänster
Dorotea	2 549	122 745	0,18
Eda	8 569	152 845	0,22
Ekerö	28 594	252 970	0,36
Eksjö	17 736	198 680	0,28
Emmaboda	9 450	157 250	0,22
Enköping	45 069	335 345	0,48
Eskilstuna	106 733	643 665	0,92
Eslöv	33 789	278 945	0,40
Essunga	5 651	138 255	0,20
Fagersta	13 386	176 930	0,25
Falkenberg	45 275	336 375	0,48
Falköping	33 237	276 185	0,39
Falun	59 382	406 910	0,58
Filipstad	10 671	163 355	0,23
Finspång	21 884	219 420	0,31
Flen	16 555	192 775	0,28
Forshaga	11 502	167 510	0,24
Färgelanda	6 636	143 180	0,20
Gagnef	10 311	161 555	0,23
Gislaved	29 962	259 810	0,37
Gnesta	11 356	166 780	0,24
Gnosjö	9 713	158 565	0,23
Gotland	59 636	408 180	0,58
Grums	9 036	155 180	0,22
Grästorp	5 681	138 405	0,20
Gullspång	5 284	136 420	0,19
Gällivare	17 540	197 700	0,28
Gävle	102 355	621 775	0,89
Göteborg	578 913	3 004 565	4,29
Götene	13 198	175 990	0,25
Habo	12 418	172 090	0,25
Hagfors	11 613	168 065	0,24
Hallsberg	15 950	189 750	0,27
Hallstahammar	16 301	191 505	0,27
Halmstad	102 636	623 180	0,89
Hammarö	16 571	192 855	0,28
Haninge	91 500	567 500	0,81
Haparanda	9 678	158 390	0,23
Heby	14 054	180 270	0,26
Hedemora	15 469	187 345	0,27

Kommun	Folkmängd	Kostnad	Antal tjänster
Helsingborg	147 445	847 225	1,21
Herrljunga	9 494	157 470	0,22
Hjo	9 208	156 040	0,22
Hofors	9 593	157 965	0,23
Huddinge	112 815	674 075	0,96
Hudiksvall	37 548	297 740	0,43
Hultsfred	14 245	181 225	0,26
Hylte	10 821	164 105	0,23
Håbo	21 881	219 405	0,31
Hällefors	6 995	144 975	0,21
Härjedalen	10 089	160 445	0,23
Härnösand	25 165	235 825	0,34
Härryda	379 69	299 845	0,43
Hässleholm	52 171	370 855	0,53
Höganäs	26 869	244 345	0,35
Högsby	5 918	139 590	0,20
Hörby	15 660	188 300	0,27
Höör	16 733	193 665	0,28
Jokkmokk	4 926	134 630	0,19
Järfälla	79 907	509 535	0,73
Jönköping	140 946	814 730	1,16
Kalix	15 915	189 575	0,27
Kalmar	69 401	457 005	0,65
Karlsborg	6 967	144 835	0,21
Karlshamn	32 443	272 215	0,39
Karlskoga	30 384	261 920	0,37
Karlskrona	66 750	443 750	0,63
Karlstad	93 774	578 870	0,83
Katrineholm	34 737	283 685	0,41
Kil	12 068	170 340	0,24
Kinda	9 952	159 760	0,23
Kiruna	22 877	224 385	0,32
Klippan	17 808	199 040	0,28
Knivsta	18 847	204 235	0,29
Kramfors	18 317	201 585	0,29
Kristinehamn	24 244	231 220	0,33
Krokom	14 951	184 755	0,26
Kumla	21 685	218 425	0,31
Kungsbacka	84 157	530 785	0,76
Kungsör	8 637	153 185	0,22

Kommun	Folkmängd	Kostnad	Antal tjänster
Kungälv	46 151	340 755	0,49
Kävlinge	31 764	268 820	0,38
Köping	26 226	241 130	0,34
Laholm	25 849	239 245	0,34
Landskrona	46 005	340 025	0,49
Laxå	5 685	138 425	0,20
Lekeberg	8 235	151 175	0,22
Leksand	15 818	189 090	0,27
Lerum	42 508	322 540	0,46
Lessebo	8 706	153 530	0,22
Lidingö	48 123	350 615	0,50
Lidköping	40 106	310 530	0,44
Lilla Edet	14 077	180 385	0,26
Lindesberg	23 611	228 055	0,33
Linköping	162 984	924 920	1,32
Ljungby	28 492	252 460	0,36
Ljusdal	18 936	204 680	0,29
Ljusnarsberg	4 748	133 740	0,19
Lomma	24 846	234 230	0,33
Ludvika	26 921	244 605	0,35
Luleå	78 120	500 600	0,72
Lund	124 878	734 390	1,05
Lycksele	12 260	171 300	0,24
Lysekil	14 594	182 970	0,26
Malmö	343 821	1829 105	2,61
Malung-Sälen	10 087	160 435	0,23
Malå	3 078	125 390	0,18
Mariestad	24 543	232 715	0,33
Mark	34 790	283 950	0,41
Markaryd	10 301	161 505	0,23
Mellerud	9 292	156 460	0,22
Mjölby	27 723	248 615	0,36
Mora	20 414	212 070	0,30
Motala	43 680	328 400	0,47
Mullsjö	7 309	146 545	0,21
Munkedal	10 541	162 705	0,23
Munkfors	3 760	128 800	0,18
Mölnadal	69 227	456 135	0,65
Mönsterås	13 455	177 275	0,25
Mörbylånga	15 225	186 125	0,27

Kommun	Folkmängd	Kostnad	Antal tjänster
Nacka	105 185	635 925	0,91
Nora	10 725	163 625	0,23
Norberg	5 717	138 585	0,20
Nordanstig	9 476	157 380	0,22
Nordmaling	7 150	145 750	0,21
Norrköping	142 921	824 605	1,18
Norrtälje	62 430	422 150	0,60
Norsjö	3 995	129 975	0,19
Nybro	20 317	211 585	0,30
Nykvarn	11 010	165 050	0,24
Nyköping	56 566	392 830	0,56
Nynäshamn	28 576	252 880	0,36
Nässjö	31 527	267 635	0,38
Ockelbo	5 921	139 605	0,20
Olofström	13 444	177 220	0,25
Orsa	6 920	144 600	0,21
Orust	15 187	185 935	0,27
Osby	13 245	176 225	0,25
Oskarshamn	27 079	245 395	0,35
Ovanåker	11 672	168 360	0,24
Oxelösund	11 953	169 765	0,24
Pajala	6 066	140 330	0,20
Partille	39 220	306 100	0,44
Perstorp	7 501	147 505	0,21
Piteå	42 296	321 480	0,46
Ragunda	5 285	136 425	0,19
Robertsfors	6 754	143 770	0,21
Ronneby	29 663	258 315	0,37
Rättvik	10 964	164 820	0,24
Sala	22 881	224 405	0,32
Salem	16 765	193 825	0,28
Sandviken	39 257	306 285	0,44
Sigtuna	48 780	353 900	0,51
Simrishamn	19 218	206 090	0,29
Sjöbo	19 207	206 035	0,29
Skara	18 835	204 175	0,29
Skellefteå	72 563	472 815	0,68
Skinnskatteberg	4 371	131 855	0,19
Skurup	15 892	189 460	0,27
Skövde	56 181	390 905	0,56

Kommun	Folkmängd	Kostnad	Antal tjänster
Smedjebacken	10 886	164 430	0,23
Sollefteå	19 207	206 035	0,29
Sollentuna	73 685	478 425	0,68
Solna	82 482	522 410	0,75
Sorsele	2 495	122 475	0,17
Sotenäs	9 044	155 220	0,22
Staffanstorp	25 296	236 480	0,34
Stenungsund	26 749	243 745	0,35
Stockholm	974 145	4 980 725	7,12
Storfors	4 006	130 030	0,19
Storuman	5 863	139 315	0,20
Strängnäs	36 461	292 305	0,42
Strömstad	13 228	176 140	0,25
Strömsund	11 643	168 215	0,24
Sundbyberg	52 098	370 490	0,53
Sundsvall	99 391	606 955	0,87
Sunne	13 285	176 425	0,25
Surahammar	10 065	160 325	0,23
Svalöv	14 267	181 335	0,26
Svedala	22 113	220 565	0,32
Svenljunga	10 772	163 860	0,23
Säffle	15 435	187 175	0,27
Säter	11 112	165 560	0,24
Sävsjö	11 661	168 305	0,24
Söderhamn	25 686	238 430	0,34
Söderköping	14 637	183 185	0,26
Södertälje	98 869	604 345	0,86
Sölvesborg	17 448	197 240	0,28
Tanum	12 845	174 225	0,25
Tibro	11 249	166 245	0,24
Tidaholm	12 855	174 275	0,25
Tierp	21 128	215 640	0,31
Timrå	17 958	199 790	0,29
Tingsryd	12 384	171 920	0,25
Tjörn	16023	190115	0,27
Tomelilla	13602	178010	0,25
Torsby	11 626	168 130	0,24
Torsås	7 104	145 520	0,21
Tranemo	11 910	169 550	0,24
Tranås	18 976	204 880	0,29

Kommun	Folkmängd	Kostnad	Antal tjänster
Trelleborg	45 386	336 930	0,48
Trollhättan	59 006	405 030	0,58
Trosa	13 684	178 420	0,25
Tyresö	48 240	351 200	0,50
Täby	71993	469 965	0,67
Töreboda	9 292	156 460	0,22
Uddevalla	56 712	393 560	0,56
Ulricehamn	24 640	233 200	0,33
Umeå	128 807	754 035	1,08
Upplands Väsby	46 510	342 550	0,49
Upplands-Bro	29 331	256 655	0,37
Uppsala	230 416	1 262 080	1,80
Uppvidinge	9 594	157 970	0,23
Vadstena	7 452	147 260	0,21
Vaggeryd	14 226	181 130	0,26
Valdemarsvik	7 886	149 430	0,21
Vallentuna	34 040	280 200	0,40
Vansbro	6 792	143 960	0,21
Vara	16 040	190 200	0,27
Varberg	64 464	432 320	0,62
Vaxholm	11 988	169 940	0,24
Vellinge	36 637	293 185	0,42
Vetlanda	27 467	247 335	0,35
Vilhelmina	6 670	143 350	0,20
Vimmerby	15 655	188 275	0,27
Vindeln	5 416	137 080	0,20
Vingåker	9 124	155 620	0,22
Vårgårda	11 797	168 985	0,24
Vänersborg	39 599	307 995	0,44
Vännäs	8 819	154 095	0,22
Värmdö	44 928	334 640	0,48
Värnamo	34 576	282 880	0,40
Västervik	36 721	293 605	0,42
Västerås	153 935	879 675	1,26
Växjö	93 991	579 955	0,83
Ydre	3 776	128 880	0,18
Vårgårda	11 797	168 985	0,24
Vänersborg	39 599	307 995	0,44
Vännäs	8 819	154 095	0,22
Värmdö	44 928	334 640	0,48

Kommun	Folkmängd	Kostnad	Antal tjänster
Värnamo	34 576	282 880	0,40
Västervik	36 721	293 605	0,42
Västerås	153 935	879 675	1,26
Växjö	93 991	579 955	0,83
Ydre	3 776	128 880	0,18
Ystad	30 512	262 560	0,38
Åmål	12 619	173 095	0,25
Ånge	9 336	156 680	0,22
Åre	11 626	168 130	0,24
Årjäng	10 081	160 405	0,23
Åsele	2 787	123 935	0,18
Åstorp	15 961	189 805	0,27
Åtvidaberg	11 496	167 480	0,24
Älmhult	17 643	198 215	0,28
Älvdalen	7 029	145 145	0,21
Älvkarleby	9 447	157 235	0,22
Älvsbyn	8 070	150 350	0,21
Ängelholm	424 58	322 290	0,46
Öckerö	12 905	174 525	0,25
Ödeshög	5 348	136 740	0,20
Örebro	155 592	887 960	1,27
Örkelljunga	10 287	161 435	0,23
Örnsköldsvik	56 006	390 030	0,56
Östersund	63 744	428 720	0,61
Österåker	45 424	337 120	0,48
Östhammar	22 202	221 010	0,32
Östra Göinge	15 009	185 045	0,26
Överkalix	3 311	126 555	0,18
Övertorneå	4 308	131 540	0,19
Summa	10 319 473	83 497 365	119,28

**Tabell 2 Kostnadsberäkning för planering av insatser
– kommunens befolkningsstorlek**

Kommun	Folkmängd	Kostnad
Ale	31 274	62 548
Alingsås	41 371	82 742
Alvesta	20 179	40 358
Aneby	6 834	13 668
Arboga	14 115	28 230
Arjeplog	2 799	5 598
Arvidsjaur	6 244	12 488
Arvika	26 101	52 202
Askersund	11 361	22 722
Avesta	23 185	46 370
Bengtstors	9 782	19 564
Berg	7 040	14 080
Bjurholm	2 415	4 830
Bjuv	15 690	31 380
Boden	28 080	56 160
Bollebygd	9 481	18 962
Bollnäs	26 889	53 778
Borgholm	10 845	21 690
Borlänge	52 505	105 010
Borås	113 022	226 044
Botkyrka	94 247	188 494
Boxholm	5 475	10 950
Bromölla	12 879	25 758
Bräcke	6 319	12 638
Burlöv	18 993	37 986
Båstad	15 077	30 154
Dals-Ed	4 824	9 648
Danderyd	32 885	65 770
Degerfors	9 663	19 326
Dorotea	2 549	5 098
Eda	8 569	17 138
Ekerö	28 594	57 188
Eksjö	17 736	35 472
Emmaboda	9 450	18 900
Enköping	45 069	90 138
Eskilstuna	106 733	213 466

Kommun	Folkmängd	Kostnad
Eslöv	33 789	67 578
Essunga	5 651	11 302
Fagersta	13 386	26 772
Falkenberg	45 275	90 550
Falköping	33 237	66 474
Falun	59 382	118 764
Filipstad	10 671	21 342
Finspång	21 884	43 768
Flen	16 555	33 110
Forshaga	11 502	23 004
Färgelanda	6 636	13 272
Gagnef	10 311	20 622
Gislaved	29 962	59 924
Gnesta	11 356	22 712
Gnosjö	9 713	19 426
Gotland	59 636	119 272
Grums	9 036	18 072
Grästorp	5 681	11 362
Gullspång	5 284	10 568
Gällivare	17 540	35 080
Gävle	102 355	204 710
Göteborg	578 913	1 157 826
Götene	13 198	26 396
Habo	12 418	24 836
Hagfors	11 613	23 226
Hallsberg	15 950	31 900
Hallstahammar	16 301	32 602
Halmstad	102 636	205 272
Hammarö	16 571	33 142
Haninge	91 500	183 000
Haparanda	9 678	19 356
Heby	14 054	28 108
Hedemora	15 469	30 938
Helsingborg	147 445	294 890
Herrljunga	9 494	18 988
Hjo	9 208	18 416
Hofors	9 593	19 186
Huddinge	112 815	225 630
Hudiksvall	37 548	75 096
Hultsfred	14 245	28 490

Kommun	Folkmängd	Kostnad
Hylte	10 821	21 642
Håbo	21 881	43 762
Hällefors	6 995	13 990
Härjedalen	10 089	20 178
Härnösand	25 165	50 330
Härryda	37 969	75 938
Hässleholm	52 171	104 342
Höganäs	2 869	53 738
Högsby	5 918	11 836
Hörby	15 660	31 320
Höör	16 733	33 466
Jokkmokk	4 926	9 852
Järfälla	79 907	159 814
Jönköping	140 946	281 892
Kalix	15 915	31 830
Kalmar	69 401	138 802
Karlsborg	6 967	13 934
Karlshamn	32 443	64 886
Karlskoga	30 384	60 768
Karlskrona	66 750	133 500
Karlstad	93 774	187 548
Katrineholm	34 737	69 474
Kil	12 068	24 136
Kinda	9 952	19 904
Kiruna	22 877	45 754
Klippan	17 808	35 616
Knivsta	18 847	37 694
Kramfors	18 317	36 634
Kristinehamn	24 244	171 280
Krokom	14 951	48 488
Kumla	21 685	29 902
Kungsbacka	84 157	43 370
Kungsör	8 637	168 314
Kungälv	46 151	17 274
Kävlinge	31 764	92 302
Köping	26 226	63 528
Laholm	25 849	51 698
Landskrona	46 005	92 010
Laxå	5 685	11 370
Lekeberg	8 235	16 470

Kommun	Folkmängd	Kostnad
Leksand	15 818	31 636
Lerum	42 508	85 016
Lessebo	8 706	17 412
Lidingö	48 123	96 246
Lidköping	40 106	80 212
Lilla Edet	14 077	28 154
Lindesberg	23 611	47 222
Linköping	162 984	325 968
Ljungby	28 492	56 984
Ljusdal	18 936	37 872
Ljusnarsberg	4 748	94 96
Lomma	24 846	49 692
Ludvika	26 921	53 842
Luleå	78 120	156 240
Lund	124 878	249 756
Lycksele	12 260	24 520
Lysekil	14 594	29 188
Malmö	343 821	687 642
Malung-Sälen	10 087	20 174
Malå	3 078	6 156
Mariestad	24 543	49 086
Mark	34 790	69 580
Markaryd	10 301	20 602
Mellerud	9 292	18 584
Mjölby	27 723	55 446
Mora	20 414	40 828
Motala	43 680	87 360
Mullsjö	7 309	14 618
Munkedal	10 541	21 082
Munkfors	3 760	7 520
Mölnadal	69 227	138 454
Mönsterås	13 455	26 910
Mörbylånga	15 225	30 450
Nacka	105 185	210 370
Nora	10 725	21 450
Norberg	5 717	11 434
Nordanstig	9 476	18 952
Nordmaling	7 150	14 300
Norrköping	142 921	285 842
Norrtälje	62 430	124 860

Kommun	Folkmängd	Kostnad
Norsjö	3 995	7 990
Nybro	20 317	40 634
Nykvarn	11 010	22 020
Nyköping	56 566	113 132
Nynäshamn	28 576	57 152
Nässjö	31 527	63 054
Ockelbo	5 921	11 842
Olofström	13 444	26 888
Orsa	6 920	13 840
Orust	15 187	30 374
Osby	13 245	26 490
Oskarshamn	27 079	54 158
Ovanåker	11 672	23 344
Oxelösund	11 953	23 906
Pajala	6 066	78 440
Partille	39 220	15 002
Perstorp	7 501	84 592
Piteå	42 296	10 570
Ragunda	5 285	13 508
Robertsfors	6 754	59 326
Ronneby	29 663	21 928
Rättvik	10 964	78 440
Sala	22 881	45 762
Salem	16 765	33 530
Sandviken	39 257	78 514
Sigtuna	48 780	97 560
Simrishamn	19 218	38 436
Sjöbo	19 207	38 414
Skara	18 835	37 670
Skellefteå	72 563	145 126
Skinnskatteberg	4 371	8 742
Skurup	15 892	31 784
Skövde	56 181	112 362
Smedjebacken	10 886	21 772
Sollefteå	19 207	38 414
Sollentuna	73 685	147 370
Solna	82 482	164 964
Sorsele	2 495	4 990
Sotenäs	9 044	18 088
Staffanstorp	25 296	50 592

Kommun	Folkmängd	Kostnad
Stenungsund	26 749	53 498
Stockholm	974 145	1 948 290
Storfors	4 006	8 012
Storuman	5 863	11 726
Strängnäs	36 461	72 922
Strömstad	13 228	26 456
Strömsund	11 643	23 286
Sundbyberg	52 098	104 196
Sundsvall	99 391	198 782
Sunne	13 285	26 570
Surahammar	10 065	20 130
Svalöv	14 267	28 534
Svedala	22 113	44 226
Svenljunga	10 772	21 544
Säffle	15 435	30 870
Säter	11 112	22 224
Sävsjö	11 661	23 322
Söderhamn	25 686	51 372
Söderköping	14 637	29 274
Södertälje	98 869	197 738
Sölvesborg	17 448	34 896
Tanum	12 845	25 690
Tibro	11 249	22 498
Tidaholm	12 855	25 710
Tierp	21 128	42 256
Timrå	17 958	35 916
Tingsryd	12 384	24 768
Tjörn	16 023	32 046
Tomelilla	13 602	27 204
Torsby	11 626	23 252
Torsås	7 104	14 208
Tranemo	11 910	23 820
Tranås	18 976	37 952
Trelleborg	45 386	90 772
Trollhättan	59 006	118 012
Trosa	13 684	27 368
Tyresö	48 240	96 480
Täby	71 993	143 986
Töreboda	9 292	18 584
Uddevalla	56 712	113 424

Kommun	Folkmängd	Kostnad
Ulricehamn	24 640	49 280
Umeå	128 807	257 614
Upplands Väsby	46 510	93 020
Upplands-Bro	29 331	58 662
Uppsala	230 416	460 832
Uppvidinge	9 594	19 188
Vadstena	7 452	14 904
Vaggeryd	14 226	28 452
Valdemarsvik	7 886	15 772
Vallentuna	34 040	68 080
Vansbro	6 792	13 584
Vara	16 040	32 080
Varberg	64 464	128 928
Vaxholm	11 988	23 976
Vellinge	36 637	73 274
Vetlanda	27 467	54 934
Vilhelmina	6 670	13 340
Vimmerby	15 655	31 310
Vindeln	5 416	10 832
Vingåker	9 124	18 248
Vårgårda	11 797	23 594
Vänersborg	39 599	79 198
Vännäs	8 819	17 638
Värmdö	44 928	89 856
Värnamo	34 576	69 152
Västervik	36 721	73 442
Västerås	153 935	307 870
Växjö	93 991	187 982
Ydre	3 776	7 552
Vårgårda	11 797	61 024
Vänersborg	39 599	25 238
Vännäs	8 819	18 672
Värmdö	44 928	23 252
Värnamo	34 576	20 162
Västervik	36 721	5 574
Västerås	153 935	31 922
Växjö	93 991	22 992
Ydre	3 776	35 286
Ystad	30 512	17 638
Åmål	12 619	89 856

Kommun	Folkmängd	Kostnad
Ånge	9 336	69 152
Åre	11 626	73 442
Årjäng	10 081	307 870
Åsele	2 787	187 982
Åstorp	15 961	7 552
Åtvidaberg	11 496	61 024
Älmhult	17 643	25 238
Älvdalen	7 029	14 058
Älvkarleby	9 447	18 894
Älvsbyn	8 070	16 140
Ängelholm	42 458	84 916
Öckerö	12 905	25 810
Ödeshög	5 348	10 696
Örebro	155 592	311 184
Örkelljunga	10 287	20 574
Örnsköldsvik	56 006	112 012
Östersund	63 744	127 488
Österåker	45 424	90 848
Östhammar	22 202	44 404
Östra Göinge	15 009	30 018
Överkalix	3 311	6 622
Övertorneå	4 308	8 616
Summa	10 319 473	20 638 946

Statens offentliga utredningar 2020

Kronologisk förteckning

1. Översyn av yrket personlig assistent – ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor. S.
2. Skärpta regler om utländska månggiften. Ju.
3. Hållbar slamhantering. M.
4. Vägen till en klimatpositiv framtid. M.
5. Fler ruttjänster och höjt tak för rutavdraget. Fi.
6. En begriplig och trygg sjukförsäkring med plats för rehabilitering. S.
7. Brott mot djur – Skärpta straff och ett mer effektivt sanktionssystem. N.
8. Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. Fi.
9. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2020. Steg för steg. Var står vi? Vart går vi? M.
10. Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning. M.
11. Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar. Ju.
12. Nya kapitaltäckningsregler för värdepappersbolag. Fi.
13. Att kriminalisera överträdelse av EU-förordningar. N.
14. Framtidens teknik i omsorgens tjänst. S.
15. Strukturförändring och investering i hälso- och sjukvården – lärdomar från exemplet NKS. S.
16. Ett effektivare regelverk för utlänningsärenden med säkerhetsaspekter. Ju.
17. Grönt sparande. Fi.
18. Framtidens järnvägsunderhåll. I.
19. God och nära vård. En reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem. S.
20. Skatt på modet – för att få bort skadliga kemikalier. Fi.
21. Sveriges museum om Förintelsen. + Holocaust Remembrance and Representation. Documentation from a Research Conference. Ku.
22. Motorfordonspooler – på väg mot ökad delning av motorfordon. Fi.
23. Hälso- och sjukvård i det civila försvaret – underlag till försvarspolitisk inriktning. S.
24. Tillsammans för en välfungerande sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess. S.
25. Ett nationellt biljettsystem för all kollektivtrafik. I.
26. En sjukförsäkring anpassad efter individen. S.
27. Högre växel i minoritetspolitiken. Stärkt samordning och uppföljning. Ku.
28. En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning. U.
29. En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret. Ju.
30. En moderniserad arbetsrätt. A.
31. En ny mervärdesskattelag. Del 1 och 2. Fi.
32. Grundpension. Några anslutande frågor. S.
33. Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning. Del 1 och 2. U.
34. Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg. U.
35. Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Fi.

36. Ett nationellt sammanhållet system för kunskapsbaserad vård – ett system, många möjligheter. S.
37. Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen. A.
38. Ökad trygghet för visseblåsare. A.
39. Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2019. M.
40. En gemensam utbildning inom statsförvaltningen. Fi.
41. Kommuner som utförare av tjänster åt Arbetsförmedlingen – en analys av de rättsliga förutsättningarna. A.
42. En annan möjlighet till särskilt stöd. Reglering av kommunala resurs-skolor. U.
43. Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper. U.
44. Grundlagsskandestånd – ett rättighets-skydd för enskilda. Ju.
45. Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten. Ju.
46. En gemensam angelägenhet. Vol. 1 och 2. Fi.
47. Hållbar socialtjänst. En ny social-tjänstlag. Del 1 och 2. S.

Statens offentliga utredningar 2020

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

- En moderniserad arbetsrätt. [30]
- Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen. [37]
- Ökad trygghet för visselblåsare. [38]
- Kommuner som utförare av tjänster åt Arbetsförmedlingen – en analys av de rättsliga förutsättningarna. [41]

Finansdepartementet

- Fler ruttjänster och höjt tak för rutavdraget. [5]
- Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget. [8]
- Nya kapitaltäckningsregler för värdepappersbolag. [12]
- Grönt sparande. [17]
- Skatt på modet – för att få bort skadliga kemikalier. [20]
- Motorfordonspooler – på väg mot ökad delning av motorfordon. [22]
- En ny mervärdesskattelag. Del 1 och 2. [31]
- Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. [35]
- En gemensam utbildning inom statsförvaltningen. [40]
- En gemensam angelägenhet. Vol. 1 och 2. [46]

Infrastrukturdepartementet

- Framtidens järnvägsunderhåll. [18]
- Ett nationellt biljettsystem för all kollektivtrafik. [25]

Justitiedepartementet

- Skärpta regler om utländska månggiften. [2]
- Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar. [11]
- Ett effektivare regelverk för utlänningsärenden med säkerhetsaspekter. [16]
- En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret. [29]
- Grundlagsskadedstånd – ett rättighetsskydd för enskilda. [44]
- Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten. [45]

Kulturdepartementet

- Sveriges museum om Förintelsen. + Holocaust Remembrance and Representation. Documentation from a Research Conference. [21]
- Högre växel i minoritetspolitiken. Stärkt samordning och uppföljning. [27]

Miljödepartementet

- Hållbar slamhantering. [3]
- Vägen till en klimatpositiv framtid. [4]
- Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2020. Steg för steg. Var står vi? Vart går vi? [9]
- Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning. [10]
- Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2019. [39]

Näringsdepartementet

- Brott mot djur – Skärpta straff och ett mer effektivt sanktionssystem. [7]
- Att kriminalisera överträdelser av EU-förordningar. [13]

Socialdepartementet

- Översyn av yrket personlig assistent – ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor. [1]
- En begriplig och trygg sjukförsäkring med plats för rehabilitering. [6]
- Framtidens teknik i omsorgens tjänst. [14]
- Strukturförändring och investering i hälso- och sjukvården – lärdomar från exemplet NKS. [15]
- God och nära vård. En reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem. [19]
- Hälso- och sjukvård i det civila försvaret – underlag till försvarspolitisk inriktning. [23]
- Tillsammans för en välfungerande sjuk-skrivnings- och rehabiliteringsprocess. [24]
- En sjukförsäkring anpassad efter individen. [26]
- Grundpension. Några anslutande frågor. [32]
- Ett nationellt sammanhållet system för kunskapsbaserad vård – ett system, många möjligheter. [36]
- Hållbar socialtjänst. En ny socialtjänstlag. Del 1 och 2. [47]

Utbildningsdepartementet

- En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning. [28]
- Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning. Del 1 och 2. [33]
- Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg. [34]
- En annan möjlighet till särskilt stöd. Reglering av kommunala resursskolor. [42]
- Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper. [43]